PAZNICUL DE NOAPTE

PREMIUL PULITZER 2024

JAYNE ANNE PHILLIPS

Jayne Anne Phillips

Paznicul de noapte

Traducere: Justina Bandol

Editura Bookzone
2024

PARTEA ÎNTÂI
1874

UNA DIN CELE MAI DUREROASE trăsături ale alienării mintale e faptul că, pentru a o trata, foarte mulți sunt siliți să plece din sânul familiei; că orice confort și lux pe care le pot procura averea sau afecțiunea cea mai sinceră sunt adesea de prea puțin folos (...) Simpla omenie ar trebui să convingă orice stat să-și trateze cu bunăvoință toți pacienții alienați mintal (...) mai ales pe cei săraci.

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

On the Construction, Organization and General Arrangement of Hospitale for the Insane („Despre construcția, organizarea şi amenajarea spitalelor pentru alienații mintal”)

ConaLee
CĂLĂTORIA
APRILIE 1874

M-am urcat în căruță şi Domnu' m-a pus lângă mama. Stăteam toți trei pe capră.
— Ia-o de mână, mi-a spus, cum îi place ei! Stați cuminți! Ține-o să nu se mişte!
L-am văzut cum se apleacă şi-i leagă glezna de a lui. Mi-era cald, fiindcă mă pusese să-mi iau boneta, ca să-mi păstrez pielea frumoasă şi să nu fac crețuri la colțul ochilor. În caz că într-o zi s-ar fi ales totuşi ceva de mine.
— Vorbeşte cu ea! Zi-i c-o să-i placă un' se duce! E o clădire mare şi frumoasă, ca un castel, şi are un turn cu ceas. Spune-i!
— O să-ți placă, mamă, am repetat eu. E o clădire frumoasă ca un castel, cu ziduri de piatră.
— Zi-i de palmieri!
— Are palmieri în ghivece şi canapele de pluş, ca un hotel de la oraş.
— Şi nu-i mai zice „mamă”! Nu te uiți cum e-mbrăcată?
Îi adusese rochia de la un bărbat văduv care dădea de pomană geanta de covor[1] şi hainele fostei neveste – jupa,

[1] În secolul al XIX-lea, gențile făcute din covoare (de regulă, orientale) erau un bagaj trainic şi necostisitor, un fel de echivalent al gentilor sport de azi.

rufăria de mătase, fustele, corsajul de satin şi jacheta cu mâneci bufante –, plus o plasă pentru păr care se prindea cu un pieptănaş cu perlă. O vecină îi împletise mamei pletele întunecate într-o mulțime de şuvițe, ca pe pagina din Godey’s Lady’s Magazine pe care o țintuisem într-un cui pe perete.

— Ştii cum trebuie să-i spui, mi-a amintit el. Ai grijă să nu greşeşti!

— Ai zis să-i spun „domnişoara Janet”. Deşi pe ea n-o cheamă aşa.

— Acum o cheamă. Cum o chema înainte n-o să-i fie de folos. E o femeie de condiție, singură pe lume. Ia zi-i pe nume!

— Îi zic. Numai puțin, să-mi trag sufletul.

Dar mi-am pus mâna peste mâinile ei. Îşi strângea genunchiul atât de tare, încât am simțit-o că tremură. Eu gâfâiam după ce-i dusesem pe copilaşi la vecine. Una îl luase pe cel mare, fiindcă el mergea şi vorbea, şi, dintre gemeni, pe băiețel, ca să aibă doi băieți. Cealaltă o luase pe fetiță, aşa că făcusem încă un drum, trăgând căruciorul cu saci de făină şi sare. Probabil urma să fim plecați mai multe zile dacă mergeam până la Weston. Domnu’ umpluse un geamantan şi-şi luase nişte aşternuturi făcute sul. Eu aveam la mine săculețul de piele în care-mi țineam nasturii de rochie, înghesuit sub scurta de lână. Îmi pusesem pantalonii, ca atunci când ieşeam să dau de mâncare la găini.

— Domnu’, cine o să dea mâncare la găini cât suntem noi plecați? Cine-o să adune ouăle?

— Vecina, a spus el. Aia care a luat fetița.

Mama nu le dăduse nume copilaşilor. Le spuneam doar atât, „copilaşii”. Ea îi alăpta pe toți trei. Gemenii n-aveau decât două luni şi jumătate: însemnasem săptămânile, câte o linie în fiecare duminică de la 1 februarie încoace. În seara

aia îi aduseserăm pe lume, eu şi Domnu', şi el le tăiase buricul cu un cuțit încins. Nu venise nimeni să ne ajute. Nici măcar Dearbhla, „bunica" noastră care locuia pe creasta vecină: Domnu' nu-i dădea voie să se apropie de noi. Mama făcuse gălăgie, scosese sunete şi cuvinte. Sperasem atunci că pe urmă o să vorbească normal, ca înainte să vină Domnu' – mult înainte, mi se părea acum. Dar ea nu făcuse decât să scoată sunetele alea şi de atunci nu se mai ridicase din pat. Îi aduceam copilaşii din sertarele pe care le aşternusem cu pături. Avea lapte mult, sânii tari ca piatra împungeau prin haine, până când îi puneam pe copilaşi în pat lângă ea, să sugă. Cel mare începuse deja să meargă pe atunci, dar se înghesuia şi-şi lua şi el porția.
Drumul era soare amestecat cu umbră, soare cu umbră. Început de primăvară, un suflu rece tivea pinii cei mai înalți.
— Vorbeşte cu ea, ți-am zis! a insistat Domnu'.
— Are un turn cu ceas care arată timpul pentru tot oraşul, i-am spus mamei. Şi o pajişte mare cu un iaz cu peşti. Alei şi straturi de flori.
Aveam vaca atunci şi-i dădeam mamei lapte amestecat cu ou bătut. Din când în când scotea câte-un cuvânt, foarte clar. „Clopot", spunea, sau „gâscă". Era un joc ca piatră, hârtie, foarfecă. Sau chiar voia un clopot? Îi dădusem un clopoțel de la nişte hamuri din magazie, dar ea nu făcuse decât să-l pună deoparte. Gâşte n-aveam. Eu eram ocupată până peste cap cu scutecele – să le înmoi, să le spăl şi să le întind ca pe nişte stegulețe de sfoara de pe prispă.
— Zi-i pe nume! m-a pus Domnu'.
— Domnişoară Janet, o să vă placă să vă plimbați pe alei. Sunt doamne de condiție acolo, fiecare cu camera ei, aşa zice Domnu'. Ca la hotel. O să vă odihniți, nu mai faceți nicio treabă. Au pâine, unt proaspăt. Coc ei pâine, au grajd cu vaci şi cumpără mâncare proaspătă de la țărani. Mălai, roşii, carne.

Mama nu mai muncea în gospodărie de foarte multă vreme. Acum, în timp ce mergeam, întorcea capul, înclinându-l încet, când într-o parte, când într-alta. Cerceii rotunzi pe care-i găsisem în buzunarul jachetei aveau nişte canafuri mici care se potriveau cu corsajul rochiei, şi ea simţea firele aurii atingându-i falca. Părea mândră cum îşi ţinea umerii drepţi şi stătea nemişcată dacă n-o ridicai s-o duci undeva. De parcă n-o tulbura nimic. Cu siguranţă asta îi dăduse ideea lui Domnu' şi văduvului care voia să scape de haine. Şi vaca noastră care păţise ceva. Căzuse în genunchi, dar eu n-apucasem să urc creasta până la Dearbhla să aduc vreun leac de-al ei sau vreun întăritor. Domnu' era tot timpul plecat şi se întorcea din oraş seara, cu ulei pentru lampă, pâine şi brânză. Sau rămânea în pădure, la vânătoare – iepuri, fazani, curcani. Hainele le adusese din oraş.
„La ţanc", spusese şi totul se mişcase foarte repede, împărţiserăm copilaşii pe la alţii, pentru ca mama să se poată odihni.
— O să venim în vizită la dumneavoastră, domnişoară Janet, i-am spus acum. Chiar şi copilaşii. O să-i aducem ca să-i vedeţi, îmbrăcaţi frumos. Şi dumneavoastră să vă odihniţi în timp ce ei cresc.
— Nu mai are de ce să-şi facă griji de copii, a spus Domnu' şi s-a apucat să fluiere un cântecel.
M-am rezemat de mama, cu capul pe umărul ei, şi ea s-a rezemat de mine, cu obrazul în creştetul meu. Aşa dormeam câteodată noaptea. Ei îi plăcea să aibă pernele la spate şi eu să fiu alături, să-i ridic pe copilaşi la pieptul ei. Căruţa se hurduca blând şi eu am adormit, visând fuioare de vise care se risipeau, fire deşirate din ceea ce mama ar fi vrut, dar nu avea puteri să-mi spună. Am dormit aşa amândouă, închise ca nişte cochilii, în vreme ce soarele cobora şi de pe câmpuri se ridica un amurg văratic. Dar era aprilie, am simţit asta de îndată ce căruţa, gemând, şi-a schimbat direcţia şi s-a

desprins de drum. Pe atunci, dacă lăsai în urmă pavăza munților, te opreai în locuri ferite, departe de drum. Încă dinainte să deschid ochii am simțit umbra fagului sub care am tras, atât de mare, încât crengile lui pătate, crescute până jos la pământ, formau un adăpost cât un cort de circ. Iarba nouă de dedesubt era moale şi verde-crud, ca într-un cerc al zânelor.
— Am putea să locuim aici, am spus.
Domnu' pusese piedica la căruță şi a priponit iapa să pască. Apoi s-a urcat lângă mine, a ridicat-o pe mama şi a pus-o în spate, iar mie mi-a dat o pungută cu felii uscate de măr.
— Ia şi mănâncă! mi-a spus. Stai acilea, nu te întoarce! Şi nu fă zgomot!
L-am simțit cum o întinde în căruță, cum se foieşte pe lângă ea, şi l-am auzit desfăcându-i hainele, îi umplusem corsajul cu nişte cârpe curate, ultimele scutece ale copilaşilor: hainele de cucoană nu trebuiau să se păteze de lapte. Dar el asta căuta. Copilaşii probabil plângeau acum după ea. Am auzit-o scoțând un oftat scurt de uşurare, ca atunci când ei i se agățau de piept să sugă. Pumnişorii lor palizi îi alunecau pe piele până când degetele li se desfăceau singure. Însă acum pe trupul ei erau mâinile lui, gura lui le sorbea hrana. Am simțit că-mi ard obrajii. N-am mai văzut nimic în fața ochilor şi mi s-a părut că le aud plânsul peste câmpuri. Crengile fagului s-au mişcat într-o parte, apoi în alta, ascunzând totul vederii. După o vreme, căruța a început să se clatine şi am vrut să cobor din ea. Am dat să mă ridic, dar şoapta lui gâtuită m-a oprit: „Stai locului!" N-am ştiut dacă-mi vorbise mie sau ei. Uneori ceva se schimba în lumea din jur, totul devenea foarte clar, răspicat, straniu. În clipa asta am zărit şiraguri de bobițe licărind pe funigei, răscolind frunzişul copacului într-un val fremătător de care am ştiut că n-are cum să existe decât în ochii mei. Câmpul s-a aurit deodată, iarba s-a luminat şi s-a văzut fir cu fir.

Tijele ei sclipitoare trăgeau de vălul amurgului, trăgându-l în jos, zvâcnind roşu, vineţiu şi iar roşu, până când albul strălucitor din miezul culorilor m-a copleşit.
Când m-am trezit, eram întinsă lângă mama, sub cerul care se întunecase de tot. I-am simţit pe piept capul tare şi cald ca un bolovan în soare. M-am întrebat dacă nu cumva are fierbinţeală, dar nu mă răcisem decât eu de nemişcare, iar mintea mi se astâmpărase. Mi se întâmpla să dorm aşa şi să mă trezesc în acelaşi loc, şi numai timpul să fi trecut – mai scurt sau mai lung. Un timp pierdut, pe care nu-l puteam cunoaşte. Era un gol, însă plin de ceva în care pluteam şi care ştergea orice durere. Dearbhla spunea că-mi iau singură ceea ce-mi trebuie, că niciodată nu mă „fura” aşa somnul înainte să vină Domnu'. Îndată după trezire eram atât de netulburată, încât trebuia să-mi propun să mă mişc. Deasupra noastră erau numai stele – nimic alta decât stele în întunericul de smoală, căci eram pe drumul mare. Am simţit că mă prăvălesc în sus, în cerul nopţii, care a părut să se tragă înapoi, rotindu-se ca o ceaşcă. O stea căzătoare a traversat oiştea Carului Mare. Am văzut centura lui Orion şi am mutat-o pe mama ca să mă pot ridica în capul oaselor să le caut pe Betelgeuse şi Bellatrix. Ştiam constelaţiile dacă le legam cu privirea una de alta, ca să le văd întregi, ca desenate pe o farfurie. Domnu' m-a chemat la el.
— Vino-ncoa', Connolly!
M-am urcat în dreapta lui pe capră. Mă înfrigurasem, aşa că m-am chircit tremurând şi mi-am tras pe mine scurta de lână. I-am spus că mi-ar fi plăcut să mă îmbrac mai frumos.
— Eşti bine aşa cum eşti.
Mergeam pe lângă un deal pleşuv, iar câmpurile, cât vedeam cu ochii, erau drepte şi numai cioturi. Cineva le dăduse foc, adunase roadele şi lăsase miriştea. Arse, nu recoltate. O gânganie sau o ciupercă rodea uneori un lan şi-şi lăsa în el otrava pentru anul următor. Fermierii puneau atunci foc cu

torțele. Se întâmplase cu câteva zile în urmă, s-ar fi zis, dar nu fusese ploaie ca să şteargă mirosul. Mirosea a floricele arse de porumb, a reveneală – un iz de pământ care se înălța în rouă şi ceață în aerul pârlit. Drumul se rostogolea prăfos prin el, galben de lumina lunii.
— Îmi aduce aminte de război, a zis Domnu'. Pustietate mare când totu-i ars şi mort, cât vezi cu ochii. Noi aşa făceam, le pârjoleam câmpurile.
— Iar ei le pârjoleau pe ale noastre.
— Aşa-i, a răspuns el, da' la voi n-au ajuns niciodată, sus pe munte.
Nu i-am spus că ajunseseră, ba încă mai des decât ştiam eu. Mama mă ascundea în beci, odată cu o mână de morcovi pe care-i smulsese din pământ în timp ce fugeam. „Nu ieşi orice s-ar întâmpla, până nu vin eu să te scot!" Şi-mi dădea drumul înăuntru. Îmi spusese, pe vremea când vorbea încă, să-mi țin gura despre război. Oricine-ar fi câştigat, nu folosea la nimic să spui ce s-a întâmplat.
Ştiam că secesioniştii pierduseră şi aboliționiştii câştigaseră[2], dar toți erau bărbați istoviți, bântuind prin viață.

[2] Războiul Civil american (1861-1865) a fost cel mai înverşunat şi mai sângeros conflict din istoria Statelor Unite, prefigurând, prin tehnologie, număr de victime şi distrugerile provocate, viitoarele Războaie Mondiale. A fost purtat între aşa-numita „Uniune" (cele 20 de state din nordul şi vestul SUA de atunci loiale guvernului federal, din care 16 desființaseră sclavia) şi „Confederația Sudului", o grupare de 11 state secesioniste. Motivul principal al războiului, precipitat după alegerea preşedintelui aboliționist Abraham Lincoln în 1860, a fost refuzul statelor confederate de a renunța la sclavie, care era fundamentală pentru modul de viață sudist şi pentru economia (predominant rurală) a Sudului. Nordul a învins în cele din urmă şi republica sudistă şi-a încetat existența, iar sclavia a fost desființată la sfârşitul lui 1865 prin Al 13-lea Amendament la Constituția SUA.

— Casa aia a voastră, a urmat Domnu', e foarte bine ascunsă. Nu-i nimic de capul ei, da' împrejur e numai pădure şi povârniş. Niciun pic de teren neted, să creşti ceva. Nu ştiu cum vă descurcaţi înainte.
— Mama ţinea mai multe petice de grădină. Aveam două vaci şi găini mai multe şi mai făceam schimb cu vecinele. Dearbhla cobora cu căruţa la oraş şi-şi vindea ierburile şi leacurile ei.
— Ţi-am zis să n-o mai pomeneşti pe baba aia! a spus Domnu'.
— Voiam doar să zic că mama nu era ca acum.
— Asta da, a răspuns el. Câteodată, când presiunea dispare, ce-a fost ţinut laolaltă începe să se destrame. Am făcut bine c-am venit atunci.
Geamătul monoton al căruţei era adormitor. Oricât aş fi încercat, nu reuşeam niciodată să-mi aduc aminte când venise Domnu' la noi. Ştiam de o masă mare la biserică în cinstea întoarcerii soldaţilor acasă, cu steaguri atârnate în copaci, cu flaute şi tobă – poate pe vremea aia. Dar nu atunci fusese. După ce apăruse el, nu mai călcaserăm pe la biserică.
— Ţine minte de la mine! mi-a spus. Fata care n-a început încă să sângereze nu poate rămâne grea. Şi nici femeia cu copil la sân. Donşoara Janet n-o să rămână grea.
— Dar a rămas, i-am spus. Când flăcăuaşul era mic şi sugea încă.
— Flăcău' stătea deja în fund. Avea şase luni. Era prea târziu atunci. Acum nu e. Ăia mici mai au pân' să se ridice în fund.
N-am spus nimic, am privit doar în faţă, la cotitura largă a drumului.
— Flăcău' ăla! a repetat el şi a râs. E ca un ied sălbatic. A luat-o devreme cu mersu' şi cu pălăvrăgeala. Sigur e al meu.
— Eşti tatăl nostru, toţi suntem ai dumitale, am spus eu.

În depărtare s-a ivit un pâlc lung de copaci, ca nişte forme ghemuite, strânse una în alta. Pe măsură ce ne-am apropiat, s-au îndreptat şi s-au înălțat de-o parte şi de alta a drumului.

El a scos muzicuța din buzunar şi mi-a înmânat-o:

— Ia cântă-mi ceva încetişor!

I-am cântat „Camptown Races”, lent ca un imn bisericesc, să-l auzim doar noi.

— Poți să ții muzicuța asta, a zis. Cânți mai bine ca alții.

Coborâserăm deja de pe munte de ceva vreme, mergeam prin vale. Copacii dinainte erau sălcii care se ridicau în picioare una după alta, plecându-şi ramurile ca nişte vițe. Eram într-o deschizătură în pădure, iar câmpurile arse se întindeau în spatele nostru.

În apropierea zorilor, din pământ s-au ridicat nori de ceață. Stelele s-au stins toate, afară de una sau două. Mama avea să fie la fel de singură. N-aveam să-i fiu alături s-o aud spunându-mi pe nume, să aud cuvintele pe care le rostea din când în când. Dacă n-aş fi zorit atât înainte de plecare, aş fi putut să-i iau nişte cărți, să-i amintească de acasă. „Aduse până aici în desagi”, spunea ea. Dar cărțile ei erau şi ale mele. Scrisesem „Cona-Lee” pe toate şi mi le-am înşirat în minte:

Abecedarele lui McGuffey, care fuseseră ale ei.

Dicționarul lui Noah Webster. Deschizi la o pagină oarecare şi, cu ochii închişi, alegi un cuvânt..

Biblia noastră.

Mituri din vremuri vechi, cu Minotaurul şi Ciclopul, unul bâjbâind în peşteri întunecate, altul orbit.

Copiii apelor: poveste pentru copiii de pe pământ[3], cu libelule, păstrăvi săltăreți şi micul Tom.
Wordsworth-ul meu.
Tennyson-ul meu.
Istoria Statelor Americane.
Oliver Twist, de Charles Dickens.
Colindă de Crăciun. în proză. Adică o poveste de Crăciun cu fantome, de acelaşi domn Dickens. De fiecare Crăciun eu şi mama o interpretam pe roluri, cu Dearbhla în loc de public.
Fabulele lui Esop.
Sonetele lui Shakespeare. Mama ştia câteva pe de rost şi mă învățase să citesc cuvintele.
Geografia lumii. Constelațiile şi povestea lor.
Stelele dispăruseră. Dearbhla spunea mereu că mă vede prin ele. Am cântat la muzicuță, abia şoptit, şi am închis ochii. După o vreme am auzit mici picuri printre note, apoi notele s-au făcut apă. Sub noi, pe un pod, treceau dâre subțiri de apă. Aerul se rotea ca rândunelele care ies dintr-o peşteră. Domnu' s-a oprit pe partea cealaltă a podului ca să umple ploştile şi să adape calul din traistă. Apa şiroia din fundul ei şi iapa a lăsat capul în jos, aşezând traista pe pământ, să nu se scurgă. Domnu' a turnat apă peste ea până când coama i s-a udat toată şi i s-a lipit de grumaz şi a mângâiat-o pe burtă, aranjându-i căpăstrul şi dârlogii. Cunoştea animalele şi le mânuia pe toate la fel, cu mişcări ferme şi sigure, fie că sucea gâtul unui pui, fie că ajuta un cal să iasă dintr-un şanț. Oricât ar fi fluierat el sau te-ar fi privit – arareori – de binevoitor, mâinile lui te aşezau unde avea el nevoie. Am coborât sub pod până la pârâu, să mă spăl, să beau apă şi să mă uşurez în aşa fel încât să nu mă

[3] *The Water-Babies: A Fairy Tale for a Land-Baby* de Charles Kingsley, roman didactic pentru copii apărut în 1863, care s-a bucurat multă vreme de o mare popularitate.

vadă. Mă gândeam s-o aduc şi pe mama şi o să-i ridic fustele ca să se lase şi ea pe vine, la fel de tăcută. Pârâul era zgomotos şi proaspăt după cât era de gureşă apa, un clopot de sunete dedesubtul podului – poate clopotul mamei, ca în cuvântul pe care-l rostise –, iar în jur nu era nimeni. Mi-ar fi plăcut să locuim aici, mici şi ascunse ca spiriduşii mărunți ai apelor care trăiesc între stânci şi prin bălți. Dar, când m-am întors sus pe mal, Domnu' o scosese din căruță. Avea pantalonaşii[4] la picioare. El obişnuia să se rezeme cu spatele de un zid sau de pălimarul pridvorului, iar acum de căruță, ținând-o strâns, cu hainele ridicate grămadă peste cap. O făptură oarbă într-un sac, cu brațele ridicate, captivă. O arcuise în fața lui, cârmind-o ca pe o barcă; făcea aşa când ea se uşura şi el era acolo şi-şi dădea seama sau când hotăra el că aşa trebuie. Mama avea coapsele foarte albe şi palide şi puțină burtă încă după naşterea gemenilor. El s-a uitat, în timp ce ea nu se putea mişca, şi apoi a scuipat în palmă ca s-o curețe.

— Puteam s-o duc la pârâu, am spus.

— Şi să-i mânjeşti hainele de noroi? Aia-i rufărie de mătase.

Mama ştia ce are de făcut când o duceam la budă sau o aşezam pe oala de noapte de lângă pat. Casa noastră era o singură odaie mare. Noapte sau zi, el îmi spunea ce e intim, la ce să nu mă uit, dar de asta nu spusese niciodată că ar fi ceva intim, şi se purta aşa când eram şi eu, chemându-mă înapoi dacă mă întorceam cu spatele.

M-a chemat şi acum.

— Vino să m-ajuți cu chiloții!

S-a uitat la mine cum îi trag în sus, apoi a pus-o dreaptă în picioare. I-a coborât toate straturile fustelor, unul câte unul,

---

[4] E vorba de o piesă de lenjerie feminină mai largă, cu picior de lungime variabilă, deasupra genunchiului.

şi ea şi-a lăsat braţele în jos, ţinându-şi sânii. Probabil o dureau din nou sau începeau s-o doară. S-a uitat în jur.
— Trebuie să mergem, a spus Domnu'. Sui-o în căruţă şi vezi să nu-şi prăfuiască fustele! Tu urcă lângă mine!
A doua zi la asfinţit am zărit luminile unui oraş, dar ştiam că n-o să trecem prin el. Domnu' căuta drumuri de ţară şi şleauri de căruţă peste pajişti şi avea la el o pereche de cleşti cu care tăia sârma ghimpată. Se pricepea apoi s-o prindă la loc fără să lase vreo urmă. Îi plăcea să vorbească despre tot ce ştia. Cum să stai ascuns ca să vezi fără să fii văzut. Ce rădăcini şi frunze să mănânci când te ascunzi. Cum să pescuieşti cu un ac de siguranţă îndoit şi cu o tulpină de pipirig, cu viermii albi care trăiau pe sub bolovani drept nadă. Cum să recunoşti vizuinile animalelor. Cum să meştereşti o capcană din lăstari atât de subţiri că-i îndoia şi un copil şi atât de ascuţiţi că găureau pielea. Cum să găseşti Steaua Nordului. Să nu stai niciodată la oraş, ci întotdeauna la ţară, în locuri cât mai ferite, mai puţin bătute. Ca acolo unde locuiam noi, sus pe creastă. Eu credeam că el ne adusese pe munte, aşa că ştiuse unde să ne găsească.
— Ce oraş o fi ăla? l-am întrebat. Dintre dealuri.
— Nu e Weston, mi-a spus. Încă nu. Îl ocolim.
— Întotdeauna ştii pe unde s-o iei.
— Ştiu locurile, a spus el. Am mai fost pe-aici. Chiar şi la Weston am fost, pe vremuri, în şaişpatru, cu băieţii lui Witcher[5]. Azilu' era jumate gata, arăta deja a castel. „Tabăra de la azil" îi zicea.

---

[5] Batalionul 34 Cavalerie Virginia, subunitate a armatei confederate supranumită după locotenent-colonelul aflat în fruntea ei, V.A. Witcher, şi vestită pentru crimele de război, jafurile şi atrocităţile comise. În septembrie 1864 a capturat pentru scurt timp oraşul Weston, jefuind şi ospiciul din localitate, care tocmai se pregătea să primească prima

Unioniştii tocmai se retrăseseră din ea[6]. Țin minte c-am luat atunci toate păturile şi am dat iama în magazia cu mâncare. La vremea aia, sudiştii mâncau scoarță de copac şi orice izbuteam să furăm. Ia aci, ține frâiele! Dă muzicuța aia!
Calul a mers mai departe. Domnu' s-a lăsat pe spate, şi-a tras pălăria pe frunte şi a început să cânte.
Apoi a tăcut. Ațipise. Somn iepuresc, spunea, să dormi în timp ce mergi. Treaz şi adormit totodată. Dar eu m-am simțit singură, cum mânam căruța. Drumul trecea pe sub un pâlc de pini, atât de aproape, încât adulmecam cetina de pe crengi. O bufniță s-a uitat la mine, clipind din ochii ei rotunzi portocalii. Erau imenşi. Pleoapele i s-au bâlbâit parcă înainte să se deschidă iarăşi larg. S-a îndreptat de spate, şi-a înfoiat pieptul alb până s-a făcut de două ori mai mare şi a deschis clonțul ascuțit. Limba i-a țâşnit afară, dar strigătul care a răsunat în jur a părut să vină de peste tot. Aripile largi s-au desfăcut şi apoi s-au strâns, vâslind prin aer. A zburat pe deasupra mea şi a dispărut. Am văzut că penele albe îi erau stropite cu negru.

---

rundă de pacienți (a început să funcționeze la scurt timp după, în octombrie 1864).

[6] În aprilie 1861, la începutul Războiului Civil american, oraşul Weston făcea parte din statul Virginia. În iunie 1861 Virginia s-a desprins din Uniune şi s-a alăturat Confederației sudiste. Partea ei de la vest de bariera munților Alegani (Allegheny) (aşa-numita „Trans-Aleganie" – Trans-Allegheny –, unde se află şi Weston), Diberită economic şi cultural de partea mai mare şi mai bogată din est, a rămas însă în bună parte fidelă Uniunii. În 1863 în Trans-Alegania a fost proclamat statul Virginia de Vest, care s-a alăturat cauzei unioniste. Pe parcursul războiului, Weston a trecut de mai multe ori din mâinile unora în ale celorlalți, iar clădirile deja construite ale ospiciului (la care lucrările s-au încheiat abia în 1880) au slujit deseori drept tabără militară.

Domnu' a tresărit.
— Ce-a fost asta?
— O bufniță. A zburat dintre copaci, chiar pe deasupra noastră.
— Un ciuf?
— Poate.
El a luat frâiele.
— Sau o fi fost vreo strigă, a spus. Cică striga e semn bun. Nu cred c-ai văzut vreodată, fiindcă voi n-ați avut niciodată şură[7]. Prin şuri îşi fac cuib.
— Dar dumneata?
— Eu ce?
— Ai avut vreodată şură?
— Bineînțeles c-am avut, a spus el. Când şi când. Tu şi maică-ta sigur n-ați avut niciodată.
A plescăit din limbă la cal şi a smucit de hățuri, zorindu-l.
M-am gândit că aici suntem departe de orice şură, iar un nume nu e un dat. El o numise pe mama după cum avusese chef: îi spusese „doamnă", iar acum „domnişoara Janet". Iar numele meu îl rostea greşit, „Connolly" în loc de „ConaLee". Dar pentru bufniță numele nu însemna nimic. Ea trăia în pădure, vâna şoareci şi ouă de păsări şi poate-şi făcuse cuibul chiar în pinii ăştia. Domnu' n-avea de unde să ştie. N-o văzuse şi nu-i simțise privirea.
— Când ajungem? l-am întrebat.
— Curând.
După o vreme mi-a spus să mă duc la mama şi s-o mulg – cu grijă, ca să nu-i murdăresc hainele. M-am târât peste capră în spate şi m-am întins lângă ea. Mă recunoştea întotdeauna când eram singure şi acum şi-a pus mâinile pe umerii mei ca să-i pot desface corsajul. Sânii i se întăriseră

---

[7] În engleză, striga se numeşte barn owl, „bufniță-de-şură"

şi o dureau. I-am lipit cârpele de unul din ei şi am apăsat uşor pe celălalt. Laptele mi-a stropit faţa în dâre albăstrii. Dintr-un săculeţ de făină am împăturit un fel de căuş cât palma şi i l-am lipit de sân. Nu mi-a luat mult, pentru că ştiam exact cum să fac. La sfârşit simţeam dulceaţa lipicioasă de pe obraz şi mi-am ţinut mâna pe faţă când mama m-a tras lângă ea. Am adormit flămândă şi i-am auzit pe copilaşi plângând în depărtare, ca şi cum sunetul lor avea să ne urmărească pentru totdeauna.
În zori ne-am oprit şi m-am ridicat în capul oaselor. Domnu' împiedicase căruţa pe un drum lat de ţară. Pe o latură se vedeau o şină de cale ferată, apoi albia îngustă a unui râuleţ, apoi marginea oraşului. Pe cealaltă latură era o pajişte întinsă. Prin ea o alee lată cu pietriş ducea în depărtare până la castel, unde, de-o parte şi de alta, zidurile de piatră, înalte de trei sau patru caturi, se întindeau cât vedeai cu ochii. Pajiştea era străbătută de mai multe alei drepte, dar cea mai largă ducea până la uşile uriaşe de la intrare. La jumătatea ei era un cerc, cu o fântână cu bazin rotund în mijloc şi pe margine cu bănci. Mai departe aleea ducea la scara de piatră şi la intrarea boltită în clădire. Judecând după aripile lungi de sub acoperişul cu turnuleţe şi după mulţimea de ferestre, ai fi zis că trebuie să fie multe uşi, dar nu era decât una singură, mai mare decât tot ce văzusem eu până atunci, cu geamuri ovale din sticlă de plumb de-o parte şi de alta şi cu o piramidă din aceeaşi sticlă drept luminator deasupra. O uşă lată de palat, pentru prinţi sau prinţese. În jur totul era tăcut. Cerul abia se înroşise. Se crăpa de ziuă şi zidurile de piatră păreau mai mult vineţii decât sure. Iată turnul cu ceas, iar deasupra lui o fleşă ca de biserică. Fără cruce, doar cu vârful ascuţit.

— V-am zis io, a spus Domnu. Are două sute de picioare[8] înălțime.
— Mare mirare, am răspuns eu.
El mi-a dat o oglinjoară rotundă cât palma.
— Aranjează-te un pic! Să nu ți se mai vadă ochii ăia somnoroşi! Trezeşte-o şi pe maică-ta şi ai grijă să arate bine! Păru' să-i stea prins, fustele să-i cadă drept. Şi dă-mi oglinda înapoi! O am de când am venit prin părțile astea – un talisman, care va să zică.
În spate, mama s-a ridicat în picioare când ne-a văzut că ne uităm la ea. Domnu' s-a sculat şi el de pe capră şi s-a întins să-i strângă corsajul. Apoi i-a scuturat fustele şi i-a încheiat copcile de la mijloc ca să-i pună în evidență silueta. Arăta ca o clepsidră, cu pieptul plin şi talia de viespe şi cu fusta înfoiată în jur.
M-am întors să văd unde avea să se ducă. Nu exista poartă, ca şi cum calea într-acolo ar fi fost totdeauna deschisă. Pe semnul indicator de la intrare scria cu litere de alamă .Azilul Trans-Allegheny". Nu se vedea nicio mişcare, nici înăuntru, nici afară.
— E pentru lumea cea mai simandicoasă, a spus Domnu'. Oameni de condiție. Câtă vreme tace din gură, şi maică-ta e la fel de simandicoasă ca oricare alta.
— Mama nu e nebună, am spus. Câteodată spune cuvinte.
— Cuvinte? Ăştia de-aici o să-şi dea seama că-i trebuie odihnă şi tratament. Aşa se face în locuri de-astea. S-a uitat la mine încruntat. Dă-i drumu'! Ajut-o! O femeie de condiție trebuie slujită.
Am coborât din căruță, strângând încă oglinjoara. El mi-a dat geanta ei şi eu m-am întins s-o iau de mână pe mama. În timp ce cobora, el a ținut-o de cot. Apoi ea a rămas lângă

---

[8] De dragul veridicității istorice, au fost păstrate unitățile de măsură ale vremii. Un picior are aproximativ 0,3 metri.

mine, nemişcată ca o căprioară, cu urechile ciulite. Nu la el, ci la pietrele clădirii care se înfoia în sus şi în lături şi se întindea de-o parte şi de alta. Smocuri de ceață se ridicau pe lângă ziduri, pe lângă turnulețele şi ferestrele goale, pe lângă pinii şi stejarii înalți şi băncile pustii din jurul fântânii.
— Să mă duc cu ea înăuntru? am întrebat.
— N-o să meargă fără tine, a zis Domnu', apoi s-a aşezat la loc pe capră, a pus hățurile deoparte şi m-a țintuit cu privirea. Connolly! Câți ani ai?
Ar fi trebuit să ştie, dar i-am spus.
— Fac treisprezece la sfârşitul lui decembrie. M-am născut după ce ai plecat dumneata la război.
— Deci te-ai născut în şaişunu, când ne-a chemat la arme. Eşti înaltă pentru vârsta ta, dar sfrijită rău. Prea slăbănoagă să te ia vreun bărbat. M-am gândit la asta, dar mai bine rămâi cu ea.
— Aici?
— Asta e casa voastră de-acum. Sus pe munte nu mai e nimic. Totu' e dat de pomană.
— Dat de pomană?
— Mă asculți sau nu?
— Da, domnule, am răspuns, fiindcă aşa-i plăcea să i se spună.
S-a aplecat şi a întins degetul spre mine până mi-a atins zgârciul beregatei.
— Atunci fii atentă aici! Nu sunt taică-tu şi nici n-am fost vreodată. Nu v-am văzut niciodată pe tine sau pe maică-ta înainte să dau peste voi şi nu ştiți cum mă cheamă.
Era adevărat. Mama nu-i spusese niciodată pe niciun nume. La început el ne pusese doar să-i zicem Domnu' şi ea nu-l contrazisese niciodată.
— O femeie dusă cu capu' nu poa' să crească trei copii mici, a continuat el, fără vacă, fără bărbat şi cu ajutor numai de la tine. Eu nu pot s-o ajut şi nici să stau departe de ea.

Am înghițit în sec şi i-am simțit degetul apăsând mai tare. Mi-a fost teamă că mă înec, dar mi-am ținut răsuflarea.
— Aşa că nu mă căutați, a spus, şi nu spuneți la nimeni de unde ați venit! V-am adus aici doar ca să vă fac un bine. Mergeați pe jos pe drum şi, fiindcă maică-ta e o femeie de condiție care are nevoie de adăpost, v-am adus încoace cu căruța. Era în drumu' meu. Ia repetă!
— Ne-ai adus aici, am spus. Ți-era în drum.
— Într-o săptămână maică-tii o să-i sece laptele. Până atunci ții secret. Ştii ce ai de făcut. Donşoara Janet e o femeie de condiție, fără rude, fără urmaşi. Tu nu-i eşti rudă, ci servitoare. N-ai avut unde să te duci şi ai rămas cu ea. Dacă ăştia-ți zic că nu poți să rămâi, zi-le că ai crize!
— Ba n-am.
— Ba ai şi o să se prindă şi ei cât de curând. Luminițele alea pe care le vezi. Oamenii nu văd aşa ceva. Zi-le că ai nevoie de o cameră lângă a ei, ca să n-o ia agitația. Vizavi sau alături. Nu te lua la harță cu ei şi nu face scandal, că vă despart.
— Domnule, dar...
— Sunt vremuri grele, a încheiat el şi a plesnit din hățuri. Asta e povestea voastră.
Căruța se urnise deja din loc şi cuvintele lui s-au amestecat cu praful ridicat de roți.

NUMĂRUL CELOR internați într-un ospiciu nu trebuie să depăşească două sute cincizeci (...) căci un aşezământ aglomerat nu va face decât să exercite o influență nefavorabilă asupra stării pacienților.

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

ConaLee

PAZNICUL DE NOAPTE

Ar fi fost mult mai bine să sosim noaptea, când nu ne vedea nimeni, ca să apuc să chibzuiesc la situaţia noastră, dar acum cerul se luminase şi nu mai era timp. Am băgat oglinjoara în buzunar, am ridicat geanta mamei şi pe ea am luat-o de braţ. Am pornit amândouă la pas pe aleea cu pietriş.

— Domnişoară Janet, i-am spus, o să ne oprim aici. Ne întrerupem călătoria. Mulţi vin să stea aici câteva săptămâni, să se odihnească. Sper să rămân pe lângă dumneavoastră.

Mama şi-a ridicat puţin fusta în faţă, aşa cum ar fi făcut orice doamnă pe un drum nepavat. Am ajuns la fântâna rotundă şi, în loc să meargă mai departe, ea a luat-o într-o parte, dându-i ocol. Laturile bazinului erau din cărămidă, în trepte, iar fântâna stătea pe un piedestal negru de fier. Apa ţâşnea bolborosind, revărsându-se blajin peste el şi căzând apoi în bazin. Curgea fără sunet, ciudat. îmi venea să urc treptele de cărămidă şi să mă aşez pe ghizd să ascult apa. Domnu' spusese că sunt şi peşti, dar în mod sigur nu erau. M-am întors să mergem, însă mama se aşezase pe o bancă de fier forjat. M-am dus lângă ea, întrebându-mă dacă se uită cineva după noi. Dacă ne-ar fi întrebat, aş fi răspuns că ei locul acesta i se pare foarte verde şi liniştitor, chiar şi dimineaţa devreme. Băncile arcuite de fier erau montate cam la trei picioare una de alta.

N-avea niciun rost s-o întreb despre Domnu', dacă spusese adevărul sau minţea din cauză de prea mulţi copii mici şi la gândul iernii care avea să vină. Acasă nu aveam vecini în apropiere, iar micile gospodării vârâte în coastele munţilor fuseseră periodic părăsite în anii războiului, ocupate din nou şi iar părăsite. Nu ştiam să avem vreo rudă şi numai Dearbhla ne era apropiată. Locuiserăm în Virginia, dar

acum nu mai eram în Virginia. Ştiam de la Domnu' că numele statului nostru se schimbase de mai multe ori, că Virginia de Vest trădase Sudul şi se aliase cu unioniştii. Domnu' era de partea confederaţilor, dar eu ţineam cu Uniunea, şi mama în mod sigur era ca mine, chiar dacă punea preţ pe platoul de porţelan pictat în albastru cu portul Charleston din Carolina de Sud, cu râurile lui late şi cerul plin de nori. Stătea deasupra chiuvetei de fier, într-un suport de sârmă care strângea în ghearele-i mici de metal valurile mărunte şi punctele cardinale. Dat de pomană acum, ca toate celelalte.
Dacă nu era tatăl meu, însemna că n-are dreptul să dea nimic de pomană, afară de copilaşi, care erau însă şi ai mamei, ba şi ai mei. M-am întrebat dac-aş putea să mă duc la şerif în locul ăsta ciudat. Dar nu puteam. Iarna prin părţile noastre era rece. N-aveam cum s-o îmblânzesc. Ştiam cum suflă spre munţi şi zgâlţâie copacii din văi, şuierând, umflându-se, grea de zăpadă. Am aruncat o privire spre celălalt capăt al pajiştii. În iarbă s-a ivit un iepure. S-a ridicat pe labele din spate să adulmece aerul şi a ţâşnit spre clădire, ca o volbură albicioasă. Nu ne rămânea decât să batem la uşa mare neagră şi să aşteptăm să ni se deschidă.
Nu m-am putut hotărî să trag de cordonul soneriei şi să trezesc pe cineva, dar am pus-o pe mama să stea chiar lângă mine şi am bătut la uşă. Abia dacă m-am auzit eu însămi. Mâna mea semăna cu un fluture boţit pe uşa neagră uriaşă când am ciocănit uşor, şi apoi încă o dată, dar nu voiam să bat mai tare sau să insist. Îi şopteam doar celui sau celor care probabil ne văzuseră, care erau de serviciu peste noapte. Trebuia să ne fi văzut cineva printr-unul din rândurile peste rânduri de ferestre. Şi acela, fără îndoială, trebuia să ne dea drumul înăuntru sau să ne refuze.
Am aşteptat câteva clipe, din politeţe, şi am bătut din nou. Am ţinut-o aşa până când mi-am dat seama că aş fi vrut să

fiu ca iepurele acela, mic şi iute, cu o vizuină secretă prin apropiere. Am simțit-o pe mama întinzând mâna spre mine şi i-am pus brațul pe după talie. Aveam aproape aceeaşi înălțime, dar ea părea mult mai plină decât mine şi era sleită, căci se ridica foarte rar din pat, iar acum petrecuse aproape două zile în huruitul şi hurducăturile căruței, zăcând ori stând în fund în soare sau pe întuneric, legată tot timpul de gleznă ca să nu fugă sau să se împotrivească. Poate că se aşezase lângă fântână fiindcă nu mai putea merge. Gândul m-a speriat atât de rău, încât am început să bat din nou şi nu m-am mai oprit. Nu dormisem mult şi mi-am închipuit deodată bufnița din pinii de peste noapte venind în zbor, pe lângă mine, spre uşa masivă de parc-ar fi vrut să-şi înfigă în ea ghearele ascuțite. Țipătul ei a părut să răsune peste tot în jur.
Dar am auzit sunetul încuietorii, al zăvorului alunecând, şi uşa s-a întredeschis. În prag s-a ivit un bărbat înalt, lat în umeri, care s-a uitat la noi. Era îmbrăcat aproape ca un conductor de tren, numai în negru, şi purta un chipiu rotund, cu cozoroc tot rotund. Un petic negru îi acoperea ochiul stâng de la sprânceană până la pomete, peste o cicatrice lividă. Pe atunci nu era atât de înspăimântător sau de neobişnuit să vezi, mai ales în orăşelele de provincie, bărbați bandajați sau schilodiți. Fiindcă nu mai erau întregi la trup, nu se mai puteau întoarce la ferme. O mulțime de foşti soldați, vătămați sau infirmi, majoritatea tineri, supraviețuiseră unor răni care pe cei mai în vârstă îi omorâseră. Nu-mi dădeam seama dacă omul acesta e tânăr. Mie toată lumea mi se părea bătrână, cu mine cu tot. Nu crescusem cu alți copii. Mama era trecută de treizeci de ani, iar în anii din urmă eu îi fusesem mai degrabă soră decât fiică. Domnu' îmi spunea „băbătia", iar pe mama o numea „zâna".
M-am străduit să nu-mi tremure vocea.

— Bună ziua! am început. Am adus-o pe domnişoara Janet... ca să se odihnească şi să se trateze la dumneavoastră.
— Nu vă poate primi nimeni la ora asta, a spus el. Reveniți după ora nouă!
— Domnule, iertați-ne că sosim atât de devreme, dar am mers atât de mult...
M-am simțit împinsă brusc înainte, căci mama se prăbuşise peste mine cu toată greutatea. Am căzut pe jumătate înăuntru, izbindu-mă cu coastele de prag, dar, în timp ce uşa se dădea de perete, l-am simțit pe el ridicând-o de pe mine. Cu o mână m-a tras în picioare, a închis uşa în urma noastră şi a împins zăvorul la loc. Apoi a pornit cu ea în brațe prin sala rotundă, pustie, care mi s-a părut uriaşă, ducând-o ca pe un copil.
Am fugit după ei cu geanta mamei în mână, încercând să țin pasul.
— E foarte slăbită, am spus. Nu prea am mâncat şi nici n-am băut...
El se oprise însă, o pusese pe un şezlong şi scosese un flacon din buzunar.
— Săruri, mi-a explicat. Amoniac, ca să-şi vină în fire.
A scos dopul mic de plută şi i-a pus flaconul sub nas.
Mama a tresărit, a tras brusc aer pe nări, icnind, şi, când i-a deschis, ochii i-au căzut chiar pe fața lui, care era foarte aproape de a ei. Privirea ei s-a căscat de parcă l-ar fi cunoscut. Bineînțeles că nu-l cunoştea, dar m-am simțit recunoscătoare că n-a țipat şi nici n-a părut speriată. Am văzut acum că peticul de pe fața lui nu era făcut din pânză, ci din ceva mai tare, un fel de tablă sau de metal şlefuit, acoperit cu pâslă şi fixat cu o chingă. Pe tâmplă îi înflorea o cicatrice furioasă care i se pierdea sub şapcă şi sub claia de păr negru mițos, dar mama a părut să simtă un fel de pavăză sau de povață neaşteptată. Apoi el s-a dat un pas în

spate şi ea a privit înfrigurată în jur de parcă habar n-avea cum ajunseserăm aici. A văzut în spatele meu toată întinderea sălii.
M-am aplecat şi am prins-o de umăr.
— Domnişoară Janet, mi-am amintit să-i spun, aţi leşinat. Am ajuns la azil, ca să vă odihniţi...
— O chem pe doamna econom, ne-a înştiinţat binefăcătorul nostru. Bucătăresele n-au venit încă, dar am ceva de-ale gurii pus deoparte. Mă numesc O'Shea, sunt paznicul de noapte. Puteţi merge, domnişoară? Mama nu i-a răspuns şi el s-a uitat la mine. Fetiţo, a spus, te rog, ajut-o tu!
Şi s-a răsucit pe călcâie.
Am traversat sala vastă, rotundă ca turnul cu ceas aflat trei caturi mai sus. Pe lângă pereţi era aşezată mobilă – canapele şi fotolii –, ca şi cum în spaţiul acesta atât de mare lumea ar fi stat de vorbă. încălţările noastre, ale mele şi ale mamei, ţăcăneau pe podeaua de marmură, în timp ce paşii lui rămâneau tăcuţi, deşi era un bărbat masiv. Apoi am văzut că are nişte învelitori groase de lână legate peste ghete.
Ne-a făcut semn să aşteptăm pe o bancă de lemn, lângă o firidă care părea să ducă spre o încăpere privată, şi ne-a adus cafea cu lapte în două castronaşe. Lângă el a apărut un băiat cu o înfăţişare ciudată. Părea un copil prizărit, cu un ochi albastru şi celălalt lăptos, cu pupila acoperită de un văl aproape alb. Peste haine purta o haină lungă de femeie, iar căpiţa de păr blond cârlionţat îi cobora până la umeri. Paznicul a părut să nu-l observe, apoi l-a dojenit: „Băiete!", căci ne privea fix. Au luat-o spre firidă. Bărbatul s-a întors cu o farfurie cu turte reci de mălai unse cu sirop de sorg. Am mâncat de la mine din poală, deşi prin toată sala erau risipite scaune şi canapele goale, cu măsuţe în faţă. Cafeaua era aproape fierbinte şi am băut-o până la fund. Mălaiul îndesat din turtele prăjite avea gust proaspăt şi m-am

apucat să le tai bucăți ca să le împart cu mama. I-am pus o furculiță în mână. După o clipă, ea a ridicat privirea la bărbatul cel înalt şi a început să mănânce. El a rămas aproape, în picioare, ca şi cum ar fi trebuit să terminăm repede, iar când am auzit paşi grei pe scara de deasupra capului, s-a întins după farfurie. I-am băgat mamei o ultimă furculiță cu mâncare în gură, în timp ce el strângea în grabă farfuria şi tacâmurile. Când m-am şters cu mâna la gură şi am şters-o şi pe ea, mi-am amintit de mâna lui Domnu' şi am împins gândul deoparte ca pe un sorb întunecat care amenința să ne înghită. Domnu' nu era aici. Locul acesta n-avea cum să fie casa noastră, dar ar fi putut deveni un liman dacă reuşeam să rămân lângă mama. M-am ridicat, cu mâna pe cotul ei ca să fiu sigură că se ridică şi ea, şi m-am uitat după cel care ne primise înăuntru. Probabil chemase pe cineva şi acum aştepta respectuos. Băiatul nu se mai vedea.

Obiecțiunile la adresa postului de paznic de noapte (...) arată pur şi simplu că cei care s-au angajat să îndeplinească aceste servicii sunt incompetenți (...) Ar trebui să se obişnuiască să deschidă uşa (...) cât mai silențios (...) şi să poarte întotdeauna încălțări de pâslă când trec prin saloane.

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

Gâză
SPUNE ŞI ŞTIE

Lunecă, se întoarce, aleargă şi iar lunecă pe coridoarele secțiilor, cu şosete trase peste ghete ca un paznic de noapte, fără zgomot, dintr-un hol într-altul. Se ține după O'Shea, nevăzut sau foarte aproape, până când el îi face semn:

„încetează!” O’Shea îl lasă să se agațe de pumnul lui puternic, să se legene înainte şi înapoi, în sus şi-n jos. Gâză cel uşor ca un fulg. Apoi îşi continuă rondul. E în secțiile de bărbați, face rondul, cum spune el, iscodindu-i cu privirea, prin deschizătura de pe uşă, pe toți cei care dorm, vorbesc, mormăie. Gâză se ține după el pe furiş, are voie numai în Secția D Bărbați, aşteaptă prin colțuri în timp ce paznicul inspectează cele mai îndepărtate secții, cu porți de oțel încuiate. Se mută de pe câte o canapea pe un fotoliu, se dă să lunece peste tot pe podea, apoi se lasă jos, rezemat de perete, aşteptând. Paznicul vorbeşte cu infirmierii, bărbați masivi cu voci scăzute. Gâză se joacă între timp cu firul răsucit din buzunar, cu un bețigaş şi cu lingura lui rotundă de plumb, pentru scobit – doar cupa, fără mâner. Înfăşoară firul în jurul lingurii până când bețigaşul îl trage înapoi, înfăşoară până când privirea îi devine fixă. Doarme cu ochii întredeschişi, simte prin podea pasul greu şi moale al paznicului care se opreşte din nou la fiecare uşă din Secția D Bărbați. D de la „distins”, glumesc domnii, E de la „exemplar”, dând din cap spre semenii lor, tovarăşi de jocuri şi de program zilnic, în foişoarele de pe pajiştea mare din față. F de la „furioşi”, cei lipsiți de privilegii. Gâză, care în Secția D are voie, se strecoară afară printre canaturile uşii masive pe care paznicul o încuie în urma lor şi-şi face vânt să lunece în arc larg prin rotondă până la firida mascată cu draperii de sub scara spre secțiile de femei. Paznicul îşi pregăteşte micul-dejun pe care bucătăresele i-l lasă în cutii de tablă, cu apă rece şi lapte luate din răcitorul scund. În firidă e un întuneric buretos, pe când în sala cea mare se disting deja fire de lumină. Gâză e primul care aude bătaia în uşă. Lunecă pe podea în spatele paznicului până la intrarea uriaşă şi se trage într-o parte, neclintit ca un par, mijind ochii printr-unul din geamurile înguste de pe laturile uşii. Cerul răsăritului tivit cu roz. O doamnă într-o rochie

frumoasă şi o fată, cea care a ciocănit. O'Shea îl trimite în cămăruța din firidă:

— Stai acolo, băiete, niciun sunet! M-ai auzit?

Gâză se dă în şosete pe podeaua lustruită şi se ascunde după draperie. Nu vede, ascultă doar, până când paznicul le pune pe cele două să se aşeze undeva aproape. Le dă laptele cu cafea şi micul-dejun pe care le-ar fi împărțit cu el. Gâză stă nemişcat în spatele draperiei. Observă, ca de obicei. Doamna în rochia cea frumoasă e ca o fată, iar fata are grijă de ea, taie turtele în bucăți. Doamna aruncă o privire spre Gâză. El ştie că ea vede totul prin draperie. Iute, scurt, căutătura ei se mută apoi asupra paznicului. Ştie şi observă, apoi întoarce ochii, închisă în ea. Ea e cea care va rămâne. Fata va pleca. Îi lasă aici, aşa spune tuşa Hexum, bucătăreasa-şefă, îi aduc şi-i abandonează. Şi, abandonați, ei rămân. Gâză trage de gulerul murdar al hainei, îşi răsuceşte firele scămoşate pe gât, spre obraji. Haina e caldă şi moale de-atâta purtat, cu miros de praf, de grajd. Te agăți de ceva, de un miros. „Mai demult, asta a fost pătura ta, sufletelule, am scos haina de pe maică-ta şi te-am înfăşurat în ea." Gâză ştie că tuşa Hexum l-a ținut în țarcul din camera ei, curățat lună, un țarc de scânduri luat din staul, în care stăteau vițeii când mamele lor erau duse la muls. E ca o cămăruță, mai înaltă decât el, şi ea îl are încă, fiindcă lui îi place să se cațăre înăuntru, iar ea pune un cearşaf deasupra şi se lasă cu toată greutatea în patru labe ca să se uite la el. „Te-ai băgat în bârlog, suflețel? Păi tuşa Hexum te-a crescut, nu-i aşa? Pân-ai fost de ajuns de măricel să creşti singur. Te târai întruna şi nu s-auzea decât nişte şoapte şi bâzâituri de la tine. Ciudat ai mai fost, chiar şi lepădat cum eşti tu, şi mai ai şi-un singur ochi albastru! Da' tuşa Hexum ştie că ai văzul mai ager ca gaița sau cioara. Eşti în stare să vezi o sclipire tocma' în partea ailaltă a câmpului, scoți şoarecele din gaură numa' uitându-te la el.

Eşti dibaci, Gâză. Ia ieşi de-acolo, repejor!” Aşa că Gâză iese. Face un pas afară de după draperie şi i se arată fetei. Paznicul nu vede. Dar el ştie. Unii rămân. Unii sunt lăsaţi aici. Fata va pleca – afară pe uşă, dincolo de zidurile groase, în jos pe treptele de piatră, pe aleile cu pietriş, pe lângă stropii argintii ai fântânii, până în drumul mare şi în oraş. Unii rămân, pe holuri şi în camere, în parc, plimbându-se prin pădure şi prin livadă, până adorm adânc în cimitir. Cei mai în vârstă, dar şi unii tineri – printre ei, anonimă, şi mama lui – rămân cel mai mult. Doar numere. Şiruri după şiruri lungi, fără nicio moviliţă de pământ. În clipa aceea Gâză aude paşii grei ai doamnei econom pe scara de deasupra şi se trage înapoi. Nemişcat, stană de piatră. Pitit în spatele draperiei de pluş, se uită prin ea, îl vede pe paznic ascunzându-se deşi rămâne în văzul tuturor, privind dincolo de doamna Bowman, dincolo de aerul pe care-l trage după ea, de ziua tot mai străvezie. Doamna Bowman se întoarce să plece şi o trage pe fată după ea. Fără s-o atingă, a supus-o, o trage după ea; iar doamna le urmează.

POSTUL DE ECONOM (...) Unii medici capabili au propus să nu mai avem economi şi econoame, dar bănuiesc că propunerea aceasta izvorăşte din greutăţile (...) motivate, fără îndoială, de faptul că pentru postul acesta n-au fost aleşi oamenii care trebuie (...).

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

ConaLee
DOAMNA BOWMAN

Era trupeşă şi pătrăţoasă, ca un bloc de piatră care nu poate fi mişcat din loc. S-a ivit prin uşile duble care mascau

scara chiar când noi ne ridicam în picioare, ne-a salutat din cap şi s-a întors să ne conducă. Nu se îndoia că vom veni după ea. Şorţul lung şi rochia erau amândouă negre, cu un pic de material alb străveziu la gât. în creştet, peste cozile groase încăruntite, avea o mică diademă din acelaşi material alb străveziu. Ne-a condus într-un birou pe uşa căruia scria „Primiri” şi s-a aşezat la o masă mare, înjurai căreia erau trei scaune. Am pus-o pe mama pe scaunul din stânga şi eu m-am aşezat chiar faţă în faţă cu doamna econom, cu spatele drept şi încordat. Ea s-a uitat în jos şi a scos un mic registru din şorţ, iar eu i-am aruncat o ocheadă mamei şi am văzut-o că şi ea stă pe marginea scaunului. Privirea îi rătăcea ca şi cum ar fi văzut cu totul altă cameră decât mine sau poate niciun fel de cameră, dar se ţinea nemişcată.

Femeia în negru a ridicat ochii din catastif şi s-a uitat la mine peste ochelari.

— Bună ziua! a spus. Sunt sigură că sunteţi obosite.

— Da, doamnă. Vă mulţumim pentru cafea. Turtele cu sirop ne-au prins bine după călătorie.

Ea s-a uitat ciudat la mine. Era ca şi cum aş fi vorbit despre mâncare fără să-mi fi venit rândul. M-am gândit să nu pomenesc nimic de băiat.

— Sunt doamna Bowman, a spus ea după o clipă, econoama spitalului. Răspund de infirmiere şi de celelalte angajate şi de buna gospodărire a secţiilor. Fiind devreme, o să staţi de vorbă cu mine. E ora cinci, iar infirmierele intră în schimb la şase, ca să pregătească pacientele pentru micul-dejun. Am să vin să vă iau la prânz, să vă prezint medicului nostru şef, domnul doctor Thomas Story. El o să vă consulte ca să pună diagnosticul şi să stabilească un tratament.

— Domnul doctor Story?

— Da, draga mea. Îl cunoşti?

— Nu. E... nu e un nume obişnuit.

— E quaker, din Philadelphia.

Am dat aprobator din cap, căci păruse să-i facă plăcere să-mi spună asta. Ştiam prea puţine despre Philadelphia. Ştiam de quakeri că nu au confesori, nici măcar pastori.
— Acolo e un nume obişnuit. Domnul doctor şi-a făcut ucenicia sub unchiul său, doctorul Thomas Story Kirkbride de la Spitalul din Pennsylvania – ca şi mine. Aţi fost primite de paznicul nostru de noapte, domnul John O'Shea. De bucătărie şi de sălile de mese se ocupă doamna Hexum. Domnul doctor Story e singurul care decide programul zilnic al fiecărei paciente şi e consultat şi în legătură cu pacienţii din secţiile de bărbaţi.
— Da, doamnă. Sper să pot rămâne împreună cu domnişoara Janet... ca s-o ajut...
— Sunteţi rezidente în statul nostru, deci? Puteţi dovedi?
— Da, doamnă. Am mers două zile până să ajungem aici.
— Paznicul nostru, domnul O'Shea, a văzut că aţi sosit cu căruţa. Chiar înainte de răsărit, mi-a spus. Ruda care v-a adus ar fi trebuit să vină să vă interneze.
— Nu era ruda noastră. E un bărbat care ne-a văzut mergând pe jos şi ne-a adus aici. Îi era în drum, a spus, şi şi-a dat seama că domnişoara Janet e o femeie de condiţie care are nevoie de adăpost. Domnişoara Janet abia dacă vorbeşte.
— Deci e mută? Din naştere?
— Nu. Din câte mi s-a spus, nu.
— Altfel e sănătoasă? Majoritatea pacienţilor sosesc cu un raport de la medic. Aici nu examinăm şi nu tratăm afecţiuni fizice.
— Da, e sănătoasă. Doar că... nu mai vorbeşte. A fost singură în timpul războiului şi cu toate celelalte. Eu am lucrat pentru familia unor vecini, care acum s-a mutat în Nord, la neamuri. Mă mai trimiteau să văd ce face domnişoara Janet şi să-i duc de mâncare. După război ea n-a mai ieşit din casă. Pe urmă i-a ars casa şi... adică, nu i-a

mai rămas nimic. A plecat pe jos şi eu am ajuns-o din urmă. N-a vrut să se întoarcă, aşa că am mers împreună mai departe. Bărbatul din căruță mi-a zis s-o aduc aici. A zis că e un loc frumos, unde poate să se odihnească şi cu oameni de condiție.

— Cum îl chema?

Doamna Bowman se uita în registru, cu pana în mână.

— Nu ne-a spus. Ne-a adus numai, noi am stat în căruță. A zis doar că e un loc ferit de primejdii, pentru oameni de con...

— Aici tratăm pe toată lumea, a spus ea, în funcție de nevoile fiecăruia.

— Da, doamnă Bowman. Am adus-o pe domnişoara Janet şi sper să vă ajut să aveți grijă de ea. S-a obişnuit cu mine.

— Dumneata nu eşti bolnavă, nu?

— A, nu, doamnă!

— Cum te numeşti?

— Connolly.

— Câți ani ai, domnişoară Connolly?

— Şaisprezece, dar lucrez de mică.

— Şi numele tău de botez?

— Eliza, am răspuns, căci asta îmi venise în cap.

Mama a clipit, ca şi cum n-ar fi trebuit să aleg „Eliza”. Mi-am ținut răsuflarea...

Doamna Bowman s-a aplecat înainte.

— Da, am repetat, mă numesc Eliza.

— Ce experiență ai?

— Ştiu să gătesc, să calc, să spăl, am spus, să citesc bolnavilor, lucruri de astea. Sunt tânără, dar muncesc din greu. Şi mă pricep să îngrijesc de cei tulburați sau agitați.

Doamna Bowman a dat din cap.

— Referințe ai?

— Nu... Familia pentru care am lucrat a plecat pe neaşteptate, s-a mutat în Nord. Şi în aceeaşi zi a fost

incendiul... casa domnişoarei Janet era cea mai frumoasă din orăşelul nostru. A fost mare învălmăşeală, iar eu m-am luat după ea, mă temeam să nu păţească ceva. Aş zice că ea e referinţa mea. Am reuşit s-o ţin liniştită timp de două zile, fără prea multă odihnă sau mângâiere, şi am adus-o aici.
Mă miram că mă pricep atât de bine să mint. Minciuna e un păcat. Dar toate poveştile sunt minciuni, iar eu ştiam o mulţime. Ştiam ce să nu spun nimănui care ar fi ajuns la noi pe munte. Iar acum eram foarte departe. Cum aveam să ne mai întoarcem? Mi-am înfipt unghia în palmă ca să nu mă mai gândesc.
Doamna Bowman n-a făcut niciun comentariu, s-a răsucit doar spre mama.
— Domnişoară Janet, a spus. „Janet" e numele dumneavoastră de botez sau de familie?
„Spune-i!" m-am gândit. „Spune-i cum te cheamă!" Eram deja fată mare şi nu ştiam nici numele de botez al mamei, nici numele nostru de familie, căci Dearbhla nu voia niciodată să-l spună, iar mamei îi zicea numai „comoara mea", niciodată pe numele mic. Dar mama n-a făcut decât să se uite la mine. Pe buze i s-a ivit un zâmbet şovăielnic.
— Domnişoară Janet, a spus doamna Bowman, o cunoaşteţi pe Eliza?
Mama a înclinat capul spre mine şi a întins mâna căutând-o pe a mea. Ochii i s-au umezit de lacrimi.
— Nu mă deranjează să împart camera cu ea, am spus. N-am nevoie decât de o saltea de paie pe jos. Domnişoara Janet e fragilă şi tăcută. N-aş vrea s-o... necăjească cineva şi ea să nu fie în stare să vorbească.
— Domnişoară Connolly, secţiile noastre de bărbaţi şi de femei sunt complet separate, bineînţeles. Mesele sunt servite mai întâi femeilor, apoi bărbaţilor. Chiar şi aleile de plimbare din spatele ospiciului, unde pacienţii ies la aer, sunt separate. Şi ne mândrim cu faptul că fiecare pacient

are camera sa, cu ferestre şi cu luminator deasupra uşii. Ventilaţie, aer de munte, mişcare şi un program regulat. În dimineaţa asta poţi merge cu domnişoara Janet în camera ei, dar până diseară va trebui să lămurim situaţia dumitale.

— Am înţeles. Vă mulţumesc foarte mult, doamnă Bowman.

— Vă conduc sus, a spus ea, în Secţia B Femei. Pacientele din Secţia C trebuie încă să-şi câştige privilegiile. Pacientele mai liniştite locuiesc în Secţiile A sau B dacă iau parte la activităţi şi la tratament.

În gât mi s-a înţepenit parcă o fărâmă de gheaţă. Domnişoara Janet trebuia neapărat să ia parte. Dar ne sculaserăm deja şi ieşeam din birou, peste podeaua de marmură a marii săli rotunde, prin uşile tăcute care ascundeau scara. Doamna Bowman mergea înaintea noastră, urcând treptele, iar mama se ţinea de braţul meu, cu ochii plecaţi. M-am apucat de balustrada rotunjită de mahon, am ridicat privirea şi am văzut-o încolăcindu-se etaj după etaj până sus. Printre baluştrii sculptaţi luceau nuanţe palide – roz, gălbui, bleu. Fiecare etaj părea să se deosebească de următorul prin tonuri care estompau umbrele şi alinau un om slăbit. Partea cea mai de sus părea întunecoasă chiar şi în lumina zilei şi am simţit că ameţesc gândindu-mă cum ar fi fost să stau acolo şi să privesc în jos. Am ajuns pe primul palier larg, cu pereţii văruiţi roz, pe care o placă de bronz anunţa „Secţia A”. Uşile spre aripa opusă erau înţepenite cu o scândură groasă şi ferecate cu lacăt. Am urcat mai departe; speram ca întrebările doamnei Bowman să fi luat sfârşit pe ziua de azi. Toate detaliile poveştii noastre îmi zburaseră deja din minte. Scara părea un ultim mijloc de retragere şi n-am mai făcut decât s-o ajut pe mama să ţină pasul în urma siluetei negre masive a doamnei Bowman. Mi-o închipuiam lăsându-se pe spate şi strivindu-ne pe amândouă, dar am ajuns la al doilea palier. Nu m-am mai uitat la uşa înţepenită care ducea în cealaltă

aripă. Pereții erau însă vopsiți într-un galben-pal plăcut, iar pe plăcuța de alamă de lângă ușile masive scria „Secția B”. Doamna Bowman a scos din șorț o legătură de paspartuuri și a vârât unul din ele în ușă. Apoi a deschis-o larg.

— O să intrăm aici, ne-a spus. Trebuie să încui în urma noastră.

Am pătruns pe lângă ea în Secția B, pe un hol lat care se întindea o bucată bună înainte, cu mai multe secțiuni despărțite prin arcade cu grinzi de lemn. Parchetul era acoperit de un șir de covoare – rotunde în secțiunile aranjate ca un salonaș, pătrate între ele –, iar pe lângă pereți stăteau canapele și balansoare. Coridorul era atât de lat, încât părea o cameră gălbuie foarte lungă, iar arcadele și chenarele tavanelor înalte fuseseră vopsite într-un albastru ca cerul. Ce spusese Domnu' despre palmieri se adeverea, erau toți plantați în ghivece mari, și la fel multe alte plante frunzoase, înalte cât niște copăcei. Lumina năvălea înăuntru prin ușile duble din celălalt capăt. Abajururile din tavan erau lămpi cu gaz, aprinse.

— Pe aici, ne-a îndemnat doamna Bowman cu voce scăzută. Curând vin infirmierele să trezească pe toată lumea. Secțiile A și B iau micul-dejun la șase, împreună cu câteva paciente din Secția C.

— Ce culori frumoase! am spus, având grijă să vorbesc în șoaptă.

— Totul e făcut după concepția domnului doctor Story, a răspuns ea și s-a oprit în fața unei uși la mijlocul coridorului. Ați sosit pe neașteptate, așa că n-am apucat să facem pregătiri, am umplut doar carafa cu apă. E posibil să vă plasăm în altă parte, domnișoară Janet, dacă rămâneți, dar deocamdată camera aceasta e gata și veți putea să vă odihniți.

Din nou legătura de chei, ușa descuiată.

Camera era vopsită în bleu-deschis, mică şi austeră. Un pat îngust lângă perete, aşternut cu cearşafuri şi cu o cuvertură, toate albe, cu o pilotă împăturită la picioare. La cele două ferestre înalte, cu pervaz adânc, atârnau draperii dintr-o pânză galbenă subţire, legate pe laturi. O pernă rotundă în aceeaşi nuanţă de galben şedea ca un trofeu la căpătâiul patului. Gratiile de la ferestre erau atât de subţiri şi de apropiate între ele, încât păreau cercevele care despărţeau ochiurile de geam. Lângă pat se afla un cufăr mic, iar în faţa celeilalte ferestre stătea o oglindă rotundă de toaletă, cu trandafiri de ipsos pe margine. Pe pervazul lat din spatele patului am văzut un fel de altar improvizat: o ramă de lemn cu două aripi prinse în balamale, sculptată în arc deasupra unei mici figurine care reprezenta un înger. Mai târziu aveam să văd că îngerul e din ipsos de pe care s-au şters culorile, atârnat de un cui grosolan.

Doamna Bowman vorbea. Abia dacă am fost în stare s-o ascult.

— Camera aceasta, spunea, a fost ocupată de o doamnă în vârstă de neam ales, foarte fragilă, care a răposat. N-a avut alt cămin, aşa că puţinele ei lucruri au rămas încă aici.

Eu şi mama am salutat-o înclinând din cap, ea a făcut la fel şi a închis uşa în urma ei. Am auzit pocnetul zăvorului. Nu puteam să ieşim şi nimeni nu putea intra la noi. M-am întors spre mama şi ea s-a întors spre mine, ţinându-mă încă de mână. I-am desfăcut copcile jachetei şi am ajutat-o să iasă din fuste, pe care le-am împăturit cu grijă şi le-am aşternut pe singurul scaun din cameră. Apoi am păşit împreună, ca într-un dans, către patul îngust şi ne-am întins pe el. Am pus perna rotundă între noi şi am adormit – mai ocrotite, părea, decât fuseserăm vreodată în viaţa noastră.

CLASIFICARE Cei mai puțin excitați nervos – pacienții considerați în mod obișnuit cea mai bună categorie – trebuie să ocupe etajele superioare și să se afle cel mai aproape de centrul clădirii (...) Pacienții sunt adesea foarte interesați de obsesiile altora, iar prin strădania de a le ușura acestora suferința contribuie de multe ori la propria lor vindecare.

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

ConaLee
DOUĂ PICĂTURI

Am visat că merg pe o stradă ținându-i în brațe pe cei trei copilași. Se agățau de mine, dar părea că nu simt nicio greutate. Ba chiar păreau să-mi facă pasul mai sprinten, așa că abia dacă atingeam caldarâmul străzii scăldate în soare, pe care n-o mai văzusem niciodată. Am ajuns la colț. Și atunci i-am văzut peste drum, aproape adulți, și brațele goale m-au durut. Am auzit zăngănitul unui cărucior cu garnițe de lapte, tropot de potcoave, huruitul căruței noastre care mă ducea departe de ei, dar toate erau numai umbre, în vreme ce copiii erau adevărați. Se uitau la mine, dar nu mă cunoșteau. M-am trezit deznădăjduită, prinsă în îmbrățișarea mamei și în, mirosul laptelui ei. Trupul ei îi ținea minte, chiar dacă ea îi uitase. I-am lipit cearșaful de sâni și l-am simțit că se umezește. N-aveam ceas, dar lumina se schimbase în cameră. Ar fi trebuit să ne spălăm și să ne îmbrăcăm, însă nu-mi venea decât să zac așa întinsă și să-i chem înapoi pe copilașii pe care n-aveam poate să-i mai văd niciodată. M-am gândit cum era când îi simțeam lipiți de mine. Apoi la tot ce Domnu' dăduse de pomană. Ca să nu mi se taie răsuflarea, m-am apucat să înșir în minte lucrurile, nu oamenii, pe care le pierdusem. Nu mai aveam

decât hainele de pe mine, aşa că am revăzut, în ordinea în care mi-au venit în cap, rochia de muselină, pe cea de camgarn, cele trei perechi de şosete de lână. Încălțările mai bune, care fuseseră ale mamei. Pelerina de iarnă făcută de Dearbhla. Mi-am văzut găinile, pe fiecare cu numele pe care i-l dădusem. Cei patru ochi ai lui Dumnezeu[9] țesuți de Dearbhla. Tăblița mea de ardezie şi bucățile de cretă. Rigla şi abacul. Călimara şi pana, care fusese a mamei.

N-avusesem niciodată altă învățătoare decât pe ea. Citeam seara – mama îmi citea mie şi eu ei –, ridicându-ne în picioare şi scandând. Ea spunea că e singurul nostru teatru, şi serile de iarnă erau dedicate lecțiilor. Ne ascundeam de război şi de bărbații care fugeau de război, spunea mama, ne ascundeam găinile, vacile şi proviziile, ne țineam departe de oraş. împărțeam căruța cu Dearbhla, „bunica” noastră care locuia pe culmea de deasupra şi care se ducea în vale sâmbăta, când drumul devenea practicabil, să-şi vândă leurda, ginsengul şi prafurile de leac. Ne aducea de acolo sare, făină şi mălai, iar eu îi adunam câte o duzină de ouă pe săptămână de la găinile noastre. De ziua mea îmi făcea mereu câte un ochi al lui Dumnezeu, din bețigaşe decojite, tendoane şi mătase de porumb, fire de ață sau de sfoară colorate. Mama le atârna deasupra saltelei mele de paie, câte unul pentru fiecare an, şi-mi spunea pe atunci ca, dacă rămân vreodată singură, să mă duc la Dearbhla, că unii se tem de casa şi de bucata ei de pădure, iar frica asta poate să mă păzească. N-aveam voie să-i învăț leacurile. Dearbhla se pricepea să alunge durerea de cap sau pântecăraia, dar spunea că prafurile şi finețurile ei nu sunt decât ce creşte prin locurile noastre. Ea îl moşise pe primul

---

[9] Ojo de Dios, obiect religios simbolic, în general de forma unor pătrate concentrice Diberit colorate, cusut peste o cruce de lemn. Îşi are originea în culturile amerindiene şi latino-americane.

copilaş, pe flăcăul cel mic. Apoi Domnu' îi zisese să nu mai vină şi să-şi țină licorile şi farmecele pentru ea. Îmi smulsese ochii lui Dumnezeu şi-i îngropase în curte. Găsisem câteva frânturi din ei şi-i cususem în pătură ca să-i am lângă mine noaptea. Ce bine ar fi fost să văd acum ce vedea Dearbhla, să văd cum să fim din nou acasă şi să scăpăm din necazul ăsta! „Cotoroanță irlandeză", îi zicea Domnu', „vrăjitoare", „Babă Cloanță". Dearbhla muia în urină de vulpe oase de iepure, de vulpe şi de coiot, chiar şi de pasăre, ca să țină cerbii departe, înfăşura oase de pui în frunze împletite de ciumăfaie ca să alunge ghinionul. Atârna de grinzile din casă şi din cerdac oase curate, lustruite, ca să atragă norocul, şi ele sporovăiau în vânt şi se învârtejeau în furtună.

Dearbhla spunea că ea şi mama sunt la fel. Dar ea era bătrână, vânjoasă şi vânoasă ca un bărbat, cu fața zbârcită şi pistruiată, şi mirosea a fum de copac chiar şi vara. Părul lung şi cărunt îi atârna în cozi groase ca lâna oilor, şi-mi plăcea nespus de mult să-mi frec fața de ele când şi le despletea. Le băga sub pălăria ei bărbătească cu boruri, purta rochii sau pantaloni din pânză de sac pe care şi-i croia singură şi cizme mari şi grele. Era tot timpul cu ochii după buruieni şi rădăcini de leac şi aduna oase pe care le usca în magazie.

În prima zi de iulie a anului trecut, ploaia de peste noapte umflase pâraiele. Flăcăuaşul împlinea atunci un an. Mi l-am legat la piept în şalul mamei şi am urcat pe creastă la Dearbhla. Domnu' o oprise să mai vină la noi şi pe mine să mă mai duc la ea, dar acum era plecat în oraş. Mama rămăsese iar grea, avea deja burta mare.

Nu mai mergea, nu mai vorbea şi mânca numai dacă o hrăneam eu cu lingura.

Casa cu prispă a Dearbhlei era întocmai ca a noastră, de parcă cineva aşezase două la fel printre copaci, dar în

cerdacul ei atârnau peste tot ochi ai lui Dumnezeu făcuți din nuieluşe şi din pene lungi, unii cu clopoței sau cu cioburi de vase care zăngăneau în adierea vântului. Câinii ei au început să latre, apoi, recunoscându-mă, s-au oprit. Domnu' zicea că Dearbhla creşte râşi din pui de pisică şi-i ține într-un culcuş ticluit printre stânci. Îi auzeam câteodată noaptea urlând ca nişte banshee[10]. Atunci Domnu' ieşea în curte şi trăgea cu puşca în întuneric, spunând că o să-i vină el de hac cotoroanței, băbătiei ăleia afurisite. Pe urmă bea rachiu şi adormea afară de-ai fi zis că Dearbhla îl aruncase de sus de pe creasta ei.

Am urcat pe lângă rugii de mure care mărgineau bucata ei de pădure şi ea a coborât pe potecă să mă întâmpine.

— Ziua bună, ConaLee! Ia dă-mi-l pe flăcăuaş! Mi l-a luat din brațe şi l-a scos din şal.

— Mama nu e bine, i-am spus.

— Ştiu că nu e bine. Comoara mea.

— Trebuie să-i dau să mănânce cum îi dau lui, supă şi terci de ovăz şi carne uscată pe care o mestec până se înmoaie.

— Ştiu, ConaLee. Te văd.

M-a luat de mână şi m-a condus pe prispă.

— Îmi faci farmece, Dearbhla? Abia-mi mai târăsc picioarele.

— Eu nu fac farmece, ConaLee. Asta-i numai ce spune lumea. Eşti doar sleită fiindcă maică-ta nu te are decât pe tine. Întinde-te un pic în hamac!

A aplecat hamacul din pridvor ca să mă sui în el. M-am întins pe spate pe salteaua de puf acoperită cu piei de oaie, iar ea mi l-a dat pe flăcăuaş. L-am strâns în brațe, am închis ochii şi am auzit-o intrând în casă. Dearbhla îmi rostea numele aşa cum mi-l rostea înainte mama, nu ca Domnu', iar la ea simțeam miros de lavandă, mentă şi

---

[10] Spirit feminin din folclorul irlandez, care prevesteşte prin vaiete şi bocete moartea cuiva.

ierburi de leac pe care le atârnase la uscat în mănunchiuri pe toată streaşină.
Era înaltă şi slabă Dearbhla, ca o stafie, şi am simțit-o mişcându-se de colo-colo, adunând de mâncare într-un castron de lemn, măcinând şi potrivind. Apoi am adormit şi am văzut-o lunecând printre copaci. Am privit dealurile, văile şi pâraiele săltărețe cu ochii ei, de parcă m-ar fi lipit de ea şi am fi împărțit aceeaşi suflare. Apoi mâna ei puternică mi-a ridicat capul, sprijinindu-mă la ceafă.
— Bea aici, ConaLee! Am îndulcit-o cu fructe şi miere.
Am simțit pe limbă amăreala de dedesubt, dar am băut aproape tot şi i-am dat un pic şi flăcăuaşului.
— De ziua ta, copilaş drag.
— Nu i-ați pus încă nume?
— Mama nu i-a pus, Dearbhla, fiindcă abia dacă mai scoate o vorbă. Domnu' îi zice „flăcăul" şi i-a făcut o poartă pe scări, ca să nu coboare de pe prispă. Trebuie să calc peste ea când aduc apă. Iar acum o să vină altul, curând, pesemne. Mama e cu burta mare şi abia daca se mai ridică din pat.
— Peste trei luni, a spus Dearbhla. Şi nu doar unul. Doi o să fie.
— Aoleu! am făcut. Cum să aduc doi pe...?
— Ca şi prima oară, a răspuns ea, când m-ai ajutat.
Fata o să fie ca tine, cu căiță. De îndată ce iese, trebuie să i-o scoți fără s-o rupi şi s-o arunci în foc.
Am auzit atunci ceva ca nişte sunete vechi şi am văzut în fața mea un văl şi în spatele lui lumina.
— Ai fost şi tu la naşterea mea, i-am spus.
Dearbhla mi-a pus mâna pe frunte.
— Bineînțeles că am fost. N-am crescut-o eu pe maică-ta, n-am venit cu ea până aici? Acum gata, nu mai vorbi!
Aş fi vrut să-mi facă o vrajă, chiar dacă ea spunea că nu poate, şi să ne țină la ea. Şi s-o preschimbe pe mama într-o

pasăre care să zboare până la noi. Ochii ei întunecați, adânci ca un tău de munte, au venit aproape de mine. Eram între vis şi trezie şi nu-mi trecea prin cap să mă mişc.
— ConaLee, ascultă aici! Orice-ar face bărbatul ăla, tu vino la mine în mintea ta! Am să te țin la pieptul meu până pleacă. În rest, ia şi mestecă una din astea în fiecare dimineață! Ai grijă să nu te vadă!
Am simțit că ia punguța cu nasturi ascunsă în hainele mele şi-i lărgeşte băierile. A ridicat-o, ca să văd ce face, şi mi-a turnat înăuntru nişte bobițe albe şi mărunte ca de orez.
— Pentru ce sunt?
— Ca să nu-ți vină sângerarea, iar mirosul şi nădușeala să-ți rămână curate ca de copil.
— Dearbhla, fă-l s-o lase-n pace pe mama!
— Nu pot să-l opresc, ConaLee. Şi-a înfipt ghearele în ea. Dar ochiul ei, mintea ei e îngropată adânc. N-o să mănânce decât din mâna ta.
— Fă-l să plece, Dearbhla!
— Comoara mea, a spus ea, copila mea!
Vorbea cu mama, nu cu mine, dar şi-a trecut mâna peste ochii mei, mormăind ceva pentru sine.
N-am încercat să desluşesc ce spune. Din când în când, câte-un cuvânt ieşea la iveală. Dar, în lunile lungi care-au urmat, am ştiut s-o hrănesc pe mama cu ouă crude bătute spumă, îndulcite cu lapte cald şi sirop de arțar, şi cu măduvă pisată împreună cu mere uscate. Am ştiut, după ce s-a născut băiatul, că avea să mai vină un copilaş. Am prins-o pe fetiță, i-am smuls căița şi m-am dus cu ea în brațe până la foc, s-o văd cum arde. Când s-a mistuit, copila a scos un vaiet sălbatic, cum niciun prunc n-ar putea scoate, un urlet ca de lup.
Parcă drept răspuns, Domnu' a dat uşa de perete, a ieşit în fugă în noaptea ninsă de februarie şi a tras cu pistolul în toți copacii din jurul casei. Dar pe urmă nu i-a mai atins

niciodată nici pe fetiță, nici pe băiat. Pe flăcăuaş îl ridica în brațe, hohotea cu el şi-l făcea să râdă, dar cei mici rămăseseră în grija mea. Toată iarna îmi spusesem că Dearbhla vede ce se întâmplă cu ei şi cu mine, chiar dacă nu mă puteam duce la ea, iar ea nu putea veni la noi.

Aici însă, azilul avea ziduri groase. Munții, creasta noastră rămăseseră departe. Uşa masivă a camerei şi luminatorul de deasupra erau închise şi păreau să oprească orice sunet. Am simțit-o pe mama mişcându-se.

— Hai! i-am spus. Aşază-te cum stau şi eu! Azi o să stăm de vorbă cu medicul.

Ea s-a pus lângă mine pe marginea patului, strângând cearşaful la piept, şi a dat din cap.

— Ar trebui să vă propuneți să vorbiți, domnişoară Janet. Ca să pot rămâne cu dumneavoastră. Aici eu sunt Eliza. O să mi se spună Eliza sau sora Connolly.

Ea s-a uitat doar la mine ca şi cum mă înşelam, dar părea deja mai prezentă. Am umplut vasul de spălat cu apă şi am spălat-o pe ochi şi pe obraji cu buretele pe care l-am găsit lângă ulcior, apoi mi-am dat şi eu cu apă pe față şi am clătit laptele de pe cearşaf. Doar o parte mică era ud. L-am atârnat să se usuce în cuierul de pe perete şi, dac-aş fi fost întrebată, aş fi spus că mamei i se făcuse rău. Am văzut că uitasem să-i scot plasa şi pieptănul din păr, dar îi ținuseră şuvițele aranjate. Era bine, căci nici nu putea fi vorba ca eu să-i potrivesc o pieptănătură atât de sofisticată. Am aşezat-o pe singurul scaun din cameră şi am strâns patul cu grijă. Apoi, cât timp am îmbrăcat-o, i-am vorbit întruna. I-am pus mai întâi rufăria, împăturind strâns scutecele curate ca să-i țină laptele, pe urmă cămăşuța, combinezonul şi jupa-crinolină. Bluza şi fusta. Jacheta scurtă şi strâmtă, cu guler plisat şi nasturi de mătase. Ea s-a ridicat în picioare ca să-mi fie mai uşor, ca şi cum ar fi fost domnişoara Janet, şi a

întors capul exact cât trebuia. Am luat un cercel cu canaf şi i l-am prins de ureche.
— Ia uitaţi, domnişoară Janet! i-am spus. Trebuie să învăţaţi să vi-i puneţi dumneavoastră singură. Daţi-mi mâna, aşa!
Am deschis pumnul, i-am luat mâna într-a mea şi i-am răsucit-o cu palma în sus. I-am pus în ea celălalt cercel; erau pereche, la urma urmei. Ea l-a ţinut, privindu-l, şi eu am condus-o la oglinda rotundă de toaletă. M-am postat în spatele ei, ridicând oglinda aşa încât să mă uit în ea peste umărul mamei.
— Băgaţi tortiţa în ureche! i-am spus. Şi prindeţi-o la spate!
Ea s-a privit lung, parcă uimită, şi a întors capul dintr-o parte într-alta, atingând canaful lung de mătase şi uitându-se la el cum se leagănă. Ba chiar mi-a zâmbit.
Mi-am dat seama că ar trebui să prind oglinda în perete, ca ea să se deprindă să se vadă. Am întins mâna din spatele ei şi i-am desfăcut cercelul din palmă.
— Uitaţi aşa, puneţi-l!
Ea l-a dus la ureche.
A trebuit s-o ajut să închidă tortiţa.
Era o mică victorie.
A stat la fereastră şi s-a uitat afară, în timp ce eu îmi puneam hainele prăfuite – cămaşa de chembrică, scurta de lână direct pe deasupra, pantalonii. Mi-am pipăit buzunarul şi am simţit înăuntru oglinjoara. Talismanul lui, spusese Domnu'. Măcar îi luasem norocul, dar am ascuns-o adânc în geanta mamei şi mi-am dorit să am şi eu haine mai frumoase. Pe ale ei le păstrasem curate şi scuturate, însă ale mele erau prăfuite de acasă, din gospodărie, încă dinainte de a urca în căruţă. M-am văzut străbătând potecile bătătorite din curtea noastră şi apoi zorind, zburând aproape, pe drumeagurile înguste către cele două vecine, pe o coastă şi apoi pe alta a muntelui, cu copilaşii. Mai întâi

băieții, cel mic legat la pieptul meu în şal, flăcăuaşul cocoțat în cărucior, înghesuit împreună cu sacii de haine şi aşternuturi, chirăind de bucurie de parcă-i inventasem un joc nou. Pe urmă fetița, cu căruciorul încărcat de proviziile din cămară – plata, probabil, pentru femeia care urma să aibă grijă de ea până ne întorceam. Pe creastă nu trăiau decât văduve. Cea mai bătrână îşi pierduse în război fiii şi soțul, cea mai tânără, fără copii, era stearpă – aşa spusese de mai multe ori. Cum aveau să-i hrănească pe cei mici? Nici măcar nu mă gândisem, le bălmăjisem că n-o să fim plecați prea mult. Ele nu spuseseră nimic, se aplecaseră şi luaseră sacii ca să mă elibereze de povară, iar eu dădusem zor să plec, căci Domnu' o pusese pe mama în căruță şi eram speriată că ar putea să plece cu ea fără mine. Venise pe neaşteptate la miezul zilei şi mă pusese s-o îmbrac în hainele alea, şi abia apoi îmi spusese că plecăm. Vecina care i-a făcut pieptănătura, văduva mai tânără, zâmbise la fel de binevoitor. Luase foaia de revistă din cuiul unde atârna pe perete ca să ne arate că buclele întunecate îi cădeau mamei de sub bonetă exact la fel ca ale frumoasei doamne în gri care, în imagine, tocmai venise sau pleca. Doamna purta mănuşi, iar femeia în albastru de pe scaun îi întindea un bilet sau o carte poştală. Apoi văduva cea tânără plecase, ca să se pregătească pentru ceea ce urma să primească în curând.

Pusesem desenul cu cele două doamne, rulat strâns şi legat cu o sforicică, în geanta cea nouă a mamei. în mod sigur ar fi vrut-o – îmi spusese cândva că seamănă ca „două picături" cu noi. Eu eram tânăra vizitatoare în gri, iar ea, doamna mai în vârstă în albastru. Rochiile de mătase luceau şi mai că nu foşneau. Am scos acum foaia din geanta mamei şi m-am aşezat pe pat s-o desfac. Mama s-a aşezat lângă mine, atingând-o. Îmi plăcea să-mi închipui că ne

înfățişează pe noi două cândva în viitor, cu scaune pluşate şi covoare elegante.

Scaunul căptuşit cu pluş roşu era acelaşi roşu sângeriu, paravanul cu imprimeu din spate la fel de elegant, dar am văzut că doamna în albastru are ochi întunecați, iar în poală o legătură albă, o punguță, poate, asemenea săculeților de muselină pe care Dearbhla îi umplea cu hapurile şi prafurile ei.

M-am întors spre mama.

— Să nu pomeneşti niciodată de Dearbhla! Aici.

Ea a dat din cap, privindu-mă de parcă voia să-mi țină minte vorbele, ascultând aşa cum n-o mai văzusem să facă de săptămâni de zile.

Am scos propriul meu săculeț de muselină din sân şi l-am deschis ca să pipăi bobițele pe care mi le dăduse Dearbhla. Am găsit una singură rămasă printre nasturi şi am pus-o în gură. Ținută între dinți, ronțăită şi mestecată încet, avea gust de lemn-dulce. Poate că în lunile din urmă înghițisem, bucățică cu bucățică, un mesaj de la Dearbhla. Poate ştia de plecarea noastră. Călătoriserăm, cu oricâte greutăți, dormiserăm şi găsiserăm „azil”. Dearbhla spunea mereu că toate cuvintele au două sensuri. Domnu’ zicea că sunt „jigărită” şi „slabă ca un țâr” – eram înaltă aproape cât mama, dar slabă ca un băiat şi nu-mi venise încă sângerarea. Nimeni nu poate împiedica ce e sortit să se întâmple, eram sigură, dar Dearbhla părea să fi întrezărit cumva ce urma poate. Nu sunt farmece, spunea ea, însă mintea vede ce-o să se aleagă. Eu nu puteam să schimb ce era. Speram doar s-o țin pe mama departe de orice primejdie până când îşi venea în fire.

— Acum eşti domnişoara Janet, i-am spus. Orice-a fost înainte nu mai e valabil aici.

Ea a încuviințat din cap. Apoi mi-a şoptit:

— Aici suntem în siguranță.

Patru cuvinte abia auzite, dar care mie mi-au încălzit sufletul.
— Da, mamă! i-am răspuns. O să vină cineva după noi, şi domnul doctor o să stea de vorbă cu tine. Îl cheamă... Story. Cam caraghios, nu? Cât stăm aici, o să spunem o anumită poveste. Tu eşti domnişoara Janet, care are nevoie de odihnă şi de tratament. Acum eşti liniştită, dacă te întreabă. Şi trebuie să spui că ai nevoie ca Eliza – ăsta e numele meu aici – să rămână cu tine. Poți să pronunți? Eliza?
Ea s-a încruntat, cu ochii umezi.
Dar cu siguranță ținea minte „Eliza”, căci Coliba unchiului Tom fusese una dintre cărțile noastre de iarnă, în nopțile reci, lângă foc, în timp ce vântul şuiera şi ninsoarea cădea în vârtejuri, ea îmi citise povestea despre sclava Eliza care traversa râul, căci la vremea aceea eram prea mică s-o citesc singură. Gheața „pârâi” şi „începu să se scufunde” când Eliza „sări pe un alt sloi de gheață” şi apoi pe încă unul, fugind de cei care o urmăreau. Nu ştiam ce e „sclav”, nu ştiam ce e „Ohio” decât pe harta din cartea mea cu Statele Americane, dar sloiurile ştiam ce sunt. Le vedeam la începutul primăverii pe pârâul din apropierea casei şi mereu mi se păruse că seamănă cu turtele de mălai pe care le făcea mama pe vremuri la micul-dejun, şi-i doream curajoasei Eliza ca sloiurile de pe râu să fie la fel de moi, de calde şi de dulci. Dar Eliza păşea pe sloiuri mişcătoare care-i tăiau tălpile şi-i „sângerau picioarele la fiecare pas”[11].
Mama mi-a spus pe nume, „ConaLee”, ca şi cum ar fi vrut să-mi amintească cine sunt de fapt.
— Da, am încuviințat eu. Dar trebuie să spui că ai nevoie de Eliza să stea cu tine. Ca să te ajute. Aici eu sunt Eliza. Iar tu mă cunoşti. Eliza.

---

[11] Citate adaptate după Coliba unchiului Tom, traducere de Mihnea Gheorghiu, vol. 1, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1969, p. 76.

Ea mi-a pus mâna pe obraz.
— Comoara mea, a şoptit. Nu te teme!
— Mama! Vezi? Poți să vorbeşti!
— Da, cu tine. Am nevoie de timp...
Dar n-a vrut să pronunțe „Eliza” acum. Speram doar ca medicul să discute cu mine şi să mă lase să-i prezint situația noastră. Am luat-o de braț şi am stat amândouă pe patul îngust, aşteptând bătaia în uşă.

PARTEA A DOUA
1864

Tr**ăgă**torul
EXPLOZIA
MAI 1864

Zi de zi aproape, în timpul bivuacului de iarnă, venea singur la firul acesta de apă – nu-l puteai numi râu, abia un pârâiaş, cu tufe şi cârcei pe o parte şi pipirig pe cealaltă. La un cot al albiei putrezeau două bărci sparte. Apa licărea curgând către Muntele Cedrilor. Imaginea lui în unde, sclipirea îi aminteau de panglicile străvezii, scânteind în soare, care şerpuiau pe câmpiile copilăriei. Îl deruta că râurile seamănă atât de mult ca formă, inclusiv meandrele blânde şi deschiderea largă care se îngusta către un fals orizont. Bărcile de aici erau versiuni dărăpănate ale celor în care plutise la întâmplare cu Eliza, împletindu-şi mâinile şi picioarele ca să stea întinşi, nemişcați, fără să-i vadă cineva printre plantele abia înălțate de pe câmpuri. în tot ce

îndurase în cei trei ani de război, departe de ea, acestea erau momentele care-i veneau în minte.
Ar fi vrut să le ducă mai departe în nord când fugiseră, poate până în Canada, dar picioarele ei erau pătate cu sânge. Era însărcinată şi n-ar mai fi rezistat încă două-trei săptămâni de mers călare. Iar creasta aceea izolată din munții Alegani, în marginea puțin populată a Virginiei, părea o ascunzătoare mai bună decât oriunde în Massachusetts[12]. Auzise poveşti despre Boston, redută a aboliționistelor, de la unii dintre cei cărora le potcovea şi le țesăla caii, negustori sudişti ambulanți veniți să vândă pe plantații. „Se-apropie vremuri grele", spuneau, „războiul care apără modul nostru de viață", „blestemații de yankei". El voia să fie unul dintre aceşti blestemați, încă dinainte ca tatăl Elizei, dintr-o simplă bănuială, să pună să-l lege şi să-l ardă cu fierul roşu pe piept ca şi cum ar fi fost proprietatea lui – pentru ca sărăntocul de irlandez să nu se mai apropie de Eliza. Faptul că Dearbhla fusese dădacă la copiii lui rămaşi fără mamă şi, o vreme, îşi crescuse fiul luat de suflet alături de ei nu făcea decât să sporească jignirea.
Nici o săptămână mai târziu, nu mai avuseseră de ales: trebuiseră s plece, el, Eliza şi Dearbhla, singura mamă, după spusa lui, pe care o cunoscuse vreodată, înfăşat pe sub cămaşă, după ce-şi oblojise rana cu alifia de plante a Dearbhlei, luase conducerea micii trupe în fuga aceasta neprevăzută, haotică, peste şesuri într-un amurg asupra căruia nu zăbovise. Două luni mai târziu găsiseră cabanele părăsite, sus în Apalaşi, pe o creastă a munților Alegani. Fugari fiind, se ținuseră pe înălțimi. Bărbos, cu părul lăsat lung, vorbind aşa cum vorbeau bărbații prin locurile acelea, el cobora în orăşelul din vale să ia provizii la schimb. Doi ani

[12] În perioada Războiului Civil, statul Massachusetts, cu capitala la Boston, era un bastion al aboliționismului şi al concepțiilor progresiste.

de linişte şi siguranţă, apoi începutul războiului. După ce se înrolase, în văile de dedesubt avuseseră loc primele ciocniri între cele două tabere, dar culmile muntoase din vestul Virginiei erau prea abrupte şi împădurite pentru bătălii importante sau pentru masacrele cărora el le supravieţuise mai târziu pe câmpiile din Virginia şi Pennsylvania.
El şi Eliza nu zămisliseră cât timp trăiseră la adăpost, în puţinii ani dinainte de război. Ea crezuse că e stearpă după sarcina pierdută în călătorie. Când rămăsese grea chiar la începutul războiului, păruse că soarta îşi râde de ei. El tânjea să plece, tânjea să rămână, dar copilul, în siguranţă doar aici în munţi, fusese un motiv în plus pentru care războiul trebuia câştigat. Probabil crescuse acum, dacă totul mergea bine. El citea şi recitea scrisorile Elizei din primele luni, însă unitatea lui, Regimentul 7 Infanterie Virginia de Vest[13], fusese trecută nu demult la Brigada 3, Divizia 2 Infanterie. Trăgătorii călare nu erau o poziţie oficială; străbăteau distanţe mai mari decât semenii lor pedeştri şi se deplasau la ordin verbal. Scrisorile le parveneau rareori, şi el însuşi îşi expedia misivele într-un gol, de la o tabără la alta. Ca să ştie că ai lui sunt în viaţă, nu avea decât semne de felul celor pe care le citea Dearbhla. Înainte să plece în armată, îi arătase actul lui de înrolare unui pastor şi-l adusese sus pe munte ca s-o ia de nevastă pe Eliza sub noul nume, apoi făcuse un drum până la Weston, cel mai apropiat oraş mai mărişor, ca să-şi deschidă cont în bancă. Trecuse la beneficiari „membrii familiei” şi-i dăduse micul carnet de economii Dearbhlei, să-l pună la loc sigur. Nu voia ca Eliza să se arate în oraş; nu foloseau bani, făceau schimb în natură sau meştereau ori creşteau singuri ceea ce le

[13] Regimentul 7 Infanterie este considerat unitatea militară emblematică a statului Virginia de Vest în Războiul Civil, întrucât a participat la cel mai mare număr de bătălii importante şi a suferit cele mai mari pierderi.

trebuia, dar el depusese la bancă o parte din soldă, cât putea economisi, întotdeauna de la poşta vreunui orăşel. Corespondența pe care se întâmpla s-o mai primească în cantonament erau chitanțe bancare. Văzuse coloane întregi de copii cu părinții lor plecând năuciți din oraşele bombardate – Fredericksburg, Chancellorsville, Gettysburg[14]: copii firavi, albi şi negri, chinuiți de tuse, cu ochii curgând. Dar Dearbhla cunoştea leacuri băbeşti, plante care vindecau şi întremau, ştia să tragă cu puşca şi să vâneze, iar el o învățase şi pe Eliza. Până la ele n-avea cum să ajungă nicio bătălie. Nicăieri n-ar fi fost mai în siguranță.

Aici, în Virginia ocupată de unionişti, la vest de râul Rapidan, zonele de pădure nu erau decât nişte stâncării țepoase, zbârlite, însă el venea la fâşia aceasta zglobie de apă din spatele bivuacului ca să-şi regăsească speranțele. Cei trei ani ai contractului militar îi expiraseră, dar în anul acela, 1864, şi-l înnoise; n-avea de gând să plece acasă decât după ce războiul era câştigat, iar numele pe care şi-l luase putea rămâne al lui – legitim, câştigat şi el, înscris pe actul de lăsare la vatră. Venea la pârâu ca să se închipuie ținând în mână, după ce ostilitățile aveau să se încheie, hârtia pe care numele ales de el avea să fie scris cu litere mari, impresionante. În război lupta alături de bărbați care se considerau frații lui şi care nu ştiau cine e. Aici, lângă pârâul acesta uitat, care curgea ascuns printre tufe şi bălării înflorite, el ştia cine e. Oriunde altundeva nu era niciodată unul singur, ci doi oameni, văzut, nevăzut, cu

[14] În aceste oraşe şi în apropierea lor s-au dat în 1862 – 1863 bătălii semnificative ale Războiului Civil american, soldate cu un mare număr de morți şi răniți. Fredericksburg şi Chancellorsville (unde au câştigat confederații) se află pe teritoriul Virginiei, Gettysburg (unde au învins unioniştii), pe teritoriul statului vecin Pennsylvania.

puteri îndoite, cu simțurile ascuțite, ferite, ca şi cum unul din ei lupta pentru supraviețuirea celuilalt. Îşi îngădui astfel de gânduri în timp ce se ghemuia să-şi ungă mâinile cu o pomadă din frunze iute mirositoare de muştar sălbatic, zdrobite în seva alburie scursă din tulpini de morcov-de-câmp. Schimbase de mult vechea carabină cu încărcare pe la culată cu o muschetă Enfield cu bătaie mai lungă, iar alifia aceasta îi făcea mâinile suple, sensibile la mişcările puştii.

Suprafața lucioasă a apei nu era tulburată decât de străfulgerări de gâze şi libelule. Gângănii de apă lunecau pe picioare subțiri ca nişte gene. El le privi în timp ce-şi spăla pasta lăptoasă de pe mâini, mijind ochii în petele de umbră din lumina soarelui după-amiezii. Un mesaj, se gândi, sau o dojană. Crezuse că Nordul e superior, falnic, de neînvins. Nimeni nu se gândise că războiul ar putea dura atât, că Sudul trebuie zdrobit ca să cedeze. Văzuse lucruri care-l făceau să se întrebe ce avea să mai rămână după aceea din lume, deşi el însuşi luase din ea cât putuse, ca să grăbească victoria. Rămăsese în viață fiindcă trăgătorii ocoleau câmpul de bătălie, îngenuncheau la adăpostul meterezelor țintindu-i pe ofițerii duşmani, se întindeau pe burtă în câte-o abatiză ascuțită, făcută din trunchiuri doborâte, ca să tragă în soldații din fruntea unui atac. El îşi căuta o poziție deasupra câmpurilor de bătălie, de unde să desluşească, la distanță, sabia pe care o rotea câte un ofițer, vreun chipiu cu boruri mai late şi cu panaş, nasturii aurii sclipitori de pe piepții unei tunici la două rânduri. Ieşea la pândă singur, noaptea, pe lângă liniile inamice, vânând caraulele. Se întâmplase să-şi găsească ținta de la jumătate de milă[15]: un glonț în cap şi o cădere fulgerătoare. Spera să aibă parte el însuşi de aşa

[15] O milă are aproximativ 1,5 kilometri.

ceva dacă era să moară în săptămânile următoare, dar o moarte rapidă nu părea prea probabilă. Generalului Grant[16] nu-i păsa de cei cu îndemânări speciale; îi mutase pe trăgători dintr-o divizie într-alta şi le dăduse uniforme obişnuite. Nu-i păsa de cei care luptaseră şi fuseseră prinşi. Nu se mai făceau schimburi de prizonieri; orice ostaş din armata Uniunii aflat într-o închisoare sudistă n-avea decât să moară acolo, pentru ca Sudul să nu mai primească întăriri. În tabără se spunea că Grant o să ia Richmondul[17] în vara asta, la fel cum, după Chattanooga, cucerise şi ultima porțiune din cursul Mississippiului la Vicksburg şi-i silise pe rebeli să se retragă în interiorul Georgiei. Măcar de-ar fi fost aşa! Pârâul şerpuia lin. Trăgătorul nu se rugă, dar, în liniştea pădurii, mintea lui depănă versete, cuvinte şi fragmente de imnuri din copilărie.

Toată iarna, Armata Potomacului[18] staționase la vest de râul Rapidan, umflându-şi rândurile, în timp ce armata lui Lee[19] suferea de lipsa rațiilor în tranşeele de pe malul estic al aceleiaşi albii largi. Cele două armate se năpusteau una asupra alteia fără folos: asaltul din octombrie al generalului Lee pe după Muntele Cedrilor, respingerea trupelor lui

---

[16] Generalul Ulysses Grant era din martie 1864, după victoria obținută la Chatanooga, comandantul întregii armate unioniste.

[17] Richmond era capitala Confederației sudiste. A căzut abia la sfârşitul războiului, în aprilie 1865.

[18] Principalul corp de armată unionist de pe frontul de est al Războiului Civil.

[19] Generalul Robert Lee era comandantul principalului corp de armată confederat.

Meade[20] la Manassas, atacul lui reuşit asupra liniilor de apărare ale rebelilor de la Mine Run, de Ziua Recunoştinţei. Nici pierdere, nici câştig. Lee nu avea suficienţi soldaţi ca să-i urmărească pe yankei. Ploaia, noroaiele, lapoviţa şi grindina fuseseră urmate de ninsori; noroiul adânc, brăzdat de şleauri, îngheţase bocnă. Trăgătorii Uniunii, munteni din Noua Anglie şi din alte părţi ale Apalaşilor, ieşeau câte doi sau trei, treceau pe întuneric prin apa scăzută a râului şi noapte de noapte împuşcau santinelele rebelilor. Odată traversaseră Rapidanul îngheţat, după ce-şi legaseră caii de copaci pe malul lor. Aproape de miezul nopţii, el împuşcase un ofiţer în uniformă care ieşise să fumeze cu caraulele. Trăgătorii se mişcau odată cu trupele, dar erau lupi singuratici, ştiindu-se între ei după nume care le descriau obiceiurile excentrice: Cremene, după cremenea pe care o ţinea prin buzunare ca să aprindă focul în vegetaţia umedă sau în scobitura puţin adâncă de la poalele unei stânci aproape drepte; Cal, de la priceperea soldatului de a prinde caii speriaţi ai rebelilor care bântuiau în spatele liniilor unioniste şi de a-i înşira trăgându-i cu un singur hăţ. Cherokee îi spuneau ostaşului din Virginia de Vest care folosea ierburi pentru farmece şi leacuri şi care era în stare să-şi lipească picioarele lungi de burta iepei înşeuate şi să călărească pe-o parte, lângă coastele ei, ţinându-se de coamă. Lui tunica albastră a uniformei moştenite de la alţii i se decolorase până aproape de cenuşiu, dar nu voia să se despartă de ea – e o protecţie în plus, le spunea celorlalţi, în nopţile când umblă singur prin spatele liniilor sudiste. Ştia vorbi ca un rebel dacă era surprins de inamic pe întuneric şi în tabără îşi distra tovarăşii spunându-le poveşti cu un accent sud-carolinian fără greş – „stăpânu'„-n sus,

[20] George Meade, general unionist, era comandantul Armatei Potomacului.

„stăpânu'„-n jos, cu o undă de dispreț în glas. Unioniştii aveau cel puțin bocanci şi mantale, în timp ce, printre soldații lui Lee, unii îşi înfăşurau picioarele în cârpe şi, când stăteau, se înveleau în şaluri femeieşti. Rebelii prinseseră deja toți iepurii şi veverițele de pe malul lor. De două ori mai puțini decât soldații mai bine aprovizionați ai lui Grant, mâncau doar pe sfert cât ei; se zvonea că până la primăvară sigur se predau.

Trăgătorii râdeau şi înjurau în jurul focului. „Cine-i ogârjit e afurisit", spuneau. Rebelii care nu dezertaseră până acum erau deja nişte ucigaşi fără scrupule, iar Grant avea atâția oameni, încât nu se sinchisea dacă jumătate din ei sfârşeau prin a fi măcelăriți. Era îngerul nemilos al morții venit să câştige războiul; întrebarea era dacă mai supraviețuia vreunul de-ai lor ca să prindă victoria. Trăgătorii îşi luau peste tot cu ei muschetele Enfield, se ofereau pe post de cercetaşi ai liniilor confederate, ticluiau cum să se separe de infanterie când armata se punea în mişcare. Mâncau mai puțin ca să economisească hrană. Credeau în Grant, dar nu voiau să moară pentru el, căci el îi considera doar încă un an val anonim de jertfe în numele victoriei. În ianuarie şi februarie, Armata Potomacului cantonase la Brandy Station. Soțiile ofițerilor plecară din tabără în martie, vivandierii cu mărfurile lor, în aprilie. Trupele începură să traverseze Rapidanul în a treia zi de mai prin vadul din Germanna şi ceva mai în aval, la Ely. Cele două pontoane repede înjghebate erau suficient de late pentru carele cu muniție şi provizii, dar înaintea lor trecură, vreme de mai multe ore, două coloane de soldați printre care erau risipiți şi trăgătorii. Tropăitul celor peste o sută douăzeci de mii de infanterişti ridică un nor de praf. Valurile de ostaşi nu se opriră pe mal, ci se răspândiră, rupând liniile, într-o pădure

infernală din apropiere, aşa-numita Wilderness[21] – nu o pădure, de fapt, ci mile întregi de hăţişuri joase. Copaci tineri, cu trunchiul nu mai lat de o palmă, ţâşneau în sus câte treizeci-patruzeci de picioare şi creşteau atât de mulţi şi de apropiaţi, încât trebuia să mergi pe o parte ca să te strecori printre ei. Desişuri, tufe, smide, curpeni groşi cât degetul în care oamenii se încâlceau până la genunchi. Despărţit de tovarăşii săi, după ce-şi lăsase calul legat de o căruţă departe în urmă, trăgătorul clătină neîncrezător din cap. Ordinul de a ochi ofiţeri nu putea fi îndeplinit decât pe ghicite în pădurea asta în care nimeni n-ar fi putut să conducă un atac. La naiba, mai bine s-o străbată pe lumină şi la căderea serii să se alăture iar convoiului de care! O bătălie aici ar fi fost urgia lui Dumnezeu, luptă corp la corp, fără niciun fel de formaţie, fără nicio posibilitate de a te aşeza mai sus sau pieziş faţă de inamic. Cătarea precisă a puştii i-ar fi fost aici aproape de prisos; orice soldat călare l-ar fi ajuns înainte ca el să-l poată lua la ochi – dacă ar fi putut măcar fi vorba să tragă la distanţă în labirintul ăsta. Dar trupele lui Grant trebuiră să se oprească să aştepte convoiul, care căuta o cale în jurul sihlei noduroase, căci altfel riscau să-şi piardă hrana şi muniţia, ca şi bandajele şi fierăstraiele folosite în corturile sanitare. Trăgătorul îşi ţinea arma la piept, în braţele lungi, şi se gândea că nu-şi vrea decât calul; se pricepea să supravieţuiască fără raţie sau pesmeţi şi avea la el muniţie pentru trei zile, fiindcă îşi cântărea fiecare glonţ, trăgând în sus din râpe ori şanţuri, în jos de pe vreo înălţime sau din furca vreunui copac. Aici însă nu existau arbori îndeajuns de mari ca să ofere înălţime şi adăpost şi nici loc unde şireata lui iapă să se poată face nevăzută la poruncă în spatele vreunei stâncării

[21] „Pădurea sălbatică”.

sau cornişe. O învăţase trucuri demne de un cal de circ, iar acum ea abia se târa, cu coama şi chişiţele ţesălate, în alaiul nesfârşit, hodorogit, de care lungi şi acoperite. O numise Liza, după Eliza, mama copilului său, deşi nu-i ajunsese nicio scrisoare să-i spună dacă are fată sau băiat. Soldaţii primiseră ordin să se oprească. Se apucară să cureţe o porţiune de teren, doborând copacii subţiri în grămezi. Tulpini de trei ori cât un stat de om creşteau atât de apropiate şi de înguste, încât n-aveau crengi. Din trunchiurile rugoase, ascuţite, puse câte douăzeci-treizeci de-a latul, se clădeau parapete triunghiulare, în spatele cărora pământul era scobit doar cât avea nevoie un bărbat să se lase pe vine să reîncarce arma. Trăgătorul se puse pe treabă împreună cu ceilalţi, hăcuind vegetaţia, săpând, scos din fire la gândul de a rămâne în hăţişurile acestea peste noapte, când ei ar fi trebuit să caute teren deschis. Respiră mai liber pe măsură ce eliberară terenul în mai multe direcţii, înainte. Pretutindeni în jur însă, cât vedeai cu ochii, erau alţi copaci strânşi laolaltă, alte desişuri de netrecut. Tufele, rugii şi lianele întortocheate ar fi trebuit sfâşiate cu nişte cuţite lungi şi late pe care nu le avea nimeni. Unii îşi croiau drum cu târnăcoapele cu mâner scurt din dotare, lăsând găuri în vegetaţia care acoperea solul ca o mantie. Trăgătorul sapă mai adânc în spatele câtorva parapete, conştient că gloanţele trase direct, din apropiere, ar fi răzbătut prin trunchiurile tăiate. Se gândi să pornească singur mai departe – probabil mile întregi de mers împiedicat până ar fi izbutit să scape din încâlceală – şi să aştepte armata lui Grant să iasă în urma lui. Dar dacă, în debandada înaintării, se despărţea de unitatea unde fusese repartizat, risca să nu-şi mai găsească niciodată calul, de care se legase foarte tare; iapa îi purta noroc, iar trupul ei ferm sub şezut îi oferea o urmă de confort. Aşa că reteza copacii cu mişcări atât de iuţi şi de năprasnice, încât cădeau

unul lângă altul. Soldații din apropiere îmbinau apoi tulpinile tinere în construcții cu miros proaspăt în mijlocul pădurii dese.

Fură instalate santinele din zece în zece picioare, dar doi din cinci oameni nu se puteau vedea de hățiş. Trupele lui Lee nu erau aşteptate în noaptea aceea şi nici a doua zi. Seara, zgomotul copacilor doborâți şi tăiați încetă şi trupele ridicară tabăra. Lumina era slabă, iar liniştea atârna ciudat de grea, funestă.

Când se crăpă de ziuă, trăgătorul o luă înainte împreună cu caraulele, căutând iscoade rebele care ar fi putut dibui trupele Uniunii. Trecură pe lângă corturi mici de pânză şi pe lângă spitalul de campanie, ridicat pe jumătate lângă Orange Plank Road[22], şi intrară fără zgomot în alte hățişuri. Auziră țipăt de bufnițe care cobeau. Nu văzură picior de duşman, dar trăgătorul simți un fel de gravitație vie pulsând sub el, ca un râu adânc ale cărui puteri, stingherite de obstacole, se adună într-o forță copleşitoare. Ceilalți nu părură să simtă încărcătura mocnită a pământului, dar el se încrezu în simțurile şi în vederea sa, în lucirea vagă, halucinatorie a copacilor uscățivi şi, strecurându-se mai departe printre pini, zări un copăcel, un corn înflorit din abundență. Ramurile cu vârful înecat în flori roz se răsfirau într-o simetrie conică, neatinse, nevătămate. Uşoara scobitură a petalelor deschise îi aminti de căuşul neted al palmei de femeie şi şi-o imagină deodată pe Eliza undeva chiar lângă el. Veni mai aproape de copac. Petalele tremurară aproape imperceptibil, şi apoi din nou, zvâcnind parcă de o călcătură îndepărtată. Se întoarse în tabăra unionistă şi raportă neîntârziat că spre ei se îndreaptă o armată considerabilă, dar niciun cercetaş nu zărise picior de

[22] Drum de pământ podit cu scânduri, numit după comitatul Orange pe care-l străbătea.

confederat în cele câteva mile inspectate, aşa că raportul lui nu fu luat în seamă. Santinelele fură chemate din post şi li se spuse să se odihnească. Întunericul din noaptea trecută păruse prea primejdios pentru ca oamenii să poată dormi; acum dimineața de mai era blajină, şi soldații ațipiră rezemați unul de umărul altuia. Trăgătorul îşi curăță puşca, desfăcându-i mecanismul şi apoi îmbinându-l la loc. Încetase să-şi mai ia cu el sabia. Era grea şi-l stânjenea, dar simți că ar fi avut un dezavantaj clar în locurile acestea unde cel mai probabil soldații ar fi fost nevoiți să lupte corp la corp. Se gândi cu părere de rău că în cazul ăsta ar trebui să fie la un braț distanță ca să învingă şi că va fi silit să ia o sabie de la primul soldat căzut care nu mai avea nevoie de ea. O păpăludă țipă cu glas tremurat, apoi încă o dată, râzând de el. Trăgătorul îşi întrerupse firul gândurilor şi, ciulind urechea, încercă să-şi dea seama unde e pasărea. Ştia cum arată: pene maronii pestrițe, cu pete mici albe, cu un colier alb la gât ca gulerul unui predicator. Dar ea tăcuse.
Îndată după prânz porniră în marş. Comandamentul era derutat, fiindcă nu trimisese din timp cercetaşi mai departe în față, în recunoaştere. Acum soldații înaintau mergând pe o parte printre copaci, în şiruri neregulate, dar vizibil în unghi drept. Ajunseră la marginea unui lan de porumb lăsat pârloagă. Pământul era presărat cu tulpini scurte, albite, prăfoase şi uscate asemenea tufelor ascunse în pâlcurile de pădure. N-avea mai mult de şapte sau opt sute de picioare lungime şi doar jumătate de-a latul, dar trebuiau să coboare o pantă şi apoi să urce un deluşor. În creştetul lui se zări o vagă mişcare – ceva trupe de avangardă sau rămăşițe de alte trupe ale Uniunii, căci Lee era aşteptat abia a doua zi. Îndată ce ieşiră însă din pădure, o dungă groasă de fum răbufni pe toată lungimea crestei. Tuturor le stătu inima în piept. Îşi montară baionetele. „Înainte! Pas alergător! La

atac!” Ostaşii răcniră laolaltă, năpustindu-se în josul pantei sub o salvă atât de intensă şi de asurzitoare de ghiulele şi gloanțe, încât ai fi zis că intraseră pe un câmp în flăcări. Trăgătorul se repezi înainte într-o zonă presărată cu explozii. De-a dreapta şi de-a stânga lui cădeau soldați, alții săreau peste trupuri sau, din fugă, călcau pe ele. Asta îl înfurie pe trăgător, care avansa până în prima linie, căutând teren solid sub picioare. Scăpare de tirul continuu nu era decât dacă alergai înainte. Avea să-şi înfigă baioneta în fiecare dintre criminalii de pe deal – pentru sângele altora care-i stropise fața şi buzele, pentru ostaşii călcați în picioare de camarazi în timp ce mureau, pentru tăcerea dincolo de orice suferință şi pentru propria lui moarte care sigur avea să urmeze. Se năpusti în întâmpinarea ei, dar urcă dealul urmat de năvala batalionului – câte un supraviețuitor la fiecare trei soldați federalişti căzuți dintre cei care porniseră la atac prin infernul cunoscut de atunci drept Câmpul Saunders. Întăririle luară cu asalt colina şi rebelii se retraseră, afundându-se în tufişurile din pădure, lăsând în urmă vălătuci de fum şi dâra tunului pe care-l târâseră după ei. Pădurea deasă îi ascunse ca şi cum fuseseră douăzeci, nu o sută sau sute de soldați. Unioniştii năvăliră după ei printre copaci, formând un front haotic, căci li se răspundea cu focuri – pocnete şi trosnete ameţitoare care nu erau decât camuflaj. Mulțimea de soldați confederați din față se realiniau în împrejurimile greu de străbătut în care câmpul masacrului nu fusese decât o întrerupere.
Câmpul acela de coşmar! Trăgătorul înaintase prea repede ca să-l vadă acoperit de trupuri, deşi imaginea neidentificată a unui fum subțire ca ceața, ridicându-se peste iarba înaltă până la genunchi ca o puzderie de suflete înălțându-se la ceruri, avea să-l uluiască şi să-l deruteze mulți ani după aceea. Se pomeni fără niciun gând şi niciun plan undeva la

mijloc, sub un tir distrugător. Armatele separate de un sfert de milă făceau un schimb turbat de salve prin desiş, invizibile una alteia. Trăgătorul se trase deoparte, după un copac prea mic ca să-i protejeze membrele, încărcând şi trăgând în succesiune rapidă. Un soldat din dreapta lui încasă un proiectil în burtă şi se ridică răsucindu-se în aer, azvârlit cu braţele şi picioarele răşchirate, ca înaintea unei revelaţii. Urmă explozia, şi peste cei de dedesubt plouă cu bucăţi de carne omenească, maţe şi viscere însângerate; trupul căzu ca un sac cu nisip ud. În genunchi, tăiat pe faţă de pietricele sau aşchii de os, trăgătorul avea să audă sunetul acela în frânturi de viziune, chiar în spatele lui şi în stânga, răsunând cumva limpede preţ de o secundă de pauză asurzitoare, şi să nu ştie ce era sau de când, doar că groaza şi oroarea îl inundau în continuare, când atât de multe altele se şterseseră. Pământul dârdâi. Trăgătorul scuipă o gură de ţărână şi se ridică în picioare, încărcând din nou. Auzul i se întrerupsese ca şi cum urechile i-ar fi fost înfundate cu vată, dar simţea reculul puştii în piept ca pe izbitura repetată a unui pumn insistent.
Soldaţii lor se regrupaseră şi pătrunseră mai adânc printre copaci; pentru scurtă vreme câştigară în forţă teren, împingând inamicul nevăzut dinaintea lor, până când o salvă păru să vină de peste tot, de parcă n-ar fi fost bine reglată. Amestecul de proiectile de tun şi gloanţe de muschetă veni asupra lor ca o viitură şi-i trânti la pământ. Trăgătorul se năpusti înainte târându-se, strigând către soldaţii din apropiere; erau dincoace de bătaia focului şi puteau să le reteze rebelilor avântul dacă trăgeau rapid din muschete pe toată lungimea frontului. Lansară o salvă şi prima linie de rebeli păru să cadă într-un fum gros de praf de puşcă, încetinindu-i pe cei care acum trebuiau să sară şi să-i ocolească. Focul de răspuns clătină tufişurile care foşneau de soldaţi şi pini costelivi şi-i sili pe federalişti să se

refugieze. Se mişcară aşa, înainte şi înapoi în lungul aceloraşi o sută de yarzi[23], duşmanul retrăgându-se până când îi sosi drept întărire o nouă brigadă, care atacă şi fu respinsă la rândul ei de focul nordiştilor, intraţi şi ei în ofensivă doar ca să fie apoi împinşi iar îndărăt. Parapetele unghiulare fuseseră făcute aici din buşteni uscaţi şi pari culeşi de pe solul pădurii; brigada decimată care-i stivuise până la înălţimea umărului se retrăsese. Morţii ei zăceau într-o rână peste mărăciniş şi crengi rupte. Întăririle înaintară printre cei căzuţi, şi linia frontului se ţinu, căci soldaţii îngenunchează rapid pe trei rânduri să-şi încarce armele în timp ce inamicul, în picioare, trăgea peste capetele lor. Tocmai plănuiau un asalt, când peste ei se năpusti în vălătuci un fum înţepător de pin negru, plin de mirosul răşinii arse. Praful de puşcă îmbibase în asemenea măsură aerul, încât tufişurile şi copacii luaseră foc. Trăgătorul găsi pe o tufă o eşarfă a regimentului, şi-o legă peste nas şi gură şi continuă să tragă. Nu vedea, însă fumul era atât de întunecat, încât zărea prin el străfulgerări albe şi ţintea chiar deasupra lor. Apoi luară foc parapetele. Vâlvătăile lacome cuprinseră lemnul şi frunzele uscate, silindu-i pe soldaţi să dea înapoi chiar când duşmanul, înţelegând că e în avantaj, începu să tragă, doborându-i printre flăcări în timp ce se răsuceau să fugă. Din poziţiile vecine se revărsă o învălmăşeală de soldaţi unionişti. În toată pădurea Wilderness izbucniră focuri şi suluri de văpaie ţâşniră înalte spre cer.

Cu părul şi sprâncenele pârlite, trăgătorul se dădu înapoi îndeajuns ca să zărească un pâlc izolat de ostaşi inamici năvălind haotic de după întăririrurile arzânde, dând lovitura de graţie celor pe care-i răniseră, cucerind teren. Oamenii

[23] Un yard are aproximativ 0,9 metri.

răcneau, prinşi fără scăpare. Limbile de foc săreau de la un copac la altul, trosnind, scoţând şuiere ascuţite, stranii, ca de pe altă lume. Un soldat în uniformă albastră unionistă, rănit la ambele picioare, se rostogoli departe de foc, în timp ce flăcările îl urmăreau prin ţărână. Trăgătorul lăsă puşca jos şi se repezi înainte, săltându-l peste umăr dintr-o singură mişcare; se întoarseră şi el îl auzi spunând: „Frăţioare...” Un rebel, cu faţa schimonosită plină de funingine, îi înşfăcă pe amândoi şi înfipse atât de adânc un cuţit în spinarea rănitului, încât trăgătorul simţi lovitura. Viaţa se stinse brusc în povara din spatele lui, anulând tensiunea şi uşurarea atât de vizibile cu o clipă înainte. Trăgătorul apucă de cuţit şi-l smulse, inversându-i traiectoria cu toată forţa şi înfigându-l în gâtlejul atacatorului. Confederatul horcăi gâlgâind sânge, agăţându-se cu disperare de ei şi trăgându-i la pământ. Crengile îngrămădite în spatele parapetelor se aprinseseră acum într-o semilună lată; văpăile se înălţară de două ori mai sus, căţărându-se pe trunchiurile copacilor în trâmbe de foc. Trăgătorul împinse laoparte soldatul duşman şi se chinuia să se ridice, ţinând încă trupul camaradului său, când un obuz îi explodă în apropiere, azvârlind în aer pământ şi pietre cu o viteză fantastică. Un pietroi cât capul lui îl izbi pieziş în tâmplă şi-i frânse osul. Căzu pe spate în nesimţire, în timp ce bolovanul stropit cu creierii lui ricoşa într-o râpă. Peste el se năpustiră nerăbdătoare o mulţime de scântei, iscând o nouă existenţă în care el n-avea să se mai cunoască nici pe sine, nici clipa aceasta, nici săptămânile care urmară. Doi soldaţi care se retrăgeau îi smulseră hainele cuprinse de flăcări şi-l rostogoliră gol pe o pânză de cort. Erau alţi trăgători yankei, bărbaţi puternici, căci străpunseră pânza grea cu baionetele, lipiră paturile puştilor unul de altul şi-l cărară atârnat de ţevile lungi ale armelor. Greutatea lui îndoi pânza adânc în formă de „U”,

iar rana de la cap o înroşi de sânge, făcând-o şi mai scorţoasă. În ciuda retragerii grăbite în spatele liniilor unioniste, el rămase pe loc: un soldat singur în propria tranşee.

Dearbhla
CĂUTAREA
27 SEPTEMBRIE 1864

Călătoria spre Alexandria[24] avea să dureze aproape o săptămână. Dearbhla mergea cu piedica pusă şi stătea aplecată în contra pantei în timp ce căruţa cobora hurducând pe drumeagul îngust de munte. Ea trăgea tare de hăţuri în lumina zorilor, mârâind şi plesnind întruna din limbă: „Dii, căluţule, dii! Dii, uşurel!" Când ajunseră în vale, se luminase deja de tot. Aruncând pe de lături câteva boabe de porumb din traista de la picioare, Dearbhla întoarse calul din direcţia orăşelului şi o luă spre nord-est, către Potomac. El era plecat de mai bine de trei ani. Munţii erau loc sigur, dar ea trebuia să-l aducă înapoi înainte să se strice vremea. Pierdut pentru sine, cu inima în umbră, el n-avea cum să le recunoască, să le găsească. Ea aşteptase toată vara, dar la munte furtunile puteau să se işte devreme, iar drumul să devină de netrecut pentru căruţe, ba greu de străbătut chiar şi călare.

Aici ea era Dearbhla, cunoscută doar celor câţiva ai ei. Fetei, Eliza, pe care o crescuse de la naştere, căreia-i fusese, ca şi fraţilor ei, dădacă în locul de unde evadaseră. ConeiLee,

---

[24] Oraş în colţul nord-estic al statului Virginia, port comercial la fluviul Potomac, în apropierea Washingtonului.

copila Elizei, născută la câteva luni după ce tatăl ei plecase – pierdut într-un război despre care susținuse că e al lui. „Ba nu-i al tău”, îi spunea Dearbhla. „N-ai nicio datorie.” Eliza se rugase de el să stea, de dragul copilului purtat în pântec. Trebuia să plece, răspunsese el, pentru ca nimeni să nu-i poată alunga din locul acesta nici pe ei, nici pe Dearbhla, nici pe oricare altul din neamul lor. Războiul avea să fie scurt, din iarnă până-n primăvară – armata unioniştilor era uriaşă. Dearbhla avea să moşească copilul şi apoi aveau să-i trimită şi lui vorbă. Le lăsa cu provizii suficiente pentru iarnă, iar la întoarcere avea să fie un om liber, nemaisilit să se ascundă, înzestrat cu puşca faină care li se dădea trăgătorilor şi cu un cal zdravăn pe care urma să-l primească de la regiment. Eliza se temea că nu va putea fi liber de propriul trecut sub un nume fals. Ba fals era numele cu care fugise, îi răspunsese el; nu era decât tot o cicatrice, un fel de a-l însemna. Şi-i întinsese actele de înrolare, cu numele ales de el. Acesta era numele lui – numele unui soldat, pe care nimeni nu l-ar fi pus la îndoială. Mai bine să fie ostaş în armata Uniunii decât să se ascundă aici, aşteptând victoria care să-i elibereze. Acum rămăseseră toți fără nume, dar el avea să-şi câştige numele de soldat, avea să se întoarcă şi cu el să-şi ceară dreptul asupra acestui pământ sălbatic pe care-l lucrau. Deşi îl numea fiul ei, Dearbhla nu izbutise să-i schimbe gândul. Aşa că el plecase la război, lăsându-le calul pentru căruță.
După primele şase luni încetaseră să mai primească vreo veste. Era ca şi cum mica fotografie tip carte-de-vizită pe care le-o trimisese la sfârşitul lui 1861 s-ar fi dezmembrat, tovarăşii lui în uniformă s-ar fi şters, privirea lui directă şi chipul mândru ar fi rămas un simplu contur. Dearbhla îi ştia toate amănuntele pe de rost: tunica de yankeu, prea strâmtă ca să i se încheie peste piept, pantalonii largi pe care şi-i adusese el, cămaşa, pălăria cu boruri largi.

Bărbierit, doar cu o mustăcioară, cu părul tuns scurt. Un țintaş unionist printre alții, un om care lăsase deoparte orice precauție ca să se alăture cauzei unioniste. Mica imagine lipită pe tablă – patru soldați pozând în aer liber, cu puştile lor lungi – îi era dragă Elizei. Toți bărbați de la țară, stând pe o mică pantă deasupra unui trunchi gros de copac probabil doborât de ei. Posturile lor reflectau atitudini Diberite: resemnarea datoriei, nelinişte vigilentă, mirare. El singur stătea drept, înalt, cu umerii traşi, cu pieptul scos în față parcă gata să întâmpine duşmanul. Purta o pălărie de fermier, nu chipiul cu cozoroc scurt al unioniştilor, pe care ceilalți şi-l dăduseră nonşalant pe frunte sau pe spate. Dearbhla ura această fotografie, deşi o învelise în muselină şi o luase cu ea să le-o arate comandanților militari sau medicilor din Alexandria. Oraş al spitalelor, după cum citise Eliza, plin de evacuați de pe câmpurile de bătaie din Virginia, aduşi cu trenul sau cu vasele pe fluviu. Pe un afiş văzuse o listă: erau zeci de spitale. În cel mai mare se aflau cinci sute de răniți – orăşelul de la poalele muntelui lor număra mai puține suflete. El trebuie să fi fost schimbat față de imaginea cu care rămăseseră ele. Cel mai probabil nimeni nu-l văzuse cu adevărat cine e, aşa cum zăcea în nesimțire sau rănit pe un pat într-unui din multele saloane cu atâția alții ca el, dar ea avea să-l recunoască după cicatricile de pe piept. Strânsese sul actele lui de înrolare şi le înfăşurase în frânghie din piele grosolană ca să nu pățească nimic. Poate că numele avea să-l cheme dacă ea îl rostea, îl arăta. Chiar şi rănit, bolnav, el nu se putea să n-o recunoască dacă ea ar fi fost îndeajuns de aproape. Nu se putea să n-o simtă, dac-ar fi fost orb sau bandajat. Era puternic; nimic nu-l dărâma.

Dearbhla îl văzuse, vreme de luni şi ani de zile după ce el plecase, în aburul ridicat deasupra focului din curte la care gătea vara, mişcându-se printre flăcări în fumul sfâşiat de

aşchii de copac. în toți anii lungi de război, îi simțise, la mare depărtare, încordarea şi primejdiile aşa cum simțea pe mâini soarele de iarnă sau o umbră lăsată brusc.

Dar, de la începutul lui mai anul acesta, nu mai avusese niciun semn.

Făcuse un foc afară, în ceea ce Eliza numea bucătăria de vară – nişte pietroaie îngrămădite suficient de sus unul peste altul în jurul unei vetre ca să poată lua împreună masa afară pe vreme caldă. Era vremea asfințitului. Dearbhla ținea obiceiurile vechi: azvârlea pe laturi câteva boabe de orez înainte să gătească la foc deschis, să intre într-un cimitir sau să-i invoce pe cei morți. Orez nu se prea găsea aici, aşa că zvârli câteva fire de păsat în timp ce focul se încingea. Găinile cărora le dăduse drumul din poiată să umble liber se repeziră după ele, fără să le pese că ea înhață una s-o tragă în frigare. Se aşeză să jumulească pasărea căzută moale, o atârnă peste vatră şi, cu nişte surcele şi bucăți de scoarță uscată, cu miros înțepător, ațâță nişte flăcărui joase din tăciunii încă aprinşi. Apoi, aproape reflex, închise ochii şi deschise palmele ca să-l cheme oriunde-ar fi fost. îşi spuse că împarte cu el lumina zilei, lumina lunii, inDiberent de uniforme şi de distanță. Într-o asemenea seară de primăvară văzuseră pentru prima dată luminişul din spatele cabanei goale şi povârnite căreia el îi proptise apoi pereții pentru Eliza. Parcă răspunzând la numele fetei, focul trosni deodată într-o explozie incandescentă, aruncând fărâme aprinse în cârceii încâlciți care atârnau dintr-un brad. Vițele izbucniră într-un cerc iute de flacără şi căzură pe pământ arzând.

Eliza ieşi în fugă cu puşca în mână, gata parcă să se apere de un atac, şi se uită la cârceii învăpăiați.

— E mort, deci? întrebă. Spune-mi, Dearbhla!

— Nu, răspunse Dearbhla. Nu e mort. Aşa-mi spune.

— Îți spune ție şi mie nu?

— Eşti aici. Vezi şi tu.
La picioare, lianele încâlcite se mistuiră încet, ca o lumânare, şi se stinseră. în urma lor rămase un cerc de scântei.
Dearbhla îşi trecu mâna pe lângă ele.
— Uite cum sclipesc în continuare! Mă cheamă.
— Nu poți să te duci, Dearbhla... O să mai fie bătălii în vară, cumplite...
— Tu nu poți să mergi, comoara mea. Iar el n-o să mai lupte în nicio bătălie. A dat tot ce-a avut, mai puțin viața. E rănit grav, Eliza, dar trebuie să aşteptăm. Să vedem dacă se întoarce la noi.
— O să-l lase să se întoarcă?
— Dacă se vindecă îndeajuns. Rana asta... are nevoie de timp. E ca un foc care i-a intrat în carne, l-a ars adânc. Lor nu le mai e de folos.
Fata luă degetul de pe cocoş şi rezemă arma de coapsă. Îşi acoperi ochii cu mâinile de parcă ar fi lovit-o cineva, iar ConaLee, din casă, scoase un țipăt înfricoşat.
— Du-te la ea, comoara mea! S-a speriat. Ştie, ca şi mine.
— Dearbhla, n-are nici trei ani! Nu-mi spune ce ştie ConaLee! Mai bine că nu ştim, mai bine că suferă singur, departe de noi...
Se răsuci cu ochii în lacrimi, luând arma cu ea.
Dearbhla aşteptă până când Eliza intră în casă, apoi se puse în picioare deasupra lujerilor carbonizați. Pipăi cu palmele căldura care se ridica spre ea, o căldură fără sursă, căci scânteile se stinseseră. Era deci o rană teribilă, o căldură pe care o putea simți de la mare depărtare. Rebelii n-ar fi luat prizonier un om grav rănit. L-ar fi omorât, însă mesajul acesta vorbea despre o lucire goală, o stare de nesimțire. Cercul de cenuşă zăcea nemişcat, parcă amuțit şi viu. El ar fi venit la ele dacă s-ar fi putut mişca, dar nu putea. Dearbhla se duse în şopron după o bucată de hârtie unsă şi

îngenunche s-o strecoare pe pământ sub ovalul cârceilor arşi. Căldura se ridică mai intensă, deşi cenuşa era rece. Dearbhla o suflă şi, cu vârful degetelor, o adună într-o dâră groasă. Făcu hârtia sul şi turnă cenuşa într-o trăistuță pe care o cususe din piele de căprioară. Şi-o lipi de trup şi-i legă strâns băierile în jurul centurii pe care o purta pe sub haine.
Răsuci găina pusă la frigare deasupra unui ceaun în care se scurgea grăsimea. Trebuiau să facă provizii în plus pentru iarnă. El avea să se întoarcă foarte slăbit sau ea avea să meargă după el. Cu căruța, în care să-i aştearnă un fel de pat. Avea să aştepte cât putea, până la sfârşit de septembrie, să-i lase timp să se întremeze pentru călătorie şi ea să aibă încă destulă vreme bună ca s-o poată face. Căruța avea nevoie de drumuri uşor de străbătut.
Eliza ieşi din casă cu legumele şi cu lipiile, cu ConaLee după ea. Aşeză copila şi-i legă o cârpă la gât. ConaLee trebuia să mănânce cu o linguriță specială de argint, din propriul ei castronaş de lemn. Eliza se agăța de manierele ei, de cărțile pe care le citea cu voce tare seara. Îi meşterise copilei un alfabet din bețigaşe lipite cu răşină şi inventa jocuri ca s-o învețe să citească şi să scrie. Dearbhla le vedea aproape în fiecare zi, în munca nesfârşită pe care o cereau pregătirea proviziilor, îngrijirea animalelor şi a peticelor de pământ cultivat. Eliza învățase să vâneze, să tranşeze carnea şi s-o pună la păstrare, dar, după naştere, de toate astea se ocupase Dearbhla. Eliza cosea salopete căptuşite cu blană de iepure pentru ConaLee, planta şi îngrijea peticele de grădină, gătea, făcea murături, compoturi şi gemuri din fructe de pădure şi legume. În munții lor era vânat din belşug: iepuri, veverițe, curcani, căprioare. Dearbhla prindea urşi lângă un stejar uriaş plin de faguri cu miere; îi jupuia, apoi tăbăcea şi afuma pielea pe crengile copacului. Erau unele ursoaice nu mai mari decât o vițea şi câinii ei izbuteau

să le pună la pământ. Fierbea apoi înăbuşit carnea sărată cu ceapă verde şi cu cartofi şi morcovi din grădina lor. Mai bună pentru pastramă era carnea căprioarelor, iar Eliza purta pieile lor mai netede şi mai uşoare cusute pe sub haina de iarnă. Cel plecat le învățase să dulgherească, să repare prin casă, să pună capcane, să vâneze. Fierseseră împreună leacuri din plante, gătiseră, crescuseră legume pe pantele însorite. Dearbhla era mândră de el. Îl învățase multe, dar mintea lui ageră lega lucrurile între ele. Ea nu era bisericoasă, însă i se părea că-l regăseşte în vorbele „puterea Mea este făcută desăvârşită”[25]; el alunga de la sine slăbiciunea şi nu avea, nici nu-şi dorea ceea ce în popor se numea „ochi de vrăjitoare”, nu credea în el. Şi nici ea – în vrăji, în puterea de a-i influența pe alții. Erau însă atât de apropiați sufleteşte, încât Dearbhla simțise liniştea sau prăpădul prin care trecea, până în ziua când totul amuțise.

Fiul pe care-l crescuse era un orfan, copilul fratelui ei mort – sau cel puțin aşa spusese ea pe vremea când locuise în Sud, pe plantație, la câmpie. Îl îngrijise mai întâi în coliba ei dintr-o singură odaie, aflată nu departe de locuințele sclavilor. Ea era dintr-un neam de irlandezi protestanți, țărani săraci veniți din Ulster cu două generații înainte. Mai întâi simpli lucrători, muncind în contul cheltuielilor de imigrare plătite de stăpâni, apoi fermieri arendaşi, pieriseră unul câte unul sau renunțaseră, plecaseră prin alte părți, până nu mai rămăseseră decât bețivanul de taică-său, fost gropar pe moşiile marilor plantatori, şi mama ei, moaşă şi vindecătoare pentru alți albi săraci care dădeau ce puteau în schimbul leacurilor ei. Dearbhla ştia că avusese cândva frați, dar plecaseră toți de multă vreme, încă de tineri, ca să

---

[25] 2 Corinteni, 12. 9 (după Biblia Cornilescu – aceasta este versiunea folosită şi pentru celelalte citate biblice). Citatul complet este „puterea Mea în slăbiciune este făcută desăvârşită”.

scape de pumnii tatălui şi să mănânce mai bine decât mâncau acasă. La scurt timp după aceea plecase şi tatăl ei, spre Vest sau cine ştie unde – atât de demult, încât Dearbhla abia dacă-l ținea minte. Irlandezii aceştia analfabeți erau teapa cea mai de jos, săraci din vina şi după obiceiul lor, se spunea, priviți de sus şi de albi, şi de negri, însă printre negrese mama ei era cunoscută pentru felurimea de ierburi atârnate în mănunchi de acoperişul bucătăriei de vară, pentru ştiința tămăduitoare pe care o căutau şi ele. Pe atunci n-aveau treabă cu ea decât în treacăt. Câteodată, arareori, o chemau să moşească naşterea vreunui prunc în colibele lor. Negresele, multe vindecătoare ele însele, credeau că vorbele în irlandeza ei de Ulster sunt crâmpeie dintr-o limbă secretă, înzestrată cu puteri ascunse, asemenea cuvintelor din limbile lor vechi. Talismane ale unor generații risipite cu mult timp în urmă, aruncate departe, încătuşate.

Dearbhla nu ştia decât cântece – sau cuvinte irlandeze aidoma unor cântece – pe care le cântase celor mai mici copii ai sclavilor, singurii ei tovarăşi de joacă pe vremea când erau cu toții prea fragezi ca să muncească.

După ce crescuse, îşi ajutase mama: cultivau ce puteau, puneau capcane pentru iepuri şi vulpi, băteau câmpurile şi pâlcurile de copaci după buruieni şi plante medicinale, îşi ajuta mama să repare coliba, să aibă ce mânca şi cu ce se îmbrăca. În fiecare primăvară, conacele dimprejur le primeau la bucătărie: aduceau fierturi pentru durerile femeieşti, unsoare pentru gută, orice altceva se mai cerea – repede, pe ascuns.

Mama ei povestea despre darul Dearbhlei, iar Dearbhla, prezentată stăpânilor la paisprezece-cincisprezece ani, punea mâinile pe femeile cărora li se apropia sorocul naşterii, spăla, făcea masaj şi punea cataplasme pe burta umflată de sarcină ca o tobă. întindea pe ea o bucată de

muselină încălzită şi apăsa uşor pe toată suprafața nodului încâlcit dinăuntru, simțind cât de grea sau de uşoară avea să fie naşterea. Aşa i se scursese viața, în trecerea timpului, făcuse douăzeci, apoi treizeci de ani, până când mama ei rămăsese aproape neputincioasă şi se mutase de pe scaun în pat, vreme de cinci ani, până cedase. Dearbhla făcea toată treaba, creştea legume, vâna, dădea întăritoare la schimb cu hrană şi săpase mormântul mamei chiar în spatele bucătăriei de vară, marcându-l doar cu cel mai mare şi mai neted pietroi pe care-l putuse târî, legat cu sfoară şi tras de un catâr împrumutat. Leena îi găsise catârul şi stătuse lângă ea pe marginea gropii. Leena, singura prietenă a mamei.
Atâtea amintiri date deoparte, ținute la distanță, şi totuşi, în momente neaşteptate, Dearbhla aude încă bătaia uşoară a Leenei în uşa povârnită a colibei. Leena, cea care locuia cel mai aproape de ele în aşezarea sclavilor, pe cealaltă parte a câmpului lat de o milă. Pâlpâiri mărunte – focurile la care se gătea noaptea, şi atunci îl zăreau şi ei pe al Dearbhlei. Coliba Leenei era cea mai la margine. Rămasă singură, femeie în toată firea, Dearbhla găsea un pic de alinare în sclipirile acelea Dibuze, bucuroasă că are patru pereți ai ei – o vatră de piatră cu horn, o saltea lată de paie pe care în copilărie încăpuse toată familia, iar acum dormea doar ea. Îşi amintea tulbure de frații ei mai mari bătându-se cu tatăl lor pentru o coajă de pâine sau câțiva cartofi cruzi. Bătaia uşoară a Leenei în uşă existase şi pe vremea când Dearbhla era mică, şi după ce taică-său plecase de acasă, şi mai târziu, în ultimele zile din viața mamei.
Uşa se deschide larg, împinsă de afară. E Leena, cu o grămăjoară în brațe. Dearbhla dă să se ridice, dar Leena îi pune în poală mototolul înfăşurat în cârpe. E viu, cald, cât un cățeluş sau un mieluşel abia născut, pus într-o pânză aspră închisă la culoare.

Leena dă laoparte învelitoarea şi atinge fața copilaşului.
— E alb la piele, zice. Trebuie să iei tu.
— De unde, Leena?
— Ştii că am grijă de doamna la conac. Băiețelul care a născut după două sarcini pierdut plânge mereu, e bolnăvicios. Ea încă la pat. Mă duc în fiecare zi afară de duminică. Şi am ajutat pe maică-ta când erai mică. Pe tine am învățat câte ceva din ce ştii. Ai mână bună de vindecat, dar eu am pus în palma ta – eu şi maică-ta. De-aia ați intrat la conac, tu şi ea, chiar dacă ați fost irlandezi.
— Leena, al cui e copilul?
— Al cui crezi? Stăpânul bătrân e mort deja opt luni şi încă vin pe lume copiii lui. Dar ăsta e alb.
— Şi maică-sa?
— Maică-sa... nimeni. O biată fată corcită care a murit la naştere. Nu mai e ea, nici nume nu mai e. Ia tu copilul – o să creşte sărac, dar măcar liber.
— Trebuie hrănit.
— Ai o capră legat în spate, la bucătăria de vară.
— Adică am furat şi o capră?
— Nu, stăpânul bătrân a dat capra în săptămânile când a făcut plăcerea cu ea, şi acum eu dau la tine. Nu contează că stăpânul tânăr urăşte pe stăpânul bătrân. Nevasta lui place de tine că ai avut grijă de ea. A dat la tine multe care aruncă de la conac, haine, pături, mâncare...
— Dar nu-s bune de hrănit un prunc...
— Doica la stăpâna tânără e fata de la nepoata mea. Am dus pruncul la ea înainte să vin încoace. Mergi la ea şi o să alăptează şi pe el împreună cu copilul doamnei. Băiatul ei e bolnăvicios. Tu spui la doamna că pruncul tău aduce noroc, e puternic. Că face pe stăpâna să are mulți băieți, mai puternici. Aşa să spui! Ai capra să mulgi şi să dai la el terci cât stați acasă.

Leena, prea bătrână ca să lucreze la câmp, mai bătrână decât mama Dearbhlei. Semănaseră împreună pe lângă semnele indicatoare ridicate în apropierea colibei şi în luminişuri din pădure. Împărțiseră ce creştea, făcuseră troc cu seminţe, cu cataplasme, cu întăritoare. Ochii lăcrimoşi şi umerii aduşi ai Leenei. Privirea ei piezişă, singura care-l ținea în frâu pe tatăl Dearbhlei, care-i oprea pumnii şi loviturile. El se temuse de Leena. O femeie măruntică şi firavă, dar cu şira spinării neîndoită.
— Leena, dacă mă alungă, n-am unde să mă duc. Nu pot să fac asta.
— Nu te alungă nimeni. Stăpâna crede că tu ai salvat pe băiatul ei slăbănog, după ce a pierdut atâția.
Poate chiar ai salvat. Dar pruncul ăsta e puternic, prea puternic pentru copila care a născut pe el.
— Cum se numea fata?
— Nu mai are numele. E sub pământ şi mai bine nu pomenim de ea. Ce, noi avem nume? Ce ştie el? Ce ştii tu? Cum ai ieşit tu înaltă din taică-tu mic şi maică-ta cât mine?
— Astea-s bârfe, răspunse Dearbhla.
— Ştiu că din maică-ta ai ieşit, spuse Leena, am ajutat la ea când a născut. Dar taică-tu? dădu ea din umeri. Părinții mei, stăpânii au vândut când eu aveam trei ani. Am crescut cu ceilalți, la fel ca mama la copilaşul ăsta. Dar uite la el! De ce să-i spui? La ce foloseşte? Spui că e copil de la fratele tău, a adus cineva la tine când fratele şi nevasta lui au murit. A adus cum am adus eu acum la tine. Sau nu spui nimic.
Dearbhla întinse brațele, depărtându-l de ea. Copilaşul le privi lung şi oftă. Avea flori sângerii în obraji, ochi căprui-deschis, păr negru creț şi gene lungi bogate. Mânuța îi era desfăcută. Dearbhla îşi puse un deget în palma lui şi el o apucă strâns.

— Vezi? spuse Leena. Ştie. N-am putut să salvez pe mama lui, dar cu el ai răbdare! O să salvează el – pe tine sau pe altul.
Aşa că Dearbhla îl lua la piept într-un şal, dus-întors peste câmp şi pe aleea până la conac. Acolo el stătea cuminte, ca şi cum ar fi ştiut, sugea după băiatul stăpânei, născut cu câteva săptămâni înainte. Acasă Dearbhla îi dădea terci de grâu şi de orez, vorbea cu el, îi cânta. El creştea ca din apă. Stăpâna pierdu încă un copil în anul următor şi o chemă pe Dearbhla cu „băiețelul” la patul cu aşternuturi încă ude pe care se chinuise, îl luă în brațe, se rugă deasupra lui. Copilul următor trăi, tot băiat, dar după doi ani stăpâna muri la altă naştere. Unii o învinuiră pe „irlandeză”, însă Dearbhla fu adusă la conac să aibă grijă de fetița orfană, numită Eliza după mama ei, şi de cei doi băieți în vârstă de doi şi patru ani.
Se mută cu fiul ei şi cu o doică, împărțind o cămăruță de lângă odaia copiilor. În anii aceia, băiatul ei fu ca un frate pentru copiii stăpânului, cu un cap mai înalt decât conaşul de-o seamă cu el, păzindu-i când se duceau cu Dearbhla să pescuiască la râu, să culeagă ierburi, rădăcini, fructe sălbatice de pe câmp şi din pădure, să deprindă ceea ce ea numea „drag de toată firea”. Apoi începu să doarmă într-un pat în camera băieților, îngrijindu-se de hainele lor bune şi de cele de toată ziua, ajutându-l pe preceptor să țină în ordine cărțile şi tăblițele, sorbind destulă învățătură ca să-l îndrume pe mezin, în timp ce preceptorul lucra cu cel mare. Când cei doi frați fură trimişi la o şcoală militară cu internat, el fu dat, la vârsta de doisprezece ani, ucenic la grăjdar. În cămăruța unde locuise cu mama lui se instala o guvernantă. Dearbhla se mută înapoi în coliba ei din celălalt capăt al plantației, dar deveni servitoarea şi însoțitoarea fetei, care se legase prea tare de ea. Aproape o crescu pe

Eliza, al cărei tată era deseori plecat şi care poruncise ca fata lui să nu fie niciodată lăsată singură.
Cel mai mult Elizei îi lipsea „fratele cel mare”. Dearbhla se rugase ca el să fie luat în slujbă fără leafă, la schimb cu ea, căci ea nu fusese niciodată plătită decât în natură. Băiatul avea o minte ageră, ştia să se poarte cu animalele, iar grăjdarul, fost învățător, îi împrumuta cărți. În anii aceia el îşi duse viața la grajduri, separat de Eliza. Casa lui era coliba Dearbhlei, mobilată deja ceva mai bine cu obiecte de care nu mai era nevoie la conac şi lărgită cu o odaie cu tavan înclinat, un dormitor pe care-l construiseră pentru el. Împlini cincisprezece ani, apoi douăzeci. Coliba era luminată slab când venea el acolo seara, despărțind prin întuneric ierburile înalte cu vârfurile degetelor. La început Dearbhla nu ştiu despre el şi Eliza, apoi îl preveni, se rugă. Fu în zadar.
Acum locul de unde veniseră era pământul duşmanului. Iar el era plecat, trăgător în armata Uniunii, înghițit în pântecul ei, fără ca puterea lui asupra Dearbhlei să fi fost în vreun fel ştirbită.
Ținând drumul prin vale, Dearbhla o luă spre nord-est, către Seneca Trail[26]. Federaliştii controlau partea vestică a Virginiei, devenită acum statul liber Virginia de Vest, şi toată regiunea scăldată de râul Potomac. Eliza citea cu voce tare toate ziarele şi anunțurile aduse de Dearbhla din oraş. De când fiul ei plecase la război, Dearbhla cobora singură din munte ca să vândă şi să facă troc. Trecută deja de vârsta nevoințelor femeieşti, era slabă, vânjoasă datorită muncii fizice la tăiat lemne şi la vânătoare, îmbrăcată ca un simplu lucrător într-o salopetă largă, o haină pe deasupra şi mănuşi de agricultor, şi nu-i păsa că are fața încrețită,

[26] Drum care străbate lunga vale centrală din Apalaşi, numit după tribul amerindian local seneca.

bătută de vreme. O pălărie ponosită cu boruri largi, trasă peste ochi, îi acoperea părul strâns la spate. Ştia că răniţii din armata Nordului sunt duşi cu căruţa sau pe nave spre spitalele din Alexandria. Un desen din ziar îl înfăţişa pe cel mai mare, un fost hotel luxos, cu coloane la intrare şi cu patru caturi, cu ferestre mari care dădeau spre o stradă centrală. În vise ea văzuse în frânturi o versiune strâmbă a spitalului şi avea încredere în viziunea ei. îndeajuns de înaltă, stătea pe capră, mâna şi se mişca în căruţă ca un bărbat, iar când mergea la oraş vorbea puţin, dar în Alexandria avea să fie silită să ceară ajutor şi îndrumări. Avea să caute spitalul cel mai mare şi să-l recunoască, numai că, auzind-o, lumea avea să-şi dea seama că nu e bărbat şi să vrea dovezi că e rudă cu rănitul.
Ea n-avea nicio dovadă pe care ei ar fi acceptat-o, dar putea să le arate actele de înrolare, să spună că fusese trimisă de tatăl lui, bătrân şi prea bolnav ca să se încumete la drum. Atunci poate aveau s-o lase să intre. Fraţii Elizei, tatăl ei, neamul lor erau doar false rude, duşmani înghiţiţi de război. De drept, el era fiul Dearbhlei. „Mi te-a adus o femeie. A zis că eşti al fratelui meu mort, copil rămas orfan."
Calul trăgea înainte, smucit, între hulube. Dearbhla plesnea din limbă şi-i mormăia încurajări şi-şi pusese în minte să meargă fără oprire la lumina lunii. Drumul se lăţi şi se netezi. Pistolul îi atârna în poală, la îndemână sub o bucată de pânză de sac, dându-i un sentiment de siguranţă. Războiul se purta acum în Sud, dar puţini aveau mijloacele sau dorinţa să bată drumurile. Orice trecător putea să vadă că Dearbhla n-are în căruţă decât pături şi aşternuturi făcute sul, deşi unii călători erau oameni rătăciţi şi flămânzi, gata să tâlhărească sau mai rău. Drumul se deschidea însă înaintea ei liber şi pustiu.
Noaptea târziu avea să caute un pâlc adăpostit de copaci, o pădurice cu un fir de apă, unde să se odihnească şi să dea

de mâncare calului. De foc n-avea nevoie. Pesmeți, carne uscată, brânză tare pentru un pic de răgaz. Avea să doarmă pe aşternuturile desfăcute, nevăzută sub frunzişul îndeajuns de des ca să ferească şi calul, şi căruța. Păstra pentru el salteaua rulată umplută cu paie proaspete, blănurile de animal, plapuma de puf, strânsă şi legată cu sfoară, cu care să căptuşească bine căruța când avea să-l întindă acolo. Trebuia să-l găsească – şi rostea cuvintele printre plesnete şi mormăieli, ca. un cântecel pentru cal, bătrânul marsh tacky[27] venit aici, ca şi ea, cu aproape şapte ani în urmă. Dobitocul acesta nu se speria niciodată în smârcuri, pe nisip sau în bălțile rămase după flux şi mergea cu pas la fel de statornic pe cărări de munte sau prin noroaie; el o cărase pe Eliza până sus pe creastă. Îl ținuseră – avea un an pe atunci –, iar acum era atât de hârşit, încât Dearbhla ar fi pus rămăşag că ştie să se întoarcă acasă de oriunde. Fiul pe care-l căuta – dacă nu carne din carnea ei, atunci suflet din sufletul ei – o ajutase la naşterea mânzului, îl hrănise şi-l învățase la mers pe vremea când erau departe de aici. Calul îi dusese, în năvala fugii lor, până la casele de lemn abandonate, pe crestele adăpostite cele mai înalte ale munților. Acolo proptiseră pereții din buşteni cioppliți, umpluseră crăpăturile cu lut şi piei uscate, construiseră hornuri înclinate, din pietre plate. Săpaseră un beci adânc în coasta unui deal năpădit de liane, pe post de magazie şi de adăpost în caz de primejdie. Semănaseră plante perene pe câteva petice de pământ însorite. Casa Dearbhlei, pe creasta de deasupra lor, aproape ascunsă între pini şi rugi de mure, era o a doua locuință în caz că cineva se apropia prea tare de prima.

[27] Rasă de cai scunzi şi rezistenți originară din Carolina de Sud, adaptată terenurilor mlăştinoase.

Dearbhla declarase atunci că ea va sta separat. Ca să-ți faci fierturile şi prafurile tale în linişte, spusese el. El avea ureche bună, putea vorbi cu accentul orăşenilor din vale şi vânduse ceilalți doi cai cu care veniseră până aici ca să cumpere unelte, cuie, arme şi praf de puşcă, lămpi cu petrol, un ceainic mare de fontă, oale, semințe. Meşterise nişte obloane de lemn pe care le puteau înțepeni cu scânduri pe dinăuntru, ca să-i apere de zăpadă şi furtuni. Prinseseră întâi cu piuneze peste fiecare toc de fereastră câte o foaie de hârtie unsă şi apoi o tăiaseră cu grijă din sul, lăsând înăuntru o lumină Dibuză, iarnă sau vară. El dădea carne de vânat pe mălai sau făină, pe găinile pe care noaptea le închideau în poiată. Dearbhla şi Eliza rămâneau pe lângă casă înainte de război. Mai bine să nu fie cunoscute şi nici văzute împreună. Acum războiul, vrajba, moartea le aduseseră mai multă siguranță, căci cine le-ar mai fi căutat în asemenea debandadă, la asemenea depărtare? Şi totuşi pe el războiul îl luase.
Într-o zi, în a doua vară petrecută în munți, el se întorsese cu calul înhămat la o căruță. Stătuseră toți şi o admiraseră, pipăindu-i lungimea şi adâncimea, roțile cu spițe şi hățurile de piele. Drumul până la Dearbhla, deasupra, era o potecă prea îngustă pentru căruțe, dar ea reflectase cu voce tare la ierburile de leac pe care el ar fi putut să le vândă sau să le dea la schimb când se ducea să facă troc în orăşelul din vale.
În seara aceea stătuseră toți trei pe prispa casei de jos, privind în întuneric dincolo de cercul de lumină al felinarelor, cântând melodii de dans, întrebându-se unul pe altul până unde bate lumina lunii noi de pe cer. Licurici care scânteiau, fâlfâit de lilieci, murmurul unei adieri de vânt, ca un suspin. Pridvorul umbros şi cele patru trepte late construite de el până jos, în curtea largă din fața lor, erau simple contururi, abia sclipind în întuneric. Dearbhla

văzuse ceață mişcătoare – nu stafii, ci prezențe. El se ridicase în picioare să scruteze mai adânc. Cine ştie ce străbun îşi trecuse înălțimea în statura lui, în umerii lați şi în felul cum se ținea, în instinctul lui față de plante şi animale. În zăvoare, în călătorii, în supraviețuirea în munți mintea lui vedea întotdeauna ghicitori de rezolvat, dar nici măcar el nu putuse citi în seara aceea pădurile şi pinii falnici dimprejur, nici spune ce erau baldachinele răsfirate care le ocupau câmpul vederii. Erau numai nişte mormane tulburi de întuneric. Mile întregi de liane şi cârcei târâtori, vulpi, bufnițe, pume şi râşi la pândă; dincolo de cât reuşiseră ei să curețe în preajmă, cuprinderea pădurii neumblate părea nesfârşită. Şi totuşi munții întinşi lor le asigurau traiul zilnic şi le dădeau adăpost.
Asta se întâmpla în mai 1861, când izbucnise febra războiului şi începuseră bătăliile.
Dearbhla îl simți iar aproape în zgomotul şi scârțâitul căruței, în legănarea ei cumpănită pe roțile cu spițe, în panta lină şi cotitura largă a drumului de țară.
Merse mai departe, cu mintea însuflețită de prezența lui.
O oră mai târziu, cerul învinețit clocotea de nori bătând în galben. Aerul prinse o pojghiță verzuie şi în depărtare bubui tunetul; din munții pe care-i străbătuse se rostogolea furtuna. Pădurea de o parte şi de alta a drumului prin vale era prea sărăcăcioasă ca s-o apere de ploaie. Dearbhla traversă cu grijă un pârâu pe un pod jos care se zdruncină sub ea şi zori calul, plesnindu-i uşor crupele cu hățul şi spunându-i blând:
— Diii, căluțule! Hai la trap!
Mirosul din aer era semn destul. Calul n-avu nevoie de prea multe îndemnuri în vreme ce lumina după-amiezii târzii scădea treptat, întunecându-se până la un maroniu încărcat de umbre. În munții aceştia nu se iscau uragane, dar furtunile puteau să bântuie cu tot atâta forță şi să înceteze

la fel de brusc cum începuseră. Dearbhla văzu un pâlc de răşinoase agitându-şi braţele verzi când un fulger scapără deasupra lor. Lăsă calul de capul lui până când ieşiră de pe drum şi intrară printre copaci. Pământul era aşternut cu un strat moale de cetină uscată şi ea domoli calul, încetinindu-l la pas, şi se adânci cât putu în pădure în timpul care-i rămăsese. Ploaia cădea ciudat doar ici şi colo, deasă.
Furtuna se dezlănţui în vreme ce ea punea calului piedica şi întindea acoperitoarea de muşama peste căruţă. Leoarcă de apă, se târî sub ea, temându-se pentru calul rămas între hulube. Ploaia se învolbura în perdele. Se puse, în mintea ei, să-l liniştească privindu-l în ochi, văzu în gând stropii care-i picurau de pe gene, îl mângâie ritmic recitând cuvinte de mângâiere şi îndemnându-l să adoarmă. Calul stătu astfel în vreme ce ploaia cădea cu găleata, duruind peste muşama ca pietrişul aruncat cu toată puterea. Dearbhla se puse în patru labe, arcuindu-şi spinarea sub prelată ca s-o ridice deasupra loitrelor. Apa scursă plesni pământul în răpăitul ploii. Mugetul vântului o legăna şi se înteţi până la un şuier ascuţit, şi Dearbhla se simţi aproape de cei petrecuţi din viaţă – mama ei, copilaşii născuţi morţi pe care-i moşise în colibe întunecoase de buşteni şi cei pe care-i adusese pe lume vii, dar care ţipaseră suferinţa mamei lor şi muriseră. Dispăruseră. Suflete chemate în pântec ca nişte călători, apoi dintr-odată plecând, plutind fără ţintă. Pe câteva le întorsese chiar ea din drum, rugată de femei sărace – cu ierburi, ceaiuri, scoarţă măcinată de copac, menite să împiedice sufletele să treacă pragul. Al ei le prevenea el însuşi, ca să le cruţe de o trecere dureroasă. Iar acum toate ţipetele lor, furate, folosite, căutătoare, respinse, năvăleau asupra ei, urlând în vânt şi în ploaie, perdele de ploaie care o biciuiau şi-o clătinau.
Grindina zvârli în ea cu pietricele de gheaţă care o pişcară dureros ca trase din praştie. Dearbhla se scufundă şi mai

adânc în trecut: mirosuri şi arome lăsate în urmă, cărări prin pâlcuri de palmieri pitici şi adierea brizei marine. Stejari veşnic verzi iscați din păsări şi din vânt. Solul neted al pădurii, bălțat de umbre şi lumină. Muşchiul, răscolit, răsucit, desprins. Ea se pricepea să piseze buruieni şi rădăcini de leac în piua de lemn pe care i-o dăduse mama ei, să zdrobească semințe şi frunze cu un pisălog rotunjit de mâinile femeilor care-l folosiseră. O poțiune îngroşa sângele, alta, vezicătoare, băşica pielea ca să oprească o spuzeală sau vindeca o rană. Învățase pietrele pe care mama ei le ascundea într-o punguță din piele de căprioară – rune din Ulster le numea[28] – purtată sub sâni.

Cu o săptămână în urmă, Dearbhla amestecase pietrele rotunde şi netede în piuă şi le răsturnase peste o mână de muşchi încă verde. La cap, spuseseră pietrele. La miezul nopții, în luminişul de lângă casa ei, pusese la fiert brusture şi sângerariță. La ochi, spusese fiertura, încolăcindu-şi aburul deasupra ei. Era aromată, dulce, dar ochii Dearbhlei ardeau ca focul. Deasupra lui fluturau pânze sfâşiate. El nu putea s-o cheme. Alții o chemau pentru el. Dearbhla îşi duse rezervele de mâncare la Eliza şi-şi strânse proviziile pentru drum. Câinii ei vânau singuri şi urlau noaptea ca nimeni să nu se apropie de locuința ei.

— Şi dacă rişti totul pentru nimic? Eliza o ținea pe ConaLee în brațe de parcă voia să dea vorbelor mai multă greutate. Sunt primejdii...

Dearbhla nu făcu decât să dea din cap.

— O să mă țin în spatele liniilor unioniste.

— Nu există linii! Nici măcar aici, în vale. Sunt când unii, când alții.

---

[28] Referire la ogam, cel mai vechi alfabet cunoscut (secolele al IV-lea – al VI-lea e.n.) al irlandezei arhaice.

— O să merg prin nordul văii şi apoi o iau spre est. Pe-acolo peste tot sunt stăpâni federaliştii. O să mă întorc înainte să înceapă ninsorile, chiar dacă va trebui să stau cu el câteva săptămâni, să prindă puteri pentru călătorie. Eliza, ascultă-mă şi ai grijă până când...
Eliza puse copilul jos şi luă mâinile Dearbhlei.
— Sunt sigură că el ți-ar fi spus să nu pleci, să nu rişti să ne laşi de tot singure. Dar... dacă-l găseşti cumva şi totuşi moare, spune-i despre ConaLee şi despre mine...
— Da, comoara mea, dacă-l găsesc. Dar să ştii: moartea îl vede şi-şi întoarce privirea de la el.
Acum Dearbhla dormita în vuietul furtunii şi printre cuvinte rostite cândva. Rătăcind în somn, visă vulturii-curcan din munții lor, planând deasupra prăzii muribunde, şi-i alungă de la ea. Chemă păsările marine picioroange din mlaştinile sărate pe care le cunoscuse în copilărie – berze, irişi, egrete. Adulmecă apa şi sarea de pe aripile lor. Văzu chirele-de-baltă, nagâții, forfecarii care lunecau parcă pe nisip în şiruri şi pâlcuri, acolo unde câmpurile de orez întâlneau smârcurile de pe țărm[29], în timp ce mama ei scotocea printre ferigi după plante şi ouă de pasăre. Balta vag unduitoare răspândea un miros sălciu, ca laptele proaspăt amestecat cu sământă bărbătească şi cu apă de mare, clocit şi fecund ca gălbenuşul stricat din ouăle sparte de pescăruşi. Aici în munți, pădurea şi pintenii rotunjiți de stâncă se învăluiau în ploi care îndepărtau necurăția. În lunile de iarnă, frigul şi zăpada opreau putregaiul. Nu existau roiuri de țânțari aducători de boală, nu existau friguri şi fierbințeală. Râuri şi cascade se umflau la topirea zăpezilor. Pâraie erau din belşug, atât de limpezi şi de reci că-ți amorțea gura când înghițeai. Torente cu apă rece ca

[29] La vremea aceea, Carolina de Sud era renumită pentru plantațiile sale de orez, lucrate cu sclavi.

gheața săltau sprintene în jos pe povârnişuri, şi Dearbhla o visă pe ConaLee. Îngenuncheată lângă pârâul din pădure pe care-l ştia de când se născuse, copila dădea drumul la vale unei flote nesfârşite de frunze cu marginile răsucite, care se aplecau, se răsuceau şi se afundau în apă.

AM PLECAT DIN BULLTOWN pe 26 (...) Am cucerit Westonul pe la ora 5 după-amiaza (...) Banca Exchange a fost luată cu asalt şi suma de 5.289,85 de dolari a fost rechiziționată în folosul guvernului confederat (...) Preț de şaizeci de mile, drumul nostru a fost o potecă pentru cai. în munți, oamenii mei şi caii au suferit foarte mult de lipsa rațiilor.

V.A. WITCHER, LOCOTENENT-COLONEL AL STATELOR CONFEDERATE ALE AMERICII
Comandant, 26 septembrie 1864 (Acte oficiale, Departamentul pentru Cultură şi Istorie al Virginiei de Vest, seria 1, volumul 43)

SĂ ŞTII CĂ în zilele din urmă vor fi vremuri grele.
2 TIMOTEI 34

Eliza
VREMEA DE PE URMĂ
27 SEPTEMBRIE 1864

Eliza sprijini gura puştii de pălimarul cerdacului. O toană de frig timpuriu făcuse copacii să se îngălbenească, dar vara târzie ținea încă în această ultimă săptămână de septembrie. Balansoarul de pe prispă, costeliv, cu şezutul împletit atârnând, mirosea a soare. Aerul cald era nemişcat,

aproape umed. Eliza privi în josul munților, peste cupolele de frunziş. Spărturile în învelişul pădurii, coborâşurile întrevăzute prin pologul de verdeață, erau gările ei de legătură, locurile unde putea vedea cine vine şi cine pleacă. Recunoştea de la depărtare pasul şi mişcările vecinelor care locuiau mile întregi mai încolo, spre o culme sau alta, ştia cum arată căruțele lor, caii, carele, adesea împrumutate de una alteia. Străinii – periculoşi – se mişcau mai repede, puteau fi sau nu în uniformă şi erau întotdeauna bărbați care veneau în fugă, urcând de obicei din văi pe cai mânați să meargă iute sau câteodată pe jos. Voluntarii din trupele de apărare locale, care furau şi organizau ambuscade, evitau drumurile anevoioase către cele mai înalte creste. Cei care ajungeau atât de sus căutau loc de refugiu şi nu le păsa cum îl găsesc. Erau oameni puşi pe jaf, vagabonzi care se mulțumeau cu orice, dezertori, mai ales din unitățile sudiste care făceau deja foamea după anii de război. Eliza era atentă la orice mişcare care se strecura prea aproape şi stătea gata să tragă un glonț de avertisment. Când auzeau ecoul armei coborând de pe culme, vecinele, chiar şi la câteva văi mai încolo, i se alăturau într-o salvă de împuşcături. Un pocnet repetat era un strigăt de ajutor, dar trebuia să ai puşca şi posibilitatea să tragi spre cer, ca să stârnească ecou. Potecile abrupte însemnau că ajutorul nu venea numaidecât.
La sfârşitul lui decembrie 1861, când se născuse ConaLee, Dearbhla locuise cu ele, dar într-o zi se dusese la casa ei de pe creasta alăturată, tăindu-şi cărare prin zăpadă. Un pribeag o luase pe Eliza prin surprindere apărând în plină zi pe prispă. Abia ridicată de pe patul de naştere, ea îl auzise încercând uşa, apoi venind să zgâlțâie obloanele de lemn, înțepenite dinăuntru cu scânduri puse de-a curmezişul ferestrei, ca să oprească gerul. Flăcările din vatră țâşniseră în sus ca un semnal când el strecurase un cuțit printr-o

crăpătură în obloanele din faţă. Fără zgomot, Eliza pusese gura puştii un pic mai la stânga şi trăsese. Îl auzise împleticindu-se înapoi, coborând din cerdac, şi-l urmărise, prin mica gaură neagră din oblon, cum urcă anevoie pe un catâr şi se îndepărtează. Vârâse nişte câlţi în gaură până când se întorsese Dearbhla şi peticise lemnul.
Ţinea la postul ei de observaţie de pe prispă, mai ales de când pe creste nu mai rămăseseră decât femei. Casele lor de lemn rezistau iernilor înzăpezite. Hornuri de piatră, cioplite de mână, păduri nesfârşite de tăiat şi stivuit, dacă aveau provizii destule şi se mulţumeau cu vânat. Majoritatea familiilor, rămase fără bărbaţi care să ajute în gospodărie şi la vânătoare, se mutaseră în sate şi orăşele. Dar acolo dădeau iama soldaţii, şi din Nord, şi din Sud. Dearbhla şi Eliza avuseseră toate motivele să stea pe loc şi să evite din toate puterile războiul, aşteptând doar vorbă de la – sau veste despre – cel pe care-l pierduseră, care nu dăduse ascultare rugăminţilor de a rămâne, de a răbda lângă ele, de a nu se înrola. Eliza abia rămăsese din nou grea, iar războiul sigur avea să se termine curând.
Şi totuşi nu se terminase. De aici şi călătoria Dearbhlei, care plecase cu căruţa azi la crăpatul zilei, după mai bine de trei ani. Dearbhla credea că el zace rănit din primăvară, neputincios să se întoarcă la ele – unul dintre sutele de soldaţi evacuaţi într-un spital din Alexandria. Eliza încercase s-o convingă, se rugase de ea să nu plece, dar ea pornise la drum în zori, luându-se după zvonuri firave şi speranţe inflamate, ca să-l aducă, dacă putea, acasă.
— ConaLee! strigă Eliza către casă. Adu-mi şalul făcut legătură pe pat! Pănuşile dinăuntru sunt numai bune acum, jilave.
— Mama!
ConaLee apăru în prag, cu braţele pline. Desculţă în hainele de somn, cu gene negre, avea ochii căprui ai tatălui ei şi

cârlionţii lui negri, care se mai îndreptau pe măsură ce-i creştea părul.
— Pune şalul acolo şi vino-ncoace să ne uităm la munţi! Eliza trase copila lângă ea. Vezi, ConaLee? O întindere nesfârşită de culori.
— A noastră, spuse ConaLee.
— A noastră pentru că o cunoaştem, dar munţii nu sunt ai nimănui. Sunt veşnici.
Copila o privi întrebătoare.
— Adică... sunt pentru totdeauna. Ca o poveste care e aceeaşi de fiecare dată când o citeşti. Iar într-o zi ai s-o citeşti singură.
— Ca „Alphabet Pie"! „D dansează, F se foieşte"[30]... – i-o spun oglinjoarei!
Şi ConaLee ridică o oglinjoară rotundă, în ramă de cupru, care-i încăpea în palmă.
— Dearbhla ţi-a dat-o.
— A zis că pot s-o văd în ea.
— În oglindă? Şi poţi?
— Îmi văd doar ochiul.
— Ţine-o mai departe de tine, aşa! Aha, ia uite-o pe ConaLee! Să ştii că în curând împlineşti trei ani, ConaLee. Mai ţii minte Crăciunul? Şi ajunul Anului Nou, ziua ta? Treizeci şi unu decembrie. Am dat o petrecere şi Dearbhla ţi-a făcut o coroniţă.
— De blană.
— Cu bucăţele de vâsc! Deci ţii minte. Şi ce bine-am mâncat! Carne de căprioară, budincă cu porumb, cartofi copţi... Plăcintă cu mere, cu sirop de la arţarii noştri.
— Ca la Crăciun!

---

[30] Poezioară populară englezească menită să-i înveţe pe copii ordinea literelor din alfabet.

— Ba şi mai bună! Iar acum ştii ce am în şal? Nişte pănuşi verzi muiate în apă, care s-au uscat cât să le putem îndoi şi lega. Câte păpuşi să facem?
— Trei. Eu, tu şi Dearbhla.
— Cum vrei tu. Hai să împărțim pănuşile în trei grămăjoare! Vrei să le faci păpuşilor păr blond din mătase de porumb?
— Păi noi n-avem păr blond.
— Ah! Dar, cu timpul, mătasea se usucă şi se face maronie. Şi se încrețeşte.
— Fără păr. Şi fără fețe.
— De ce fără fețe, ConaLee?
Copila tăcu.
— Poate e mai bine aşa, zise Eliza după câteva clipe. Eu să pot fi tu şi tu să poți fi eu. Iar Dearbhla să poată fi noi amândouă. Să zburăm dintr-un loc într-altul! Sau să ne ascundem. Cum facem în beci. Tu de ce te ascunzi, ConaLee?
— Că sunt străini. Şi e război.
— Şi dacă te întreabă cineva de război?
— Nu ştiu nimic despre război.
— Foarte bine, nu ştii nimic despre război. Ținem pentru noi ceea ce ştim, nu spunem străinilor.
— Nu spun că ştiu să-mi citesc numele.
— Nu, nu spui.
— Tu spui că ştii să citeşti, mama?
— Poate spun, poate nu. Eliza îi făcu cu ochiul şi se aplecă să scoată snopii din şal. Acum ia să vedem: frunzele cele mai mici, pentru brațe. Cele mai umflate, pentru fuste.
— Sau pantaloni, zise ConaLee.
— Sigur.
Copila nu întrebase niciodată despre tată. Nu văzuse alți copii, se juca doar cu Eliza, cu Dearbhla, cu pisicile, cu găinile, cu câinii Dearbhlei de sus de pe creastă, cu crenguțe de mur, nuieluşe de salcie, cu peştişori şi broaşte la pârâu.

Tați erau în cărțile de poveşti şi în lecțiile din abecedarul lui McGuffey, pe care Eliza i le citea cu voce tare. Tatăl cu melon şi cu mustață, mama şi sora alături. „Tati, mă laşi să merg cu tine călare? O să stau cuminte în brațele tale.” Imaginile acestea erau fantezii, ca şi copiii apelor care zburau pe libelule. Cuvintele erau o joacă, iar joaca nu e adevărată sau falsă. Cel pierdut, soldatul care plecase, ah! acela era bărbat adevărat. Dar ConaLee nu-l cunoscuse niciodată, avea doar privirea lui în ochii căprui şi buclele lui întunecate. Eliza nu-i putea gândi numele, atât era de moale, plin ca gura şi limba lui, protector, puternic. Absența lui era ca o rană, tot mai adâncă.
Îl crescuse Dearbhla, aşa cum o crescuse şi pe Eliza, a cărei mamă murise la naştere. Frații ei erau încă mici. Fetița nou-născută fusese dată în grija Dearbhlei, deja dădaca lor. Ea se mutase în camera copiilor şi-l învățase pe băiatul pe care-l numea al ei să le facă vânt celor doi frați în pătuțuri, să împingă leagănul copilei. Cu pielea lăptoasă şi cu părul aproape negru la fel ca ceilalți, el împărțise cu ei joaca şi lecțiile şi fusese umbra Dearbhlei. Înalt şi spătos, părea să aibă mai mult de doisprezece ani când se mutase în grajd să învețe potcovăria. Frații Elizei intraseră la o şcoală militară cu internat; ea avea acasă o guvernantă, dar Dearbhla îi rămăsese ajutoare şi tovarăşă. La treisprezece ani, Eliza începuse să meargă în grajd şi să îngrijească de cai împreună cu băiatul pe care-l ştia drept un frate mai mare; se jucau cu mâțele şi cu pisoiaşii lor, se întreceau în poezioare şi limerickuri. El conducea armăsarul cel mare al tatălui ei, cu Eliza urcată în şa, şi-l învățase să păşească în ritm cu faur and twenty blackbirds / baked in a pie[31] recitat de ea. Dearbhla îi numea „două picături”, atât păreau de

---

[31] Versuri dintr-o poezie populară englezească pentru copii, „Sing a Song of Sixpence”.

apropiați. Dar îi oprise să mai aibă de-a face unul cu altul după ce-i zărise odată adulmecându-se în grajd, el fără s-o atingă, stând doar în picioare, încordat, nemişcat, în timp ce Eliza îl mângâia şi-şi lipea obrazul de gâtul lui.
— Mami, spuse ConaLee, pănuşile sunt gata.
Eliza îşi coborî privirea peste valurile şi spinările de frunziş, apoi îi arătă copilei cum să lege pănuşile aproape de vârf şi să le lase să cadă peste sforicică. Cum să strecoare brațele din frunze răsucite şi să lege păpuşa la gât şi la brâu. Cum să împletească o pănuşă verde ca să-i facă umeri. Cum să adauge altele pe post de fustă.
— Dar pantalonii Dearbhlei? întrebă copila.
— Rupem în jumătate o fustă largă şi o legăm la coapse, la genunchi şi la glezne.
Eliza se dădu mai în față pe balansoar. Aerul cald era vag ceţos. Îşi lăsă vederea să amorţească, schimbându-şi atenția astfel încât să perceapă mişcări, nu detalii. O zări tulbure pe ConaLee ridicând oglinjoara în dreptul micii ei creații, dar simți o alarmă bruscă, nedesluşită, şi-şi trecu încet privirea peste culmi de la un luminiş la altul, strângând puşca. N-avea stare, îşi spuse, şi era nedormită din pricina nopții calde, a ConeiLee care se ghemuise lângă ea şi a Dearbhlei, plecată atât de departe – şi pentru ce? Bătrâna luase prea în serios vreo vâlvătaie sau cine ştie ce vorbe auzite prin oraş despre o bătălie sau alta din Sud. El plecase ca trăgător în armata Uniunii purtând numele cel nou, inventat, şi trimițând veşti la o cutie poştală în orăşelul de la poalele muntelui, ca să nu atragă atenția asupra niciunei adrese. Dar de multă vreme nu mai venise nicio veste. Dearbhla spunea că ea cunoaşte atingerea şi suflul morții, sunetul şi mirosul acela care nu se aşază nicăieri, ci rătăcesc prin aer căutând ceea ce au lăsat în urmă. Farmecele existau în mintea celorlalți, spunea ea, nu în ce făcea ea, dar ea citea în pietre. Iar acum luase calul şi căruța.

— Mami, ce se-aude?
— O bufniță, ConaLee, buimacă. Huhuie ziua.
Țipătul ascuțit, plin de jale, răsună ca un avertisment.
Eliza nu-i povestise copilei despre bufnița care-şi făcuse cuib în cel mai înalt pin, un tsuga ale cărui ramuri uriaşe, la marginea luminişului, umbreau poteca aproape ascunsă ce şerpuia tăind creasta. Striga care țipa noaptea ca o stafie flămândă, ținându-i tovărăşie când copila dormea. În zilele din urmă, ConeiLee îi venise în cap să se joace sub copacul acesta şi-şi aşezase cojile de ghindă şi piesele de domino peste straturi de cetină de ani de zile.
Eliza se ridică în picioare. Da, acolo, chiar pe culmea de dedesubt. O umbră de tremur printre castanii ruginii la vârf şi stejarii îngălbeniți în care veverițele scuturau întruna crengi. Însă ea simți un întuneric umed strecurându-se în sus, ca o pată care se lățeşte pe nesimțite. Peste obraz îi trecu o fulgerare. Se întoarse şi-o văzu pe ConaLee răsucind oglinjoara în soare, smălțuind copacii cu o luminiță aprinsă, orbitoare, semnalizând. Auzi scrâşnet de pietricele şi o apucă pe ConaLee cu atâta forță şi îndârjire, încât copilei i se tăie răsuflarea şi scăpă oglinda. Coborâseră deja scările şi alergau spre spatele casei, când ConaLee se răsuci, smulgându-se din strânsoare, şi dădu să se întoarcă după păpuşa de porumb. Eliza o prinse, apucând-o de picioare, dar scăpă puşca în timp ce fugea spre bolta de rugi care ascundea beciul. Coborî copila înăuntru, şuierându-i: „Străini, nu face zgomot!”, şi o închise în întuneric, repezindu-se înapoi după puşcă.
Dar ei i-o luaseră înainte. Stăteau lângă pridvor, într-o parte, şi aruncaseră frâiele cailor peste pălimarul de pe trepte. Cel mai înalt aştepta relaxat, rânjind, cu puşca Elizei subsuoară. Celălalt era un yankeu bărbos, cu un început de chelie, scund şi sfrijit, cu părul strâns la spate într-o coadă împletită subțire. Haina maronie din piele de căprioară îi

atârna până sub genunchi şi-şi scutura franjurile de pe umeri şi de pe braţe, căci el sărea, se întindea înainte şi-şi flutura pistolul. Văzând-o, i se scurseră balele, ochii îi sclipiră sălbatic şi se năpusti după ea.
Eliza o luă la fugă spre poiată, cu gândul la cuţitul pe care-l ţinea acolo, ascuţit mereu ca să poată spinteca păsările jumulite ca pe nişte bulgări de unt. Dar trebuia să-l atragă aproape. Lăsă capul şi intră în poiată înaintea lui, zburătăcind găinile care cotcodăciră speriate. Îl auzi şi-l adulmecă în căldura joasă, aproape, dar ţinându-se într-o parte, căci găinile îi zburau în faţă, chirăind, făcându-l să înjure. Ieşiră de-a dura în spatele lui.
Cel înalt îi strigă din curte:
— Bart, cred c-ai golit coteţu'!
— O iau eu primu', Reb, zise yankeul, auzindu-l pe celălalt că se apropie de afară.
— Dă-i drumu'! zise primul. Eu stau cu puşca pe ea.
Eliza se întoarse cu faţa spre ei şi se feri dintr-un perete în altul, atrăgându-l pe slăbănogul cu nas coroiat în adâncul poieţii.
Celălalt îl dirija cu glas amuzat.
— Cred că asta o să-ţi dea de furcă pân-o prinzi, Bart. Scoate haina aia, că ţi-o mânjeşti toată de găinaţ!
Cel numit Bart îşi scoase mantaua lungă, dar târî desaga cu el. O saltea veche umplută cu sfărâmătură de ştiuleţi, îndoită lângă peretele din spate, era acoperită cu saci de faină. Eliza se lăsă să alunece în jos într-un ungher ca să fie sigură că ajunge la cuţit. El îşi puse pistolul pe o stinghie pentru găini montată la jumătatea peretelui şi se năpusti asupra ei, apucând-o de glezne şi trântind-o pe spate, în timp ce jumătate din salteaua gloduroasă se întindea sub ei. O ţintui la pământ cu greutatea lui şi-i înfipse un genunchi între picioare, bâjbâind să-i ridice fustele până la gât şi să-şi tragă pantalonii de pe el. Ea întinse mâna în spate ca şi cum

ar fi vrut să se prindă de saltea şi-o încleştă pe mânerul îngust al cuţitului. Tăişul lung şi zvelt trebuia să-i străpungă pieptul osos în locul unde se întâlneau coastele. Îi văzu cu ochii minţii inima bătând, un muşchi rânced strâns ca un pumn, şi potrivi să ţină cuţitul lângă propriul ei stern. Marginea cusută a saltelei îi ardea mâinile ca o flacără, îl simţi cum îi trage pantalonaşii în jos, descoperindu-i burta şi vintrele, şi-l auzi pe celălalt apropiindu-se. Cel înalt apăru lângă ei, în picioare, uitându-se la ea cu un zâmbet pe buzele vinete. Ochii albaştri erau limpezi, netezi, ca şi cum în spatele lor nu s-ar fi mişcat nimic.

— Ţine-o, Reb! zise primul. Ţie-ţi place să te uiţi. Celălalt lipi ţeava puştii de capul Elizei. Se aplecă să-i apuce piciorul stâng cu mâna lui mare şi să-i scoată pantalonaşii de pe el, apoi îl ridică şi şi-l rezemă de piept. Împinse şi-i îndoi genunchiul, ca s-o deschidă.

— O ţin răşchirată, spuse. Se vede mai bine.

— Bun aşa, zise celălalt, mângâindu-şi mădularul, cu pantalonii plini de noroi căzuţi la genunchi.

Puşca i se dezlipi de cap. Eliza avea cuţitul în mână şi-l trase cu o mişcare iute sub rochia grămădită. Yankeul închise ochii şi se aruncă deasupra ei, intrând în ea cu forţă şi primind în acelaşi timp tăişul în piept până-n plasele. În gâtlej îi clocoti un horcăit. Se ridică, prinzând cuţitul cu amândouă mâinile, dar tovarăşul lui îl apucă de păr şi-l smuci în sus. Pânza rochiei, prinsă între tăiş şi trupul spintecat, se sfâşie în linie dreaptă. Chelul cu nas coroiat alunecă moale pe spate, cu genunchii îndoiţi, şi celălalt îl trase jos, târându-l pe podeaua coteţului de părul ciufulit prins în coadă.

— Nu-mi plac ăştia care siluiesc femeile, zise. Mai ales când sunt nişte pramatii de yankei.

Celălalt scoase un gâjâit. Din gât îi bolborosea sânge.

— Ți-a dat-o, Bart. Hai să lăsăm gălăgia!
Reb îi dădu drumul tovarăşului său, ridică arma cu amândouă mâinile, cu patul în jos, şi izbi.
Eliza auzi trosnetul craniului şi văzu corpul lui Bart aplecându-se înainte. Îşi trase picioarele sub ea şi dădu să se ridice.
— Rămâi acolo! îi porunci Reb ridicând încet gura puştii spre ea. Trage-ți hainele pe tine, madam! Am avut grijă să nu-ți rup rufăria.

Ea se ghemui şi-şi trase pantalonaşii spre coapse, apoi îngenunche să şi-i ridice până sus, strângându-şi fustele la piept ca să se acopere.

— Stai unde eşti, zise el, şi ia desaga aia!
Apucă pistolul de pe stinghie, îl băgă în buzunarul vestonului şi-i aruncă Elizei haina cea lungă de piele. Ea îşi simțea inima bătându-i în urechi.
— Îmi trebuie cuțitul, spuse.
— Ei nu zău! Nu-mi place să siluiesc femeile, madam. Da' n-aş sta pe gânduri să te omor.
Ea pipăi pe podea după chinga întărită de piele şi trase desaga încărcată spre ea. Aerul mirosea greu, slab luminat. Eliza se gândi că are vederea împăienjenită de spaimă şi încercă să-şi domolească răsuflarea. Găinile se zburătăciseră afară şi acum băteau din aripi – doar siluete conturate în lumină. Ziua căpătase o nuanță alb-vineție, ca de amurg căzut mai devreme, deşi abia dacă era trei după-amiaza. Eliza desfăcu desaga. Banii erau împărțiți în teancuri, legați cu bandă: „Banca First Exchange, Virginia de Vest". Probabil cei doi veniseră întins de la Weston, drum de o zi şi o noapte.
— Scoate banii, zise el, şi bagă-i în căptuşeala hainei! Bagă-i cu grijă, pe unde-i descusută! Mulțumesc, madam. N-aş zice că-i prima oară când ascunzi bani.
Acu' ridică-te şi adu totu'-ncoace!

Ea păşi pe suprafaţa neregulată a saltelei, întinzându-i haina şi desaga.
— Atârnă desaga de gâtu' lu' Bart!
O ţinea în bătaia puştii. Erau acum suficient de aproape ca ea să simtă un miros de flori şi-şi dădu seama că el se dăduse cu apă de colonie. Asta o sperie într-un fel nou, de parc-ar fi avut gheaţă fierbinte în spatele ochilor.
— Acu' adu o lopată să-i sap nenorocitului groapa, zise el, şi o funie să te leg pe tine între timp. Dac-aduci altceva, te aşteaptă un glonţ în ţeastă. Îi lipi puşca de gât. M-ai înţeles?
Ea dădu din cap.
— Eu zic că ţi-am făcut un bine. Te-am ajutat să răpui mistreţu' în călduri. Iar p-ăla care omoară un agent federal în misiune îl aşteaptă ştreangu'. Doar dacă nu câştigă ai mei, bunînţeles. Cum o fi, dacă-l găseşte careva p-ăsta cu desaga la gât, o să te ia la-ntrebări despre banii Uniunii furaţi de rebeli. Pe mine Bart m-a luat ostatic, da' locotenentu' Witcher n-o să dea de mine în nicio tabără de prizonieri a yankeilor. Iar Bart nu mai are nevoie de gologani. Şi ştii de ce-ar căuta nordiştii aici? Fiindcă s-ar putea să le dea cineva un pont. Acum dă-i drumul!
Ea o luă la fugă înaintea lui spre şopron, după lopată. Frânghia încolăcită atârna deasupra, de un cui cu floare pătrată. Se întunecase aproape ca seara. În pământul pe care călca, Eliza simţi că se apropie furtuna, un frig întunecos în ţărână. Ar fi putut să ţipe ascuţit ca un şoim, trimiţând semnal către creasta Dearbhlei, mai sus, dar Dearbhla era plecată. Plecase să găsească pe nimeni şi nimic. Eliza ştia asta, ştia şi recunoscuse că ştie. El nu era închis pe undeva sau ţinut departe de ele, nu tânjea după ele. Nu se mai gândea la ele. Le adusese aici, în Aleganii din vestul Virginiei, în nişte case abandonate, căţărate pe culmi. Practic un frate în copilăria ei fără mamă, redescoperit apoi, un bărbat pe care-l cunoştea ca pe sine însăşi. Ea îl făcuse

iubitul, apoi soțul ei. Ani la rând fuseseră foarte apropiați, şi ea ştiu acum dintr-odată că el e dus, fără minți, că n-are să se mai gândească la ele sau să se mai întoarcă. Era undeva pe fundul mării în larg, nu departe de țărm, sau în mâlul vreunui râu, sau în pădure, amestecat în frunze şi țărână, sau pe vreun câmp printre morți – nemarcat, nenumit, complet închis. Îşi simți propriul sfârşit ca pe un fum ridicându-se dintr-al lui şi se opri în şopron, amețită. Apucă lopata şi-o dădu deoparte, apoi se atârnă cu toată greutatea de frânghia încolăcită, încercând să scoată cuiul din perete. Era singurul îndeajuns de mare. Trase de el, dar abia dacă-l clinti. Îşi trecu funia peste umăr şi fixă lama lopeții chiar sub cui. Împingând cu un picior în perete, apăsă asupra lamei, silind cuiul să iasă încet-încet. Îl trase astfel treptat, clătinându-l, până când îl scoase din zid şi-l strânse în pumn. Apoi se grăbi cu lopata şi cu frânghia înapoi la Reb.
— Ia uite-o ce fuge! spuse el. Târâse leşul afară din poiată şi stătea lângă el, cu puşca ațintită asupra ei. Aruncă-mi lopata! Şi funia! Şi întinde-te pe burtă la picioarele mele!
Ea se întinse şi el se lăsă în jos, îi puse un genunchi greu peste şale şi-i întinse brațele pe lângă corp. O legă peste ele deasupra coatelor, apoi o întoarse pe spate, o aşeză în capul oaselor şi-i legă încheieturile mâinilor în față. Ea îl urmări cum face un nod culant, trage mai multă funie ca să-i lege şi gleznele şi lasă o bucată lungă să atârne.
— Aş putea să te târăsc nițel, să te-azvârl pe-aici. Dar nu prea e timp, aşa-i? spuse el şi scutură de funie, aruncând-o pe spate în țărână. Ia zi!
— Timp, repetă ea. Da.
— Nu mă cheamă Reb, continuă el şi zâmbi. Poți să-mi spui Domnu'. Hai, spune şi te pun în fund! Zi!
— Domnu', murmură ea şi apoi mai tare: Domnu'. El o aşeză în capul oaselor la vreo două picioare în fața lui şi întinse pe pământ bucata liberă de frânghie rămasă.

Călcând pe ea, rămase pe loc amenințător, şi se dezbrăcă până la brâu, împăturindu-şi cu grijă vestonul şi cămaşa şi punându-le deoparte peste haina lungă de piele. Apoi luă lopata şi se apucă să sape. Săpa repede, cu mişcări versate. Şanțul era drept şi egal, nu mai lat decât coapsele lui.

— Ai să vezi că sunt îndemânatic, spuse. Mă pricep să omor jigodii şi să sap morminte.

Eliza se uită la el. Era zdravăn şi bine hrănit; soarele îi brăzdase coama de păr castaniu cu şuvițe mai deschise. Avea pantaloni de soldat confederat, strânşi pe gambă, cu butoni militari pe partea mai largă de pe coapse. Îi veneau ca turnați. Probabil îi furase de la vreun bărbat de statura lui, mai slab sau deja mort. Eliza îşi impuse să nu se uite spre tufa de rugi şi spre cărarea care ducea într-acolo, să nu arunce nici măcar o ocheadă, şi privi dincolo de el la cerul arcuit deasupra crestelor. Norii dinspre est se buluciseră în coame cenuşii piezişe, zbârcite, clocotitoare, trăgând după ele un aer verzui. Eliza se rugă ca el să sape mai repede, se întrebă dacă ea ar fi putut să spună cuvintele potrivite. Nu, mai bine să-l lase pe el să vorbească. Cu cât vorbea ea mai mult, cu atât avea şanse mai mici. Dar ConaLee ar trebui să-i audă vocea.

— Domnule! îl chemă. Frânghiile astea sunt prea strânse.

— Cu cine vorbeşti, madam? Văd că vine furtuna. Trebuie să-i dau bătaie. Se uită la ea, săpând în continuare, şi rânji scurt. Cu Domnu' vorbeai?

— Cu tine vorbesc, spuse ea tare.

El strânse din buzele rozalii şi privi în jur. Înnodă în mână capătul sforii şi coborî în groapă. În pământ aproape până la genunchi, săpă mai departe, tot timpul cu fața spre ea.

— Trebuie să-mi iau tălpăşița înainte să vină furtuna, spuse. Drumurile o să se facă şiroaie. Eşti cățărată la cucurigu aici, madam! Nu ştiu dac-am fi dat de tine fără

oglinda aia. Oi fi crezut că eram alții de ne-ai făcut semne cu ea.
Pământul azvârlit se aduna într-o movilită egală de-a lungul gropii în timp ce el se adâncea înăuntru.
ConaLee scăpase oglinjoara pe prispă. Eliza îşi aminti tulbure că-l văzuse pe Reb luând-o de jos când fugise înapoi după puşcă şi bărbosul se năpustise după ea.
— Unde ți-e bărbatu'? zise el cu voce mâhnită. Te-a lăsat aci fără copii, fără cal... Pradă la toate loazele, bătută de ploi... Foarte trist. Da' azi trăim vremurile de pe urmă. Se întrerupse şi ridică privirea spre straturile de pe cer. Stă să-nceapă, mi se pare. Noroc cu haina de piele, că ține banii uscați. Sau mai bine să rămân câteva zile la tine?
— Poți să rămâi la cină, zise ea îndeajuns de tare. Când termini de săpat.
— Nu pot, madam. Da' poate facem un dans înainte să plec. Se uită pieziş la ea. Dup-aia o iau şi eu la trap. Te las pe tine să acoperi groapa.
Un fulger brăzdă norii clocotitori. Eliza simți că ameţeşte închipuindu-se pe ea moartă şi pe ConaLee neputând să se cațăre îndeajuns de sus dacă furtuna ar fi durat şi apa ar fi inundat beciul. O singură dată un potop le înecase proviziile, distrugând tot ce puseseră la păstrare. Dar beciul săpat de mână n-ar fi fost bun de ascuns copila dacă ea ar fi putut să se cațăre sau să iasă de acolo când voia. Fiindcă fusese scobit într-o pantă, apa pătrundea de obicei doar prea puțin, fără să atingă rafturile de piatră pe care se înşirau oale de pământ sigilate cu ceară, pline cu cartofi, mere, ceapă, cu scânduri pe care atârnau legume uscate şi pastrama. Şi totuşi, dacă străinul n-o omora, Eliza avea să clădească într-o parte, nevăzută cuiva care s-ar fi uitat înăuntru de sus, o movilită de pietre. Mai bine copila să aibă totuşi o şansă, orice s-ar întâmpla. Îi spusese de multe ori

ConeiLee să nu iasă din beci decât dacă vine mama s-o ia, dar dacă mama nu mai ajungea la ea?
Eliza privea pământul azvârlit prin aer. Străinul era acum în groapă până la piept – un bărbat vânjos, nu vreun vagabond lihnit cum mai veniseră înaintea lui. Un om care transformase războiul în mijloc de câştig. De ce s-o lege şi s-o pună să se uite la el cum sapă? Îşi îngropa tovarăşul ca să ia banii pe care-i furaseră şi să-şi acopere urma, dar mormântul ar fi putut fi foarte bine şi al ei. El voia ceva mai întâi, îi trebuia ca ea să fie vie. Strânse cuiul în palmă şi se gândi cum ar trebui să-l admire şi să se prefacă. Era aproape imposibil acum: el o văzuse înjunghiindu-l pe celălalt, chiar dacă dusese el însuşi treaba până la capăt. Cum ar fi putut să-l atragă înde-ajuns de aproape ca să-i înfigă cuiul direct în gât? Să-i sfâşie vena cea mare pe lungime, ca nimic să nu poată opri sângele? El ar fi trebuit să fie cu fața la ea, aproape, iar ea cu mâinile libere. Se gândi cum îşi întărâtase el tovarăşul şi cum se mulțumise să-i privească. Îi lăsase să ajungă până la un punct. El furase banii yankeilor, cu siguranță, iar pe Bart, care-şi băgase coada, îl cumpărase, plănuind încă de atunci să-l omoare; ea nu fusese decât o unealtă apărută la momentul potrivit, o distracție. Domnu'. Probabil îi plăcea să mânuiască oamenii. Eliza simți un hău de gheață căscându-se înăuntrul ei. El o credea o pradă năucită de suflarea prădătorului. Strânse cuiul mai tare în pumn.
El ieşise din groapă. Îndreptă leşul, îi scoase cuțitul din piept, îl şterse de iarbă şi rostogoli corpul neînsuflețit înăuntru, într-o rână. Apoi ridică demonstrativ puşca ei şi o aruncă deasupra.
— Poate o scoatem mai încolo, spuse, căci ea căscase ochii. Dacă nu poți să-mpuşti căprioare, ai să faci foamea la iarnă.
Ea îl văzu că ține în mână bucata de funie rămasă. Veni spre ea, cu umbra albăstrie de barbă de pe față ca o mască

de animal, şi o trase aproape de groapă. Dădu drumul frânghiei în spate, în şanț, şi stătu lângă ea, înalt, scuturându-şi pământul de pe umeri şi de pe piept. Îşi luă cămaşa şi vestonul şi se îmbrăcă, lăsând pe jos haina lungă de piele cu banii din căptuşeală şi cuțitul ei deasupra. Cămaşa neîncheiată îi atârna peste pantaloni. Apoi, brusc, se lăsă în jos şi-i scoase Elizei bucla de sfoară de la glezne. Îi frecă dunga roşie pe care frânghia i-o întipărise în piele – o pipăia, se gândi ea, înainte s-o înghită.
— De ce n-oi fi tras tu cu puşca? întrebă el. Pun rămăşag că ocheşti bine. Poate ne-ai zărit printre copaci o dată sau de două ori, da' te-ai gândit că ne oprim în altă parte. Ai şezut blând, sperai că n-o să pricep că scăpăru' ăla de lumină vine de-aici de sus.
Se ridică şi o smuci şi pe ea în picioare, apoi o răsuci, trăgând-o cu spatele lipit de el şi cu tălpile desculțe pe vârfurile cizmelor lui. Merse aşa cu ea până la marginea gropii şi, aducându-şi mâinile în fața ei, îi dezlegă nodul de la încheieturi, dar îi lăsă brațele legate.
— Aş putea să te zvârl în şanțul ăsta lângă el, spuse, şi ea îi simți răsuflarea pe gât.
Se uită în jos, la trupul care zăcea într-o rână în mormântul îngust. Era chiar deasupra cizmelor ponosite, iar picioarele slăbănoage ale yankeului, în pantalonii decolorați încă desfăcuți, lăsau să se vadă, sub rufărie, osul pieziş al coapsei. Desaga atârnată de gât părea să fi fost aşezată cu grijă, cu însemnele băncii la vedere. Capul răsucit în sus privea parcă peste ea, afară din pământ. Obrajii erau străbătuți de dâre, gura, deschisă, pe jumătate plină cu pământ. Puşca ei zăcea alături, paralel; praful dinăuntru nu se umezise încă. Cu mâinile legate, cu pumnii încă strânşi, Eliza se văzu, ca într-un vis, cum sare în groapă în timp ce frânghia se desface, cum se rostogoleşte cu arma şi-l

împuşcă pe Reb între ochi. Îşi dori să simtă trăgaciul sub deget, izbitura exploziei.
— Desfă-ți părul! îi ceru bărbatul şi-i lipi bucile de el.
Cu brațele legate de corp la cot, ea trebui să se aplece de mijloc ca să ajungă la păr, ținând cuiul strâns în mâna dreaptă. El o apăsă cu pumnul pe şira spinării, împingând-o cât mai mult în față.
— Aruncă agrafele-alea peste Bart!
Ea abia ajungea. Părul i se revărsă şi agrafele se risipiră în groapă. El o trase în sus, dreaptă, şi ea văzu, chiar în față, în cealaltă parte a curții, poteca îngustă printre pini şi mărăciniş. Ştia coasta de deal care se înălța în spatele tufişurilor, bolta atârnată a rugilor de mure, cetina verde coborând peste uşa înclinată a beciului. Copila nu putea să-l vadă. N-ar fi auzit decât cuvintele răcnite, strigătele sau pocnetele de puşcă. N-avea să ştie ce se întâmplă decât dacă Eliza țipa. Orice vorbă ar fi fost înăbuşită de tot pământul care le despărțea, de mormanul de crengi de pin, de chepengul gros din scânduri, închis.
El o pipăi, mângâind-o, ținând-o strâns de talie ca să nu se poată mişca.
— Ți-am zis că nu-mi place să siluiesc femeile, spuse. Sunt mai degrabă ca un hoț. Iau şi însemnez, poate mă întorc mai târziu şi dezgrop ce-am pus la păstrare. Nu trebuie decât să faci ce-ți spun. Ia îndoaie-te şi ridică-ți fustele! Ştii că te-am mirosit de când am văzut sclipirea aia de oglindă, de departe. Apleacă-te, ți-am zis! Uite-aşa-mi place. Trage-ți fusta mai mult şi apuc-o mai sus! Ține-o să nu cadă!
Ea îl simți mişcându-se, strângând-o puțin altfel ca să-i salte pânzeturile la spate.
El îşi mută o mână şi i-o lipi între picioare, îndoind degetele peste ea ca şi cum voia s-o potrivească într-o anumită poziție.

— Fă cum îți zic, îi spuse la ureche, şi poate apuci să-ți scoți fetița din ascunzătoarea aia. Din capătul cărării.

Din ea răbufni un sunet, o respirație chinuită.

— Da, te-am văzut cum fugeai cu ea, cum ai băgat-o înăuntru. Noi am scos destui cu japca din beciuri, şi în Nord, şi în Sud, să le luăm avutul. Da' pe mine nu mă interesează copiii. Ai să faci cum îți spun şi-ai să-ți dai drumul. la zi şi tu!

Ea nu putu să zică.

— Simți aicea cum te țin? Ca-ntr-un cleşte. Numa' încearcă să te mişti şi-ai să vezi ce se strânge! Hai, încearcă! Aşa. Ai văzut, deci. Acuma te las un pic să respiri.

Îşi lipi dinții de urechea ei, pipăindu-i cu limba cupa de cartilaj vălurit şi lobul.

Ea îl simți umblând în veston după pistol şi el îl împinse încet în sus, pe lângă coastele ei, mişcându-şi brațul cu care o strângea ca să ia cu el arma şi să i-o înfigă sub sâni.

— Auzi? ridică el cocoşul. Dacă te smuceşti, dacă dai să te învârți sau să te mişti de capu' tău, îți intră glonțu' direct în inimă. Cazi de-aci direct în groapă, dacă vrei să stai cu Bart la umezeală, să-l înveleşti cu pletele-alea negre. Da' eu vreau să-ți fie bine, madam.

Îşi trecu mâna liberă peste pelvisul ei, trasând conturul muşchilor încordați sub atingerea lui. Prin pânza largă a pantalonaşilor, întinse degetele şi o mângâie pe interiorul coapselor.

— Nu-i nevoie să mă ameninți cu pistolul, spuse ea dintr-o suflare.

— Ba e, madam.

— Putem să ne întindem.

— Eu nu-s ca alții, răspunse el. Mie-mi place să te pun cum vreau eu. Să te-ntorc pe toate părțile. Aşa că şezi blând, madam! Lasă-mă pe mine! Îi frământă pântecul, apoi alunecă cu buricele degetelor doar un pic sub marginea

pantalonaşilor pe care îi ceruse să-i îmbrace. Bărbat-tu, deci, continuă, ți-a făcut o fetiță şi a plecat la război. A plecat şi nu s-a mai întors. Te-a lăsat aicea pentru mine. Hai să ne gândim un pic la el! Îi mângâie pulpele dezgolite, frecând-o ritmic, împingându-se în ea, abia atingându-i pubisul cu latul palmei. Apoi o apucă şi o strânse în palmă prin pânză, urmărindu-i linia crăpăturii cu vârful unui deget. Ah, movilița şi blănița! spuse şi se strecură înăuntru.
— Nu... imploră ea cu glas gutural, gâtuit.
El o frecă uşor, umezindu-şi palma.
— Ai buzele ude, madam. Îi trase doar puțin pantalonaşii în jos, trecându-şi degetele umede printre pulpele ei. Ia desfă picioarele! spuse şi brusc o strânse mai tare, lăsând-o fără suflu. Mai mult! Aşa. Ah, ce faci, plângi pe brațul meu! Cineva te-a învățat să plângi în tăcere. Ce te-aş pune să lingi lacrimile astea!
Ea îşi încorda coapsele, pântecul. Dar mâna lui era înăuntrul ei.
— Dă-mi lindicul! spuse, îl găsi şi-l pipăi.
Stropul acela de carne, ascuns, adăpostit, picătura aceea pulsândă zvâcnea ca inima unei păsăruici, înspăimântat, gonind să scape, în adâncul ființei ei. Ea îi simți vârful degetului rulându-l înainte şi înapoi până când îl apucă, moale şi întărit, stârnindu-i o durere care-i radie în tot corpul. Îl prinsese şi se juca acum cu el. „Nu, nu, nu”, îi fulgeră ei prin minte ca un țipar țâşnind din crăpătura unei stânci, dar intră ea însăşi în ritm, fără voie, fremătând. În gât îi urcă o pietricică fierbinte, cât oul de pănțăruş. Îi veni să urle şi s-o scuipe afară, dar viitura care i se ridică în trup o râcâi pe dinăuntru cu dinții, îi deschise gura fără voia ei, îi întocmi fața într-o grimasă rigidă. Scoase un sunet. El o strânse mai tare, ridicând-o foarte puțin de la pământ, lăsând-o cu picioarele atârnate.
— Stai o țâră, madam!

Ea îl simți desfăcându-şi pantalonii cu o mişcare rapidă şi trăgându-i pantalonaşii în jos la spate.
— Ah, două jumătăți de piersică, şopti el şi o mângâie între fese, trecându-şi uşor degetul în sus. Te-a mai luat careva pe la spate? La unii aşa le place de obicei, şi nu doar la domni.
Îngrozită, cu pintenul dur al pistolului înfipt sub coaste, ea se zbătu, dar el o ținea strâns. Bâjbâi pe pământ cu vârfurile degetelor, dădu mărunt din picioare, îşi arcui pelvisul ca să lase cât de puțin loc între ei. El o umezi cu mâna dinspre față spre spate şi apoi se întoarse, strecurându-şi două degete adânc, ca s-o prindă dinăuntru şi s-o smucească la loc spre el.
— Cum trage cuiul la magnet, spuse şi se împinse în ea, întărit. Ah, aş putea, madam, da' nu azi. Eşti în siguranță, da' ai să-ți dai drumul. Doar cu mâna, şi p-ormă ne vedem fiecare de ale lui. Tu prima.
Îşi răsuci degetele înăuntrul ei, o scormoni în timp ce-i susținea greutatea, strângând-o şi mai tare, strivind-o. Ea îşi trase şoldurile în sus ca să mai domolească pofta pe care i-o stârneau mângâierile şi apăsarea lui, dar nu făcu decât să se deschidă. Împresurând-o, cotropindu-i măruntaiele, împingându-se în ea, cu gura lipită de urechea ei, el sorbi şi ultima fărâmă de spațiu care-i despărțea. Ea se sili să fie oarbă şi surdă şi-şi vărsă sufletul pe cărarea dintre muri care ducea la beciul săpat în coasta dealului din spate, peste crengile de pin îngrămădite asupra uşii de scânduri – şi se blestemă singură.
— Gura mică! spuse el.
Cuprinse zvâcnetul ei umed în palma lui mare, îl acoperi şi-l strânse şi-şi vârî iute degetele în ea, pipăind după locul care pulsa cel mai tare. Ea îngheță lipită de el, evadată şi apoi prinsă din nou. O rămăşiță i se scurse în dâre subțiri pe pulpe chiar înainte ca el să-i dea brusc drumul în picioare,

încât se lovi dureros de podul palmei lui. Simți întâlnirea cu pământul primitor – pământul ei – mai întâi, dur, cu tălpile. Reb se agăță de ea, ca şi cum ea îi ținea drepți pe amândoi, şi începu să şi-o frece. Gemetele lui nu însemnară decât că totul urmează să se termine. Ea îl simți mişcându-şi mâna liberă ca să-i întindă mâzga gelatinoasă din palmă pe burtă, pe sâni şi pe frânghia care-o încingea. Mirosul lui sărat se împleti cu mirosul cadavrului din groapa îngustă şi cu mirosul de fier din aer. Eliza deschise ochii şi privi cerul tot mai întunecat. O pală tăioasă de vânt străbătea vârfurile copacilor, dând la iveală dosul frunzelor. Undeva departe bubui un tunet. Ea desfăcuse pumnii şi scăpase cuiul, care-i zăcea acum la picioare.
— Ehei, madam! spuse el.
O trânti la pământ în spatele lui, îşi încheie pantalonii şi cămaşa şi păşi pe lângă ea să ia de pe jos haina de piele.
— Puşca mea, zise ea.
— P-aia o s-o iei singură.
— Atunci dezleagă-mă!
El luă cuțitul, cu tăişul încă negru, şi veni aproape, săltând-o din funia cu care era legată. Tăie într-un singur loc.
— Ai să te dezlegi tu, zise. Îți las iapa lu' Bart, n-o mai iau şi pe ea pe furtuna asta. Şi cred că-mi trebuie ceva vreme să scap de tine.
Eliza nu se uita la el, ci dincolo de el, în spate.
— Mă duc, madam. Da' vezi că ştiu drumu' încoace!
Şi nu cred că-s primu'.
Ea se ridică în fund şi-l auzi îndepărtându-se, luând-o spre prispa casei, spre caii legați de pălimar. Se zbătu în frânghie, scoțând icnete joase, slăbindu-i cercurile până reuşi să-i prindă un capăt cu degetele de la o mână şi să-şi mişte umerii şi brațele ca s-o scuture de pe ea. Auzi calul foşnind prin frunziş, mânat drept în jos pe coasta muntelui. ‚A plecat”, se gândi şi vomită şuvițe de lichid străveziu.

— ConaLee! strigă. Mami vine numaidecât!
Se şterse la gură şi se ridică să păşească peste colacul de funie.
Cărarea spre beci străbătea luminişul curăţat de plante. În lumina scăzută, rugii de mure din spate păreau să sclipească în nuanţa lavandei, dar ea îngenunche, târându-se pe marginea mormântului. Puşca zăcea peste trupul neînsufleţit, prea jos ca s-o ajungă. N-avea cine s-o ţină de glezne, iar pe ConaLee nu răbda s-o mai lase singură. El cobora cât îl ţineau picioarele calului. Ah, dac-ar fi avut puşca acum! Dac-ar fi putut să dea fuga în pridvor şi să-l ia la ochi! Se ridică şi păşi înapoi în lungul gropii; văzu cuiul şi-l luă. Ruşinea se ridică în ea ca un val când se năpusti pe poteca dintre rugi, în mirosul dulce al tunelului de frunziş. Auzi bubuitul unui fulger, apoi încă unul. Primii stropi căzură în timp ce ea se strecura sub bolta de liane şi dădea laoparte crengile de pin. Apucă mânerul de lemn al uşii pătrăţoase şi trase de ea din toate puterile. Chipul copilei îi apăru înainte, palid, luminos între două întunecimi. Mâinile micuţe se întinseră spre ea. Eliza le apucă şi o trase pe ConaLee în sus dintr-o singură mişcare.
— Fetiţa mea curajoasă! Eşti bine?
— Mami... am adormit. Am visat că...
— Visele sunt doar vise. Dar, scumpa mea, am scăpat puşca într-o groapă şi vine ploaia. Vrei să jucăm un joc? O să te leg la ochi şi o să te las în jos şi, când îţi spun eu, tu te întinzi şi iei puşca, bine? Pe urmă mergem în casă, tu stai acolo la cald, iar eu mă duc să închid animalele. Poţi să mă ajuţi, ConaLee? Repede-repede?
— Pot.
Eliza o puse jos alături şi coborî uşa grea a beciului, trăgând crengile la loc peste ea. La adăpostul rugilor, rupse o bucată din bluza ei sfâşiată şi o împături.

— Uite, ConaLee, cu asta am să te leg la ochi. Ține-o ca să nu alunece, să ne strice jocul! Aşa! Acum întoarce-te! Mă vezi?
— Nu te văd, mami.
— Nici dacă te uiți în sus sau în jos? Eşti sigură, puiuț?
— Da, mami!
Copila râse şi-şi puse mâinile pe fața Elizei.
— Ah, o ştii bine pe mami, şi cu ochii, şi cu mâinile! Dar simți picăturile? Hai să ne grăbim!
Eliza o săltă în brațe şi o luă cu ea la fugă pe cărare. Groapa era în luminişul din spatele casei. Eliza îngenunche pe margine şi puse copila jos pe burtă.
— ConaLee, spuse, trebuie să stai aşa ca să ajungi! Eu o să te țin de glezne şi o să-ți spun unde să pui mâna!
— Se simte un miros, mami.
— Da. Sunt lături în groapă. „N-are cum să vadă, n-o să vadă nimic." Trebuie să luăm puşca înainte să se umezească praful dinăuntru, de la ploaie sau din cauza pământului. Simți ce strâns te țin? Simți pământul sub genunchi? E o groapă adâncă, prea adâncă să ajungă mami la fundul ei. Lasă-te să atârni drept în jos! E ca fântâna aia de sub pământ în care trăieşte Regele Broască. Acum o să te împing un pic mai în față.
Puşca zăcea pe lungime, cu patul de-a curmezişul desagii. Mânuțele copilei, plutind tot mai jos, păreau aproape translucide. Eliza mai că vedea prin ele. O ținea strâns de glezne şi o coborî încă puțin.
— Acum, ConaLee! zise ea. Puşca e chiar în fața ta, întinde mâinile! O simți?
Şi se uită cum fetița atinge patul de lemn al armei.
— Am găsit-o, mami!
— Mută mâinile mai sus pe țeava, un pic mai departe de trăgaci! Acum apuc-o zdravăn, cu amândouă mâinile! Ai prins-o bine?

— Da, mami.
— Nu încerca să te ridici! Ai răbdare, că te trag eu!
Eliza săltă copila puțin câte puțin înapoi până când putu să apuce puşca şi s-o arunce peste cap. Apoi o strânse pe ConaLee la piept, lăsându-se pe călcâie şi spunându-i pe nume până când o rafală vijelioasă răscoli valul de pământ de pe marginea mormântului. Eliza se aplecă după arma căzută în dreapta ei. Greutatea puştii în mână o echilibra şi, ridicând-o pe ConaLee în brațe, se năpusti pe lângă calul legat de stâlpul pridvorului. Iapa necheză, cu ochii căscați de groază, chiar când un fulger le lumină treptele de la intrarea în casă.
— Mami, ce se aude?
Copila trăgea de cârpa de la ochi.
— Surpriză, ConaLee! Nu te uita!
Eliza trânti uşa în urma lor şi puse puşca jos, duse copila pe pat şi trase păturile s-o acopere. Se uită la fusta ei plină de noroi, pipăi duşumeaua cu tălpile murdare. Da, era înăuntru, unde bărbații nu intraseră, cu copila pe care n-o atinseseră şi abia dac-o zăriseră.
— Gata, ConaLee! spuse. Ai înghețat?
— Mami, vreau să văd!
— Nu încă! Şi trebuie să stai în pat până mă întorc. Eliza îi slăbi foarte puțin cârpa de la ochi şi-şi lipi fața de a ei. Te văd, ConaLee! Acum rămâi sub pătură! Ce-ai auzit era un cal. Cineva ne-a lăsat un cal care n-avea casa lui. Dar vine furtuna. Trebuie să-l duc în şopron.
— Vreau să-l văd! Ce-o să-i dăm de mâncare?
— Deocamdată doar paie, până trece furtuna. Pe urmă o să-i dai tu să mănânce un măr din beci. Stai aici în pat, până mă întorc şi fac focul! Promite-mi! Îmi promiți?
— Promit! ConaLee aproape țopăia între pături. Un cal, un cal!

— Stai aici! Prefă-te că ai la ochi o mască de zână şi înfofoleşte-te bine!
Eliza se întoarse cu spatele şi ieşi. Luă iapa şi o băgă în şopron, trecându-i căpăstrul printr-un inel de fier de pe perete. Vaca, legată în colțul opus, ridică tăcută capul lățos. Eliza scoase repede zăbala calului, desfăcu chingile şeii şi ale valtrapului şi le trase jos. N-avea boxă, dar făcu un maldăr de paie şi iarbă din proviziile pentru găini şi pentru vacă. Iapa plecă încet capul şi începu să le amuşine, mişcând din nările catifelate. Eliza luă un vas cu gura largă şi fugi spre groapa de afară. Avea să fie un mormânt şanțul acesta – nemarcat, uitat. Puse oala deoparte să se umple, în timp ce ploaia plescăia cu stropi spulberați de vânt care păreau cât oul de găină şi luă lopata în mână chiar când începu să toarne. Movilita lungă de țărână era chiar la marginea gropii. Ea nu se uită înăuntru, ci numai la coama de pământ, împingând-o în şanț, netezindu-şi sub picioare. Groapa era de ajuns de adâncă, chiar mai adâncă decât ar fi fost nevoie, iar furtuna avea să bătătorească pământul. Pe la jumătate, ridică ochii şi zări o foaie piezişă de ploaie prăvălindu-se peste dealuri pe creasta vecină, o perdea întunecată, plumburie, care punea stavilă vederii. Dădu mai departe la lopată, tânjind după Dearbhla. Şanțul aproape se umpluse, când ploaia se transformă în cearşafuri suflate de vânt. Scoase cuțitul înfipt în pământ şi lăsă furtuna s-o biciuiască, privind într-o volbură orbitoare de vânt şi apă. La marginile luminişului desluşi copacii mai înalți aplecându-se şi plesnind aerul dintr-o parte într-alta. Ştia terenul cu ochii închişi, aşa că porni în grabă înapoi spre şopron, cu lopata în mână, luând cu ea oala cu apă de ploaie, deja aproape plină. Uşa şopronului îi zbură aproape în față, dar ea intră şi puse vasul lângă cal. Chiar şi în şuierul furtunii, iapa băgă botul să se adape. Eliza rezemă lopata de perete, împinse uşa în afară, împotriva vântului, şi

ieşi. Vijelia trânti uşa la loc şi ea legă strâns lănţugul de piele. Vântul azvârlea ploaia în valuri. Pe jos se formase deja un strat gros de noroi. Eliza răzbi până la poiată, bâjbâind cu braţele întinse înainte şi palmele deschise, până când, smucită de vijelie, uşa tăiată la jumătate, o plesni peste încheieturi. Înăuntru, o trase după ea şi simţi podeaua de scânduri udă, scăldată ca puntea unui vapor în furtună. Treptat, desluşi pe peretele din spate găinile cocoţate pe stinghii, îngrămădite una peste alta. Salteaua umplută cu sfărâmătură de coceni zăcea în faţa ei, răsucită şi însângerată. O trase de o margine, târând-o pe podeaua udă, şi, mergând cu spatele, o scoase afară, în ploaia cu găleata. Se chinui apoi să tragă obloanele peste uşă ca să ferească ţâţânile, căci ştia că nu le-ar putea înlocui. Norii clocotitori trimiteau pe pământ potop de aşchii şi mărgele de gheaţă.
În ziua aceea, Eliza nu se putu îndura să lase cuţitul în poiată, deşi tocmai faptul că-l ascunsese acolo unde-l folosea cel mai des o salvase. Ani de zile după aceea avea să-l ţină la îndemână noaptea, iar ziua să-l poarte la şold, în teacă, atârnat de o curea de piele trecută de-a curmezişul pieptului, până când zăpada închidea drumurile pe munţi, către culmea lor. Păstră cuiul, îl curăţă de rugină şi-i ascuţi vârful ca să-l pipăie şi să şi-l apese în carnea pulpelor, desenându-şi dâre umflate, însângerate pe trupul trădător. Nu se mai putea atinge sau mângâia gândindu-se, ca înainte, la cel pe care-l căuta Dearbhla şi al cărui nume îi pierise din minte şi din inimă, încât numai oasele ei îl ţineau minte. El le părăsise de două ori, mai întâi ca să lupte în armată împotriva celor care-i înrobeau pe alţii şi apoi când o ademenise pe Dearbhla să plece în căutarea lui, cine ştie la ce depărtări. Felia de timp în care Dearbhla ar mai fi putut să se întoarcă, în care căruţa ar mai fi putut urca drumurile de munte se subţia cu fiecare zi, ca o lună în scădere.

ConaLee botezase calul cel nou după Dearbhla, căci Dearbhla avea să afle şi să se întoarcă să vadă iapa şi fiindcă nimeni altcineva nu mai purta asemenea nume. Ar fi putut fi numele celor mai înalte creste din munții lor şi al potecilor ascunse, şerpuitoare dintre ele, al spinărilor împădurite care se încălecau cât vedeai cu ochii.

Dearbhla
ANONIMĂ
28 SEPTEMBRIE 1864

Se trezi însetată la prima geană de lumină, în sunetul puternic şi apropiat al unei ape curgătoare şi-şi închipui căruța îmblânzită ca şi cum ar fi plutit dusă de flux. Slăbi repede legăturile de piele care țineau muşamaua întinsă deasupra şi văzu mai întâi calul, stând chiar alături ca şi cum ar fi vrut s-o trezească. Un pârâu umflat se rostogolea sub ei într-o râpă. În jur, pământul era presărat cu cetină smulsă de furtună din copaci. Se dădu jos din căruță, aduse nutreț pentru cal şi chibzui cum să-l întoarcă între hulube în noroiul buretos, până înapoi pe drum. Îi scoase zăbala şi-i prinse traista, apoi, în timp ce calul mânca, adună crengile mai mari, cât mai plate şi le târî pe partea cealaltă, aşezându-le cu evantaiele dese de ace ude spre mijloc, în straturi, ca să formeze o cărare lată. Calul îşi potrivi pasul. Mai îndemnându-l, mai rugându-se de el, Dearbhla îl conduse în susul pantei, şi greutatea trecerii lor eliberă mireasma proaspătă de pin verde ud, care se agăță de roți, de coama şi copitele calului. Pământul înmuiat de pe drum se lăsă, din el se ridică pentru scurtă vreme aromă de frunzar şi Dearbhla se lăsă trasă de ea înainte. Trecutul lung, plin de şoapte, de suflete, de strigăte şi depărtare

rămase alături de ea. Prezentul era cețos de sunete şi mirosuri, căci trecutul era prezent.
O bătaie în uşă. Nu bătaia uşoară a Leenei, ci bubuitul unei mâini mai mari, disperate, cu palma netedă. Nu Leena, moartă cu ani înainte, ci mezinul ei, un bărbat de cincizeci şi ceva de ani.
— A zis că mă poți ascunde, măcar până nu mai mă caută.
Când şi când, Dearbhla adăpostise bărbați sau femei în spațiul îngust de sub coliba ei, până când izbuteau să plece, dar nu mai făcuse asta de când stăpânul o văzuse pe Eliza aruncând o ocheadă în celălalt capăt al curții, spre băiatul de la grajduri care-i ținea calul. Nu un băiat, ci un bărbat mai înalt decât fiii lui, ruda sărăntoacei de irlandeze pe care fosta lui soție insistase s-o ia dădacă, vindecătoarea care-i moşise băieții şi apoi pe Eliza. El refuzase întotdeauna s-o plătească altfel decât în natură şi cu un loc de casă. Femeia se mutase înapoi în coliba ei când Eliza avea nouă ani, dar, după ce fata vărsase lacrimi disperate, fusese lăsată să aibă în continuare grijă de ea. El îşi urmărise fiica traversând curtea şi nedând niciun semn când grăjdarul irlandez o suise pe cal, dar văzuse degetele lui mari răsfirate pe talia ei, umerii lați şi pletele negre şi avusese grijă ca în seara aceea să fie acostat de câțiva bărbați, legat la ochi şi ars pe piept cu aceeaşi danga cu care însemna chiar el caii de pe plantație. Ba să ia şi câteva bice de-ale supraveghetorului peste rană. Aşa avea să-şi ştie locul – şi Eliza pe al ei, până când pleca, în toamnă, să locuiască la Charleston la o mătuşă.
Arsura, tratată şi bandajată cu cataplasme, se vindecă, însă Dearbhla ştia că cei doi se apropiaseră şi mai tare, făcându-şi planuri, spunându-i că trebuie să vină cu ei, altfel avea să fie învinuită de fuga lor.
În seara aceea, fiul Leenei abia apucase să se ascundă, când supraveghetorul apăru călare împreună cu alți doi în fața

colibei, în lumina înserării. Eliza şi băiatul Dearbhlei, care se întorceau şi ei pe cai din zăvoiul ferit de pe malul râului unde se întâlneau seara, îi văzură galopând peste câmp şi, prin crâng, o luară spre colibă. Supraveghetorul şi ceilalți descălecaseră, îl trăseseră afară pe fiul Leenei care se zbătea şi o trântiseră pe Dearbhla la pământ. Bătrâna auzi trosnetul craniului sub bolovan şi-l simți pe supraveghetor prăbuşindu-se peste ea ca un sac. Tovarăşul lui zăcea căzut alături, zdrobit de acelaşi pietroi. Al treilea reuşi să scape fugind pe jos. Fiul Leenei luă calul supraveghetorului, cu biciul şi pistolul în desagi, făcându-le semn tăcut din cap că el se duce singur. Ei trebuiră să aleagă alt drum, să apuce repede ce provizii putură, să ia pistoalele celuilalt atacator mort şi un cal pentru Dearbhla şi să plece. Urmară săptămâni de mers noaptea, pe ascuns, până când se îndepărtară destul. Fiul ei devenise ucigaş, hoț de cai şi răpitor al unei tinere fete, crezuse Dearbhla, până când Eliza îi spuse că lovise şi ea, nu doar bărbații. Bolovanul îi venise la îndemână şi ea îl ridicase cu amândouă mâinile şi-l năpustise în jos. Cel scăpat cu viață o văzuse.
Călătoria Dearbhlei spre est nu era călătoria lor spre nord făcută cu cinci ani înainte. Atunci războiul despicase timpul, pe ei îi ajutase să se ascundă în timp ce pe nenumărați alții îi măcelărea. Acum Dearbhla se grăbea să-şi caute fiul, oricât de schilodit sau schimbat, îşi rânduia somnul, oprindu-se numai pe întuneric complet, doar pentru câteva ore. Pesmeți şi carne sărată din mers, apă din găleata cu capac umplută din râuri sau pâraie. Pe drum, pădurile lăsau rareori loc fermelor sau aşezărilor. Un pâlc de pomi, o livadă, răscruci fără niciun semn indicator, cătune. Drumul mergea drept înainte, în cea mai mare parte, şi fără suişuri sau coborâşuri. Două zile, trei. Patru. Trăgea pe margine aproape de miezul nopții, în lumina lunii, mai mult ca să lase calul să se odihnească, să-l scoată dintre hulube,

să-l pieptene şi să-l ţesale. De două ori găsi câte un pârâu ferit, cu apă până la genunchi, băgă calul în albie şi-l priponi, îşi scoase hainele şi se îmbăie. Îşi întindea aşternuturile în căruţă, sub spuzeala de stele. Afară de furtuna de la început, vremea rămase frumoasă şi uscată, dar aerul era tare, se răcea. Dearbhla mergea înainte fără întârziere, apropiindu-se, ca şi cum vreo forţă ar fi putut să-l mute, să-l ia înainte ca ea să apuce să-l găsească. Începu să vadă, în depărtare, sate şi aşezări mai mari. Începură să treacă trăsuri, diligenţe cu lăzi şi cufere stivuite deasupra, legate cu sfori. Odată luă în căruţă o femeie cu pielea închisă la culoare care avea un coş mare cu provizii. Femeia o privi calm, nemişcată, până când Dearbhla vorbi, apoi urcă alături pe capră. Dearbhla pomeni de Alexandria: Încă două zile? Una? Însoţitoarea nu-i răspunse decât printr-un gest din cap: o zi. Merseră.în tăcere, simţindu-se bine alături, fiecare în singurătatea ei, până când femeia arătă spre un drumeag care se desprindea pe o latură. Înainte să coboare şi să se îndepărteze, se întoarse spre Dearbhla şi-i dădu o plăcintă din coş.
— Am crezut că eşti bărbat, spuse, de-asta n-am urcat la început.
— Mai bine să fiu aşa, îi răspunse Dearbhla. Mulţumesc.
Plăcinta în foi era călduţă încă.
Opri, mult mai târziu, în spatele unui pâlc de copaci şi mâncă, lăsând calul să pască legat cu o funie lungă. Plăcintă cu mere, mustind de melasă, cu un strop de carne tocată şi sirop de arţar. Se dezobişnuise să aibă companie şi ea însăşi n-ar fi fost bună de companion, înconjurată cum era tot timpul de făpturile ei. Dobitoacele care-i ţineau tovărăşie – caii, câinii ei, găinile şi vaca din casa de mai jos. Animalele sălbatice, ştiute ei după zgomotele lor de noapte, după scârnă, după urmele lăsate pe potecile pe care le împărţea cu ele. Creasta înaltă, cu belşug de plante şi

buruieni, de stupi şi cuiburi. Eliza, apropiată inimii ei, trecuse dintr-o viață într-alta. ConaLee părea o constelație, cu ochii atât de aidoma cu ai tatălui ei. Dacă n-ar fi venit războiul, ar fi fost mai mulți copii. Fii şi alte fiice care n-aveau să se mai nască niciodată, la fel ca fătul pe care Eliza îl pierduse în fuga lor spre Nord. Timpul le păstra pe toate.
În farfurioara de tablă, spălată într-un firicel de apă, o felie din cerul nopții se reflectă mai palidă decât culoarea pământului. Alexandria, spusese Eliza, un oraş de aproape douăsprezece mii de locuitori, nici pe departe atât de mare precum Charleston din Carolina de Sud, dar rezervat acum spitalelor Uniunii: mai multe biserici, şcoli, case mai mari, chiar şi hoteluri adăposteau răniți. Carele de ambulanță duruiau pe străzi zi şi noapte. Dearbhla ar fi trebuit să ajungă la spital după-amiaza târziu, în timpul orelor de program, când se primeau poate vizitatori.
Era anonimă în mulțimea de vehicule trase de cai de pe străzile oraşului. Căruțele, cărucioarele, briştile şi trăsurile făceau o babilonie de zgomote. Unele străzi fuseseră pavate cu cărămizi, tocite şi denivelate, dar majoritatea erau drumuri late de pământ. Dearbhla îl întrebă cum să ajungă la spitalul cel mai mare pe un servitor negru în livrea care aştepta într-o căruță.
— Ăla de cărămidă? Care-a fost înainte hotel? Cu ferestre mari la stradă? Drept înainte, îi spuse el, până la North Fairfax.
Ea merse încet mai departe, ținând la marginea străzii. Pe mijlocul ei se scurgea un şuvoi de alte vehicule. Dearbhla recunoscu clădirea de la depărtare şi, apropiindu-se, încetini. Era frumoasă, cu chenar de piatră deasupra şi dedesubt la ferestre şi cu o balustradă somptuoasă de piatră pe acoperiş. Părea să fi văzut vremuri mai bune. Palisada înaltă de pari grosolani, ridicată la repezeală în loc de gard în anii de război, avea poarta larg deschisă către curte

pentru livrări, ambulanțe, căruțe cu răniți. Mai mulți bărbați în uniformă se plimbau agale prin fața clădirii sau priveau în jos de la balcon spre intrarea susținută de patru coloane. „Yankeii, frații lui”, se gândi ea şi-l simți închis ca într-o fortăreață de temut, înfăşat, căci îl ținuseră în viață, dar despărțit, nesimțitor față de ea.
Mână agale căruța prin dreptul ferestrelor uriaşe, atât de mari, încât un om ar fi putut păşi prin ele ca un duh. Îl simți înăuntru, aproape de stradă, şi trecu de clădire, întorcând căruța la prima răscruce. O luă înapoi pe partea cu spitalul, iscodind cu privirea ferestrele de la parter. Luceau de nepătruns, reflectând lumina piezişă a după-amiezii târzii, senine. Era probabil început de octombrie; Dearbhla socotise că e de şase zile pe drum şi trecuseră aproape cinci luni din ziua de mai când îl simțise că e rănit. De ce-ar fi rămas aici atâta vreme dacă n-ar fi fost captiv sau lipsit de simțire? Ea nu putea să vadă înăuntru, dar poate o vedea el. Dacă era adormit, poate o visa. Golit de sine însuşi, era oare în stare să se țină pe picioare, să se mişte, să vorbească? Dearbhla se perindă de mai multe ori, încetinind pe lângă intrare şi întorcându-se din nou.
Un soldat de gardă o observă şi-i făcu semn să oprească, cercetând din ochi căruța aproape goală.
— Te-am văzut trecând de câteva ori, spuse. Ai treabă aici?
Ea trase tare de hățuri şi se ridică în picioare, întinzându-i actele de înrolare făcute sul.
— Un soldat, domnule, răspunse. Adus aici, la Alexandria.
Santinela o măsură din priviri.
— La spitalul ăsta? Ți-a trimis el vorbă?
— Nu, am primit veste despre el. Uitați numele aici, pe hârtie! zise ea, întinzându-i din nou actele. M-a trimis taică-său.
Paznicul clătină din cap.

— Bântuie pojarul, aşa se spune. Nu pot să las pe nimeni în spital, nici măcar rudele apropiate. Nu e voie.
— Taică-su are catar, e vai de capul lui. E singurul rămas în viață din familie şi nu poate să vină, aşa că m-a trimes pe mine, înainte să moară, să-i găsesc băiatul.
Santinela luă hârtiile.
— Trăgător, citi el cu voce tare, Regimentul 7 Infanterie, Virginia de Vest. Ai venit cu căruța tocmai de-acolo?
— Da, domnule. E mult de mers.
— Aşteaptă aici! Mă duc să întreb.
Ea se aşeză adusă de spate, dar îşi trase gulerul un pic mai jos şi-şi împinse pălăria dezvelind un obraz. Dacă el se uita de undeva, oare ar fi recunoscut-o? Îşi lipi de piele, pe sub haine, săculețul din piele de căprioară cu cenuşa cârceilor arşi în primăvară şi-l chemă în minte, aşteptând nu neapărat un sunet sau un glas, ci un semn oarecare al prezenței lui. Se gândi la cântecelul tânguios pe care el îl cânta seara la muzicuța atât de dragă lui încă din copilărie. începutul lent, apoi partea ritmată şi refrenul înalt. Scoase din buzunarul din față fotografia primită de la el, o dezveli şi o ținu înclinată către ferestrele înalte de la parter, ca şi cum ar fi vrut să-i conjure imaginea prin geamurile de sticlă.
Paznicul se întoarse cu hârtiile în mână.
— Îmi pare rău, doamnă, spuse el respectuos. Nu e nimeni aici cu numele ăsta. Au verificat de două ori. Sunt aproape cinci sute de nume. Tot timpul intră şi ies soldați, dar omul dumitale nu e aici acum. Nu în spitalul ăsta.
Dearbhla nu făcu decât să privească lung peste capul lui la geamurile lucioase ale ferestrelor de la caturile de sus. Îl simțea înăuntru, la mile şi luni de zile depărtare în spatele fiecărui geam de sticlă opacă, vălurită.
— Am făcut tot ce-am putut pentru dumneata şi pentru taică-său, spuse paznicul. Ai înțeles?
Ea nu răspunse, nu dădu niciun semn.

— Ia aici! Uite-ți hârtiile înapoi...
El i le vârî sub ochi, scuturându-le.
În timp ce lua foile îndoite, ea îi întinse mica fotografie de grup, ferotipia.
— Domnule, poate-o fi totuşi aici. Cu alt nume. Dacă n-a putut spune...
— Ți-am zis că sunt sute de oameni aici şi numele lui nu apare. Ai auzit?
— Uitați-l aici, e ăsta înalt... îl arătă ea în imagine.
Soldatul cel mai înalt în marginea din stânga, cu trei tovarăşi în dreapta lui. Toți priveau pieziş în acelaşi punct, ca şi cum toți s-ar fi concentrat asupra aceleiaşi ținte.
Paznicul scutură din cap şi refuză să ia fotografia.
— De când o ai?
— Din şaijdoi. Am tot aşteptat, am căutat...
— Eh, taică-su ăla! Trimite o femeie bătrână să bată atâta drum în asemenea vremuri! Te-a pus să umbli degeaba, chiar dacă te-ai îmbrăcat mata ca un bărbat. Supărat parcă în numele ei, paznicul se răsuci şi strigă la bărbații care şontâcăiau în spatele lui, unii înfăşurați în bandaje, rezemați sau aşezați pe lângă ziduri, cu picioarele răşchirate. Pe cine să întreb, strigă el, pe trântorii ăştia? Apoi se întoarse din nou spre ea. Eu nu-l văd. Dumneata îl vezi?
Dearbhla nu făcu decât să mijească ochii peste capul lui la ferestrele mari şi oarbe din spate.
Soldatul veni mai aproape şi coborî vocea.
— Uite ce-i, mamaie, n-ai nicio datorie față de nimeni, nu contează de când. Ai făcut ce-ai putut.
Ea nu păru să-l audă. Încet, cu mişcări măsurate, înfăşură fotografia la loc în bucata ei de pânză şi o băgă în sân, laolaltă cu sulul de hârtie.
— S-a folosit de tine când te-a trimis aşa departe, continuă el şi ridică o geantă de umăr cu provizii. Ia astea şi du-te de-

aici înainte să se înnopteze, că acuşi îi vezi pe haidamacii beți din port că vin încoace împleticindu-se! N-ai ce căuta aici după căderea întunericului...

Dearbhla îl privi drept în față. În geantă erau pesmeți şi porumb prăjit, cel mai probabil luate de la vreun soldat rănit. Mâncare molipsitoare – molimele omorau mai mulți oameni decât bătăliile. Dar duse o mână la borul pălăriei în semn de mulțumire şi întoarse calul spre mijlocul străzii.

— Nu-l vrei? îi strigă el în urmă. Atunci n-ai decât să crapi de foame!

Ea merse înainte, fără să-l mai bage în seamă din clipa când îşi luase ochii de la el, atât de îndurerată în adâncul ei încât abia dacă vedea pe unde să meargă. O ținu fără oprire până ajunse la marginea oraşului, pe o stradă largă pe care un semn indicator o numea Washington Street, şi acolo trase la marginea ei, pe un maidan încă verde. Calea era mai liberă aici, mai potolită. Copacii îşi agitau brațele deasupra, scuturând frunze galbene. Cu mâna la tâmpla dreaptă, Dearbhla încercă să-şi domolească durerea ascuțită ce-i tăia răsuflarea şi, printre lacrimile care-i împăienjeneau ochii, văzu zidul scund de piatră de alături. Dincolo de el era o întindere verde, necosită, un câmp buruienos presărat cu scânduri înfipte pe post de pietre de căpătâi. Pe multe morminte se înălța câte-o movilită de pietre: un cimitir de sclavi eliberați sau fugiți din Sud, nemarcat, dar cunoscut celor care-şi căutau sfârşitul aici.

Undeva pe la mijlocul lui înainta, străbătând încet pământul bolovănos, un mic alai: câteva negrese plângând şi un bărbat mai în vârstă care trăgea un cărucior. Ceata se opri îndeajuns de aproape pentru ca Dearbhla să audă un bocet scăzut şi stihurile monotone ale unei cântări bisericeşti. Groapa, săpată deja, era deschisă. Bărbatul se întoarse spre cărucior şi ridică din el o formă învelită în cârpe, atât de măruntă, încât Dearbhla nici n-o observase până atunci. O

bucată de giulgiu atârna de pe ea ca o trenă. El mângâie mica povară şi căpşorul întunecat de sub văl căzu legănându-se pe spate, cu bărbia îndreptată în sus. Probabil un copil de opt-zece ani. Bărbatul îngenunche la marginea gropii şi o femeie bătrână se repezi spre el. „Îl ajută să-l bage în groapă”, se gândi Dearbhla, dar o văzu luptându-se cu el, încercând să tragă trupşorul spre ea, într-o ultimă strânsoare sau îmbrăţişare. Oare fiul Leenei scăpase, ajunsese în libertate? Nu mai era tânăr pe atunci, ci un bărbat apropiat de vârsta Dearbhlei, puternic, însemnat de viaţă. Bătrâna din cimitir păru să simtă o schimbare în greutatea copilului din braţele ei şi-i dădu drumul; corpul neînsufleţit alunecă în groapă. Cu un ţipăt, ea se trânti la pământ şi întinse braţele înăuntru. În vârtejul ameţelii ei, Dearbhla simţi că priveşte ea însăşi în sus din mormânt, către cerul albastru şi nepăsător de deasupra, dar bătrâna căreia nu-i putea desluşi vorbele înfrigurate şi nici atinge mâinile întinse cu disperare nu era Leena, ci Eliza. Temându-se deodată pentru fată, Dearbhla mână calul mai departe. Ştia că cel pe care-l căutase era pierdut: sufletul bărbatului care fusese se făcuse scrum odată cu viţele arse.

Tr**ăgă**torul
PUSTIUL
MAI – OCTOMBRIE 1864

Chirurgul din cortul sanitar văzu că pacientul lui e un tânăr solid şi bine făcut care părea să nu aibă decât o rană teribilă la cap; ochiul era fără îndoială pierdut, dar sângele închegat şi părul negru năclăit ascundeau adâncimea fracturii craniene. Îi bandajă strâns capul şi-l trimise mai departe, pe targa lui însângerată, cu ultima ambulanţă, care avea să

rateze trenul sanitar aflat în drum spre Fredericksburg, dar avea să întâlnească un vas plin de răniţi care mergea direct spre Alexandria. Uniunea ţinuse sub control Washingtonul şi împrejurimile lui pe toată durata războiului; navele militare apărau căile de acces pe apă, iar răniţii erau depuşi pe cheiurile rezervate spitalelor.

Aşa se făcu că un chirurg din Alexandria, prea bătrân pentru front, răsplătit cu gradul de maior pentru serviciile medicale aduse în cel mai mare aşezământ spitalicesc al Uniunii din acest oraş cu zeci de depozite, case de comerţ, sedii de bănci şi vile impozante cedate de proprietari spre îngrijirea răniţilor, fu primul care curăţă rana la cap a unui ostaş înfăşurat într-o pânză însângerată de cort. Remarcă în faţa infirmierei care-i ţinea o tavă alături că e cel mai bun bandaj pe care l-a văzut vreodată, spunându-şi în sinea lui că a ţinut bine strânse secretele făcute ţăndări dedesubt. Tunse scurt părul aproape negru de pe tâmpla soldatului şi dădu cu grijă la o parte porţiunea de piele care ascundea fractura. Nu sondă rana şi nici n-o răscoli, ci îndepărtă pur şi simplu aşchiile de os şi bucăţelele de craniu – între care un mic triunghi perfect simetric, pe care-l puse la păstrare într-un borcănel special. Deşi purta uniforma Uniunii, prefera să i se spună „doctorul O'Shea" şi vorbea cu accentul moale de la poalele Apalaşilor virginieni. Resimţea ţara sfâşiată ca pe propriul lui copil făcut bucăţi – asemenea acestui soldat, care nu era nici costeliv, nici înfometat, dar suferise o rană care, dacă-l lăsa în viaţă, avea să-i schimbe creierul. Ochiul drept era pierdut, însă osul orbitei rămăsese aproape neatins. Picură spirt şi apă caldă pe ţesuturile din jurul rănii, tampona uşor limba destul de lungă de piele, udă de sânge, apoi o împinse uşor cu vârful unei forfecuţe ca să cadă în adâncitura săpată în craniu. Umplu lejer restul cavităţii cu fese dintr-un container de sticlă şi apoi bandajă capul. Nu ştia deloc dacă creierul avea să se umfle

sau să se zgârcească, fiindcă nu tratase niciodată un om al cărui craniu să fi fost făcut bucăți. Construi un fel de acoperiş de tifon peste un imobilizator de cap ca să țină craniul nemişcat. Bărbatul era tânăr şi pulsul slăbit îi era staționar.
— Eşti infirmiera mea cea mai bună, îi spuse el femeii cu un aer demn de alături. Doamna Gordon, nu-i aşa? Am nevoie de ajutorul dumitale.
O rugă să-i aducă o foarfecă zdravănă. În timp ce aştepta, percepu un miros de funingine. Pânza de cort şi soldatul din ea miroseau a fum de pin şi a lemn ars. Când se întoarse infirmiera, el comentă că pe câmpul de luptă trebuie să se fi produs un incendiu sau o explozie. Tăiară împreună pânza rigidă, fără grabă: el mânuia foarfeca, ea ținea prelata cât mai dreaptă. La sfârşit schimbară o privire.
— Du-te în partea cealaltă şi trage uşor de acolo! zise O'Shea. Să încercăm împreună şi să sperăm că nu i se desprinde carnea.
Ea nu clipi, ci îi urmări mişcările ca să le copieze.
— E în regulă, zise doctorul, văd sub pânză. Trage-o de tot!
După cum se aşteptase, nu existau plăgi deschise. Corpul parcă n-ar fi fost al omului cu cap turtit de sub ochii lor. Pacientul era înalt, musculos, cu părul pârlit pe piept şi pe pulpe.
— I-au scos hainele la timp, spuse O'Shea. Are ceva roşeață şi arsuri, dar pielea nu e crăpată. Trebuie spălat cu apă rece şi puțin săpun.
— Dar asta ce e? întrebă infirmiera şi mări lumina lămpii cu gaz.
O'Shea văzu atunci semnele de pe piept şi dârele lungi care coborau până pe abdomen. Erau cheloide lungi şi înguste, roz-închis, aproape vineții. Soldatul părea să fi fost înfierat şi biciuit.

— E o cicatrice veche, spuse O'Shea, dar nu din copilărie. Probabil nişte călăi lipsiți de respect față de unionişti l-au prins la începutul războiului...
Infirmiera strânse din buze a furie sau a resemnare, dar ridică spre medic o privire calmă.
— Nu mă mai miră nimic în ziua de azi, adăugă O'Shea. Avem cumva un recipient pentru urină?
Ea îi înmâna plosca luată de sub pat şi el introduse în ea membrul soldatului, punându-i vasul îngust de tablă între pulpele strânse. Cuibul întunecat de păr pubian nu părea pârlit.
— E nouă seara, îi spuse el infirmierei. Tocmai ai intrat în schimb, nu-i aşa?
— Da, domnule doctor.
— Am şaptezeci şi patru de ani şi sunt aici de la şase dimineața. Aş sta să-l supraveghez pe băiatul ăsta peste noapte, dar trebuie să mă duc acasă, altfel nevastă-mea o să vină după mine.
Ea dădu din cap.
— Sigur, domnule doctor, duceți-vă! Spuneți-mi doar ce am de făcut!
— Aş vrea să tratez cazul acesta eu însumi, doamnă Gordon, şi mizez pe discreția dumitale. Spală-i uşor partea din față a corpului, fără să-i mişti capul. Acoperă-l cu un halat de spital. Ia-i pulsul o dată la jumătate de oră. E cald în seara asta, dar, dacă ți se pare că-i scade temperatura, acoperă-l cu oricâte pături e nevoie.
— Da, domnule doctor.
— Şi trebuie să-i vorbeşti, spuse el. Ştim foarte puține despre creier, iar starea lui de inconştiență probabil o să dureze, cu o asemenea rană. Trebuie să-ți audă vocea – ca şi pe a mea. Nu-l mişca şi nu lăsa camera deschisă! Nu e contagios, fireşte, dar pune pe uşă semn de contagiune şi cere mască oricui intră aici cu tine. Îi dai apă, o jumătate de

pahar la o oră, cu pipeta în colțul gurii. Când vorbeşti cu el, încearcă să-i transmiți o senzație de calm şi siguranță. Ca şi cum...

— ... ar fi fiul meu, completă infirmiera.

— Ai băieți?

— Am avut. Doi. Aici, cel puțin, sunt şi eu de folos cuiva.

Doctorul ar fi luat-o de mână, dar nu se spălase încă.

— Condoleanțe! spuse. Să încercăm să-l salvăm pe băiatul ăsta, e şi el fiul cuiva. În noaptea asta ai să te ocupi numai de jumătate de secție. Să sperăm că e încă în viață peste douăsprezece ore.

— Nu există niciun nume pe foaia de internare, observă ea. Scrie doar „armata Uniunii”.

— N-avem nume sau documente pentru el. A venit aşa cum îl vezi. O să trebuiască să ne spună el cum îl cheamă.

— Domnule doctor, n-am să trimit după dumneavoastră dacă se întâmplă ceva...

— N-ai avea de ce, doamnă Gordon. Am făcut tot ce puteam. Raportează-mi totul – un asemenea caz ne poate ajuta mai târziu, la altele. Dar pentru soldatul acesta...

— O să-i vorbesc.

— Povesteşte-i despre băieții dumitale, de când erau mici. Sau despre propria dumitale tinerețe. Orice poți spune cu căldură, ca şi cum pe lume ar fi pace şi linişte.

Îşi venea în fire şi apoi aluneca din nou, de parcă ar fi plutit, orb, printr-un lichid care-l ținea la suprafață. Auzea voci, tonuri măsurate, însă nu desluşea cuvinte. Nu-şi simțea membrele, aşa că nu ştia unde se află în spațiu. Părea să alunece sau să se rostogolească uşor, dar înăuntrul unui balon fără vise. Poate nu se născuse încă. Când venea durerea, respira ca s-o stăvilească, înotând spre suprafață, şi ea se domolea. După o vreme începu să-şi simtă brațele şi să perceapă atingeri. O mână o lua pe a lui, îi dădea drumul, o lua din nou. Un deget îi bătea uşurel în palmă, îi

trăgea o linie mai întâi de-a curmezişul, apoi în sus şi-n jos, blând, cu unghia. Lui nu-i trecea prin cap să răspundă. Cădea iar în neştire, dar îşi revenea tot mai des. Încerca să-şi mişte capul şi nu putea, ca şi cum ceva l-ar fi împiedicat, însă gambele îi tresăreau de cârcei şi descoperi că-şi poate mişca labele picioarelor.

Auzea vocea unui bărbat, mai în vârstă parcă, amabilă, întrebătoare. „Soldat", spunea. „S.T." Ce era „S.T."? Văzu literele cu ochii minții, rotindu-se una în jurul alteia. O voce de femeie părea să stea de vorbă cu ea însăşi: „Azi e întâi iunie." Ea era cea care-l spăla cu buretele şi-i dădea să mănânce. Terci cald cu gust de mămăligă. Simți că e rezemat de perne, nemişcat, într-un pat. Era zi. Soarele care intra pe fereastra închisă îi bătea cald pe braț: o senzație de galben strălucitor. Ştia ce e galben şi o auzi pe femeie lovind o lingură de marginile unui castron. Întinse mâna şi ea i-o luă, ținând-o şi apăsându-i-o uşor. O simți că se apleacă spre el şi o apăsă şi el pe mână, drept răspuns.

— Băiete dragă! spuse ea. Mă auzi?

El nu putu da din cap. Fără să se gândească prea mult, răspunse:

— Aud.

Ea îi luă mâna şi i-o puse pe fața ei, lângă colțul gurii.

— Sigur că auzi, spuse, pentru ca el s-o simtă cum rosteşte cuvintele.

Îi lăsă mâna pe pat şi-i atinse umerii şi gâtul, apoi îi luă fața în palme şi-şi trecu degetele în sus, pe marginea bandajului. Brusc, el deveni conştient: avea un bandaj; nu-l lăsau să mişte din cap. Duse o palmă la piept şi ea îi împreună mâinile. El înțelese atunci că e viu: mâinile lui erau ale lui. Nu-şi dădea seama că ştie puține alte lucruri, dar auzi altfel ceea ce spunea ea, în secvențe mai lungi.

— Eşti în spital, îi explică ea. Eu sunt infirmiera dumitale. Eşti în siguranță aici, îți revii. Să-l chem pe domnul doctor?

— Nu, spuse el, căci simțea că e speriat de-a binelea şi-şi pierde cunoştința.
— Bine, zise ea, îmi dai de ştire...
Dar, când se trezi data următoare, medicul era chiar lângă el.
— Sunt doctorul O'Shea, auzi. Eşti treaz?
— Da, răspunse el.
— E un miracol, spuse medicul. Eu sunt chirurg, eşti pacientul meu. Dânsa este doamna Gordon, infirmiera dumitale.
„S.T." El nu vedea, dar avu sentimentul că, o clipă, cei doi îşi strâng mâinile peste el, într-un gest tăcut de recunoaştere. „E noapte", se gândi. În spital era linişte. Se întrebă dacă e orb. N-avea nicio senzație sub bandaj.
— Ai fost adus de pe câmpul de bătălie din pădurea Wilderness, Virginia, urmă doctorul, iar aici suntem în oraşul Alexandria. Ai o rană gravă la cap şi de aceea bandajul şi mecanismul de imobilizare nu te lasă să-l mişti. Rana se vindecă. Dacă-mi dai voie, aş vrea să-ți schimb bandajul acum, cât eşti treaz. O să te ridicăm şi o să te sprijinim de perne. Cadrul acesta de fier o să-ți țină capul fix, iar noi te vom înclina înainte.
— Bine, se învoi el.
Deci îi schimbaseră bandajul în timp ce el fusese adormit sau nesimțitor în balonul acela care se strângea tot mai mult, în spațiul care curând avea să-i fie refuzat, în care plutea fără să ştie de el.
— Soră, adu, te rog, tăvița! Poftim, domnule, pipăie, acestea sunt mâinile mele. O să-ți scot cadrul acesta metalic de pe umeri. Ai fost rănit la tâmpla stângă, aici... Doamna Gordon îți pune o tăviță în poală, iar noi suntem lângă dumneata, de-o parte şi de alta – da, acum, soră –, îți desfacem uşor bandajul. După ce ți-l scoatem, ai să-i simți lipsa ca pe o senzație de răceală, ba chiar o furnicătură.

Greutatea bandajului se uşură, strat după strat, şi mâinile femeii îndepărtară nişte bucăţi de vată sau de faşă. Eliberat de povară şi de constrângere, el simţi o mişcare în sus, de parcă urma să se ridice până la tavan ca o bucată de plută în apă, şi-şi puse amândouă palmele întinse pe pat, încordându-se să se ţină.

— Acum ţi-am pus mâna pe ochiul stâng. Am făcut lumina mai slabă.

El nu voia ca doctorul să dea mâna laoparte şi-şi dori să fi fost singur cu infirmiera. Dar mâna se mişcă şi el deschise ochiul. Imaginea camerei i se limpezi treptat. O încăpere mică, uşa închisă, storul tras peste o fereastră în stânga. Medicul era chiar în faţa lui – un bărbat în vârstă cu păr şi mustaţă blonde. Infirmiera, o femeie de vârstă mijlocie, trupeşă, stătea în spatele lui, zâmbind. Avea părul cărunt pieptănat în sus, prins sub bonetă, şi ochi căprui. Îl numise „băiete dragă" şi în minte îi răsuna timbrul egal al vocii ei.

— Ia să vedem acum! Poţi să-mi urmăreşti degetul? Medicul îşi legănă arătătorul de la dreapta la stânga, apoi în sus şi-n jos. Bun, zise. Să întorci puţin capul? Aha, bun. Poţi să-ţi descrii vederea? Vezi clar sau tulbure? Altfel decât înainte să fii rănit?

— Văd bine, răspunse el şi o simţi pe infirmieră făcând un pas înainte să-i ia pulsul.

Îi întâlni privirea şi văzu în spatele ei o aură de lumină: lampa cu gaz de pe perete.

— Ne poţi spune cum te numeşti, soldat? Din ce regiment faci parte?

— Cum mă numesc, repetă el. Nu... nu ştiu.

— Nu-i nimic, zise medicul. Nu te încorda! O să-ţi aminteşti. Eşti un bărbat tânăr şi puternic, foarte puternic, altfel n-ai fi supravieţuit. Ai fost rănit cam cu o lună în urmă. O săptămână ai fost în comă, apoi ai dormit, cu ajutorul morfinei, din care acum îţi mai dăm doar foarte puţin.

Trebuie să ne comunici orice durere, orice senzație ai. Te simți amețit sau confuz? Ai dureri de cap?
— Nu, dar... sunt obosit, răspunse el.
Se uită lung la ochelarii cu ramă de sârmă ai doctorului, care reflectau sursa de lumină şi pata galbenă înconjurătoare, şi văzu în ei, perfect dublat, conturul parțial al uneia dintre micile lămpi de pe perete. Ar fi vrut ca medicul să-l lase în pace. Trebuia să-şi atingă fața, capul şi să afle ce se întâmplase cu el.
— Sigur, spuse doctorul. O să-ți bandajăm tâmpla stângă, care se vindecă, dar trebuie protejată. Bandajul îți va permite să vezi, dar trebuie să-ți odihneşti ochiul stâng şi să dormi oricât simți nevoia. Cu ajutorul doamnei Gordon, încearcă să faci gesturi mărunte: să mănânci, să-ți mişti mâinile şi picioarele, să ții un creion. De fapt, nimic nu e simplu pentru creierul care abia îşi revine. Nu trebuie să te tulbure nimic aici, la noi. Să dăm lumina puțin mai tare?
— Nu, răspunse el. Doar dacă aveți nevoie...
Dar ei îi bandajau deja capul, învelindu-i complet în straturi de faşă tâmpla dreaptă şi parțial pe cea stângă. I se păru că nu le mai simte atât de grele în timp ce-i acopereau jumătate de față, peste şaua nasului şi pe sub pometele drept. Simți că-i fixează apoi la loc imobilizatorul, prinzându-l cumva de speteaza patului.
— Stați puțin! spuse şi ridică mâna. Puteți să nu mai... puneți asta?
O'Shea se opri din înfăşurat.
— Ştiu că e neplăcută. Dar e mai bine s-o mai porți o vreme, când eşti singur. Dacă sora mai poate sta cu tine o vreme... Soră? Da? Atunci o să aibă ea grijă să ți-l scoată înainte să te culci, iar eu am să mă întorc de dimineață. Şi, tinere, sunt foarte bucuros de evoluția dumitale. E o zi emoționantă.

El făcu o sforțare să-i întâlnească privirea, surprins că ochii bătrânului se umeziseră. Infirmiera puse imobilizatorul pe pat, în echilibru pe genunchii lui, în timp ce medicul ieşea. El îl luă în mâini să-i simtă greutatea: stinghii scurte, verticale, pe trei laturi – ca la o masă de bibliotecă – şi un acoperiş subțire, solid, care se putea ridica pe o balama. Partea de jos avea un strat de pâslă în locul unde se sprijinea pe umerii lui.

— Să-l dau deoparte? Infirmiera puse cadrul alături pe pat şi-i întinse un pahar cu apă.

Ia-l cu amândouă mâinile! îl îndemnă.

El apucă paharul şi bău cu sorbituri mici.

— Dumneata eşti doamna Gordon? o întrebă el.

— Agatha Gordon, zise ea şi-i luă paharul.

— Ochiul meu... pe partea asta, duse el mâna la tâmpla dreaptă.

Ea i-o apucă blând.

— Nu trebuie să atingi bandajul sau să tragi de el.

Ochiul dumitale drept n-a putut fi salvat. Dar vederea ți-ai păstrat-o, iar ăsta e un noroc, un mare avantaj...

— Ochiul meu a orbit sau nu mai există?

Ea se aşeză şi-şi trase scaunul lângă pat.

— Ochiul dumitale nu mai există, de când ai fost rănit. Îmi pare rău. Dar ne bucurăm foarte mult că eşti în viață şi iată că şi vorbeşti. Care e ultimul lucru pe care ți-l aminteşti?

— Ai spus ceva despre... o căsuță pentru copii. Unul din băieți, John, îi spunea celuilalt... am auzit doar o parte.

— Îți aminteşti trăncăneala mea? râse ea. Văd că zâmbeşti puțin. E foarte bine că nu ții minte ceea ce te-a traumatizat, mai ales până îți recapeți forțele. Poate că n-o să-ți aminteşti niciodată... unele lucruri. Poate au dispărut cu un motiv.

„Ce motiv?” se întrebă el. Ei spuseseră „soldat” şi „regiment”. El ştia ce e un soldat: îi veni în minte o imagine, o figurină mică de tablă, ca o ilustrație dintr-o carte. Dar

„regiment” nu era decât o alăturare de sunete, care pentru el nu prezenta niciun interes.
— Soră, zise, eşti drăguță să-mi scrii numele dumitale pe o foaie de hârtie? Şi o întrebare?
— Orice întrebare? zise ea. Ceva simplu, atunci.
Trase sertarul măsuței de lângă pat, în care se aflau foi de hârtie şi un volum. Scrise pe una din ele cu creionul prins de dosarul lui şi i-o întinse.
El citi cu voce tare:
— „Agatha Gordon. Ce mai faci?”
— Foarte bine, domnule, spuse ea. Dumneata? El nu-i putu răspunde cu aceeaşi mină veselă.
— Săptămânile astea am luat parte la îngrijirea dumitale, adăugă ea. Poți să mă întrebi... orice-ți trece prin cap.
— O să fiu un monstru? zise el. Sunt mutilat?
Ea şovăi.
— Cu siguranță n-ai să fii un monstru. Afară de cazul când ai să vrei să fii. Dar nu cred. Iar în acest război sunt foarte mulți mutilați. Eu mi-aş dori nespus ca băieții mei să mai fie în viață, mutilați sau nu. Acum locuiesc cu fiica mea. Suntem două văduve. Gata, întinde-te! Vrei să-ți citesc?
— Mai bine îți citesc eu, Agatha.
— E o Biblie, spuse ea, luând volumul din sertar. Se pun în toate noptierele. Are scrisul foarte mic. O să dau lumina mai tare.
El se uită după ea cum se ridică şi ocoleşte patul ca să mărească puțin flama lămpii cu gaz. Vederea ei mergând, fusta legănată, lumina de pe timpul nopții îi erau toate familiare, dar nu ştia cum sau de ce. Poate ea mersese aşa de multe ori în timp ce el zăcea adormit sau inconştient. Acum îi luă volumul din mână şi-l deschise. Paginile subțiri luceau pe margini.

— E versiunea regelui Iacob[32], spuse el. Tipărită la Boston.
— Da, spuse ea, privind peste umărul lui.
— „La început”, citi el cu voce tare, „Dumnezeu a făcut cerurile şi pământul. Pământul era pustiu şi gol”... Se opri, citind cuvintele în gând, şi descoperi că le poate recita, pur şi simplu, ridicând ochii spre ea pe deasupra paginilor. „Peste faţa adâncului de ape era întuneric”, încheie. Probabil multă lume ştie textul.
— În mod sigur ajunge pe ziua de azi, spuse ea, luându-i Biblia. Deci ştim că citeşti foarte bine şi că-ţi aminteşti chiar versetele. Volumul va rămâne aici în sertar, şi pot să-ţi aduc şi alte cărţi. Deocamdată trebuie să te odihneşti, iar eu trebuie să mă duc şi în restul secţiei.
Ocoli din nou patul pe la picioarele lui şi micşoră lampa. Flacăra nu mai dădea decât o sclipire palidă. Îl aşeză înapoi pe perne şi-i puse din nou imobilizatorul.
— Ziua asta a fost lungă chiar şi pentru mine, adăugă. Dumneata cum te simţi?
— Aproape om, răspunse el, dacă n-aş avea cuşca asta pe umeri.
— Nu cred c-o s-o mai ai mult timp.
După ce ea plecă, el privi prin cameră, încercând să ţină minte fiecare ungher. Era atât de dornic să vadă, încât nu se putu odihni până nu-şi puse palma peste ochiul sănătos. Visă că nu poate dormi, că nu dormise niciodată, dar nu văzu nicio imagine a lui însuşi, nicio formă sau siluetă. Era adâncul însuşi, clătinându-se între două ţărmuri.
Se strădui să se ridice în capul oaselor, să mănânce din tăviţă, să tragă umerii în spate şi să ţină capul drept, deşi îi

[32] Traducere a textului biblic realizată la începutul secolului al XVII-lea, în engleza modernă timpurie, sub domnia şi cu sprijinul regelui englez Iacob I. Este un monument de limbă engleză şi una dintre versiunile folosite încă pe larg în lumea anglofonă.

venea să-şi întoarcă puţin ochiul stâng, văzător, în faţă. Uneori dormea fără imobilizatorul de cap, şi atunci lângă patul lui stătea un brancardier. Apoi cadrul îi fu scos cu totul. Începu să se scoale în picioare, ajutat. Timp de câteva zile, stătu de vorbă cu O'Shea şi cu Agatha Gordon în fiecare dimineaţă. Bănuia că ei discută apoi replicile sau răspunsurile lui. Îl îndemnară să-şi amintească orice amănunt care ar fi putut să-l identifice. Nu, n-avea să se întoarcă la război, dar ar fi fost bine să-şi dea seama din ce unitate făcuse parte, unde se înrolase, unde-i era familia. Pădurea Wilderness. Uniunea. Armata Potomacului. Brandy Station, bivuacul de unde armata unionistă intrase în luptă. El fusese salvat dintr-un incendiu de pe câmpul de bătălie, uniforma îi fusese smulsă de pe el. Sosise la spital cu o navă sanitară pe 7 mai – dar fuseseră o mulţime de răniţi după lupta aceea, mii de soldaţi numai ai Nordului, iar cele două armate se mişcau foarte rapid.
La sfârşit, el le spuse:
— Nu-mi amintesc nimic din toate astea.
— Dar familia dumitale, zise doamna Gordon, n-a primit nicio veste. Probabil rudele încearcă să afle ce-i cu dumneata, sunt disperate. Aşteptă puţin, apoi adăugă: Îţi poţi închipui?
— Dacă sunt rudele mele, nu le cunosc. Şi nu le sunt de niciun folos.
— Crede-mă, spuse doamna Gordon, familia ta vrea să te ajute, să ştie că nu eşti dispărut.
— Nu e dispărut, observă O'Shea cu o nuanţă de mustrare în glas. E aici cu noi. Tinere, ai luptat pentru Uniune. Ştii de ce?
El îşi apăsă o mână pe frunte, peste ochi, pe deasupra bandajului.
— Nu ştiu, răspunse, dar aşa pare să fie drept.

— Într-adevăr, spuse medicul. Percep un vag accent în vorbirea dumitale, oarecum asemănător cu al meu. Mulți locuitori ai statelor de graniță au fost de partea Uniunii. Nu cred că eşti din New York sau Boston. Acum: e ceva de care ai nevoie?
— Aş vrea o oglindă. Şi aş vrea să mă plimb, să ies din cameră. Şi ați putea să-mi aduceți un caiet? Ca să scriu.
— Fireşte, răspunse doctorul. O să-ți aduc o oglindă cu mâner. Doamnă Gordon, ia-i, te rog, măsurătorile pentru un plasture la ochi. Şi, domnule, poți să-ți alegi un nume, până ți-l aminteşti pe al dumitale. Ne trebuie un nume ca să te putem înregistra în spital şi, când ai să începi să interacționezi cu ceilalți pacienți, ei vor avea nevoie de un nume ca să te cheme.
— John, hotărî el. Dacă pe doamna Gordon n-o deranjează.
— Deloc, spuse ea încântată.
— Iar ca nume de familie, zise medicul, sunt bucuros să ți-l împrumut pe al meu. Afară de cazul când preferi să eviți să fii asociat cu un quaker irlandez.
— Nu ştiu de ce-aş prefera.
— Poate c-ai să afli de ce. Dar e al dumitale atâta vreme cât ai să ți-l doreşti şi n-o să fie motiv de ruşine cât timp stai aici în spital, unde cred că numele meu e apreciat.
— Cu siguranță, spuse doamna Gordon.
El rosti numele pentru sine în timp ce se ridica şi dădea de mai multe ori roată camerei, cu paşi târşâiți, rezemându-se greoi de cei trei pereți neocupați de pat, masă, scaun. Echilibrul îi oscila de la o zi la alta, şi la fel forța cu care putea să strângă ceva în mână, coordonarea şi senzația greutății cumplite a propriului cap. I se spuse că e o formă de durere, dar el refuză orice medicament. Îi privea cu ochi buni pe O'Shea şi pe doamna Gordon şi era conştient de pierderea pe care o suferise ea, şi totuşi nu putea acorda niciun sens cuvintelor „John O'Shea". Infirmiera îi aduse un

caiet şi o pană de scris şi un mic dicționar. El citea lesne, dar scria cu mare greutate, copiind cuvinte din Biblie sau din diverse articole de dicționar pe rânduri piezişe care semănau cu şirurile de litere mari ale unui copil. Era sigur că nu aşa scrisese înainte, deşi n-avea idee cum ar fi putut să arate pe atunci scrisul lui. În noptieră găsi o mică riglă de lemn şi se întrebă ce înseamnă numerele. Le copie în ordine şi la întâmplare, dar formele lor nu-i spuneau nimic. Citea în fiecare zi din primul capitol al Genezei, doar ca să vadă cuvinte care-i erau familiare; „ziua întâi", „ziua a doua", „ziua a treia", asta înțelegea. „Unu" era un singur lucru, „doi" erau două: trecuseră două zile de când doctorul spusese că-i va aduce o oglindă cu mâner. Dar forma cifrelor nu avea niciun sens. Scria cuvinte care-i veneau în cap – „pomi roditori, care să facă rod după soiul lor şi care să aibă în ei sămânța lor" – şi a doua zi îşi dădea seama că le citise în Geneză. Ținea storul ridicat la fereastră şi geamul deschis, deşi nu dădea decât spre un petic de pământ şi un zid din spate al spitalului. Într-o noapte fu trezit de o furtună cu tunete. Se ridică şi se târî până la pervazul stropit de picături al ferestrei deschise, întinzându-se să-şi ude fleaşcă brațele în ploaia cu găleata, şi ştiu fără umbră de îndoială: acum era slab, dar cândva fusese puternic.

O'Shea îi aduse oglinda.

— Nu-i uşor să faci rost de o oglindă în Alexandria, pe timp de război, spuse el. Pe aceasta ne-o împrumută doamna O'Shea, buna mea soție, care ar vrea să-ți facă o vizită dacă-i dai voie. Acum, John, doamna Gordon îmi spune că vrei să-ți vezi rana... Pot să-ți spun John?

El dădu din cap, stăpânindu-şi cu greu nerăbdarea şi emoția.

— Aş vrea să-ți descriu mai întâi ce ai să vezi. Osul orbitei, care încadrează ochiul, este în cea mai mare parte întreg, mai puțin în capătul din dreapta sus de la sprânceana

dreaptă. Ceva te-a izbit cu forță, probabil în urma exploziei, aici – medicul îi arătă lungimea rănii pe propriul lui cap, de la frunte spre tâmplă şi mai departe – şi ți-a spart o mică porțiune din craniu. A trebuit să îndepărtez aşchiile, care rămăseseră lipite de rană datorită bandajului strâns. Ți-am potrivit pielea în scobitura care se formase şi s-a vindecat bine. Umflătura a dispărut şi rana s-a închis fără copci. Ai cicatrici, un segment de piele decolorat permanent şi o adâncitură. Acum dă-mi voie să-ți scot bandajul. Ți-am adus un plasture pentru ochi, pe care îl poți purta în locul lui.

— Domnule doctor, întrebă el, o să am un ochi de sticlă?

— Nu cred, răspunse medicul, scoțându-i bandajul. Sticla atârnă greu. Țesutul şi osul însuşi sunt încă în proces de vindecare, dar nu ştiu dacă vor susține vreodată un ochi de sticlă. Acum ți-am potrivit şi plasturele. Poftim oglinda!

El îşi văzu întâi ochiul bun, nasul, fruntea şi peticul adus de O'Shea, din piele moale maronie. Părea să fie el însuşi cu un petic peste ochi. Imaginea lui nu-i era foarte familiară, dar nici cu totul străină. Şi totuşi, când mişcă oglinda ca să se uite la capul pe jumătate chel, la frunte, la cicatricea furioasă care-i acoperea adâncitura ovală cam cât o jumătate de ou, de la frunte spre tâmplă şi puțin dincolo de ea, simți că ființa aceasta îi e necunoscută.

— Părul o să-ți crească şi o să acopere o parte din cicatrice, îi spuse doctorul. Am aflat că umbli un pic pe aici prin cameră. Trebuie să te odihneşti după orice efort, dar azi aş vrea să ieşi pe verandă împreună cu doamna Gordon, în cârje, ca să înveți să-ți ții echilibrul şi să mai prinzi puteri. Trebuie să preîntâmpinăm orice risc de cădere.

— Doamna Gordon n-are nimic altceva de făcut?

— Ba da. Sperăm să te mutăm în secția ei. Am lăsat bandajul neatins şi poți să-l porți oricând vrei.

— Dar trebuie să mă obişnuiesc cu felul cum arăt. În spital. Atâta că... ce e sub plasture? Am pleoapă? N-o simt.
— N-am putut să-ți reconstitui pleoapa, John. E dincolo de puterile mele – şi, din câte ştiu, ale oricui altcuiva, în cavitatea oculară ți-a crescut țesut cicatricial. Ai oglinda. Mai bine uită-te cât sunt aici, în caz că vrei să mă întrebi ceva.
El îşi imaginase o gaură întunecată, ca un tunel adânc în cap către tot ceea ce uitase. Dar, când întoarse în sus peticul de piele, ovalul gol cicatrizat era o mică oroare, o cavitate puțin adâncă, oarbă şi întoarsă în ea însăşi, intim-rozalie şi lividă. Îşi trase plasturele la loc.
— Şi celelalte cicatrici? De pe piept şi de pe burtă? îl întrebă el pe medic şi-şi dădu la o parte de pe un umăr, până la brâu, halatul de spital pe care nu şi-l legase.
— Asta e o rană veche, spuse doctorul, apăsându-i uşor pielea cu mâna. Un atac asupra unui soldat unionist, aş zice, de acum câțiva ani. Nu-ți aminteşti nimic?
— Nu. Dacă n-ar fi războiul şi aş ține cu tot dinadinsul să mă răzbun, aş putea să desenez emblema de pe danga şi să răscolesc tot Sudul după bărbatul sau casa pe care o reprezintă. Şi să le cer informații celor care m-au schingiuit.
Îl privi liniştit pe O'Shea, gândindu-se că poate se răzbunase deja, poate îi omorâse pe cei care-l însemnaseră. Poate pe unii dintre ei. Gândul era neutru. Cu glas tare, spuse: Sunt... un monstru. Nu-i aşa, domnule doctor?
Medicul clătină din cap.
— Nu ştiu dacă ai tot atâtea motive să te numeşti astfel câte au cei care ți-au făcut cicatricile de pe piept. Războiul ăsta e... pur şi simplu monstruos. Din punctul meu de vedere, faptul că ți-ai revenit în aceste săptămâni e unul din puținele lucruri bune care s-au întâmplat în timpul lui. Pari... să te îndoieşti.

— Să mă îndoiesc? Dumneavoastră vă datorez faptul că fața mea mai poate să exprime ceva.
Doctorul dădu din umeri.
— Ducem vieți mărunte, iar victoriile noastre sunt şi mai mărunte. E genul de afirmație de-a mea pe care doamna O'Shea n-o suportă. Dar trebuie să porți plasturele, ca să ții locul curat, până când voi reuşi să-ți fac alt dispozitiv care să te protejeze mai bine, chiar şi deasupra ochiului. Spitalul lucrează cu un meşteşugar foarte bun.
Ah, dar iat-o şi pe doamna Gordon!
Ea bătuse o dată la uşă şi acum intră.
— Ți-am adus cârjele, un halat care sper să-ți vină şi o mică geantă pentru lucrurile dumitale – Biblia şi dicționarele. O să mergem împreună în secția mea. Avem un pat gol, cu aşternuturile schimbate, cu vedere la o fereastră din față. O să-ți arăt şi veranda. E o zi foarte frumoasă de sfârşit de iunie, nu prea caldă.
El îşi puse halatul şi ieşi cu ei în secție, mergând încet în cele două cârje. Salonul lung ar fi părut înghesuit, cu paturile înguste de-o parte şi de alta la perete, separate prin spații mici, dacă n-ar fi fost tavanul înalt şi ferestrele aproape cât zidul, care dădeau spre stradă. Doctorul îşi începu rondul, oprindu-se la fiecare pat. Doamna Gordon o luă înainte. El se ținu lângă ea, mergând în cârje, ruşinat că avusese luxul unei camere numai a lui în săptămânile din urmă, că fusese printre soldați când el nu se simțea soldat. Mulți pacienți aveau unul sau două membre amputate, cu cercuri metalice sub cearşafuri pentru ca cioturile să li se vindece. Unii gemeau şi strigau. Doamna Gordon îl rugă s-o ia de braț şi-i spuse pe un ton amical că saloanele din față ale spitalului fuseseră înainte vestibulul unui hotel şi dădeau spre North Fairfax Street. Se opri în fața unui pat gol cu cearşaful alb perfect întins şi puse pe el geanta cu cele câteva lucruri pentru el, dintre care scoase Biblia.

Trecură mai departe, pe culoarul din centrul salonului, pe lângă cărucioare mici cu instrumente medicale, până ieşiră într-un hol larg mărginit de dulapuri. Veranda adăpostită din spate ţinea pe toată lungimea spitalului şi dădea spre o grădină părăginită, cu gard înalt. Mai era una chiar deasupra, la etajul unu, îi spuse doamna Gordon: clădirea fusese cel mai frumos hotel din Alexandria. Spaţiul generos al galeriei era plin de bărbaţi aşezaţi pe scaune şi băncuţe; alţii se plimbau înainte şi înapoi sau stăteau în picioare, privind afară. Ea se apucă să-l prezinte înainte ca el să se poată retrage. „Domnilor, dânsul este John O'Shea, un soldat în armata Uniunii care se reface după o rană la cap", repeta, oprindu-se la un grup sau altul, până ajunseră la capătul verandei. Aici erau aranjate în semicerc mai multe şezlonguri de răchită, unele dotate cu rotiţe şi aşternute cu pături. Pe perne zăceau întinşi, tăcuţi, o seamă de soldaţi bandajaţi; dintre pacienţii aflaţi în stare suficient de bună ca să iasă din saloane, aceştia păreau cei mai puţin mobili. Alţii, în cărucioare înguste cu roţi, fumau sau scriau scrisori. Doamna Gordon îi rosti din nou numele.
Un soldat îi întinse mâna.
— Bun-venit, O'Shea!
Ea ridică Biblia.
— Vreţi să vă citească ceva? E duminică, la urma urmei.
El se auzi protestând că nu e religios.
— Şi ce contează? întrebă altul.
Un băiat tânăr, bandajat peste piept şi stomac, îi împinse un scaun.
— Poftim!
O'Shea se aşeză şi citi Geneza. „La început... pustiu şi gol... faţa adâncului... întuneric." Auzea numai anumite cuvinte în cadenţa şi intonaţia cu care recita, dar le pronunţa pe toate.

Săptămâni mai târziu – nu ştia precis câte – stătea aşezat în salon lângă patul unui tânăr locotenent, cu fața spre una din ferestrele mari care dădeau spre stradă. Locotenentul aiurase şi avea un somn tulburat, fața îi tot zvâcnea. O'Shea îi slăbise legăturile, dar ştia că trebuie supravegheat şi se ținea aproape. Oficial angajat ca brancardier şi plătit ca atare, îndeplinea sarcini apropiate mai curând de ale unui ajutor de infirmier. Lucra multe ore pe zi. A fi întruna de ajutor era o formă de tratament continuat pe care medicul lui i-o aprobase. Cu ceva timp în urmă, chirurgul care-i împrumutase numele de familie îi oferise un spațiu de locuit în casa lui, într-o cameră la subsol. Îi explicase că el şi soția lui sunt un cuplu în vârstă care are din când în când nevoie de ajutorul unui bărbat în putere. Nu-i puteau asigura decât casă şi masă, dar ar fi mâncat mai bine decât la spital şi putea să plece şi să vină oricând poftea prin grădinița din spate. Încă un gest nemeritat de bunătate. O'Shea acceptase.

La început i se păruse greu să meargă pe stradă, să facă drumul dus-întors până la spital, să stea de vorbă cu soția binevoitoare a medicului, care-l rugase să ia cina cu ei, căci trebuia să prindă în continuare puteri. Era deja puternic, însă ea se referise la altceva – la nevoia de a sta la masă şi a face conversație, de a petrece un timp printre oameni care nu erau răniți, de a asculta pe cineva povestind ceva şi a reacționa, de a face observații despre vreme. El fusese bucuros de uniforma modestă de spital – medicală, nu militară –, care-l scutise de nevoia de a-şi cumpăra haine şi-i îngăduise să se distanțeze de viața de soldat pe care nu şi-o amintea. Faptul că se deprinsese cu secția şi cu restul personalului i se părea esențial. Aici putea fi eficient – cum şi era. Ştia, din frânturi de vis, că văzuse şi făcuse lucruri cumplite, ca e un om vătămat, asemenea pacienților de care

avea grijă, dar tânjea să uite de sine îndeletnicindu-se cu ceva fără legătură cu războiul.
Ştia, după ce fusese el însuşi pacient vreme de mai multe săptămâni în acelaşi salon, mergând şovăitor în cârje, că problema e în creierul, nu în mădularele lui, şi-şi impunea să-şi asume o sarcină după alta. La început ajutase prin gesturi mărunte: umplând carafele cu apă, citind scrisori celor prea răniţi ca să şi le poată citi singuri, citind soldaţilor imobilizaţi pe care infirmierele îi adunau în celălalt capăt al verandei. Era de înţeles că refuza să citească ziare sau ştiri de război, dar lectura lui din Coliba unchiului Tom sau din Marile speranţe – volume donate spitalului – se bucura de succes. Doamna Gordon spunea despre el că are adepţi. Când se mai întremase, renunţase la cârje şi-şi îmbunătăţise echilibrul ducând tăvi cu mâncare la patul pacienţilor. Ridica bolnavi din pat în scaun, îi ajuta pe brancardieri să care tărgi, stivuia lemne de foc în spatele spitalului. Când se întremase şi mai mult, începuse să poarte un petic metalic peste ochi, căptuşit cu pâslă, care-i apăra rana vindecată şi tâmpla ciobită şi pe care îl ţinea lipit de cap cu nişte cureluşe subţiri de piele. Despica buşteni cu o sulă şi o toporişcă, timp de două-trei ore pe zi în căldura verii, stivuind lemnele tăiate egal pentru bucătăria de afară, adunând rezerve pentru iarnă. Ştia să se poarte cu pacienţii tulburaţi sau care aiurau şi era suficient de puternic ca să-i ţină bine chiar şi pe cei mai masivi, până îi legau infirmierele. Ele veneau să-l ia de la treburile lui ca să liniştească astfel de pacienţi sau ca să stea cu cei care nu se puteau opri din plâns. El îi punea să strângă tare bila de cauciuc pe care o folosise mai demult ca să-şi întărească muşchii palmei, s-o strângă şi să-i dea drumul, numărând, şi le cuprindea pumnul în mâna lui mare ca să adauge forţă, dacă era nevoie. Deschidea încet mâna celuilalt, îi masa palma, apoi îi dădea iar mingiuţa. Era un exerciţiu ritmic,

liniştitor, care funcționa chiar şi cu pacienții despre care O'Shea bănuia că n-o să-şi recapete niciodată rațiunea. Unul dintre ei era tânărul locotenent, chinuit de accese de panică nebună care năvăleau şi se retrăgeau ca valurile de fierbințeală.
Rațiunea lui părea stabilă, deşi limitată sever, asemenea vederii unui cal cu ochelari. Îşi dorea mai multe îndatoriri; nu-şi putea închipui cum altfel să-şi schimbe sau să-şi umple zilele. Avea forță fizică, dar nu ştia să ordoneze numerele, să socotească restul atunci când, de câteva ori, cumpărase ceva în vreo prăvălie sau să gândească mai departe de o zi-două în viitor. Exagerat de conştient de sine, se concentra intens asupra fiecărei sarcini şi găsea mângâiere în munca fizică repetitivă care cerea forță brută: spartul lemnelor, căratul cărbunilor. Şi totuşi putea să potolească un soldat tulburat. Stând pe scaun lângă locotenentul adormit şi privind afară pe fereastra mare de pe cealaltă parte a patului, chibzuia.
În rama ei trecuse o vară. Curticica din fața spitalului, chiar la stradă – țărână bătătorită şi piatră de pavaj –, se umplea periodic de răniți, care zăceau pe tărgi până când puteau fi înregistrați şi mutați înăuntru. Era început de octombrie. Cei doi copaci subțiratici şi costelivi care umbreau o parte din curte îşi lepădaseră mai toate frunzele. Sub ei dormeau sau zăceau întotdeauna câțiva bărbați, veterani cu mințile prea duse ca să mai plece când erau lăsați la vatră şi pe care spitalul îi mai hrănea o vreme. Strada forfotea de care de ambulanță, diligențe trase de mârțoage, cărucioare încărcate cu vârf cu provizii de toate felurile; fereastra stătea pe jumătate deschisă spre gălăgie şi praf, căci North Fairfax era o stradă importantă.
O'Shea îşi dădu seama că se uită la aceeaşi căruță goală care trecuse de mai multe ori prin fața clădirii, cu un vizitiu singuratic pe capră. Aplecat peste dârlogi, omul scruta

ferestrele mari cu o privire piezişă şi iscoditoare, mânând încet căruța chiar pe lângă spitalul care umplea aproape tot spațiul dintre două răscruci, apoi întorcându-se pe cealaltă parte a străzii. Trecea din nou, iar întorcea şi venea prin față. Căruțaşul, cu chipul ascuns, se uita de sub borurile unei pălării de fermier şi dădu astfel mai multe ture. O'Shea îl privea leneş. Căruța trase în cele din urmă în fața intrării în spital. Înalt şi slab, vizitiul se ridică şi fu numaidecât luat în primire de un soldat postat la stradă. Păru să urmeze un schimb de hârtii şi soldatul plecă. Din când în când, câte o rudă mai avută sau cu anumite legături venea prin secții căutând pe cineva. Căruțaşul, probabil un servitor sau un mijlocitor, se aşeză atent, ținând strâns hățurile ca să nu se sperie calul. O'Shea simți privirea pătrunzătoare de sub borul înclinat al pălăriei, ca o nevoie intensă, tulburătoare. Dinspre stradă se auzea gălăgie mare: scârțâitul constant al roților de căruță şi pocnetul potcoavelor, plesnetul biciului peste coama unui cal mânat înainte, geamătul şi mugetul poverilor şi al trecerii necontenite. Era cea mai mare aglomerație, în ora dinainte să se închidă prăvăliile şi birourile.
Căruțaşul se sculă, căci soldatul se întorsese şi-i înapoia documentul, scuturându-l ca să fie mai convingător. O'Shea nu desluşi ce-şi spuseră. Apoi soldatul se răsuci şi strigă ceva către bărbații din curte. „Să întreb… printre trântorii ăştia?" auzi O'Shea. Întrebarea avea un ton înciudat. Paznicul încercă să-i vâre căruțaşului pe gât o geantă cu provizii, luată probabil de la vreun rănit. Dar celălalt se îndepărta deja încet, îndreptând calul şi căruța spre învălmăşeala de pe stradă.

PARTEA A TREIA

1874

Dearbhla
O TRANZACŢIE ÎN PRIVAT
MARTIE 1874

Ascunsă în volbura sălbatică şi lianele primăverii, Dearbhla stătea la jumătatea potecii dinspre casa ei, iscodind cu privirea în jos. Trecuseră câteva săptămâni de când îl zărise ultima oară. Domnu', cum îşi spunea, pleca devreme şi se întorcea târziu, atât era de sigur că e stăpân aici. Călărea un jugan când îşi făcea drumurile lui, dar astăzi înhămase la căruță iapa Elizei şi o pusese pe ConaLee să urce pe capră. Mergea țanțoş, încărcând în spate două veverițe pe care le împuşcase şi ouăle pe care ConaLee le adunase probabil şi le pusese deoparte pentru ca Dearbhla să le dea la schimb. Ea şi-l legase pe flăcăuaş la piept într-un şal, ca să stea cu fața spre ea, apucând-o de păr cu o mână şi cu cealaltă întinsă înainte. Să fi avut aproape un an şi jumătate băiatul, în timp ce gemenii lăsați acasă n-aveau decât şase sau şapte săptămâni. Supseseră şi acum dormeau. Domnu' îi băgase pe toți la închisoare, ca un judecător. Acum se ducea în orăşelul din vale la cumpărături şi voia pesemne ca fata să simtă că-i face o favoare, o dublă favoare, căci îi dăduse voie să-l ia pe cel mic, pe care nu l-ar fi putut lăsa singur cu maică-sa la pat. O făcuse pe ConaLee sluga lui. Ea avea doisprezece ani acum, era palidă la față, slabă ca un țâr, îngrijea de cei trei copii mici, gătea, făcea orice era de făcut în casă. Eliza nu mai ieşea, refugiată în adâncurile ei ca să-l simtă şi să-l audă cât mai puțin.
Suit alături de ConaLee, el îndemnă calul:
— Dii!

Plesni din bici în aer, triumfător, şi căruța se smuci din loc.
Dearbhla se dădu câțiva paşi înapoi, intrând mai adânc sub volbura liliachie. Cârceii groşi se cățărau peste rugi şi tufişuri spinoase, se încârligau de la un copac la altul, arcuiau deasupra ei un umbrar. În alți ani, în septembrie făceau cerneală din fructele lor amare pentru lecțiile ConeiLee, dar vremurile acelea trecuseră. Pe lângă plantele mai joase – sângerarița cu miros greu, lăsniciorul presărat cu muguri roz, molura cu creştet galben – jucau pete de soare. Huruitul căruței se auzea tot mai stins în jos pe drum. El plecase spre oraş, cu tot cu ConaLee. Dearbhla rămase oricum nevăzută, ca nu cumva copila să-i trădeze prezența. Îi urmărea de la distanță, ca să nu-i stârnească furia față de Eliza şi ConaLee. „Madam" îi spunea Elizei, de parc-ar fi rânjit dispreţuitor către bărbatul pe care ea îl pierduse în război. Războiul, încheiat de nouă ani, încurca încă multe ițe.
Dearbhla apucă un braț de molură. Planta proaspătă apăra de pişcături şi înțepături, şi ea trase de tijele lungi şi le răsuci din rădăcină. Le îndoi şi le legă strâns cu o tulpină, scutură rădăcinile de pământ, ştergându-le de mânecă. Tuberculi groşi cât degetul ei mare, buni de leac. Fierți în zeamă de orz, dădeau un întăritor pentru femeile care alăptau. O să-i ascundă într-un loc unde să-i găsească ConaLee. Dar aveau oare orz? Şi oare ConaLee mai ținea minte s-o prepare de când se născuse flăcăuaşul? El o chemase pe Dearbhla să-l moşească în timp ce se dusese să bea în oraş. După aceea însă avusese grijă să-i dea de înțeles că Eliza şi copiii vor avea de suferit dac-o mai prinde pe la ei.
Se furişă înapoi în susul potecii, îşi luă calul de căpăstru, se duse să pună tulpinile de molură la păstrare şi rădăcinile într-un săculeț. O dată sau de două ori pe lună cobora la târgul de sâmbătă, trăgând după ea calul încărcat cu saci

de pânză aspră şi tot felul de genți şi traiste cu buruieni şi leacuri. Cel care-şi spunea Domnu' nu mergea niciodată la târg, ci se ducea la băcănia din oraş, unde putea da lucruri la schimb pe tărie. Luase în stăpânire tot ce avea Eliza şi ar fi confiscat şi bătrânul cal al Dearbhlei dacă ea n-ar fi dus dobitocul în grajdul ei chiar în săptămâna când venise el. Trecuseră mai bine de doi ani de atunci – Dearbhla însemnase douăzeci şi opt de luni pe răbojul de pe uşă, ca să țină socoteala zilelor şi săptămânilor furate. Înainte de asta se descurcaseră. Cât ținuse războiul stătuseră pe munte şi nu flămânziseră niciodată, ca locuitorii din vale. Când lipsurile se mai domoliseră, cumpăraseră mai multe găini, iar Dearbhla începuse să vândă ouă la târg. Eliza, schimbată după război, îşi credea soțul mort şi nu voia să vorbească despre el. El o luase de nevastă sub un nume fals, spunea ea, deşi le încredințase că permisul de căsătorie semnat de pastor dovedea că numele e al lor. Pentru ea, singură însemna trădată. Devenise mai tăcută, dar îşi vedea încă de grădinărit şi de plante şi o învățase pe ConaLee să citească aproape la fel de bine ca ea. Apoi apăruse bărbatul acesta fără căpătâi, ca şi cum ar fi avut deja un drept asupra lor. Dearbhla tocmai se întorsese din oraş, cu târguielile în căruță. El ieşi când ea opri în fața casei, apucă hățurile iepei pe care ele o numeau a ConeiLee şi le trase spre el.

— Ehei, parcă ştiu calu' ăsta! spuse rânjind şi plesnindu-se peste obraz de parcă l-ar fi luat gura pe dinainte. Ia coboară, femeie! Am eu grijă de căruță şi de ce-ai adus. Du-te şi dă binețe, pe urmă tule-o de-aici şi ia şi fata cu tine! Am puțină treabă cu madam.

Vorbea cu accentul săltăreț de Georgia. Dearbhla intră în casă. Puşca Elizei dispăruse din suportul de deasupra uşii, iar ea şedea albă la față în balansoar, cu ConaLee în brațe. Copila avea zece ani, însă dormea pe umărul ei ca un prunc.

— Ți-a luat puşca, Eliza?
— Şi pistolul, zise ea, dar fără să ridice ochii. Când ne întorceam de la râu, de la pescuit. De-asta nu l-am auzit când a urcat. Nu ni le-a mai dat înapoi.
— Cine e?
— N-a zis. Dar a mai fost aici... în timpul războiului. Atunci a plecat, o să plece şi acum. Trebuie s-o trezeşti pe ConaLee şi s-o iei cu tine.
Dearbhla se aplecă aproape.
— Comoara mea, spuse. În căruță e o sticlă cu tărie. Fă-l să se îmbete şi vino pe întuneric la noi! El n-o să ştie drumul.
Dar străinul venise în prag, ținând uşa deschisă, râzând şi scuturând sticla de rachiu.
— Nu-i nicio comoară, zise. Ia fata şi dă-i drumul!
Madam o să te anunțe când poți s-o aduci înapoi.
Dearbhla o trăsese pe ConaLee în picioare şi aşteptă ca el să se dea din uşă ca să plece cu copila. Cu părul lui castaniu lățos şi ochii reci şi neîndurători, i se părea o pramatie, un profitor de pe urma războiului – şarlatan, haimana. Ele n-aveau pe nimeni şi niciun şerif care să-l înfrunte. Dearbhla bănuia că nu fusese singurul dezertor care o amenințase pe Eliza în timpul războiului, dar ea părea să fi reuşit să protejeze copila, să n-o lase să vadă sau să afle. Derbedeul ăsta o ținuse minte şi se întorsese. Dearbhla trecu pe lângă el în prag. Vânos, vânjos, ca şi cum şi-ar fi câştigat traiul cu forța Şi prin viclenie, clocotea parcă pe dinăuntru ca un cuib de viespi. Trânti uşa în urma ei şi pe ea bufnetul o străpunse ca un pumn de ace. O trase pe ConaLee după ea pe poteca abruptă până ajunseră la adăpost, în casa ei de pe coama cea mai înaltă a muntelui.
Dearbhla nu făcea farmece, vedea doar, ştia, lua pulsul omului sau locului. El credea că poate controla un lucru cu ajutorul altuia. Dacă cineva se împotrivea voinței lui sau dacă se îmbăta, turba de furie, ca ieşit din minți.

Coborî acum în luminişul unde se afla casa Elizei, trăgând calul de căpăstru. Peticele de grădină, nesemănate, căzuseră în paragină, năpădite de buruieni; curtea din fața treptelor largi era nemăturată. Se îndreptă spre prispă şi păşi peste portița grosolană pe care bărbatul o fixase de-a curmezişul treptelor. Uşa era încuiată cu lacăt – asta era grija lui, ca şi când cineva ar fi putut să-i fure giuvaerul sau ca şi când, dacă n-ar fi trebuit decât să-şi descuie cuşca, Eliza ar fi putut să-şi vină în fire şi să fugă. El luase cheia şi trăsese obloanele de lemn peste cele două ferestre din față, înțepenindu-le pe dinăuntru. Dearbhla simți cum aerul pe care el îl înghesuise şi-l adunase în odaie se năpusteşte afară şi se rostogoleşte pe treptele pridvorului până la pământ, vârându-se sub talpa casei ca să le susțină şi să le apere de el.
Ocoli, trăgând calul după ea, şi intră printr-o fereastră unde foaia de hârtie unsă se desprinsese şi flutura în adierea vântului. Aer închis, slab luminat. Dinspre patul din colțul camerei venea un murmur. Dearbhla se apropie şi stătu să se uite la cea care dormea pe salteaua de puf.
O văzuse ultima oară în toamnă, parcă golită de sine însăşi, cu burta la gură, plimbată de ConaLee în pridvor ca o somnambulă. După naşterea gemenilor în februarie n-o mai zărise. Rămăsese doar ConaLee, în zilele când Dearbhla o vedea de sus, să-i legene când pe unul, când pe altul în balansoarul ponosit din cerdac, în timp ce flăcăuaşul se juca lângă ea pe prispa lată, ridicându-se uneori în picioare şi bolborosind. El credea că maică-sa e ConaLee. Măcar îi ținea tovărăşie, pe când bebeluşii erau muncă grea. O muncă pe care Eliza n-avea s-o mai poată face încă o iarnă – ba nici să mai alăpteze prea mult n-avea să mai poată, după cum arăta. Dearbhla se aşeză alături pe pat şi o trase uşurel spre ea. Eliza înțepeni numai, tremurând.
— Eliza, mă mai cunoşti?

Dearbhla îi simți, sub spinare, bătăile tari ale inimii, își ascundea puterile, deci, i se împotrivea străinului cum putea. Îi dădu drumul înapoi pe pat şi o mângâie pe frunte.
Eliza ridică pleoapele.
— E plecat, spuse Dearbhla.
— ConaLee? murmură Eliza apucându-i mâna.
— E în drum spre oraş. A luat-o cu el.
— Cu el?
— Stau cu ochii pe ea cât pot, răspunse Dearbhla. Are grijă de cei mici, stă pe lângă tine... înainte mai venea la mine, cu flăcăuaşul. Dar de când s-au născut gemenii n-a mai fost, dacă tu eşti în starea asta.
— Fă-l să plece, Dearbhla!
— Te-a încălecat, comoara mea... Dar trebuie să se hotărască singur să plece, să-şi vadă interesul. Ți-am spus să vorbeşti numai când e plecat, însă vorbeşte-mi acum! Spune-mi...
— Ajut-o pe ConaLee...! .
— Ea n-o să plece, să te lase, şi nici pe copilaşi. Măcar, dacă te crede mută şi fără simțire, el o să stea mai mult timp plecat. Dar vorbeşte-mi, comoara mea, adună-ți puterile! Mă auzi?
Însă Eliza închisese ochii şi întoarse capul.
Dearbhla se temea că străinul are să-şi verse sămânța în Eliza până o va băga în mormânt. Copilaşii pe care-i alăpta ar fi putut-o împiedica, măcar o vreme, să mai rămână grea. El o prefera ca amenințare pe Cona-Lee ca s-o facă pe Eliza să se supună, să cedeze cel puțin, dacă nu să fie întru totul ascultătoare. Se jucase cu ea la început, o stârnise în primele săptămâni când venise aici, aşa că ea părea ruşinată şi speriată, dar nu voia să-l înfrunte. Se prefăcea că Dearbhla e doar o vecină care prinsese drag de ConaLee, şi copila începuse să rămână la „bunica” zile la rând. Eliza rămăsese aproape imediat borțoasă. El le ceruse tuturor să-i

spună Domnu', ca şi cum avea un drept asupra lor, şi în cele mai multe zile era plecat. Dearbhla o ducea pe ConaLee să-i citească Elizei sau s-o pieptene, iar ea se ocupa de grădină şi de gătit. Nu după mult timp o găsise pe Eliza singură în curtea din spate, nemişcată lângă uşa coteţului de păsări. El prinsese pe uşa strâmbă nişte piei de şarpe, coji lepădate de şerpii-mocasin – fermierii făceau asta ca să ţină şerpii departe de orătănii –, şi uşa era aproape acoperită de ele. Capetele lor rămase păreau nişte umflături întunecate. Dearbhla intră să caute ouă şi Eliza veni după ea. Găinile se îngrămădiră una peste alta într-un colţ şi Eliza se împletici în faţă, apucând-o de haine. Dearbhla o pipăi şi-i ridică fusta. N-avea nimic pe dedesubt decât o funie groasă legată strâns în jurul şoldurilor, cu nodul bulbucat chiar în dreptul crăpăturii şezutului.
Tăie frânghia cu cuţitul din poiată şi Eliza se prăbuşi lângă ea.
— De ce te-a legat? o întrebă.
— Ca să rămân aici, lângă poiată, până se întoarce.
— Nu-i decât o bucată de funie, spuse Dearbhla, făcând-o colac în buzunar. Nu te leagă de nimic. Iar ţie ţi-e frică s-o tai singură. O iau eu – n-are decât să mi-o ceară mie! Acum vino, ia şi mănâncă din ce gătesc, spală-te, odihneşte-te! Dacă te întreabă, îi zici că te-ai trezit la tine în pat, habar n-ai cum. Sau nu zici nimic.
Eliza dădu din cap, neputincioasă.
— Nu vorbesc... în faţa lui.
— Şi nici în faţa ConeiLee să nu vorbeşti! o preveni Dearbhla. Are destule de dus şi e prea fragedă ca să-ţi ţină ţie secretele. Poate că tăcerea ta o ocroteşte.
El trăia ca să pedepsească şi să favorizeze, să otrăvească şi să provoace, dar cruzimea se putea întoarce împotriva lui. Chiar în seara aceea, calul lui, ferindu-se de un şarpe, îl aruncă din şa. Dearbhla îl spionă a doua zi de deasupra, de

pe potecă: şchiopăta, avea zgârieturi adânci pe faţă şi pe cap. Pe ea o credea o vrăjitoare care-l blestemase. Era turbat, biciuia calul. Furia lui era şi mai periculoasă. În zilele acelea, când el pleca, Dearbhla adusese mâncare şi băuturi întăritoare, o ajutase pe ConaLee să coasă din saci de făină scutece şi pături de înfăşat. Pe măsură ce se apropia sorocul naşterii, el rămăsese tot mai mult timp în oraş. În ziua când mamei i se rupsese apa, ConaLee venise s-o cheme pe Dearbhla şi stătuse nedezlipită de ea când aduseseră copilul pe lume. O ajutase să-i taie şi să-i lege buricul, să spele pruncul slăbănog în apă fiartă şi răcită. Eliza nu voise să-l ţină, dar îi dădea să sugă când ConaLee i-l punea la piept. Alăptatul îi uşura pieptul umflat – iar Elizei nu părea să-i pese decât de uşurarea ei.
Săptămâni şi luni după aceea, se ridica din pat doar când Domnu' era plecat şi mergea doar dacă el o îmbrăca şi o muta de colo-colo. La început el păruse întărâtat de aerul ei pierdut, făcuse cu ea ce şi când avea chef. Îşi pusese un scaun aproape de rugi şi de beci, nevăzut din casă, şi o trăgea peste el, o mânuia ca pe o marionetă, o răsucea ca pe acele de ceasornic. Dearbhla îi vedea tulbure printre copaci, îl auzea pe el, dar Eliza rămânea mută. ConaLee, mamă propriei sale mame, doar rareori întâlnindu-se cu Dearbhla, era tot timpul cu băieţelul care umbla bolborosind după ea. Părea să nu mai ţină minte o altfel de viaţă şi urcase la Dearbhla cu fratele ei de un an ca să-i spună că mama ei are din nou burta mare. Gemenii veniseră pe lume trei luni mai târziu. Acum, de la naşterea lor, Eliza zăcea la pat.
Dearbhla se ridică în picioare. îşi puse mâinile pe Eliza, atingând-o uşor, îşi trecu palmele peste capul ei, peste gât şi umeri, apoi, fără grabă, chiar pe deasupra corpului care respira slab – încălzea o formă deasupra altei forme. Auzi răsuflarea Elizei adâncindu-se, devenind mai rară până trecu într-un somn adevărat, şi se întoarse să se uite la

copilaşi. Zăceau unul lângă altul în sertarele aşternute cu pături şi puse pe comoda lată. Hrăniți şi spălați, dormeau. ConaLee putea face o parte din treburi, dar nu de ajuns. În mijlocul odăii stăteau un măngălău şi o copaie umplută pe jumătate cu apă cu săpun, în care fuseseră puse la muiat scutece însăilate de copilă din saci de făină rupți şi spălați: odată ce învățase, ConaLee ținuse minte. Ştia să le clătească în apă cu oțet şi să le întindă afară pe funia pe care Dearbhla o agățase în pridvor de la o streaşină la alta. Lângă copaie era tras un scăunel scund, probabil locul ei de muncă. Acolo stătea, şi-o închipui Dearbhla, şi freca rufele, cu flăcăuaşul alături băgând degetul în apa cu oțet, în timp ce Domnu' venea şi pleca. Dearbhla se temea că el avea să pună laba şi pe ea dacă Eliza n-avea să-i mai fie de ajuns.

— Trebuie să-l fac să plece de aici, spuse ea cu glas tare.

Văzu că fetița cea mică are fruntea lată a Elizei şi întinse palmele deasupra gemenilor. Nu-l simți în ei. El le tăiase buricul şi de atunci nu-i mai băgase în seamă. ConaLee era cea care îi îngrijea, îl îngrijea pe flăcăuaş, o spăla şi o hrănea pe mama lor. El hoinărea, vâna, nu stătea locului, avea de-a face cu Eliza, cu ConaLee, dar atâția copii mici erau o povară şi-l încurcau. Probabil căuta un mod să plece, să nu mai stea aici peste iarnă, când ar fi fost ținut pe loc de ploi, de noroaie, de zăpadă, nemaiputând să bată drumurile de munte şi orăşelele, să parieze, să bea cu alții. Iar Eliza, tot mai golită de ea însăşi, îi oferea prea puțin. Avea nevoie însă de un mijloc. Ceva pe care să-l poată considera un tertip al lui sau un noroc şiret.

În oraş, Dearbhla se duse mai întâi la băcănie. Pe o latură a prăvăliei, o ulicioară care se înfunda îngăduia tranzacții în privat. De ani de zile ea venea aici să-şi dea leacurile la schimb cu mărfuri, iar băcanul, mereu grijuliu să nu-i atingă degetele şi să n-o privească în ochi, se mişca iute, să nu fie văzuți. Ținea apoi plantele şi ierburile ei la vânzare,

însă nimeni nu ştia de unde le are; le învelea în hârtie de împachetat şi scria etichetele de mână, după instrucțiunile Dearbhlei: „pentru gută”, mormăia el scriind, „pentru mistuire repede”, „pentru boli femeieşti”. Vindea cu preț mult mai mare decât cumpărase, ca să aibă cu ce-şi lua covoare şi lămpi pentru odăile de la etaj şi haine simandicoase pentru tânăra-i nevastă, care înainte bătuse străzile oraşului cu un zâmbet lasciv, afişând virtutea ieftină pe care el i-o cumpărase, până când o luase şi o închisese în casă. Dearbhla se apropie acum de uşa lăturalnică şi ciocăni.

Băcanul îi deschise roşu în obraji, cu ochii injectați, cu un creion chimic după ureche.

— Iute, femeie! îi spuse. Am o durere crâncenă de cap.

Dearbhla se apucă să-i recite lista cu ce voia la schimb şi o văzu deodată pe nevastă-sa cum vine în spatele lui cu ochi căscați, legănând o cheie pe o sfoară deasupra capului, parcă gata s-o arunce ca pe un lasou de gâtul soțului cărunt. Cheia îl lovi tare peste ureche şi ea râse de el, chițăind ca o veveriță.

— Dă-mi cheia aia!... Să vezi când oi pune mâna pe tine! Direct la azil te duc!

Prăvăliaşul se întoarse cu spatele la Dearbhla, în timp ce femeia se ferea în dreapta şi-n stânga, încercând să se strecoare afară pe uşă pe lângă el. Țipând, încă în cămaşă de noapte, cu părul vâlvoi, sări înapoi în magazinul întunecos.

— Aşteaptă-mă puțin! îi spuse el Dearbhlei şi apropie uşa.

Dearbhla făcu un pas în spate. Femeia era tânără, un copil aproape, cu picioare subțirele de fetiță, desculțe şi murdare. Băcanul o cunoscuse probabil la saloon, folosită şi gata să-l mulțumească. Acum fata işi făcea apariția tot mai rar, iscodind cu privirea peste umărul lui, rostind cuvinte fără sunet, fluturând din degete ca şi cum ar fi transmis un

mesaj secret. Dearbhla îi urmări prin uşa întredeschisă. Băcanul îşi prinse nevasta, îi legă brațele pe lângă corp cu cureaua lui şi-i strânse cu catarama mişcările dezordonate. Țipetele ei încetară de îndată ce el îi băgă în gură un căluş dintr-o bucată de pânză şi o aruncă peste umăr.
— Aşteaptă-mă! îi strigă din nou Dearbhlei şi dispăru cu fata în locuința de deasupra prăvăliei.
Scara din spate a casei cobora până aproape de intrarea aceasta laterală: în timp ce urcau, Dearbhla auzi paşii lui apăsați şi pe fată lovind pereții cu călcâiele.
Stătea cu spatele la stradă şi cu geanta umflată în față, atârnată pe umăr. La târgul de sâmbătă venea să vândă leacuri: rădăcină de ceai şi de ginseng, levănțică uscată, tinctură de izmă-proastă, salvie legată cu împletitură de iarbă. Săculețe cu noduri de lemn muiate în urină de vulpe care apărau grădinile de căprioare şi iepuri. Ştia că umblă vorbe despre bătrâna tăcută care se îmbracă în bărbat, dar vorbele țineau necazurile departe. Muntenii nu ştiau felul ei de a fi sau cuvintele pe care le folosea. În afară de faptul că le dădea ierburile ei la schimb cu făină sau păsat, Dearbhla îi ținea la distanță. Albii săraci, vlăguiți de muncă, îi cumpărau săculeții cu leacuri ca să nu mai trebuiască să bată ei pădurile. Şi făcea troc cu băcanul, pe ulicioara din dos. Cu cei pe care-i primea aici el avea înțelegeri secrete. Vânzători de rachiu ilegal, după toate semnele.
Dearbhla îşi îndesă pe cap pălăria cu boruri late şi aruncă o privire spre stradă.
În orăşelul acesta nu erau turnulețe, frontoane, balcoane, nu exista port cu catarge legănate de valuri; erau doar un drum lat de pământ aşternut cu buşteni tăiați neted, clădiri şubrede, porci şi câini vagabonzi pe străzi. La început, când veniseră, cu cincisprezece ani în urmă, pe crestele munților, Dearbhla se aventura rareori în vale, iar Eliza nici atât. Cel pe care-l numea „comoara” ei era pe atunci deja bărbat, nu

băiat, avea douăzeci şi doi de ani, iar Eliza avea şaptesprezece. El spunea că trebuie să rămână toți sus pe munte şi făcea puține drumuri în vale după cumpărături. Acum lucrurile se schimbaseră. Sfârşitul războiului făcuse aşezarea să se lățească. Era un du-te-vino de străini: negri liberi, italieni, lucrători nemți din oraşele din Nord. Firme rivale tăiau pădurile din preajmă, transportând buştenii şi cheresteaua coborâte pe apă spre oraşele mari din nord şi est. Fermierii strâmtorați primeau bani din aşa-numitul „lemnărit”.

Băcanul se întoarse şi împinse uşa de plasă cu grosolănie.

— Uite aici, ca de obicei! îi spuse Dearbhlei, întinzându-i o cutie cu provizii şi făcându-i semn să vină mai aproape. Ia ascultă, doftoreaso! O țin pe nevastă-mea încuiată, dar ea, şmechera, mi-a luat cheia în timp ce eram... nu mă simțeam bine. Toată noaptea vorbeşte fără şir. N-ai ceva, vreo băutură, vreo buruiană de-a ta, s-o liniştească?

Dearbhla îşi mută geanta pe umăr.

— Ba am, dar e scumpă.

— Îți plătesc cât ceri. Pe urmă trebuie să plătesc la azilul ăla din Weston. Acolo-s numai bogătani. Acolo n-are decât să-şi dea aere şi să turbeze cât pofteşte.

— Îi trebuie odihnă, spuse Dearbhla. Şi supe calde.

— Supe calde? Aş lăsa-o la poarta azilului în cămeşoaie, dac-aş putea, la miezul nopții, s-o ia ăia de milă, altfel mă bagă-n faliment. Dar trebuie să plătesc şi ca s-o duc acolo trebuie s-o liniştesc întâi. Ai ceva la tine?

Dearbhla căută prin geantă şi-i arătă o punguliță şi o sticluță cu nişte plante măcinate amestecate cu rachiu.

— În punguță ai frunze măcinate de ciumăfaie. Pui o linguriță rasă într-un sfert de galon[33] de apă şi faci ceai.

---

[33] Un galon are aproximativ 4 litri.

Torni în ceai două picături de tinctură – nu mai mult! E lăsnicior pisat cu actea[34], pe-aici i se zice lumânărică...
— Nu-mi pasă ce e!
— Ai o foaie de hârtie şi o sticluță goală?
El le aduse repede şi se uită la ea cum toarnă un pic de pulbere în hârtia îndoită. Dar, când ea numără picăturile de tinctură, el întinse mâna şi turnă mai mult în sticluță.
— Dă-mi-o! spuse şi i-o luă.
— Ai acolo pentru cinci zile, îi spuse Dearbhla. Dacă-i torni doar două picături în ceai, o să se liniştească şi o să doarmă toată noaptea. Pui miere ca să nu se simtă amăreala.
— Ce mai contează amăreala? Ți-aş cumpăra-o pe toată dacă mi-ai vinde-o.
Se întoarse, căci îi sunase clopoțelul atârnat deasupra uşilor duble dinspre stradă. Se auzi un glas care-l chema.
— E rebelul ăla blestemat, pungaşul ăla! făcu băcanul. Zi-mi cât vrei, mai repede!
Dearbhla recunoscu vocea. Domnu' venise să facă schimb. Cel puțin putea să-i dea ConeiLee proviziile.
— Atunci pune tot în cutia asta două livre[35] de mălai, una de orz, o bucată de pastramă şi una de şuncă, îi spuse ea prăvăliaşului. O sticlă de oțet, nişte sirop de sorg şi acadele cu gust de mentă. Şi miji ochii la el: băcanul se temea de ea şi Dearbhla profita de asta când era nevoie. Să nu mă păcăleşti! îi spuse. Ştii de ce.
El o privi furios, dar nu zise nimic.
— Pe urmă i le dai pe toate muşteriului tău, adăugă ea. Pungaşului.
— Să i le dau lui?

[34] Actaea racemosa, plantă endemică în estul Americii de Nord, cu inflorescențe în formă de ciorchini care-i dau aspect de lumânare.

[35] O livră are aproximativ 0,5 kilograme.

— Aşa cum ai auzit. împreună cu ce vrea el, ca să-i faci un preţ bun. Şi spune-i că n-ai nevoie de ouă!
— Dar de ce?
— Nevastă-sa şi copiii mor de foame, răspunse ea, în vreme ce el se-mbată la crâşmă. Dă-i tot ce e-n cutia asta!
Băcanul luă foaia şi tinctura şi nu făcu decât să dea din cap. Apoi, cu proviziile Dearbhlei în braţe, se întoarse către cel care-l chema înfuriat şi închise uşa din ulicioară.
Dearbhla veni încet spre colţul clădirii, trăgând calul aproape în urma ei. Văzu căruţa oprită în faţa prăvăliei şi pe ConaLee cu flăcăuaşul înăuntru. Nu după mult timp, Domnu' ieşi şi încărcă proviziile, încântat că-l păcălise pe băcan să-i dea atâtea pentru două veveriţe moarte. Îi înapoie ConeiLee coşul cu ouă şi-i dădu acadeaua, apoi se îndreptă spre saloon. Dearbhla aşteptă şi în cele din urmă se apropie cu pas iute de căruţă.
Flăcăuaşul era ocupat cu acadeaua. ConaLee dădu să se ridice, uimită, dar Dearbhla îi făcu semn să tacă.
— Uite-aici, copilă, ia rădăcinile astea de molură şi fierbe-le în zeamă de orz! Ţii minte, nu? Ca să faci un întăritor pentru maică-ta.
— Ah, Dearbhla, mama nu e bine deloc.
— Fierbe-le când e plecat, ConaLee! Dacă-i dai mamei să bea, pe urmă o să mănânce. Dă-i terci de orz, ouă fierte, turte de mălai cu sirop. Tu şi flăcăuaşul mâncaţi şuncă şi ouă ochiuri. Mănâncă bine, trebuie să fii sănătoasă! Iar dacă el o fi beat când se-ntoarce de la saloon, leagă-l pe flăcăuaş de tine! Zi-i că mâni tu calul, ca să-l laşi să se odihnească!
— Ştiu... de-aia mă ia cu el. ConaLee o strânse pe Dearbhla lângă ea. Îţi aud inima, zise.
— E inima mamei tale, puternică, deşi pare slabă.
Dearbhla inspiră mireasma părului întunecat al copilei. Şi tu eşti puternică. Şi nu uita, nu m-ai văzut!

ConaLee îi dădu drumul.
— Mai vii pe la noi? El e plecat aproape în fiecare zi.
— Copila mea, şi-ar da seama. Dar sunt aproape şi te văd, ConaLee. Sunt lângă tine.
Dearbhla se îndepărtă repede; calul trăgea de hăț ca şi cum ar fi vrut s-o oprească la fiecare pas.
O săptămână mai târziu, fiindcă proviziile îi erau pe sfârşite, Dearbhla se întoarse în oraş. Pe uşa din față a băcăniei atârna o coroană pompoasă de crepdeşin negru. Aşa se obişnuia aici, ca şi în Sud, la moartea cuiva. Era decorată cu funde de satin negru, cu panglică neagră ondulată şi trandafiri negri de mătase pe care în scurtă vreme băcanul avea să-i vândă drept ornamente. Dearbhla se duse la intrarea de pe latură. Nu bătu la uşă, puse doar mâna pe ea şi aşteptă, căci ştia că el o văzuse trecând pe stradă.
El îi deschise pieptănat şi spilcuit, cu ochelarii pe nas.
— Ce-i? zise. Am treabă.
— Deci i-ai dat toată tinctura. Tot ce ai luat de la mine.
— Tacă-ți gura, femeie! Eşti aici fiindcă te las eu să fii. Prăvăliaşul o țintui cu o privire furioasă, mohorâtă, şi coborî vocea. Ia-i tu cufărul cu haine! Şi pieptenii şi zorzoanele.
— Bărbatul ăla care a venit la tine, care te striga când ți-am dat tinctura.
— Ăla? Un rebel, un şarlatan. Uite-aici, ia şi astea, fiindcă i-ai dat lui ce-ai cumpărat atunci.
— Ia şi pune hainele şi lucrurile ei cele mai bune în cufăr şi, când îl vezi data viitoare, dă-i-l lui! Spune-i că vrei să scapi de zorzoanele ei, că nu mai ai nevoie acum să meargă la azil. Vrei să le dai de pomană. Şi că s-a întâmplat să vină el.
— Ha! De ce lui? Mai încolo aş putea să vând agrafele şi broşele alea...
— Pui în cufăr numai hainele cele mai bune ale nevesti-tii: o jachetă de mătase, fuste, rufărie, ciorapi. Şi încălțări, ghete de piele. O plasă de păr şi nişte piepteni.

— Şi dacă nu vreau? rânji el.
— Dacă nu vrei, unii s-ar putea să afle ce-ai primit de la mine.
— Vrăjitoareo! zise el. Nu te-ar crede nimeni.
— Dar lumea ar bârfi. Că a murit brusc, că tu vorbeai de azil… Ea le-a spus altora.
— Cum să le spună? Stătea în odaia ei sub cheie.
— Striga de la fereastră, noaptea, când zăceai beat. Striga că i-e frică de azil şi de pumnii tăi. Ţipa în stradă. Cânta şi se văita.
El se înroşi la faţă, căci s-ar fi putut. Fruntea lată i se umplu de broboane.
— Pleacă de-aici! spuse.
— Nevastă-ta, zise Dearbhla, a fost vrăjitoare. Ce simţi acum e căldura ei.
— Era cu mintea dusă. A murit. Am îngropat-o.
— Ce i-ai zis la pastor, la oameni? C-a băut otravă când o luaseră năbădăile?
El o privi pieziş.
— Că a căzut pe scări. Avea o umflătură la cap.
— Deci ai aşteptat-o să adoarmă şi-ai aruncat-o pe scări. Acum e furioasă. Era cu minţile duse, zici? Păi bezmeticii au forţă cât zece, au puteri să te bântuie, să te zăpăcească…
El aruncă o privire în spatele Dearbhlei, dincolo de ea, ca şi cum de acolo l-ar fi pândit un duşman.
— Scapă de lucrurile alea, dar nu le da altcuiva! Numai scandalagiului de care zici că e şarlatan. Şi povesteşte-i de azil! Că nevastă-ta voia să se ducă acolo să se trateze şi să se odihnească, dar ai aşteptat prea mult şi acum vrei să scapi de lucrurile ei. Puterea ei o să treacă de la tine asupra lui.
O libelulă mare ţâşni printre ei, bâzâind. Băcanul se împletici înapoi, speriat.

— Umple cufărul, zise Dearbhla, şi atârnă cheia de o panglică! Dă-i lui lada, şarlatanului. Dacă vrea să se uite înăuntru, zi-i să deschidă el, să scotocească! Tu nu le atinge! Spune-i că sunt mătăsuri, pentru o femeie de condiție. El o să ia asupra lui furia ei. Dacă-i dai giuvaierele ei, o s-o ia şi mai repede. Şi o să plece departe.
N-ai să-l mai vezi.
Băcanul îşi şterse fruntea cu mâneca.
— Aşa fac, spuse.
— Atunci ai să fii salvat, îi zise Dearbhla şi trase uşa între ei.
Din locul ei de observație de pe culme, aşteptă şi-l zări pe Domnu', cum îşi spunea el, dar nu văzu la el niciun semn pe care să-l poată citi. Îl simțea clocotind ca un vârtej care, trecând, făcea să freamăte copacii. Se ținu departe. O vreme fu vânzoleală, apoi se aşternu tăcerea. Când nu mai putu să aştepte, coborî pe potecă. Uşa casei era deschisă. Aproape totul dispăruse. Proviziile fuseseră luate din cămară, şi la fel oalele, salteaua de puf, păturile, nu mai rămăsese decât cadrul patului. Salteaua de paie a ConeiLee nu mai era, erau însă hainele ei. Prin fereastra din spate, Dearbhla văzu vaca moartă, căzută într-o rână, umflată parcă gata să plesnească.
— Ne-a fost teamă s-o tăiem, auzi ea un glas din spate. Nu ştiam de ce-a murit.
Se întoarse şi-o văzu pe văduvă, femeia care locuia pe culmea dinspre est, legănându-se pe vârfuri ca să-l adoarmă pe bebeluşul legat la piept într-un şal.
— Poate aş fi lecuit-o, zise Dearbhla.
— Eşti doftoreasa aia de sus, nu? zise văduva şi veni mai aproape, să-i arate copilaşul adormit. Eu am luat fetița. N-am putut să fac copii la viața mea, pentru mine e o binecuvântare. Şi el a zis că să luăm orice ne foloseşte de-aici, să nu se piardă. Mie mi-a dat calul lui, cu el am venit.

— Aşa de rău era Eliza? întrebă Dearbhla. N-au avut nevoie de cal pentru ea?
— A, n-avea nicio putere! Mută, parcă fără simțire cu totul. Acu' trei zile au plecat cu ea la azil. El zicea că e ca la hotel. Să se odihnească şi să se vindece. Era îmbrăcată frumos, cu nişte haine pe care le-a adus el de la oraş. Eu i-am aranjat părul, după o poză dintr-o revistă care-i plăcea fetei. Văduva ailaltă mai bătrână, de dincolo – ea a luat băieții. Ai ei au murit în război.
— ConaLee unde e?
— Fata? S-a dus cu el, să-l ajute cu maică-sa.
— A plecat în lume cu un copil de doişpe ani?
— În lume? E taică-su. Ea îi zicea Domnu'. Aşa-i ziceam toți. Mă ajuta şi pe mine din când în când, era singurul bărbat pe-aici pe sus.
Dearbhla o privi în ochi. Văduva nu mai era tânără, dar ar fi putut încă avea copii. Probabil se culcase des cu ea – şi ea nici măcar nu-i fusese prizonieră.
— Îi ziceai Domnu'? o întrebă. N-a spus niciodată cum îl cheamă? Ce bărbat care trăieşte cinstit şi-ar spune Domnu'?
Femeia dădu din umeri.
— Nu-nțeleg ce vrei să spui.
— N-are-a face, răspunse Dearbhla. Ai un copil frumos acum. Sănătos. Când o să crească, o să-ți prezică viitorul. Biata ei mamă, a pierdut totul!
— El zicea ceva de tratament, spuse văduva. Dar viața aici e prea grea pentru o femeie ca Eliza. Fetița asta n-avea nicio haină, doar o învelitoare. O să-i fac eu câte ceva.
Dădu şalul laoparte şi-şi trecu un deget blând peste fruntea copilaşului.
Dearbhla se întoarse spre vechiul cufăr cu pături, îl deschise şi scotoci în el după lucrurile ConeiLee, dând la o parte cuverturi şi pleduri. Ridică salopeta cusută de Eliza în iarna când se născuse copila.

— Ia aici, pentru iarnă! îi spuse văduvei. E căptuşită cu blană de iepure. A purtat-o soră-sa.
Văduva luă hăinuţa şi o întinse peste fetiţă, măsurând-o.
— Ah, şopti, mulţumesc!
— Sper ca Eliza să se întoarcă să stea la mine, răspunse Dearbhla, dacă-şi vine vreodată în fire. Dar de un copil mic nu pot să am grijă. Ţine tu fetiţa, creşte-o ca şi cum ar fi a ta....
— O, da! I-am promis Elizei, deşi ea nu m-a băgat în seamă. Văduva îşi mută privirea şi păru să chibzuiască. Ştii ce? spuse. Eu am doi cai şi nu ştiu dac-aş vrea să mai hrănesc unul. Nu vrei să-l iei tu, să-l ţii la tine? Dacă Eliza se întoarce vreodată...
— Cum doreşti, zise Dearbhla.
— Noi putem face o plimbare pe jos înapoi, e zi frumoasă. Îmi pare rău că n-ai ştiut... de plecarea Elizei. A fost din senin...
Dearbhla dădu din cap.
— Mai bine aşa, zise.
Ieşiră împreună din casă. Dearbhla rămase locului până când văduva dispăru din vedere, apoi luă calul de dârlogi, potrivi şaua şi desaga goală. Văduvei nu i-ar fi păsat de cărţile ConeiLee, care fuseseră cândva ale Elizei, dar Dearbhla le luă aproape pe toate şi luă şi mica farfurie decorată cu albastru adusă din vechea cameră de domnişoară a Elizei, o încăpere mai mare decât toată casa asta. Pe când avea doar trei ani, Eliza o întrebase pe Dearbhla dacă nu poate să fie ea mama ei. Când i se spusese că mama nu mai este, copila şoptise peltic:
— Atunci, Dearbhla, spune-mi că sunt comoara ta!
Şi Dearbhla acceptase, cu toate că adevărata ei comoară era băiatul care stătea lângă ele, mângâind părul Elizei.
Dearbhla intră în casă şi suflă peste oglinda mică de pe perete. Aburul dispăru, dar ea spera să vadă imaginea

tremurătoare a ConeiLee alergând pe un câmp, chemându-şi mama, nu de teamă, ci doar ținându-se după ea. Credea că ar fi simțit dacă Domnu' ar fi păstrat copila pentru el. Eliberat de toate, ticălosul le lăsase fără îndoială pe amândouă la porțile azilului şi nu se mai arătase, văzându-şi de drum cu bijuteriile văduvei şi cu căruța. Probabil avea s-o vândă, şi iapa la fel, şi să plece cine ştie pe unde – să dea banii pe tren sau diligență. Calul ar fi luat-o probabil înapoi spre casă dacă avea prilejul. Dearbhla trase obloanele de la ferestre şi propti scândurile peste ele. Luă hainele ConeiLee, înfăşurate într-o pătură rămasă. Lacătul desfăcut, aruncat pe prispă, avea cheia în broască. încuie uşa şi păstră cheia, ca să salveze măcar ce era aici. El otrăvise vaca, Dearbhla era sigură, ca s-o sperie pe ConaLee, dar ea ar fi mers oricum cu mama ei. Mai târziu, când din vacă n-avea să mai rămână decât un schelet bătut de ploi, Dearbhla avea să lege oasele de pălimar, iar craniul să-l priponească de prag. Nu farmece, ci pază. Avertisment şi prevedere, în caz că se apropiau alții.
Lăsă astfel casa abandonată. Suind pe cal, îl mână în sus pe potecă şi pipăi, vârât sub oblânc, un cocoloş de hârtie în care găsi nişte bob spart. Câteva găini scăpaseră neprinse şi văduva avusese de gând să le ademenească. Dearbhla lăsă o dâră subțire în urmă, pe toată poteca, până sus. Uitându-se în spate, văzu vreo şapte-opt puicuțe, găinile cele mai tinere şi mai sprintene, ieşind din pădure şi de pe marginile drumului, dând din aripi şi luându-se după ea. Avea să le închidă în coşmelia cu acoperiş înclinat ridicată lângă peretele casei, ca să tragă căldură de la el, să le înjghebeze câteva cuiburi pe stinghii, să pună vreo doi câini să le păzească. Paie şi nutreț avea din belşug, iar cu ajutorul ouălor putea să treacă mai uşor de vremea rece. Văzu, în frânturi de viziune, menghina în care le ținuse strâns Domnu', spartă acum. ConaLee şi mama ei n-aveau să facă

frigul sau foamea. O forţă de dincolo de orice farmece le împinsese către un liman pe care Dearbhla nu li-l putuse oferi.

Unii pacienţi cronici (...) sunt printre cei mai plăcuţi şi mai amabili. (...) E un fel de insolenţă din partea noastră să spunem că recuperarea este imposibilă (...). Când nu pot fi vindecaţi, trebuie să considerăm că pacienţii se află sub tratament toată viaţa.

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

ConaLee
TRATAMENT MORAL

Cheia s-a răsucit în broască. Tânăra infirmieră, mai în vârstă decât mine, dar mai tânără decât mama, nu purta inele sau bijuterii. Poate nicio infirmieră nu purta. Avea o uniformă simplă: bonetă albă micuţă, apretată, prinsă la marginea frunţii, rochie neagră cu mânecă lungă, şorţ alb lung, cu bretele late pe umăr şi cu pieptar înalt. O legătură de chei pe un lănţug îi dispărea în buzunar. M-am simţit ruşinată de hainele mele.

— Bună dimineaţa, doamnelor! Vă rog să mă urmaţi până la cabinetul domnului doctor Story, ne-a spus. Vom traversa Secţia B, apoi vom coborî scările până în rotondă, la parter.

— Vă mulţumim foarte mult, i-am răspuns. Eu sunt domnişoara Eliza Connolly, iar pacienta mea este domnişoara Janet...

Ea s-a tras doar un pas înapoi şi ne-a făcut semn s-o urmăm.

Mama a zâmbit parcă încântată. Am ieşit după ea. Sora, dacă aşa se chema, a încuiat uşa camerei noastre şi s-a întors cu spatele fără să ne mai arunce vreo privire.
Am luat-o pe mama de braţ şi ne-am ţinut pe urmele ei. Se auzeau zgomote şi agitaţie, toate parcă pe acelaşi ton, ca o muzică în falset. Spitalul se trezise şi părea un orăşel cu toate părţile în mişcare. Pe lângă noi a trecut în sens invers un şir de paciente care se ţineau după propria lor infirmieră. Altele şedeau pe canapele şi balansoare în lungul coridorului, cosând, brodând sau citind. O femeie cu nişte pene prinse în coc s-a uitat la noi printre frunzele unui palmier înalt. Eu mergeam cu privirea aţintită înainte. Mama părea destul de calmă. Era limpede că toată lumea ieşise din camere pe coridor: uşile erau închise şi holul lat zumzăia. Peste tot în jur se auzeau glasuri de femei, ca nişte păsări oarbe rotindu-se într-un tunel. Coridorul era luminat de ferestrele mari din capătul celălalt şi am avut senzaţia că traversăm un şir de conversaţii care se înalţă şi scad pe rând. Apoi, dintr-odată, totul a amuţit. Sora încuiase uşile secţiei în urma noastră şi eram deja pe scară.
Domnul doctor Story îi spusese infirmierei că poate să plece şi acum stătea în faţa noastră. Nu era nici chipeş şi impozant, nici bătrân, dar avea ţinuta calmă a unui bărbat mai în vârstă. Părul închis la culoare era pieptănat cu cărare într-o parte şi mai lung la spate. Avea sprâncene negre groase, iar ochii adânciţi în orbite, albaştri-cenuşii, păreau uşor traşi în jos la colţuri şi-i dădeau un aer răbdător sau trist. Purta favoriţi subţiri în partea de jos a obrajilor, guler alb apretat cu cravată bleumarin de mătase, costum simplu şi mirosea a săpun. Avea o expresie blândă a gurii şi glasul cald, ca şi cum timpul nu şi-ar fi pus niciodată amprenta asupra acestui loc şi nici lui nu i-ar fi grăbit vorbele. Ştiam că quakerii sunt unionişti cei mai mulţi şi aboliţionişti cu toţii. Asta îl făcea probabil să iasă în

evidență aici. Sus pe munte, eu şi mama fuseserăm sclave vremii şi nevoii de a ne hrăni, iar după ce ne găsise Domnu', şi toanelor lui. Nu vânate ca Eliza din poveste, nu biciuite, dar Domnu' ne folosise după cum avusese chef şi, în felul lui, ne vânduse.
— Vă rog, luați loc! a spus doctorul şi ne-a condus la scaunele tapițate puse cu fața spre masă.
Ne-am aşezat. Mi-am închipuit pe birou un set de ceai şi ceşcuțe de porțelan, ca şi cum am fi fost într-o vizită. Până când el a vorbit.
— Doamna Bowman îmi spune, domnişoară Janet – aici s-a uitat la mama –, că ai fost adusă aici de un necunoscut aflat în trecere şi că domnişoara Connolly te-a însoțit în călătorie.
Mama a ridicat privirea, atentă, fără să se uite la mine.
El a venit, s-a aşezat pe scaunul de alături şi s-a aplecat spre ea. A părut gata s-o ia de mână, dar mi-am dat seama că se stăpâneşte.
— A fost o călătorie Dibicilă? a întrebat-o.
Ea s-a aplecat înainte şi a dat încet din cap, de mai multe ori. Poate lui avea să-i vorbească. Speram, aproape.
— Ți-a făcut cineva vreun rău în timpul călătoriei? Doctorul a şovăit. Sau înainte?
Mi-am ținut răsuflarea, temându-mă că mama avea să răspundă. Mie mi se părea că Domnu' îi făcuse rău în fiecare zi, nu că ar fi bătut-o sau ne-ar fi lovit pe vreuna din noi, dar din priviri şi din atingeri, din felul cum ne ținea strâns după cum avea chef. Ea stătea în picioare, şedea sau zăcea nesimțitoare sub el şi el părea s-o întărâte cu tot felul de sunete. Ce avea să răspundă mama acum? Şi-a ferit ochii, privind în jur. Speram să-i vorbească doctorului şi să-l convingă că povestea pe care o spusesem e adevărată.
— Domnişoară Janet, a reluat el, sper că, în timp, ai să-mi vorbeşti. O să ne întâlnim o dată la două zile, în cabinetul meu, ca să te poți adapta la viața de aici. O vreme ai să

rămâi la noi. Să-ți repartizăm o infirmieră ca să-ți fie mai uşor? Sau ai prefera ca domnişoara Connolly să rămână lângă dumneata şi să te însoțească în programul zilnic, adică în activitățile de peste zi...?
Mama s-a întors spre el.
— Ah! a spus. Da.
Era o voce înceată, vocea ei nouă, care în mine nu atingea nicio coardă. Mie mi se părea că-mi amintesc cum cântam, strigam şi râdeam împreună. Cum ea îmi citea mult, mult, până adormeam. Anii în care fuseserăm doar noi două, numai cu anotimpurile, cu animalele, cu Dearbhla şi cu femeile din împrejurimi – erau mai multe la vremea aceea...
— Foarte bine, atunci, a spus el. Te rog să ai puțină răbdare. Trebuie să stau de vorbă cu domnişoara Connolly, dar sper că ai să ne comunici şi gândurile dumitale.
Mama a dus o mână la gură şi a dat din cap.
Medicul s-a întors spre mine ca o căldură care mă căutase şi acum mă găsise.
— Domnişoară Connolly, de când o cunoşti pe pacientă?
— De vreo doi ani, am răspuns, alegându-mi cu grijă cuvintele. Dar am auzit-o rareori să vorbească în timpul ăsta... aşa cum a vorbit acum, cu dumneavoastră.
— Doamna Bowman mi-a transmis informațiile pe care i le-ai furnizat.
— La multe întrebări n-am putut răspunde.
— Doamna Bowman nu participă la luarea deciziilor medicale, a spus el, deşi face observații. Îmi poți spune ce a provocat incendiul care a distrus casa domnişoarei Janet? Doctorul părea generos, dar îmi dădeam seama că mă citeşte. A fost descoperită cauza?
— Era noapte. Unii ziceau că a fost un trăsnet, alții, nişte petrol lampant vărsat. Nimeni nu ştia exact. Dar familia pentru care lucram eu... s-a mutat în Nord a doua zi, la

nişte rude, fiindcă cineva... le-a omorât animalele – găinile, vacile, cei doi cai. În noaptea incendiului.
Spusesem prea mult. Acum ar fi putut să-mi ceară nume – rude, vecini, oraş. Dar el nu mi-a cerut.
— Mulți au suferit, a zis, şi suferă şi acum, mai ales aici, în statul acesta de graniță. Războiul s-a sfârşit, dar suferința încă nu.
Părea să-mi fi citit gândurile mai bine decât le puteam eu gândi. Am ținut însă în mine inima bubuitoare a iepurelui de pe pajişte şi vâjâitul bufniței care fâlfâia din aripile-i mari, luându-şi zborul în căutarea lui, să-l sfâşie.
— Ce-mi poți spune despre domnişoara Janet? Ce-o interesează, ce-o amuză?
— Avea o mulțime de cărți, am spus, şi alegea câte una din care să-i citesc. Îi plăceau Wordsworth, sonetele lui Shakespeare, câteodată pagini din vreun roman. Sau dintr-o carte pentru copii. Avea Copiii apelor, cu desene.
— Îi citeai Shakespeare? Ai învățat carte?
— Numai acasă. Tata era învățător, ne punea la lecții până să plece la război. Frații mei s-au dus şi ei. Niciunul nu s-a mai întors. Mama... a murit după terminarea războiului. N-am alte rude în viață şi de atunci am lucrat ca servitoare internă. Domnişoara Janet avea pian şi o grădină care ai fi zis că tot e un pic îngrijită chiar şi după ce se sălbăticise. Da, mi se pare că-i plăceau cărțile şi discuțiile... despre cărți.
El o includea şi pe mama în fiecare privire, ca şi cum ar fi vrut s-o atragă în conversație.
— Nici domnişoara Janet n-are rude? a întrebat. Copii? Am observat că nu poartă verighetă.
Unde-i era verigheta? De când o ştiam, mama avusese un inel simplu de aur. Am simțit bufnița albă plonjând, cu ghearele răşchirate, asupra lighioanei care alerga prin iarbă.

Copiii mamei erau copiii mei, şi totuşi eu eram unul dintre ei.
— Domnişoară Connolly, orice ştii să ne spui despre pacientă ne va fi de ajutor.
— N-are copii, am izbutit să spun. Din câte ştiu eu. Nimeni nu pomenea de ei. Întotdeauna i s-a spus „domnişoara Janet”. Poate să fi fost logodită, dar foarte mulți bărbați au plecat la război. La ea în casă pe pereți avea tablouri cu portrete de-ale părinților şi bunicilor ei. Era casa familiei.
— Şi de ce n-a angajat pe cineva care să aibă grijă de ea? Cum erai angajată dumneata? Hm, poate nu ştii răspunsul la aceste întrebări.
— Nu, domnule. Nu cred că era în stare. Ieşea rareori. Stăpâna mea îmi spunea să-i duc de mâncare de la masa noastră şi coşuri cu bucate. Seara mă duceam şi mâncam cu ea – familia care mă ținea pe mine îi cunoscuse pe ai ei, tatăl ei fusese judecător, am impresia, dar asta cu mult timp înainte să...
El m-a întrerupt.
— Domnişoară Connolly, e clar că între voi două există o legătură. Aş vrea să te angajez ca infirmiera domnişoarei Janet, să împărțiți camera, să te ocupi de ea şi să urmați împreună programul de aici. Dar nu te pot plăti decât cu casă şi masă – deocamdată, până când putem stabili clar că ai în mod constant un efect benefic asupra ei. Poate ai să înveți abordarea noastră. Va trebui să-i raportezi doamnei Bowman despre progresele înregistrate de domnişoara Janet.
— Domnule doctor, i-am spus, aş vrea foarte mult să rămân.
— În funcție de rezultate, a răspuns el. Lucrurile trebuie să fie clare în privința asta. Vezi dumneata, cărțile sunt foarte bune, desigur. Eu şi domnişoara Janet cu siguranță vom discuta despre cărți – dădu el din cap spre mama –, dar un

regim strict, care include mişcare – o plimbare de trei-patru-cinci mile pe zi, un joc de crochet sau cu cercul pe pajiştea din faţă, plimbări cu trăsura spre seară –, este esenţial. Dimineaţa încurajăm divertismentul de calitate, stimularea intelectuală în tovărăşia altora, discuţiile despre chestiuni de interes, activităţile utile. Pentru femei cusutul şi broderia, pictura în pastel, pur şi simplu de plăcere, pentru exprimarea sinelui. Uneori seara avem prelegeri şi recitaluri pentru cei care sunt capabili să le recepteze.
Am dat din cap, întrebându-mă dacă avea să descopere cine e mama cu adevărat. Eu însămi deja nu mai deosebeam adevărul de amintire. Mama împuşcase căprioare, le omorâse şi le tranşase, întotdeauna cu Dearbhla. Le ţineam minte muncind în pălăriile cu boruri largi, jupuind şi spintecând, învelite în mănuşi de piele până la coate, ţineam minte şuvoiul de măruntaie aburinde care se prăvălea la pământ, carcasele atârnate. Auzeam pocnetul puştii în pădure, duduitul paşilor alergaţi sau furişi aproape de ascunzătoarea mea, simţeam mirosul de pământ din beci. Împingeam pietrele reci fixate în pereţi şi nu ştiam de ce. Dar doctorul vorbea. Vocea lui m-a făcut să mă adun.
— Ai să vezi, domnişoară Connolly, spunea. Aici avem un program foarte bine structurat, bazat pe compasiune, aer curat şi mâncare sănătoasă. Pacienţii noştri sunt protejaţi de amestecul rudelor şi de orice conflicte. Ne dorim să-i învăţăm responsabilitate şi participare. Abordarea noastră este cunoscută sub denumirea de „tratament moral”. Mulţi pot fi vindecaţi printr-un tratament omenos, iar incurabilii pot fi trataţi cu omenie.
Părea o şaradă, dar discuţia de fapt se încheiase. Doctorul o luase pe mama de braţ şi ne-a condus în anti-cameră. Am găsit-o aici pe doamna Bowman, cu care cel mai probabil urma să discute situaţia noastră. Ea a intrat după el în cabinet şi a închis uşa.

Eram aproape ameţită. Gândurile mi se încâlciseră şi nu-mi mai aminteam clar ce spuseserăm, nici el, nici eu. El spusese că puteam să rămân, nu-i aşa? Doamna Bowman cu siguranţă avea să refuze. Podeaua părea să mi se clatine sub tălpi asemenea sloiurilor de pe râul Elizei, în timp ce duşmanii ei strigau după ea şi plesneau din bici peste întinderea de gheaţă. Întâlnisem foarte puţini bărbaţi care să se uite cu adevărat la mine. În timpul războiului fuseseră tâlharii pe care nu-i văzusem niciodată şi pe care-i ştiam numai după groaza care mă cuprindea – mă făceam mică, ghemuită, ascunsă. Şi Domnu', tâlharul care rămăsese doar ca să abandoneze apoi tot ce zămislise el însuşi şi tot ce distrusese. Probabil copilaşii erau deja înţărcaţi acum, supărăcioşi, cu dureri de burtă de la laptele de vacă sau de capră. Băieţii măcar se aveau unul pe altul, iar flăcăuaşul era îndeajuns de aproape ca să poată veni pe jos până la casa noastră, peste creastă, când avea să mai crească, şi să vadă ce mai rămăsese din ea. M-am întrebat cât avea să mai ţină minte poveştile pe care i le citisem, jocurile de-a vulpea şi gâştele, poezioara cu degeţelele, căniţa lui frumuşică de lemn, cu mânerul sculptat ca o coadă de veveriţă, pe care o ţineam pentru el. Nu voia să adoarmă până nu-i citeam din Copiii apelor. Râdeam de întrebările lui Tom „ce sunt albinele?" şi „ce e mierea?", fiindcă el ştia ce sunt şi răspundea peltic. Îi spuneam că-l fac să crească nişte făpturi pe care nu le vede. Aşa că poate lumea se învârtea în jurul zânelor – Tom cel din carte putea să se schimbe în copil al apelor, mic cât un peştişor, şi să tânjească să fie libelulă. Inima flăcăuaşului însuşi era foarte aproape de a mea, chiar şi după ce începuse să meargă – îl purtasem la piept în şal, lipit de mine, în fiecare zi a vieţii lui, în timp ce umblam de colo-colo. Până se născuseră gemenii fuseserăm doar noi doi. Mă gândeam că, şi dacă ar fi ţinut minte măcar

că cineva îl strânsese în brațe, îl hrănise, îi vorbise cu căldură, tot ar fi fost ceva.
Mama s-a întins să mă ia de mână, ca şi cum m-ar fi simțit că şovăi. Surprinsă, i-am prins degetele subțiri. Verigheta îi dispăruse, nu ştiam de când. „Nu sunt taică-tu şi nici n-am fost vreodată. Nu v-am văzut niciodată pe tine sau pe maică-ta până acum...” Sigur el o luase ca s-o vândă, ca să aibă bani pentru noua lui aventură. Am închis ochii ca să mă gândesc la poeții mei. Acasă, seara, îi citeam mamei când el era plecat, iar cei mici dormeau. Ei fără îndoială îi făcea bine, iar mie, care mă temeam că el avea să sosească în scurt timp sau să se întoarcă în zori, simțindu-se rău de atâta băutură, îmi aducea o mică mângâiere. Eram obosită de când cu gemenii şi citeam din cărți de poezie pe care le puteam deschide la orice pagină. Mi-au venit în gând cuvinte: „al vieții noastre astru”, „sufletul”[36]. Atunci am auzit voci din cabinet. Luminatorul de deasupra uşii era deschis – o scăpare. Nu puteam să le spun asta celor dinăuntru, de teamă că m-ar fi învinuit că trag cu urechea, şi nici să mă foiesc, ca să nu-şi dea seama că le sorb fiecare cuvânt. Doamna Bowman vorbea cu un glas îmbibat de dezaprobare. Am auzit-o întrerupându-se. Probabil era cu buzele țuguiate.
— Şi vreți s-o angajați pe această domnişoară Connolly, această... Eliza? Nu ştim nimic despre ea.
— Doar că a primit o anumită educație, a replicat doctorul Story, şi pare să se bucure de încrederea absolută a pacientei. Dar despre celelalte infirmiere şi despre infirmieri ce ştim? Sunt bărbați şi femei, mulți dintre ei tineri, proveniți din Weston sau din orăşelele din preajmă. N-am fi

[36] Din „Odă semnelor nemuririi”, poezie de William Wordsworth (1770 – 1850), aici după traducerea lui Tudor Dorin din Antologie de poezie engleză, vol. II, Minerva, Bucureşti, 1981, p. 100.

putut începe prin a concedia personalul, căci aici noi suntem străinii, împreună cu domnul O'Shea, sosit cu doi ani înaintea noastră. El a recunoscut că şi-a luat numele medicului quaker care l-a salvat în timpul războiului şi ne-a furnizat de la acesta un dosar medical şi o scrisoare. Şi e un paznic de noapte excelent. Deci nu putem prezice întotdeauna ce va fi.

Îl auzeam măsurând camera cu pasul, fără grabă, chiar prin fața ferestrelor. Doamna Bowman şedea mai aproape de uşă, în scaunul pe care stătusem eu. Vocea i se auzea clară.

— Domnul O'Shea şi-a depăşit atribuțiile, a spus ea. Le-a dat acestor două persoane, în zorii zilei, cafea şi turte de mălai, de parcă treaba noastră ar fi să-i hrănim pe toți cei care ne bat la uşă, inDiberent de oră. I-am vorbit cu asprime.

— Doamnă Bowman, acum mai bine de doi ani, unchiul meu ne-a rugat să facem împreună călătoria din Pennsylvania până aici. Şi eu, şi dumneavoastră i-am fost învățăcei celui care a definit „tratamentul moral" şi în fiecare zi mă simt recunoscător pentru prezența dumneavoastră.

— Dar, domnule doctor, O'Shea le-a primit din proprie inițiativă...

Mi l-am închipuit pe medic ridicând blând o mână ca s-o întrerupă.

— În anumite cazuri rare, doamnă Bowman, angajații de încredere trebuie să-şi exercite judecata şi să ne informeze imediat. Nu uitați, predecesorul meu aici era un părinte al oraşului care a zăcut prin închisorile unioniste. Nouă Westonul ni se pare poate un simplu locşor pierdut între câmpuri şi păduri, dar el a fost un oraş al confederaților ocupat pe aproape toată durata războiului de armata Uniunii. Pe pajiştea mare din față au campat două mii de infanterişti. Corturile lor albe au dispărut, dar noi trebuie să ne facem prieteni în oraş. Bunătatea domnului O'Shea, mai

ales față de cineva de noblețea domnişoarei Janet, e doar de bun augur. De fapt, chiar am să-i spun asta.
— Am înțeles.
— Sunt sigur că e un caz izolat. Cât despre domnişoara Connolly... Eliza, nu-i aşa? Poate că domnişoara Janet – nu cred că acesta e un nume de familie – n-o să-şi amintească niciodată cine a fost, dar poate va reuşi să accepte cine e acum. E clar că suferă grav de melancolie şi de o traumă, dar nu dă semne de autoamăgire sau de manie[37]. Deocamdată ocupă o cameră pentru două persoane; o să rămână acolo, cu fata pe post de infirmieră, până când se mai întremează – în câteva săptămâni, bănuiesc, dacă se ține de regimul de viață prescris. N-am pomenit nimic de asta şi n-am promis nimic, însă, dacă domnişoara Connolly învață şi se adaptează, ar putea să lucreze apoi şi cu alte paciente care suferă de afecțiuni oarecum similare cu ale domnişoarei Janet.
Am rămas cu privirea în gol în anticameră, cu răsuflarea tăiată. Oare aveam să port uniforma aceea atât de curată, de...?
— Domnişoara Janet este o pacientă care stă pe spezele noastre, a spus doamna Bowman, în ciuda „sensibilităților” ei. Şi trebuie să ne asumăm plata încă unui salariu...
— Am negociat termenele, doamnă Bowman. Tânăra s-a învoit să primească doar casă şi masă până când pacienta ei face progrese mulțumitoare. Dacă ulterior va începe sau nu să lucreze cu alte paciente – asta e o decizie... pe care o las la latitudinea dumneavoastră. Mă bazez pe standardele dumneavoastră de calitate.
În cabinet s-a lăsat tăcerea.

---

[37] La vremea respectivă, prin manie se înțelegea „nebunie furioasă”.

— Puneți-o pe lângă una dintre infirmierele mai tinere şi foarte bune, a zis doctorul, care să aibă în grijă o pacientă vorbăreață, capabilă să încurajeze conversația. Domnişoara Connolly poate să învețe cel mai bine abordarea noastră dacă participă la aplicarea ei. I-am spus că vă voi cere părerea şi că voi sta din nou de vorbă cu ea aici ca să evaluăm ce e de făcut mai departe. Suntem deci înțeleşi, doamnă Bowman?
Podeaua a scârțâit: doamna econom se ridicase de pe scaun. L-am auzit pe medic grăbindu-se spre uşă şi deschizând-o, murmurând „mulțumesc”, şi m-am grăbit eu însămi să netezesc o şuviță din părul domnişoarei Janet. Doamna Bowman a intrat în anticameră ca o navă încărcată cu balast.
— Vino cu mine, Eliza – cu domnişoara Janet, fireşte! Trebuie să discutăm recomandările domnului doctor.
— Cabinetul de consultații al domnului doctor Story se află la etajul doi, ne-a spus doamna Bowman. E ca un salon, cu un birou din lemn masiv, cu câteva fişete, cu hărți înrămate pe pereți şi cu un glob terestru încorporat într-o măsuță joasă de alamă.
A dat din cap, ca şi cum îi făcea plăcere să ne spună toate astea.
Un glob geografic? M-am întrebat dacă se învârte, ca o minge. Biroul doamnei Bowman era simplu. O masă de scris cu două scaune cu spătar în fața ei şi, în spate, câteva dulăpioare închise.
— Relația dintre noi este acum profesională, a început doamna Bowman. Pentru restul personalului şi pentru paciente, dumneata ai să fii „sora Connolly”.
Infirmierelor noastre le spunem „surori”, deşi responsabilitățile dumitale aici nu sunt de natură medicală. Orice chestiune de natură medicală trebuie comunicată conducerii – mie, adică –, iar, în secțiile de bărbați,

domnului econom. Vei participa la păstrarea liniştii în secţia dumitale, va trebui să observi cum sunt ghidate pacientele să respecte programul zilnic, vei ţine legătura cu personalul domestic şi cu spălătoria.

O lumină părea să se fi aprins brusc. Ochii mi s-au umezit de uşurare.

Ea s-a oprit ca să ne fulgere cu privirea – pe mine, apoi pe mama.

— Pentru moment, a continuat, singura dumitale grijă este domnişoara Janet – sau oricum se numeşte…

Am dat din cap, ca şi cum eram de acord cu nesiguranţa numelui.

— … Dacă vei fi sau nu angajată permanent depinde de progresele pe care le va face pacienta dumitale. Trebuie să rămâi alături de ea tot timpul, afară de cazul când e ocupată sau supravegheată în alt fel. O vei însoţi zilnic la orice activitate, inclusiv la masă. Camera ei e suficient de mare pentru amândouă. De fapt, doamna care a locuit acolo înainte a avut propria infirmieră angajată de familia ei, oameni cu o situaţie foarte bună…

Am aruncat o privire spre mama, care-şi purta atât de firesc hainele elegante.

Doamna Bowman şi-a ferit privirea.

— O să pun să fie aduse din nou în cameră un pat şi aşternuturi.

— Vă mulţumesc, doamnă Bowman.

Peste masa care ne despărţea, ea şi-a deschis registrul la o listă a angajaţilor. Am văzut coloane şi cifre, dar nimic pe care să-l pot desluşi.

Doamna Bowman a închis condica şi s-a ridicat, întinzându-mi un teanc de haine.

— Poftim aici două uniforme! Ai fost de acord să primeşti numai masă şi casă până vei dovedi ce poţi. Hainele dumitale trebuie să fie curate şi călcate, iar boneta,

apretată. Aproape toate infirmierele care locuiesc aici sunt cazate în camerele de la ultimul etaj. Uniforme curate se împart în fiecare miercuri şi sâmbătă. Deocamdată, ale dumitale îţi vor fi aduse în cameră.
— Mă schimb imediat, doamnă Bowman...
— Trebuie să iei seama cum lucrăm cu pacientele şi s-o încurajezi pe domnişoara Janet să interacţioneze. Ai să urmăreşti ce face o altă infirmieră, sora Blevins, cu pacienta ei, doamna Kasinski. Timp de câteva săptămâni, programul vostru zilnic va fi identic. Doamna Kasinski e foarte... expresivă şi poate o va influenţa şi pe domnişoara Janet să comunice. Sora Blevins va trece pe la voi într-o oră. Ai vreun talent, domnişoară Connolly?
— Păi… citesc bine cu voce tare. Pot să recit… poezii sau…
— Nu cânţi la niciun instrument, nu? Sau din gură.
— Ştiu să cânt la muzicuţă...
— Muzicuţa nu e instrument, a spus ea şi m-a privit pieziş.
— Aş putea eventual să cânt cu alţii…
— Avem un cor al ospiciului, pentru slujbele religioase de duminică, şi un mic grup de paciente şi angajate care cântă împreună. De două ori pe săptămână dau câte un recital cu piese din repertoriul clasic. Participarea dumitale ar fi apreciată. Avem prelegeri pe teme de interes, spectacole de teatru ale trupei din oraş şi ale unor companii teatrale ambulante. Clubul de dezbateri şi corul şcolii din oraş au reprezentaţii în sala noastră de festivităţi. Anumite paciente fac plimbări cu trăsura pe teritoriul spitalului – însoţite, fireşte.
— Foarte... plăcut pentru ele, am spus.
Nu mersesem niciodată cu trăsura, deşi văzusem trăsuri în oraş când Domnu' mă lua cu el să-l ajut să aducă târguieli cu căruţa. Mama probabil ştia de trăsuri – avea o grămadă de cărţi, cel puţin treizeci sau patruzeci, şi nu locuise întotdeauna la munte. Cu siguranţă ştia de multe lucruri,

doar să fie în stare să-mi spună. Dar, după ce venise Domnu', ea vorbise din ce în ce mai puțin, până când se oprise de tot, chiar şi în lipsa lui.

Doamna Bowman i s-a adresat mamei.

— Domnişoară Janet, veți putea să faceți şi dumneavoastră plimbări cu trăsura dacă respectați regimul de viață prescris. Şi dacă vă exprimați interesul.

— Da, am spus. Domnişoara Janet e încântată să se afle aici. Şi e interesată de multe lucruri...

Doamna Bowman şi-a împreunat mâinile.

— Puteți pleca, a spus.

LISTĂ COMPLETĂ DE PERSONAL, CU BENEFICIILE OFERITE. – Lista următoare (...) include numai angajații necesari într-un ospiciu de stat cu 250 de pacienți. Atât bolnavii, cât şi întreaga comunitate au de suferit de fiecare dată când un asemenea aşezământ nu dispune de suficient personal.

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

Medic-şef, cu apartament mobilat şi pensiune completă pentru familie 1.500$ pe an. Dacă locuieşte în afara spitalului şi nu are familie 1.000$ în plus

Un medic-adjunct pensiune completă 500$ pe an

Al doilea medic-adjunct 300$

Econom 500$

Econoamă 300$

Supraveghetor 250$

Supraveghetoare 175$

Profesor 200$

Profesoară 150$

Şaisprezece infirmieri 168$

Şaisprezece infirmiere 108$

Paznic de noapte bărbat 168$

Paznic de noapte femeie 108$
Două croitorese 96$
Responsabil de ferma spitalului 200$
Doi muncitori la fermă 144$
Grădinar 200$
Ajutor de grădinar 144$
Inginer 240$
Doi pompieri 144$
Brutar 150$
Dulgher 240$
Vizitiu 168$
Achizitor 144$
Bucătăreasă-şefă 150$
Două bucătărese 100$
Patru femei de serviciu 80$
Lăptăreasă 100$
Trei spălătorese 100$
Trei călcătorese 100$

INFIRMIERII CU O DISPOZIŢIE BINEVOITOARE, VESELĂ ŞI AFECTUOASĂ (...) pot să urmărească respectarea de către pacienți a programului zilnic (...) şi să-i însoțească în plimbări sau la Diberite activități (...) O conversație cumpătată (...), o plimbare în pas vioi în aer liber sau pur şi simplu redirecționarea atenției pacientului pot (...) preveni un paroxism al suferinței sau o explozie de violență.

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

ConaLee
O PLIMBARE IN PAS VIOI

Stăteam în fața uşii noastre încuiate. Am pipăit în teancul de haine şi am găsit într-un buzunar un inel de care atârna o singură cheie. „Singura dumitale grijă este domnişoara Janet.” Într-o zi speram să am mai multe chei, la fel ca celelalte infirmiere. Deocamdată am intrat şi am încuiat uşa pe dinăuntru. Mi se părea o magie că o cheie se poate potrivi în broască din ambele părți. M-am întors spre mama, dar ea se aşezase pe pat ca şi cum ar fi obosit după cele câteva cuvinte rostite. Vorbise totuşi. Cineva adusese pentru mine un pat îngust de fier şi nişte aşternuturi. Am ajutat-o pe mama să se dezbrace până la brâu şi, cu ajutorul unui cearşaf, i-am muls sânii. Din prosopul de in de lângă ligheanul nostru cu ulcior i-am făcut o legătură peste piept.

— În curând o să-ți sece laptele, i-am spus. Acum odihneşte-te!

Ea a dat din cap şi s-a întins pe pat.

— Domnul doctor, a spus, ca şi cum ar fi reflectat.

— Pare răbdător, mamă. Şi trebuie să vorbeşti cu el – dar să te ții de povestea pe care am stabilit-o. Uite, ridică-te puțin şi hai să exersăm! Mi-am tras singurul scaun lângă ea şi m-am aşezat aproape, cum ar fi făcut ea în cabinetul lui. Să zicem că eu sunt el şi te întreb: „Domnişoară Janet, care sunt cărțile dumitale preferate?”

— Charles Dickens... a încercat ea.

— Sau poți să spui despre sonetele lui Shakespeare.

— Sonetele lui Shakespeare, a murmurat ea ca pentru sine.

— Mi le recitai mie pe vremuri. Pe câteva le ştiai pe de rost. M-ai învățat... cel despre „steaua navelor” şi „bufonul Timpului”[38].

— O sută şaisprezece, a spus ea.

---

[38] Sonetul CXVI”, după traducerea Violetei Popa, în William Shakespeare, Opere, vol. 1, Sonete. Furtuna, Tracus Arte, Bucureşti, 2016, p. 246.

— Mai ştii versurile? Eu nu, dar, dacă îți vin măcar câteva cuvinte în minte, sigur ai să începi să ți le aminteşti. Poate el are cartea, să ți-o împrumute. Am putea să ne citim una alteia.

— Ați putea oare să-mi împrumutați, a început ea, sonetele...

Am auzit-o vorbind încetişor în timp ce mă schimbam. Mi-am scos hainele murdare şi m-am pus cu picioarele pe ele ca să mă spăl, umplând ligheanul cu apă din ulcior şi frecându-mă cu buretele muiat în apă rece şi cu spuma sărăcăcioasă a unei felii de săpun de leşie. Tânjeam să fiu curată şi m-am frecat bine, apoi am intrat în dulap şi mi-am tamponat pielea udă cu cearşaful care se usca înăuntru.

— Mamă, am spus, am primit o uniformă! Nu te uita până nu-ți spun eu...

Ea a dat din cap în timp ce eu pălăvrăgeam mai departe, căci trebuia să vorbesc cu cineva, iar acum ea mă asculta de-adevăratelea. Înăuntrul şorțului erau împăturite o cămaşă de corp şi o pereche de pantalonaşi. Doamna Bowman pretindea o anumită vestimentație chiar şi pe dedesubt. Mi-am tras rochia lungă neagră pe cap şi mi-am pus şorțul alb apretat care se încheia strâns în talie, cu nasturi. Gulerul apretat de in, separat, se prindea sub o cusătură, cu moş şi babă. Apoi boneta de organdi – oare cum trebuia fixată? Am căutat în geanta mamei după ace de păr şi un pieptăn. Am găsit o perie cu monograma „P”, dar nicio agrafă. Mi-am desfăcut cosița şi am răsfirat şuvițele, lăsându-le pe spate şi pieptănându-le stăruitor. În perie trebuie să fi fost încâlcit părul femeii moarte, mătăsos sau aspru, aşa cum fusese în viață. Am încercat să nu mă gândesc la asta şi m-am aşezat în fața oglinzii, răsucindu-mi părul ca pe o frânghie pe care puteam s-o înnod şi s-o bag sub bonetă.

— ConaLee! a şoptit mama şi s-a întins după mine în pat.

— Ah, mamă! am spus şi m-am apropiat de ea. Eşti mai bine. Doar să nu-mi spui pe nume decât aici! O să am grijă de tine cum aveam şi acasă, dar trebuie să-mi spui „soră” sau „soră Connolly”. Iar tu ai să fii „domnişoara Janet”...

Ea n-a răspuns, dar m-a ținut în continuare de încheietură. Apoi şi-a ferit privirea şi a închis ochii. Ce să spună şi când? Dacă doctorul Story ar fi putut s-o ajute – sau locul acesta – , mai conta ce adevăr spune? Dacă se făcea bine, am fi putut să plecăm şi să ne întoarcem la Dearbhla, căci Domnu’ sigur era deja departe. Ce-ar mai fi putut să vrea acum de la noi? Dăduse de pomană sau vânduse tot ce aveam.

M-am întors la scaunul meu şi am luat boneta. Diafană, țeapănă de apret, nici nu-i simțeai greutatea. Mi-am pus-o pe cap şi am luat oglinda cu trandafiri de ghips pe margine. Chipul meu, cu boneta prinsă sus pe frunte, m-a lăsat mută. Uniforma, părul strâns la spate care-mi dădea un aer sever... asta nu era ConaLee. Am încercat să-mi amintesc povestea pe care o însăilasem despre sora Connolly... fratele şi tatăl pieriți în război, mama moartă. Aproape că putea fi povestea mea, deşi eu nu văzusem războiul decât prin ceea ce distrusese: verigheta dispărută, tatăl meu mort, oricine-ar fi fost el, copilaşii împărțiți pe la alții, casa noastră goală, care n-avea să mai rămână mult aşa, dacă n-o fi fost deja ocupată de alții – căci atâția oameni rătăceau încă, chiar şi până sus pe creste. Dar vecinele aveau să ia găinile, aveau să ia ce le folosea dintre unelte şi lucruri, să lase vaca bolnavă pradă coioților şi râşilor. Toamna târziu, îmi spuneam, Dearbhla avea să aducă oasele. Ea trebuia să ştie numele de familie al mamei şi al meu. Eu nu ştiam nici măcar numele mic al mamei. Domnu’ spusese că el nu e tatăl meu, şi în inima mea simțeam că aşa e. Mamei el îi spunea „madam” sau nu-i spunea nicicum. Dearbhla o numea „comoara mea”. Cum ar fi putut să ştie Dearbhla ce

făcuse el cu noi? Se ținea departe de celelalte femei de pe creste şi altcineva n-avea cine să-i spună – doar dacă nu cumva făcuse ea însăşi farmece ca să ajungem aici. Dar îmi ceruse să nu cred niciodată ce spun oamenii despre ea.
Oglinda rotundă a mamei s-a aburit. Oftasem deasupra ei.
Cineva a bătut la uşă: cioc-cioc-cioc! Aşa era sora Blevins, aveam să aflu, iute şi repezită. M-am dus la uşă şi am ascultat. O clapetă îngustă s-a deschis cu un pocnet în fața mea şi i-am văzut ochii, iar ea i-a văzut pe ai mei.
— Suntem sora Blevins şi doamna Kasinski, a spus.
Am descuiat uşa şi au intrat. Luminatorul nostru era deschis şi la fel una din ferestre, dar ele au părut să umple camera ca un vânt. Pacienta sorei Blevins, o femeie scundă şi durdulie, s-a plimbat de colo-colo, atingând pereții peste tot şi mormăind de una singură. Mirosea a patchouli şi purta negru de doliu. Dar nu era îmbrăcată cum trebuie. Avea scufia legată cu o eşarfă neagră şi purta mai multe şaluri unul peste altul, iar în păr îşi legase nişte bucățele croşetate. O panglică veche prinsă lângă guler părea un fel de semn comemorativ.
Mama s-a ridicat pe pat în capul oaselor. M-am dus lângă ea.
Sora Blevins a venit să-mi strângă mâna.
— Sunt Eira Blevins, mi-a spus. Dumneata eşti sora Connolly. Te rog, prezintă-mă!
— Dânsa e domnişoara Janet, am spus şi am simțit că roşesc.
Fusese cât pe ce să spun: „E mama mea.” Eira Blevins a făcut o reverență ca în fața unei doamne de viță nobilă. Era rotundă la față şi pieptoasă, iar şuvițele de culoarea nisipului îi atârnau în cârlionți de o parte şi de alta a capului.
— Dânsa e doamna Kasinski, a zis ea, căreia, când nu recită ceva, îi place să fredoneze. Nu-i aşa, doamnă Kasinski?

Femeia a mormăit ceva ca o melodie de jale şi şi-a netezit panglica decolorată pe care o purta ca pe o medalie. S-a oprit însă din mers şi s-a aşezat pe pat să mângâie mâna mamei.
— Sărmana! a spus. L-a pierdut şi ea pe Abraham al ei? A văzut cum l-au omorât?
Mama s-a tras în spate, speriată. Oare văzuse aşa ceva? Ştiam că nu mi-ar fi spus, şi am venit şi mai aproape de ea.
— Domnişoara Janet nu trebuie tulburată, am spus repede, ca s-o fac pe musafiră să se îndepărteze.
Ochii albaştri ai Eirei Blevins păreau să scânteieze de luminițe.
— Ajunge, vă rog! i-a spus pacientei sale. Sunteți Ruth Kasinski, după cum am spus.
Femeia s-a ridicat şi s-a întors cu spatele la noi, intrând într-o stare de reverie şi psalmodiind:
— „L-au dus în Casa Petersen[39], m-au dat pe mine-afară! Cum oare aş putea să dorm?”
— Doamnă Kasinski! a spus Eira Blevins şi a tras-o tare spre ea. Ia veniți să vă uitați la oglinda asta frumoasă! Vedeți trandafirii de pe ramă? Mâine ați putea să desenați nişte trandafiri ca ăştia, la ora de pictură cu doamna Morrison.
I-a ținut-o ridicată şi pacienta s-a apropiat şi a zâmbit în oglindă. A zumzăit ceva către propria sa imagine, mai tare şi apoi mai încet, iscodindu-se cu privirea.
Eira Blevins a dus-o la fereastră.

[39] În aprilie 1865, Abraham Lincoln a fost împuşcat în cap de un simpatizant sudist în timp ce asista la o piesă de teatru la Washington şi a fost dus în casa de peste drum (Casa Petersen), unde a şi murit a doua zi.

— Ia uitați-vă, doamnă Kasinski! E o zi numai bună pentru o plimbare în pas vioi. Sus pe culme copacii sunt verde-crud în vârful crengilor.
M-am apropiat să mă uit şi eu, dar ceea ce ea numise „culme” nu era decât o colină scundă dincolo de o pajişte.
Doamna Kasinski a fredonat în continuare, privindu-şi imaginea din geamul ferestrei şi strigând ici şi colo câte un cuvânt:
— „Şi nici cu TRENUL nu voi merge la Springfield, pe un PAT DE FLORI atât de gros că-l calcă Robert[40] ca pe-un covor bătut de ploi, în care totul s-a-nnegrit...”
— O, nu, doamnă Kasinski! a făcut Eira Blevins. E deja prea mult!
Mama mi-a căutat privirea şi s-a ridicat să-şi îndrepte fustele.
— Domnişoară Janet, am spus, trebuie să vă aranjez părul – şi pe al meu – înainte să plecăm.
Doamna Kasinski a coborât vocea, şoptind cu tristețe:
— „Cât au lucrat la catafalc, ciocanul a bătut de parcă se auzeau ÎMPUŞCĂTURI...”
Eira Blevins a apucat-o de braț, ținând-o strâns, şi i-a murmurat la ureche o melodie cunoscută. Doamna Kasinski s-a luat după ea, murmurând la rândul ei.
Eu nu țineam minte nimic despre Lincoln, doar că Domnu’ îl înjura, bucuros că fusese omorât, şi ținea o fotografie de ziar cu fostul preşedinte întins în racla lui. Mă temeam de Domnu’ şi presupuneam că Lincoln ebun.

---

[40] Trupul neînsuflețit al lui Lincoln a fost transportat cu un tren funerar de la Washington până în Springfield, Illinois, pe o distanță de peste 2 500 de kilometri. În el a călătorit şi Robert, fiul cel mare al lui Lincoln, dar nu şi Mary Todd Lincoln, soția preşedintelui, care era zdrobită de durere.

— Păcat de doamna Kasinski, i-am spus Eirei Blevins. Aşa se vaietă de nouă ani, de când a murit Lincoln?
Ea a clătinat din cap spre mine şi a dus un deget la buze. Aveam să învăţ să nu dau niciodată prea multă importanţă delirului unei paciente, ci s-o distrag şi să-i vorbesc despre prezent.
— Doamna Kasinski are un soţ foarte bun care o aşteaptă aici în Weston, a spus Eira Blevins. Nu-i aşa, doamnă Kasinski?
— A, da, a răspuns doamna Kasinski. Mă prefac aşa de dragul lui.
— Dar ştiţi adevărul. Soţul dânsei e diriginte de poştă şi vine s-o viziteze în fiecare duminică, fără greş. Nu-i aşa, doamnă Kasinski?
Eira Blevins îmi luase boneta. A răsucit-o pe deget şi mi-a făcut cu ochiul. Doamna Kasinski tăcuse.
— Trebuie să mergem, a spus sora Blevins.
— Mi-am strâns părul, am mărturisit eu, dar n-am agrafe să-mi prind boneta.
— A, eu am o mulţime! Ia aşază-te aici, în faţa oglinzii! m-a îndemnat Eira Blevins şi a scos două din propriul ei coc. Ce păr frumos ai! Poftim! Acele de păr sunt bune, dar mai bine merg cele de pălărie. Eu le ascund pe ale mele în păr. O să-ţi spun de ce când ieşim la plimbare şi o să-ţi aduc şi ţie unul sau două...
— Arăt cum trebuie? am întrebat-o, stând dreaptă şi răsfirându-mi fusta.
— Bună de pus în ramă! Eşti îndeajuns de înaltă ca să nu trebuiască să-ţi scurtezi rochia. Hai să mergem, atunci! E devreme. Restul pacientelor sunt la lecţii, dar noi o să ieşim pe pajişte şi pe urmă o luăm în sus, prin pădure.
Doamna Kasinski s-a întins s-o ia pe mama de braţ, dar eu am venit între ele, iar sora Blevins şi-a îndemnat pacienta spre uşă. Doamna Kasinski susura cântecelul pe care i-l

fredonase infirmiera. Mi-am dat seama că e „Campton Races”, dar în ritm rapid, aşa cum trebuie să fie cântat.
Am ieşit pe uşa principală în „pajiştea mare”, cum i se spunea. Eira Blevins voia să ne prezinte tot teritoriul azilului.
— E motiv de mândrie pentru oraş şi pentru statul Virginia de Vest, a spus ea. Are aproape zece acri[41], peste nouă sute de ferestre, iar clădirea se întinde pe un sfert de milă.
Mi-am amintit s-o întreb despre copilul care ne văzuse pe mine şi pe mama sosind, despre paznicul de noapte şi despre ora timpurie a dimineții aceleia.
— Băiatul blond cu părul lung, care purta o haină lungă de femeie... cel îmbrăcat ca o fată... Cum îl cheamă?
— Ah, e Gâză, a răspuns sora Blevins, aşa îi zice bucătăreasa. E slăbiciunea ei şi face cam ce-l taie capul. E mic şi iute. Umblă în voia lui.
— Gâză? Are ochii de culori Diberite? E rudă cu bucătăreasa?
— Rudă cu doamna Hexum? Nici vorbă! a râs Eira Blevins ca şi cum ea ar fi făcut gluma. Noi între noi îi zicem „Gâza chioară”. Se asortează perfect cu O'Shea, paznicul de noapte. Dar O'Shea a fost rănit în război şi e foarte respectat. Gâză, cel mai probabil, e un hoțoman.
— Deci ce-i cu el?
Eira Blevins a dat din umeri.
— Doamna Hexum îl lasă să urce în vagonetele din beci care umblă între bucătărie şi sălile de masă, ca să ajute la încărcarea tăvilor cu mâncare.
— Vagoane de tren? În beci?

[41] Un acru are aproximativ 4 000 de metri pătrați.

— Nu e un tren propriu-zis. Sunt câteva vagonete descoperite care merg pe o şină îngustă şi duc mâncarea caldă până la sălile de masă din fiecare aripă a clădirii.
Pe urmă platourile sunt urcate cu ascensorul.
Nu ştiam despre ce vorbeşte, dar am tăcut. Văzusem în oraş şine de tren şi un tren care trecea. Cum ar fi putut să încapă într-o pivniţă?
— Sunt foarte mulţi din oraş care lucrează aici, spunea Eira Blevins. Domnul doctor Story stabileşte regulile şi se bucură de influenţă, fiindcă e legat de marele doctor şi de Spitalul din Pennsylvania.
— Cine e marele doctor?
— Doctorul Thomas Story Kirkbride. Clădirea asta e construită după planurile lui, ca multe alte aziluri. Domnul doctor Story e nepotul doctorului Kirkbride. Noi nu suntem atât de grozavi ca Spitalul din Pennsylvania, acolo am auzit că au o şină de cale ferată în formă de cerc pe pajiştea din faţă! Seara, pe vreme bună, pacienţii pot să se plimbe cu trenul! Dar doctorul Story a venit cu o trăsură, doamna Bowman cu alta, cu patru cai frumoşi, nu mârţoage de la ţară. Aşa că avem trăsuri. Pacientele care se poartă bine şi nu cântă când ar trebui să vorbească fac plimbări frumoase cu trăsura. Nu-i aşa, doamnă Kasinski?
Agăţată de braţul mamei, doamna Kasinski n-a luat-o în seamă. Am trecut pe lângă fântână, pe aleea pavată din lungul straturilor de flori. Borduri joase din lemn de cimişir, clopoţei, azalee. Horbota galbenă de hamamelis, pe care-l ştiam din curtea Dearbhlei. Azilul avea câte trei corpuri lungi de clădire de-o parte şi de alta, retrase tot mai mult faţă de intrare, ca să primească lumină. în timp ce ocoleam o aripă ca să ajungem în spate, am auzit sunete, tânguieli vagi şi strigăte venind din camerele de la capăt.
— Acolo stau cei mai bolnavi, a spus Eira Blevins.
Noi n-avem de-a face cu ei, au paznicii lor.

Mama şi doamna Kasinski mergeau un pic înainte. Eira Blevins m-a îndemnat să ținem pasul cu ele. Mi-am dat seama că doamna Kasinski schimbase melodia. Fredona acum „Darling Nelly Gray”, ca şi cum i-ar fi cântat mamei o serenadă. Traversaserăm pajiştea de pe latura clădirii până la aleile amenajate în spatele secțiilor de femei. Un gard viu înalt le despărțea de parcul rezervat bărbaților. Una din alei, brăzdată de făgaşe de trăsură, se deschidea largă ca un drum. Am venit în dreptul mamei ca să văd dacă n-o deranjează cumva doamna Kasinski.

— Domnişoară Janet, am întrebat-o, vă place plimbarea?

Eira Blevins s-a apropiat de mine.

— Lasă-le în pace! mi-a spus încet.

Am fost uimită s-o aud pe mama fredonând încetişor împreună cu doamna Kasinski. Probabil doctorul Story ştia el ce ştia şi femeia aceasta mai în vârstă avea să ne fie de ajutor.

— Doamnelor, le-a strigat Eira Blevins, pe aici!

Ne-a condus printr-un luminiş unde am presupus că întorceau trăsurile, până pe o cărare mai îngustă. Urcam în pantă uşoară printre atâția copaci masivi, încât nu vedeam prea departe în nicio direcție, desluşeam doar la mare distanță munții noştri împăduriți. Păsările cântau şi săgetau printre crengi, aerul de primăvară era cald ca vara. Tot felul de plante şi buruieni înfloreau în pâlcuri, în nuanțe de roz şi galben. Din loc în loc dădeam de câteva trepte din pietre îngrămădite la un loc, cu pălimare de lemn. Bolovani acoperiți de muşchi însemnau cărarea pe laturi.

— Pare foarte uşor de mers prin pădurea asta, i-am spus Eirei Blevins. Sunt mulți pacienți care evadează?

— Deloc, mi-a răspuns. Dacă pleacă într-adevăr vreunul – şi au fost numai bărbați –, se duce în oraş. La ora cinei se întoarce oricum singur sau îl aduce vreun localnic. Pe ai noştri îi recunoşti de la prima vedere – nu-s periculoşi. Cei

mai zănatici, din secțiile din capăt, n-au voie să iasă deloc. Trebuie să-şi câştige acest drept, cum spune doamna Bowman. Pacientele din secțiile de deasupra cabinetelor medicale au toate privilegii.

Doamnele de familie bună, mai ales cele mai tinere, cum e domnişoara Janet, sunt mari amatoare de plimbări cu trăsura, după-amiaza sau seara, împreună cu doamna Bowman sau cu medicii.

M-am mirat să aud că mama e inclusă printre „cele mai tinere”. Părea să fie considerată mai tânără decât era de fapt.

— Câteodată seara avem concerte. Uneori participă şi personalul – în saloanele din secții. Avem şi pian. Poate într-o zi domnişoara Janet o să ne cânte la pian sau din voce. Poți să cânți şi tu cu ea.

— Ah, nu cred că... Eu n-am luat niciodată lecții, iar ea...

— Da, ştiu. Ea nu vorbeşte – poate fiindcă aşa vrea. Dar nu e deloc insensibilă şi văd că se simte deja bine cu Ruth, foarte repede. Doamna Kasinski are nevoie de o motivație ca să se controleze. E capabilă, dacă încearcă.

Copacii se întâlneau deasupra noastră şi de sus au coborât alene câteva frunze verzi. Poteca s-a lărgit şi am ieşit pe o pajişte undeva mai sus. Gardul viu care despărțea aleile femeilor de ale bărbaților rămăsese departe sub noi, dincolo de o livadă şi de un tăpşan înconjurat de un zid scund de piatră. Acolo, într-un loc unde iarba era cosită scurt, lângă o căruță fără coviltir, cu calul legat de un copac, se vedea un bărbat. Săpa în pământ cu o lopată lungă, aruncând țărâna într-o parte. Am stat să ne uităm cum creşte movilița lângă el. Doamna Kasinski încetase să mai zumzăie. Era tăcere, nu se auzea decât foşnetul adierii în copaci.

— Cine e? am întrebat-o pe Eira Blevins.

— Groparul nostru. Acolo e cimitirul azilului.

— E localnic?

— Nu, e un soldat care şi-a pierdut minţile şi a ajuns aici în timpul războiului. Un fost soldat, fiindcă acum e deja bătrân. Şi-a revenit, dar n-a mai vrut să plece şi a început să îngrijească de cimitir. Acum sapă mormintele.
— Iar copacii până acolo sunt livada de meri?
Vântul ciufulea creştetul pomilor cioturoşi, aşezaţi în rânduri egale. Spre sfârşitul primăverii aveau să se acopere de flori, dacă eu şi mama aveam să mai fim aici să-i vedem.
— Da, da, a spus Eira Blevins. La azil avem piure de mere tot anul şi foarte des plăcintă cu mere din compot şi... Ah, domnişoară Janet, staţi aşa!
S-a repezit după mama, care o pornise cu paşi mari şi atât de iuţi în jos către livadă, încât Eira Blevins şi-a ridicat fustele şi a luat-o la fugă ca s-o prindă din urmă. Doamna Kasinski, rămasă cu gura căscată, a coborât greoaie după ele, dând din braţe ca să-şi ţină echilibrul, cu toate straturile de negru de pe ea fâlfâind în vânt.
— Soră Connolly! am auzit.
Eira Blevins era supărată că trebuia să alerge după pacienta mea. Bucuroasă că rămăsesem în ghetele de acasă, mi-am apucat fusta strâns în pumn şi am luat-o la fugă după ele. Toate ajunseseră pe la mijlocul pajiştii. Mama părea să plutească prin iarba gălbuie care-i venea până la şold, în jacheta ei viu colorată. Am auzit-o pe Eira Blevins strigând:
— Domnişoară Janet! Opriţi-vă!
Dar domnişoara Janet se întorsese să ne aştepte.
Eira Blevins încă gâfâia când le-am ajuns din urmă.
— Domnişoară Janet, îi spunea, n-aveţi voie s-o rupeţi la fugă!
— N-a fugit, am spus eu, abia suflând. A mers repede, atât, ca să putem veni după ea.
— Ştiu eu mai bine ce înseamnă fugă! s-a răstit Eira Blevins.
Am cuprins-o pe mama cu braţul după talie.

— Domnişoară Janet, am spus, trebuie s-o ascultaţi pe sora Blevins. Trebuie să ne spuneţi dacă vreţi să schimbaţi traseul şi să aşteptaţi pe toată lumea! Dar uitaţi, am ajuns aproape la livadă. Putem să ne plimbăm printre pomi?
— Hm, a spus Eira Blevins, am fi putut să venim pe potecă, nu să ne dăm duhul alergând peste pajişte.
— Să mergem în livadă! a ţipat doamna Kasinski.
— Foarte bine, dacă nu vă mai aud cântând, doamnă Kasinski, şi dacă rămânem toate la un loc. De acord? Domnişoară Janet?
Mama a dat din cap.
— Poftim? De acord, domnişoară Janet?
— Da, a spus mama.
Sora Blevins m-a privit cu ochi strălucitori de triumf. Ştiam că mama ar fi putut să spună mai multe, dar doamna Kasinski a ieşit în faţă şi a luat-o cu blândeţe de braţ. Ne-am întors toate cu faţa către livadă, mergând cu pas măsurat.
— Ţine-te lângă ele! mi-a şoptit Eira Blevins.
Domnişoara Janet văd că ne rezervă surprize. Vezi să reacţionezi repede, la nevoie!
— Îmi pare rău. Dar e semn bun. Domnişoara Janet vorbeşte mai mult, mai ales când suntem singure, iar doamna Kasinski bate mai puţin câmpii.
— Rămâne de văzut cât o să stea calmă Ruth.
— E... incurabilă?
— O, da! O ţine langa cu „vrăjmaşul care a venit din spate şi i-a spulberat creierii din cap”[42]. Dar e inofensivă. Şi se duce periodic acasă, de obicei în vacanţe. Deşi mă tem că preferă să stea aici cu noi.
— Şi ce-i cu panglica pe care o poartă?

---

42 Abraham Lincoln a fost împuşcat din spate, de la mică distanţă.

— E o bucată dintr-un bilet de tren cum au fost împărțite celor care s-au dus să vadă trenul funerar al lui Lincoln şi pe care ea şi-a cusut-o pe o broşă, cu o panglică de doliu. Face gălăgie dacă n-o lăsăm s-o poarte. Rudele soțului ei n-o suportă şi ea e silită să locuiască împreună cu ele. E de înțeles de ce nu se au la inimă: lor le e ruşine cu ea, plus că ei îi place să se dea în spectacol, iar ele nu sunt deloc admiratori ai lui Lincoln.
— Erau secesionişti, vrei să spui.
— Pe-aici cei mai mulți erau.
— De ce oare?
— Nu ca să-şi apere plantațiile – n-aveau aşa ceva! Au trebuit să fugă în Virginia ca să se înroleze şi să lupte exact pentru cei care-i numeau „ăia din vest" sau „ăia din margine". Erau prea îndărătnici ca să primească ordine de la federalişti, care-i considerau înapoiați – sau pentru că ai lor veniseră încoace din Sud. Majoritatea comitatelor dinspre nord şi est au fost clar de partea Uniunii, dar cei din Weston aveau impresia că nordiştii îi dispreţuiseră cel mai mult – şi ei sunt oameni care nu uită uşor. M-am bucurat când am văzut că în fruntea azilului a venit un quaker şi că a renunțat la cuşti.
„Cuşti"? Ce-o fi vrut să spună? Am vrut s-o întreb, dar ajunseserăm deja în livadă. Pomii noduroşi stăteau aliniați pe rânduri. Am văzut că mama o luase de-a curmezişul drept spre cimitir, dar nu voia să dea de înțeles asta; mergea ca şi cum ar fi hoinărit pur şi simplu prin livadă; doamna Kasinski făcea la fel.
— Par să se înțeleagă bine, i-am spus Eirei Blevins.
— Poate prea bine. Doamnelor, le-a strigat, rămâneți pe potecă! Trebuie să ne întoarcem la timp pentru prânz.
Săriserăm peste micul-dejun – o gaură în program sau poate doamna Bowman îşi pusese în gând să ne înfometeze. Până când ne întorceam în secție, am fi făcut deja o plimbare de

două ori mai lungă decât ne propuseserăm. În clipa aceea, în spatele nostru s-a auzit un trosnet puternic. Eira Blevins m-a tras într-o parte şi mi-a pus mâna la gură. Am văzut între copaci doi cerbi uriaşi, cu capetele plecate, cu coarnele rămuroase împletite, îmbrâncindu-se unul pe altul înainte şi înapoi. Înfruntându-se, rupeau bucăți din crăcile din jur, iar de pe fălci le picurau bale albicioase. Unul l-a împins pe celălalt peste o creangă ruptă ascuțită. Tras în țeapă, țintuit, acesta s-a ținut întâi pe picioare, dar primul apăsa în continuare, înfigându-l tot mai adânc în creanga ascuțită care-l străpungea, pironindu-l acolo în timp ce între ei înflorea o spumă roşiatică. Brusc, un şuvoi strălucitor de sânge proaspăt a țâşnit şi i-a plesnit pe amândoi peste față, vrând parcă să-i orbească.
Eira Blevins mă trăsese încetişor cu spatele, afară de pe potecă, de-a dreptul prin livadă. Ne-am întors să fugim şi o explozie de roşu a părut să se năpustească după noi. Mi-am amintit de călătoria pe care o făcusem până aici, de căruța hurducăită care se oprise sub fagul uriaş. În jurul meu s-au ridicat umbre, dar pe tăpşanul de dincolo de zidul scund de piatră am zărit jacheta mamei, apoi silueta neagră mătăhăloasă a doamnei Kasinski. Ajunseserăm la cimitir. N-am văzut însă nicio luminiță, n-am simțit venind niciun somn întunecat. Am inspirat adânc de mai multe ori şi m-am aplecat să mă sprijin de pietrele răcoroase ale zidului.
— Uşurel! mi-a spus Eira Blevins alături. Te-ai albit la față. Vezi că ți-a căzut boneta!
Mi-a dat-o ea, împreună cu batista cu care se ştersese pe obraji. Mi-am apăsat ochii cu batista, apoi am pipăit după agrafele din păr şi mi-am prins boneta cât am putut de bine.
— A fost groaznic! am spus.
— Dar aşa o să avem carne la cină... vreo trei sute de livre, aş zice. Trebuie să ne întoarcem repede să-i spunem doamnei Hexum. O să-i trimită pe băieții de la grajduri să-l

care de aici şi să-l jupoaie. Hai, păşeşte peste zid şi să ne grăbim! Le vezi? Au luat-o spre gropar. S-au găsit amândouă!
Am trecut peste zid. Mama şi doamna Kasinski mergeau cu pas agale prin iarba cosită. Bărbatul n-a ridicat privirea, şi-a văzut doar de treabă, adâncit deja în groapă, săpând întruna.
— Să le oprim?
— E prea târziu. Ne ţinem după ele. Domnişoara Janet pare interesată, cine ştie de ce, iar Ruth îşi ia porţia de mişcare cu vârf şi îndesat.
— Dar doamna Bowman a spus că e strict interzis ca femeile şi bărbaţii...
— Omul ăsta nu e propriu-zis un bărbat. E groparul nostru şi e chiar priceput. Se spune că în război a învăţat să sape. Vezi coliba aia de la umbra plopului? El a construit-o, acolo locuieşte cât e vremea bună. Sapă morminte şi pentru cei din oraş, ia bani pentru asta, dar îi place să stea pe lângă azil şi să mănânce la noi.
— Aici nu există pietre de mormânt, am spus.
— Mormintele sunt însemnate doar cu numere. Pentru protecţia rudelor.
Am văzut atunci semnele, puzderie – nişte plăcuţe scurte de piatră înfipte în pământ în rânduri perfecte.
— Nimeni nu vrea să-şi vadă numele de familie în cimitirul unui ospiciu. Mulţi stau aici în secret, chiar şi când sunt în viaţă, ca pacienta aceea distinsă care a locuit înainte în camera voastră.
— Doamna Bowman pare s-o fi respectat foarte mult.
— Bineînţeles, fiindcă familia ei plătea bine. Pentru discreţie şi pentru anumite favoruri.
M-am întrebat cât timp avea să merite favoruri domnişoara Janet, dar am privit drept în faţă, fără să citesc numerele. Şiruri întregi de numere. Şi loc pentru mult mai multe. Am

trecut pe lângă carul groparului şi pe lângă scara rezemată de el. Pe jos, aşteptând să fie coborât în pământ, zăcea un cosciug de răchită.
Am ajuns la marginea mormântului. Groparul era în şanţ până la umeri. Era un om scund şi chel, cu umeri şi braţe musculoase şi sprâncene stufoase albe. O mustaţă deasă îi acoperea buzele, încât gura părea abia o crăpătură. Melonul de modă veche îi rămăsese pe iarbă. De unul din capetele gropii era sprijinită o scândură groasă, murdară de tălpile lui noroioase, şi el săpa în celălalt capăt. Mama stătea şi se uita de pe o latură. Doamna Kasinski, de pe cealaltă, chiar vizavi. Groparul a ridicat privirea spre ele şi am văzut că e bătrân, cu ochii ca două mărgele albastre strălucitoare.
— Bună ziua! l-am salutat.
Eira Blevins a apucat-o strâns de braţ pe doamna Kasinski.
— Noi ne ducem, a zis.
Pacienta ei a intonat însă către mormânt în ritm de marş:
— „De ce îți cauți fiul printre morți? El nu-i aici, trăieşte-n paradis."
— Doamnă Kasinski! a spus sora Blevins. Haideți!
— „Pe bietul Willie l-am trimis alături de-al său tată"[43], recita doamna Kasinski, „sub pază straşnică mereu, în fiecare tren". A arătat în jos spre groapa noroioasă, pe fundul căreia se vedea un strat puțin adânc de apă. „Iată pârâul lângă criptă..."
Groparul n-o băga în seamă. Se plimba plescăind pe fundul şanțului, bătătorindu-i laturile cu o cazma lungă. Părea să fi uitat de sicriu, atât de absorbit era să îndrepte forma gropii. A proptit apoi lopata într-un colţ şi a măsurat cu palmele răsfirate, punând o mână după alta, adâncimea exactă. Apa

[43] William, unul dintre fiii lui Abraham Lincoln, murise cu trei ani înaintea părintelui său, de febră tifoidă, la vârsta de unsprezece ani. Sicriul lui l-a însoțit pe al lui Lincoln în trenul mortuar.

era mai mare într-un capăt, unde se strânsese într-o băltoacă, ca şi cum durerea ar fi mustit în pământ, ieşind la suprafață în pajişti şi câmpuri, până şi în munții noştri atât de pieptişi, încât voiau parcă să țâşnească şi mai sus. „Războiul s-a sfârşit, dar suferința încă nu.” Nu-mi dădeam seama unde auzisem vorbele astea; apoi mi-am amintit că le spusese domnul doctor Story.

Doamna Kasinski recita mai tare, versuri grăbite, strigând anumite cuvinte de parcă le-ar fi azvârlit cu furie în mormânt. „Ne aşezaserăm în lojă, piesa-ncepu şi SOȚUL MEU mă luă de mână fără teamă. I-am spus atunci DAR CE-O SĂ CREADĂ DONŞOARA HARRIS[44] DESPRE NOI?”

Eira Blevins o trăgea să se întoarcă. Doamna Kasinski se ținea hotărâtă locului, apăsată parcă de o greutate cumplită, şiroind de lacrimi tăcute.

Mama s-a întins atunci pe deasupra mormântului, a luat-o de mână şi a întrebat-o:

— Şi el ce-a spus?

Groparul s-a oprit din săpat, cu tălpile în nămol, şi a părut să aştepte răspunsul.

Doamna Kasinski n-a mai cântat cuvintele, ci le-a rostit:

— A spus că domnişoara Harris n-o să creadă nimic. Şi astea au fost ultimele cuvinte pe care mi le-a adresat vreodată.

— Ah! a făcut mama.

MOTIVE DE INTERNARE DIN 1864 PÂNĂ ÎN 1889

PATIMA BEȚIEI ŞI DibICULTĂȚI ÎN AFACERI

---

[44] În seara când a fost asasinat, Lincoln se afla în loja de teatru împreună cu soția lui şi cu alte două persoane. Clara Harris era una dintre ele.

LOVITURĂ LA CAP DATĂ DE CAL CU COPITA
PREDISPOZIȚIE EREDITARĂ
PURTĂRI RELE ALE SOȚULUI
FALSE MOLIME FEMEIEŞTI
ISTERIE
VIAȚĂ IMORALĂ
TIMP PETRECUT LA ÎNCHISOARE
GELOZIE ŞI RELIGIOZITATE
LENE
CĂSĂTORIA FIULUI
MASTURBARE ŞI SIFILIS
MASTURBARE TIMP DE 30 DE ANI
MEDICAMENTE ÎMPOTRIVA CONCEPȚIUNII
MENSTRUAȚIE TULBURATĂ
EXCITAȚIE MENTALĂ
LECTURA PREA MULTOR ROMANE
NIMFOMANIE
OPIOMANIE
MINTE EXAGERAT DE ACTIVĂ
STUDIU RELIGIOS EXAGERAT
PUTERI VIZIONARE EPUIZANTE
PĂRINȚII ERAU VERI
CRIZE PERIODICE
TUTUN ŞI MASTURBARE
ÎNFLĂCĂRARE POLITICĂ
ENTUZIASM RELIGIOS
FEBRĂ ŞI PIERDEREA UNUI PROCES
CRIZE ŞI ABANDONUL SOȚULUI
ASTM
ÎNHĂITARE CU OAMENI RĂI
OBICEIURI PROASTE ŞI ÎNFLĂCĂRARE POLITICĂ
RACHIU DE PROASTĂ CALITATE
DIAREE CU SĂNGE

FEBRĂ CEREBRALĂ
NERVOZITATE ÎN AFACERI
GAZE INTESTINALE DE ACID CARBONIC
CONGESTIE CEREBRALĂ
MOARTEA FIILOR ÎN RĂZBOI
ATRAGEREA ÎN ARMATĂ PRIN ÎNŞELĂCIUNE
MASTURBARE ANORMALĂ
SOŢIE ABANDONATĂ DE SOŢ
OBICEIURI DESFRÂNATE
TRAGEDIE ÎN FAMILIE
DibICULTĂŢI ÎN FAMILIE
HIDROPIZIE
EGOTISM
CRIZE DE EPILEPSIE
ABUZ DE RELAŢII SEXUALE
ÎNFLĂCĂRARE ÎN POSTUL DE OFIŢER
ACTE RUŞINOASE ŞI EREDITATE
ACTE RUŞINOASE ŞI QUACKERISM
ACTE RUŞINOASE ÎN ARMATĂ
FEBRĂ ŞI GELOZIE
LUPTĂ CU FOCUL
MASTURBARE REPRIMATĂ
SUPRIMAREA MENSTRUAŢIEI
RĂZBOIUL
PERIOADĂ DibICILĂ ÎN VIAŢĂ
TULBURĂRI UTERINE
EXCESE VENERICE
VICII TICĂLOASE
MOLIME FEMEIEŞTI
SUPERSTIŢII
ÎMPUŞCAREA FIICEI
VARIOLĂ
MÂNCAT TUTUN DE PRIZAT TIMP DE 2 ANI
IRITAŢIE SPINALĂ

ABCES LA CAP
RAPACITATE
SUFERINȚĂ SUFLETEASCĂ
RANĂ DE GLONȚ
ÎNVĂȚĂTURĂ EXCESIVĂ
ZVONURI DESPRE UCIDEREA SOȚULUI
ARMATA SALVĂRII
SCARLATINĂ
SEDUCERE ŞI DEZAMĂGIRE
AUTOVĂTĂMARE
ABUZ SI STIMULARE SEXUALĂ
TULBURĂRI SEXUALE
FALS PRIZONIERAT
SLĂBICIUNE A INTELECTULUI
CĂDERE DIN CASĂ ÎN TIMPUL RĂZBOIULUI
BOALĂ FEMEIASCĂ
CRIZE DE NERVI

NUMEROASE POSTURI dintr-un spital pentru alienați necesită angajați cu anumite calificări (...) Exemplul lor exercită întotdeauna o influență favorabilă asupra celor cu o fire mai puțin decisă (...) Un om leneş, vicios sau fără credință poate fi mai rău decât dacă n-ar fi deloc.

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

ConaLee
DOMENIUL DOAMNEI HEXUM

Mesele din sală erau întinse cu fețe albe şi, în dreptul fiecărui scaun, în paharul de apă fusese vârât un şervet împăturit. Cozile au început să se mişte. Tropăitul încălțărilor şi foşnetul atâtor rochii ştergând rândurile de

scaune asortate mi se păreau liniştitoare. Pe fereastră am văzut-o pe Eira Blevins stând de vorbă cu o femeie zdravănă, rumenă la faţă, în uniformă, al cărei păr roşcat uşor încărunţit era adunat în creştet ca într-o cunună înaltă. Probabil bucătăreasa-şefă, cea care răspundea de bucătăria din subsol şi de grădiniţa cu lavandă şi verdeţuri de pe marginea curţii împrejmuite din faţa ei. În spatele fiecărei aripi de clădire erau incinte înconjurate de ziduri de cărămidă, cu porţi încuiate: pacienţii care n-aveau voie să iasă în pădure sau pe pajişte puteau să se plimbe aici în siguranţă. Curtea bucătăriei însă, care se deschidea către terenul liber al ospiciului şi către acareturile şi câmpurile din spate, era numai pentru bucătărese. Eira Blevins s-a întors cu spatele, iar doamna Hexum, dând energic din braţele ca nişte cârnaţi, a pornit în grabă pe aleea lată, pavată, care cobora spre intrarea în bucătărie. În acelaşi timp, un băieţaş a urcat în fugă treptele, luând-o către unul din şoproanele pe lângă care trecuserăm şi noi azi: Gâză, cum i se spunea, în haina lui lungă cu glugă, care-i venea până mai jos de coapse – acelaşi pe care-l văzusem cu O'Shea, paznicul de noapte, în dimineaţa sosirii noastre la azil. Alerga ca băieţii, cu genunchii ridicaţi. Primul şopron era probabil un grajd pentru cai, în care se ţineau şi trăsurile şi căruţele. Acolo trebuiau să fie şi muncitorii de care vorbise Eira Blevins. Gâză ducea vestea despre cerb.

Ea ne îndemnase să mergem repede la întoarcere, iar doamnei Kasinski îi spusese că a doua zi n-o să mai iasă la plimbare, căci cântase prea mult, iar acum urma să ia prânzul în camera ei, ca să se liniştească după atâta „tulburare". Pacienta ei devenise însă atât de tăcută, ţinându-se aproape de mama, încât eu o întrebasem pe sora Blevins dacă n-am putea să ne mai gândim. Aşa că urcaserăm scara până în secţia noastră, lăsaserăm şalurile în camere şi ne postaserăm în şirul pacientelor care se

aliniau pentru prânz. Acum Eira Blevins, întoarsă de afară, s-a aşezat, în sala de mese, în dreapta mea.
— Clădirea azilului se întinde pe un sfert de milă în lungime, mi-a amintit ea. Vezi pâlnia aia instalată în perete, deasupra servantelor, lângă lift? Cu liftul sunt aduse de jos vasele acoperite, cu mâncare caldă. La sfârşit, tot aşa sunt coborâte vasele goale. Ți-am povestit despre şina din pivniță. Gâză, slăbiciunea doamnei Hexum, le scuteşte pe bietele fete de la bucătărie de chinul de a merge ghemuite în vagonet ca să încarce mâncarea în lifturi. Lui probabil i se pare amuzant. Mie amuzant mi se pare că ea îi spune Gâză – fireşte, nu c-ar fi el vreun fluture exotic!
M-am aplecat spre ea în timp ce în jur se trăgeau zgomotos scaunele.
— Da, nu pare, am spus. Dar unde locuieşte?
— Mai mulți copii locuiesc în spălătorie, la subsol, mi-a răspuns ea încet, şi în uscătorii, unde e cald chiar şi iarna. Se joacă în curtea din spate a bucătăriei. Nu e atât de rău pe cât pare. Subsolul e de fapt mai mult la suprafață şi e bine luminat. Doar pivnița e subterană, acolo unde sunt coloanele de aer şi vagonetele.
— Dar ai cui sunt copiii?
Eira Blevins a dat din umeri.
— Sunt paciente care vin deja cu copii sau chiar cu un nou-născut pe care familia nu vrea să-l recunoască. Sau vreunul din domnii pacienți, vreun paznic sau vreun muncitor îşi face mendrele. O, da, se întâmplă! Sau se întâmpla, înainte să vină domnul doctor Story. Nou-născuții care nu pot fi plasați, foarte puțini, sunt dați în grija doamnei Hexum.
— În grija ei? Câți sunt, deci?
— Ăsta e domeniul doamnei Hexum, a şoptit Eira Blevins. Noi spunem că ea e adevărata şefă a spitalului, deşi nu e medic. Eu am grijă să mă pun bine cu ea. Poate să aibă mare influență în culise, şi nu doar legat de mâncare.

M-am gândit la flăcăuaşul meu şi la cei doi gemeni şi mi-am dorit tare mult să-i fi avut lângă mine.
— Iar copiii care nu rămân aici? am întrebat. Sunt dați în oraş?
— Nimeni, aici sau aiurea, n-ar adopta copilul unei nebune! Dacă arată normal, sunt duşi departe, în orfelinate din Washington sau Pittsburgh. Să adopți e ca şi cum ai cumpăra cu ochii închişi, crede-mă! Eu n-o să am decât copiii mei. Şi cel mai bine cât mai curând.
M-am gândit la băiatul care nu se mai vedea acum, care urcase în fugă treptele de la bucătărie, fluturând din haina lui ciudată.
— Şi bucătăreasa, adică doamna Hexum, am întrebat, e bună cu copiii pe care-i are în grijă?
— Aşa se pare. Se îngrămădesc în jurul ei ca puii pe lângă cloşcă şi fac ce le spune ea, după cum vezi. Îi ține aproape, mai puțin pe Gâză, care umblă pe unde pofteşte.
— L-am văzut fugind spre grajd. De ce poartă haina aia de fată?
Dar Eira Blevins se răsucise, gata să mănânce, plesnind din şervet cu un arabesc al mâinii ca să-l despăturească.
— Uite, a venit supa! Şi e preferata doamnei Kasinski. Nu-i aşa, Ruth?
— Aşa e, s-a învoit doamna Kasinski şi a frecat din nou o posibilă pată de pe fața de masă.
Doamnele şi-au pus şervetele în poală, în timp ce fetele de la bucătărie aduceau mâncarea cu căruciorul, în vase sau pe platouri acoperite – supă de măcriş îngroşată cu piure de morcovi –, şi începeau s-o împartă pe rândurile de mese. Mama, în stânga mea, a mâncat şi ea ca toată lumea, şi, după ce castroanele au fost strânse, a luat cu grijă furculița şi cuțitul, tăind bucățele din friptura de miel cu cartofi. Nu vorbea cu nimeni, dar dădea din cap şi zâmbea şi părea să fie de acord cu observațiile altora.

Nu stătusem niciodată la masă cu atâta lume. O femeie de vizavi dădea din brațe, alta se aşeza şi se ridica întruna, dar majoritatea ai fi zis că mănâncă la un han. Toate păreau vesele. Acasă eram numai eu şi flăcăuaşul la masă, el la mine în poală, ca să-l ajut cu lingura. Nu-mi aminteam de mese la care să fi mâncat cu alții. Ştiam că, în timpul războiului, majoritatea familiilor îşi abandonaseră gospodăriile de pe creste şi se mutaseră la oraş. În anii din urmă, unii rămăseseră şi se ascundeau prin case de lemn, ca a noastră. Cam pe când aveam patru-cinci ani, îmi dădusem seama că şi noi ne ascundem, după cum stătea mama în cerdac ziua, aşezată astfel încât să vadă, printre culmile înverzite, drumul care şerpuia la vale. Ținea puşca alături şi, ca într-un vis de demult, îmi aminteam cum eu număram boabe de fasole lângă ea sau scriam litere cu creta pe duşumeaua neregulată.
— Mielul e de producție locală, îmi povestea Eira Blevins. Rudele soțului meu vând carne şi porumb azilului – aşa sper, cel puțin. Au purcei şi miei, găini, acri întregi de porumb...
Chiar atunci, soarele de amiază mi-a căzut drept pe față şi am mijit ochii la ferestrele înalte. Perdelele albe străvezii atârnau până la jumătatea geamurilor, aproape orbindu-te în lumină. Într-o frântură strălucitoare de clipă, m-am văzut ținând în mână oglinjoara rotundă în care Domnu' mă pusese să mă aranjez în dimineața când ajunseserăm la azil. Am ştiut dintr-odată că era a mea, nu a lui, că demult fusese a mea – mama mi-o dăduse probabil să mă joc cu ea. Imagini uitate mi-au răsărit în minte una după alta. Palma mea, atât de mică, încât oglinda mi-o acoperea. Tachinam cu ea razele de soare, răsucind discul de sticlă în toate părțile, când mama mă apucase dintr-odată în brațe şi fugise prin curte în spatele casei, strângându-mă să-mi taie răsuflarea. I-am auzit tălpile duduind, fâsâitul şi trosnetul

ramurilor de pin rupte – crengi proaspete, mirosind încă a copac, pe care ea le zvârlise laoparte ca să dea la iveală chepengul de scânduri fixat în gaura pătrată. Săpat în coasta unui deal, beciul era adânc de vreo patru picioare. Mă coborâse înăuntru ținându-mă de încheieturile mâinilor şi-mi dăduse drumul. Întunericul se închisese deasupra mea.

— Unde ți-e gândul, soră Connolly? m-a întrebat Eira Blevins. Vrei să-ți arăt acul meu de pălărie?

— Cum?

Cuvintele ei păreau să treacă pe lângă mine plate, turtite, ca nişte picături de ploaie ajunse pe pământ. Am simțit cum cad, cad tot mai adânc.

Mama, lângă mine, m-a apucat de braț. Mi s-a părut că-mi şopteşte: „Hei! ConaLee!” Glasul îi era înconjurat de clinchete, ca şi cum ar fi vorbit din lumea duhurilor. Dar nu erau decât infirmierele, câte una în capul fiecărei mese, care se ridicaseră în picioare sunând din clopoței de argint. Domnişoara Janet şi-a retras mâna.

— Desertul! a anunțat Eira Blevins. Numai pentru Secțiile A şi B, a adăugat ea încet.

Era pandişpan uns cu puțină dulceață de căpşune.

Dearbhla
ÎNTOARCEREA

Îşi vânduse rezervele de ouă şi plante medicinale, aşa că umplu săculeții şi desagile cu ceea ce luase la schimb şi plecă din târg. în scurtă vreme, drumul mare din care avea să cotească în sus pe munte se goli. Zgomotele orăşelului rămas în urmă – scârțâit de căruțe, lătrat de câini – se topiră treptat. Ajunse la drumeagul care pornea printre

copaci şi stătu să chibzuiască înainte să urce pe cal. Avea destule de rumegat în minte, dar se gândi la clipa când, călare, avea să se oprească să se uite la casa abandonată de sub creasta ei. De câte zile plecase Eliza – şi ConaLee cu ea? Trei, patru? Ferecase cât putuse de bine casa, dar ea aştepta, pustie. Dacă nu se puteau întoarce acasă, ele n-aveau să se poată întoarce nici la Dearbhla. Nu erau de ea oraşele sau străzile pline de forfotă, nici aşezările mai mici care bârfeau şi răspândeau vorbe. Undeva mai aproape de Weston nu putea trăi în siguranță, ferită, aşa cum trăiseră aici pe vremuri ele trei. După ce războiul se sfârşise, cu nouă ani în urmă, fusese limpede că nu mai contează dacă ar fi descoperite, dar tărâmul ei erau înălțimile acestea, cu coamele lor prelungi de stâncă. Refugiul lor avea să dureze toată viața ei – sau ea avea să-şi potrivească viața după cum voia, căci ştia ce trebuie să facă. Dar aştepta să le ştie pe ConaLee, pe Eliza măcar la adăpost, dacă nu întoarse.

Nu auzi sunetele slabe venind din jos din stânga, dinspre răscruce, de unde drumul către Weston ținea marginea pădurii cățărate pe deal. Însă o umbră îi săgeta chiar la marginea vederii, ca o pasăre trecând nevăzută pe deasupra capului sau o aripă de gâză zvâcnind o clipă aproape şi apoi dispărând. Când apăru pe drumul în pantă, iapa mergea cu capul plecat, târând hulubele, iar căruța din spatele ei scârțâia fără vizitiu prin făgaşele adânci. Arătarea se clătină. Dearbhla îşi legă calul de un arțar cu crengile revărsate, la adăpostul pădurii, şi se duse spre ea. Abia când puse mâna pe grumazul năduşit îşi dădu seama cât răbdase. Ținând-o de bot, pipăindu-i grumazul şi urechile, văzu, prinse de zăbală, fire lungi de iarbă şi buruieni încâlcite – singura hrană pe care animalul flămând o putuse găsi înhămat.

— Gata, gata! îi murmură. Apă ai băut, dar nu prea ai mâncat. L-ai lăsat la vreun saloon, aşa-i? Hai, vino-ncoace!

Trase iapa înspumată pe drumul de munte, în umbră, îndeajuns de departe ca să-i scoată fără teamă zăbala din botul rănit şi s-o deshame. Ticălosul îşi găsise pesemne o formă de transport mai potrivită pentru un bărbat cu bani. Bătrânul ei cal ar fi găsit drumul spre casă, dar acesta era al Elizei, o iapă tânără, care avea numai vreun an când apăruse sus pe munte, înşeuată şi călărită fără milă, aşa spusese Eliza, probabil de vreun rănit sau prizonier de război. Sau de vreun hoț, se gândise Dearbhla când o găsise în şopron la întoarcerea din călătoria ei eşuată la Alexandria. Eşuată pentru că iscodise cu privirea scormonitoare a sufletului dincolo de zidurile şi ferestrele hotelului schimbat în spital şi nu găsise niciun răspuns. ConaLee botezase iapa după Dearbhla, vrând parcă prin asta s-o aducă acasă, dar Dearbhlei nu-i plăcea să dea nume animalelor. Iapa n-avea niciun număr de unitate militară întipărit cu fierul roşu pe copită, aşa că rămăsese a lor, ținându-se mai mult pe lângă ConaLee, care o hrănea şi o mângâia şi care, pe la opt-nouă ani, umbla deja călare când plecau toate trei mai departe după roade ale pădurii sau la vânătoare. Până în ziua când sosise şarlatanul. „Ehei, parcă ştiu calu' ăsta!" ConaLee avea zece ani pe atunci. 1872, sfârşitul verii.

— Stai pe loc acum! murmură Dearbhla. Opreşte-te!

Înhămă calul mai bătrân la căruță, mutând hulubele, şleaurile, opritoarea, scoțând toate hamurile de pe iapă, mai puțin căpăstrul: carnea era roasă, brăzdată de urme, nu crăpată. Însă Dearbhla n-avea unde s-o adape. Iapa o ştia, ştia locurile. Eliberată de greutatea poverii, legată în spatele căruței, îi urmă cu pas încet în susul muntelui. Scrâşnetul roților, bufnetul monoton, fantomatic, al potcoavelor în luminişul prăfos părură şi mai goale lângă casa abandonată a Elizei. Dearbhla ocoli până în spatele şopronului, al cărui perete abia dacă era lung cât să ascundă vederii căruța.

Lăsă ce cumpărase şi hăţurile deoparte şi-şi deshămă calul, apoi îi duse pe amândoi în spatele casei, la pârâu. Apa se rostogolea de pe creasta ei într-un torent primăvăratic, însă aici susura şi şerpuia mai calmă, pătată cu câteva frunze pe vremea aceasta de vară. Eliza evadase într-o poveste născocită, într-un vicleşug, scăpase din închisoare. Al cui mai era locul acesta? Pădurea nesfârşită de pe munţi, munţii întinzându-se cât vedeai cu ochii. Casa oblonită, cândva plină de viaţă, peticele de grădină acum părăginite, munca risipită, belşugul pământului, al pârâului, al vânatului, toate pierdute, toate erau ale lui – el, cel jertfit pentru o Uniune care rezistase doar cu preţul morţii. Şi totuşi, chiar dacă el s-ar fi întors, deşi hrană şi mijloace de trai erau în continuare, otrava din vale, din aşezări, se răspândea, în ciuda victoriei din război. Adevărul pe care nu i-l spusese niciodată despre naşterea lui se adâncea înăuntrul ei şi durerea de a-l fi pierdut dura, de nimic ostoită. Asta îi rămăsese din el – şi cel mai intens o simţea aici. îngenunche pe mal, adulmecând răcoarea firului de apă.
Caii îşi găsiseră loc în albie, printre pietre, şi beau unul lângă altul.

ConaLee
UN OCROTITOR

A doua zi am dus-o pe mama la întâlnirea de dimineaţă cu doctorul Story. Luminatorul de deasupra uşii cabinetului era închis şi n-am auzit decât nişte murmure din discuţia lor, dar l-am văzut pe doctor strângându-i mâna şi spunându-i că-i făcuse plăcere conversaţia. Deci... conversase, m-am gândit în timp ce ne întâlneam cu Eira

Blevins şi doamna Kasinski pentru programul comun. Mai întâi la spălătorie, unde ne-am împărțit în mai multe echipe ca să împăturim cearşafuri. Apoi la ora de pictură, unde doamna Kasinski a stat tăcută în fața pânzei, dar mama a pictat un trandafir bunicel, cu multe frunze verzi. Profesoara l-a numit „plin de viață” şi am auzit-o pe mama mulțumindu-i ca o adevărată aristocrată. După prânz, doamna Kasinski a început din nou să cânte şi Eira Blevins a spus că ne vedem într-o oră la jocuri, fiindcă Ruth trebuie să se liniştească. Am întrebat-o dacă eu şi mama ne putem plimba singure.
— Dar nu spuneți nimănui! ne-a prevenit ea.
— Nu spunem, am încredințat-o.
Aşa că într-o după-amiază albastră şi senină ne-am pomenit noi două pe poteca marcată din pădure. Mama îşi împletise brațul cu al meu aşa cum mi-am amintit că făcea şi am întrebat-o ce discutase cu doctorul Story.
— Nu mi-a pus prea multe întrebări, a spus ea. Dar... mi-a citit.
— Ce ți-a citit? Dickens sau...
— L-am rugat să-mi citească... sonetul 116. Apoi l-am citit amândoi.
— Împreună?
— Da. A părut fericit că... l-am recitat atât de bine...
— Ți l-ai amintit?
Ea s-a oprit, ca să admirăm pajiştea de dedesubt de pe o mică înălțime.
— Da, după câteva clipe. Domnul doctor e... foarte inteligent.
— Mi se pare normal, mamă! Dar e bun la suflet?
— Da, a spus ea şi i-au dat lacrimile. E... nu mă aşteptam.
Am luat-o după talie.

— Ai un medic, un ocrotitor, i-am spus. Dar acum trebuie să ne întoarcem şi să ne ținem de program. De fapt, de planul domnului doctor.
Când ne-am întors, pajiştea din spate era plină de doamne. Pacientele jucau jocuri şi rostogoleau cercuri, în timp ce, pe pajiştea mare din față, bărbații se întreceau la crochet şi la alergare, iar în chioşcuri jucau dame, domino şi aruncau cercuri la țintă.
— Mâine facem invers, a spus Eira Blevins.
Astăzi, după jocuri, doamnele urmau să meargă înăuntru, ca să coasă şi să brodeze împreună. Acum îşi rostogoleau zecile de cercuri de lemn cu ajutorul unor bețe sau cuie tot de lemn. Acasă, pe munte, n-am fi avut ce face cu jocurile care cereau teren drept – nu-mi aminteam să mă fi jucat altfel decât predându-le alfabetul păpuşilor mele de pănuşi şi sfoară. Singura noastră plăcere acolo erau cărțile – şi munca pe care mama o transforma în joacă. Aici toată lumea trebuia să joace ceva, şi doamnele mai tinere îşi legau fustele într-un nod ca să poată alerga pe lângă cercurile netede vopsite în culori vii. Doamna Kasinski l-a lăsat pe al ei deoparte ca să ne explice un joc care folosea nişte lopățele rotunde acoperite cu pergament[45]. A lovit cu una din ele o mingiuță de plută garnisită cu nişte pene, aruncată de lopățica sorei Blevins, apoi s-a întors spre domnişoara Janet, îndemnând-o cu însuflețire:
— Acum dumneata!
Eira Blevins s-a dat laoparte şi pacienta ei a jucat cu mama, străduindu-se să țină bila de plută în aer.
— Domnişoara Janet pare mirată, a spus Eira Blevins. Nu se poate să nu mai fi jucat aşa ceva.
— Sigur a mai jucat! am răspuns.

---

[45] Aşa-numitul battledore, un strămoş al badmintonului.

Parcă spre a-mi da dreptate, mama s-a tras înapoi, ceva mai departe, şi a reuşit o mişcare din încheietură care-i plăcea doamnei Kasinski. Mingiuța de plută a zburat prin aer şi penele cusute de ea m-au dus cu gândul la o pasăre captivă sau la o vietate mică bătută, zdrobită. Doamna Kasinski a început să alerge în toate părțile ca s-o nimerească, în timp ce domnişoara Janet nu făcea decât să-şi răsucească brațul la fiecare voleu.
— Se pricepe să lovească, a spus Eira Blevins. Ruth arareori se mişcă atât de mult. O să le punem să joace de fiecare dată!
Domnişoara Janet era mai înaltă şi părea că încearcă să trimită fluturaşul spre tovarăşa sa de joc, dar doamna Kasinski, bondoacă, alerga şi sărea întruna. Probabil de asta a căzut, deşi eu n-am văzut-o, căci mă întorsesem să mă uit la cercurile de lemn care se rostogoleau sclipind prin mulțimea de ghete încheiate până sus cu nasturi.
Eira Blevins s-a dus s-o cheme pe doamna Hexum. Iar doamna Hexum, lată, trupeşă şi pieptoasă cât două doamne Kasinski, trei sore Blevins şi patru domnişoare Janet, şi-a făcut apariția cu o cataplasmă cu muştar. Avea şorțul lung presărat cu făină şi, în timp ce mergea clătinându-se prin iarbă, cu pas apăsat, din el se scuturau norişori albi. Mă aşteptasem să fie chemat un medic, dar de accidentele care n-aveau legătură cu boala păreau să fie învinuite infirmierele, aşa că erau lăsate în seama doamnei Hexum. Ea a venit din bucătăria aflată la doi paşi, cu băiețaşul cel ciudat săltând şi țopăind în jurul ei, şi, când a luat în mâinile ei mari piciorul gol al doamnei Kasinski, el s-a lăsat alături pe vine. „Nu-i scrântit, nici măcar zgâriat!
A amuțit-o până şi pe doamna Kasinski, care a părut speriată când bucătăreasa i-a înfăşurat cataplasma în jurul gleznei: „Stai locului, fată, hăi, joacă mai bine nişte cărți!” A privit în jur la râsul şi zâmbetele pe care le stârnise: jocurile

de cărți erau strict interzise de quakeri precum doctorul Story. Apoi a ridicat brațele groase, fluturându-şi şorțul, şi băiatul s-a repezit pe dedesubt. Ei bluza i se desfăcuse la gât şi pieptul îi tresălta de efort când l-a apucat şi l-a ridicat în brațe, apoi l-a pus jos ca el s-o ia la fugă. Câteva doamne au bătut din palme şi au chiuit de parc-ar fi văzut o scamatorie. El a zbughit-o într-un iureş de păr lung şi blond, în haina lui spălăcită, şi ea a luat-o după el, masivă ca un bou sau un taur îngrăşat. Cu siguranță inima îi pompa ca nişte foale în timp ce mergea. Apoi a zărit-o pe domnişoara Janet şi s-a oprit s-o privească lung. I-am murmurat „bună ziua!” ca să-i distrag atenția. Privirea i-a alunecat peste mine şi mi-a făcut, încet, cu ochiul. „Trimite-le înăuntru! am auzit-o spunându-i Eirei Blevins. Mi-am închipuit pământul mişcându-se sub paşii ei atenți, fără grabă. A lăsat în urmă o dâră pătrunzătoare de iz de zahăr ars şi năduşeală.
Dearbhla spunea că farmecele nu există, că sunt numai lucruri care păcălesc mintea sau amăgesc ochiul. Par să schimbe distanțele, să adune laolaltă pete de întuneric sau felii de umbră. Eira Blevins ne-a spus într-adevăr să intrăm, în timp ce restul pacientelor rămâneau „la aer”, iar Ruth îşi odihnea glezna, dar n-am fost sigură că, în afară de mine, mai auzise cineva porunca doamnei Hexum. Sau că o mai văzuse cineva făcând cu ochiul – mişcarea aceea lentă a pleoapei stângi, în timp ce restul feței late rămăsese complet nemişcat. Dearbhla ar fi numit asta „ochi de vrăjitoare”, care apărea în timp ce dispărea. Doamna Hexum se amesteca în viața noastră prin mâncarea pe care o făcea sau care se făcea la comanda ei, prin bucătăria legată cu fire nevăzute de grădină, de staulele de vite, de livadă, de câmp – spițele unei roți pe care ea o învârtea. Numai talia ei, şi părea vrăjitorie. Trupul care era puterea şi unealta ei n-avea cum să-i încapă toată ființa.

Am plecat ca şi cum voiam să mergem înăuntru urcând treptele spre intrarea îngustă din spate, dar înainte am tras-o pe mama deoparte. Eram speriată şi aveam nevoie de câteva clipe de linişte, de astâmpăr, retrasă, ferită de alți ochi. Ne-am oprit nevăzute în spatele unei pergole de tuberoze şi frunze de viță şi am ridicat acoperitoarea de plasă ca să bem dintr-un butoi cu apă proaspătă folosit de muncitorii de la grajduri şi de grădinari. Apoi am băut din nou şi eu mi-am lipit palma udă şi răcoroasă de părul şi fața mamei, recunoscătoare că puteam vorbi cu ea. A fost mai atentă la vorbele mele – poate doar în ziua aceea sau fiindcă se simțea în siguranță.

— Oare să rămânem aici, în spital? am întrebat-o.

— Da, trebuie să rămânem, a spus ea.

— Femeia aia, bucătăreasa... doamna Hexum. Fereşte-te de ea, mamă! M-a văzut.

„Te văd, ConaLee”, mi-a răsunat în minte. Mama m-a privit cu un aer răbdător şi m-a luat de mână.

— Nu te teme! mi-a spus.

„Mulți o să te vadă, ConaLee. Trebuie să înveți să-ți întorci privirea.” Dearbhla îmi spusese asta, de multe ori; am auzit-o ca şi cum ar fi fost lângă mine. Şi m-am întrebat dacă n-ar trebui să am grijă la Eira Blevins.

— Eira Blevins a zis că o să-mi arate acul ei de pălărie, i-am spus mamei. Mă gândeam, oare-l foloseşte...?

Ea n-a făcut decât să ridice din sprâncene ca şi cum aş fi pus o întrebare prostească.

— ... pe doamna Kasinski? Şi ți-a spus asta doamna Kasinski? înseamnă că nu e atât de nebună.

— Nu, a spus mama. Ruth face ceea ce trebuie să facă.

— Cum ai făcut şi tu, mamă? Puteai să vorbeşti, dar nu vorbeai de teama lui Domnu’?

— Nu ştiu. N-aveam... nicio altă speranță să-l țin departe de mine, a spus ea. Mi-a luat mâinile într-ale ei şi m-a tras la piept. Iartă-mă, ConaLee...
— Ah, mamă... fă-te bine, atât! De fapt, chiar te faci bine.
Ea a aruncat o privire în cealaltă parte a porticului de la intrare, acolo unde se zărea creştetul ferestrelor înalte ale bucătăriei. Trebuie să fi fost o încăpere uriaşă: şase ferestre mari, plus un geam arcuit în formă de evantai deasupra uşilor duble care dădeau spre curte. Fără îndoială, doamna Hexum avea şi ea legătură cu acele de pălărie. Sau poate ei nu-i trebuiau.
— Să nu te duci nicăieri fără mine! i-am spus mamei. Nu trebuie să rămâi singură.
Ea m-a privit țintă.
— Aici suntem în cea mai mare siguranță, ConaLee.
— Vino! i-am spus. Hai în cameră! Vreau să mă odihnesc câteva minute.
Am intrat în clădire şi încă din hol am auzit gălăgie. Am dat să încetinesc, dar mama n-a vrut să aştepte. Părea ațâțată de zgomote şi m-a tras după ea. Trebuia să traversăm rotonda ca să ajungem la scara spre secțiile de femei şi în mijlocul sălii am dat peste o scenă dramatică. Un bărbat într-o haină lungă şi elegantă şi cu joben, întors cu spatele la noi, se năpustea furios asupra celor adunați în jurul lui. Pe măsură ce ne apropiam, am desluşit țipete şi înjurături. Nu era din vina noastră, mi-am spus, şi nimeni nu ne observase. Cei patru sau cinci infirmieri erau ocupați să se ferească şi să se tragă înapoi. Unul se prăbuşise în genunchi, strigând o bolboroseală de neînțeles, încercând să apuce poalele bărbatului care se răsucea ca un derviş, lovind pe oricine-i cădea sub mână. Acesta şi-a azvârlit pălăria elegantă spre un alt infirmier, care a căzut pe spate ca doborât de pumni. Am auzit „boaită blestemată!”, „poama dracului!”, „lepră de yankeu!” Maniacul părea să-i facă în fel

şi chip pe toţi cei ce-i stăteau împotrivă. Din spatele lui, un domn – fără îndoială unul din medicii-adjuncţi – a venit ţinând înainte, ca pe un scut împotriva loviturilor, un teanc de hârtii. În clipa aceea sălbaticul s-a întors cu faţa spre noi şi am văzut că e Domnu', dar îmbrăcat bine, cu părul şi barba tunse la modă, cu ochi fioroşi, dezlănţuit. Făcea spume şi bale la gură ca o lighioană turbată şi n-a părut să ne recunoască. Mi s-a tăiat răsuflarea de frică şi m-am tras în spate, lipindu-mă de mama. El nu m-a băgat în seamă nici pe mine, nici pe altcineva, ci a smuls teancul din mâinile doctorului, azvârlind hârtiile în aer, vârându-şi ghemotoace în gură, începând să mestece şi să scuipe. Medicul s-a dat câţiva paşi înapoi, strigându-i: „Stai! Stai pe loc!", şi alţi doi bărbaţi, tot infirmieri cu pantaloni şi veste negre, cu mânecile cămăşilor de muselină suflecate deasupra coatelor, s-au ferit şi au încercat să-l prindă. Unul s-a aruncat asupra lui şi l-a trântit la pământ, dar Domnu' s-a răsucit, l-a apucat şi l-a strâns de gât cu amândouă mâinile.
Pe uşile care duceau către scara pentru bărbaţi a apărut paznicul de noapte. Mi-am dat seama atunci că bolboroseala pe care mi se păruse c-o aud fusese de fapt numele lui O'Shea. Toţi strigaseră după el, deşi nu era nici noapte şi nici vreun rond de pază. Venea cu pas iute, cu braţele pe lângă corp, mai înalt decât toţi ceilalţi. În spatele lui, doi infirmieri cărau un pat îngust cu capacul şi laturile din zăbrele de lemn foarte apropiate între ele. În urma lor venea doamna Hexum, ca şi cum patul ar fi avut legătură cu ea. Mi s-a părut că-l văd foindu-se pe lângă ea pe Gâză, băiatul cel blond, dar volbura albicioasă din spatele ei, clătinată dintr-o parte într-alta, putea să fi fost doar răsucirea fustelor. Poate niciun loc nu scăpa stăpânirii ei, nici măcar secţiile de bărbaţi. Scos pe neaşteptate din bârlogul lui, O'Shea nu purta mantaua neagră de uniformă care-i venea

aproape până la genunchi, nici chipiul. Arăta înfricoşător. Chingile de piele care-i țineau peticul peste ochi se vedeau limpede: o fâşie în jurul capului şi una peste creştet, ca nişte curele înguste cu catarame mici. Suprafața boltită a peticului se bomba ca o armură ciudată. Părul negru vâlvoi îi cădea peste o parte din cicatrice. S-a oprit nemişcat în învălmăşeală, ca şi cum ar vrut să-l atragă pe nebun la el.
O țineam pe mama, dar, când Domnu s-a răsucit brusc cu fața spre O'Shea, ea s-a smuls de lângă mine. „Oho, iată fiara, dulăul negru al iadului!” Mârâind ceva cu „draci”, Domnu s-a năpustit să-şi înfigă o mână în părul paznicului şi cu cealaltă să-i sfâşie cămaşa. Pânza s-a rupt, în aceeaşi clipă O'Shea l-a prins de subsuori şi l-a ridicat în aer, însă el, dezvelindu-şi dinții, s-a repezit la gâtul paznicului. Infirmierii dăduseră laoparte capacul patului. Toți s-au repezit spre cei doi, însă mama l-a apucat pe Domnu' din spate, strângându-l de gât cu amândouă brațele şi smucindu-l de i-am auzit dinții clănțănind. O'Shea l-a trântit la podea şi a tras-o pe mama, lipind-o de el. Infirmierii au tăbărât pe Domnu şi l-au legat de mâini şi de picioare. O'Shea m-a văzut şi din patru paşi mari a fost lângă mine.
— De ce-ai adus-o aici? mi-a strigat, dând-o în mâinile mele, împingând-o de lângă el.
— N-am adus-o eu! m-am bâlbâit. Ni s-a spus să intrăm...
M-am oprit, amuțită la vederea pieptului dezvelit din fața mea. Muşchii umflați de pe partea dreaptă erau acoperiți de crestătura unei cicatrici, un cerc de dâre înnodate, rozalii, groase, solzoase. Mama şi-a pus palma pe carnea însemnată, în timp ce O'Shea încerca să se acopere cu pânza sfâşiată a cămăşii. Apoi s-a răsucit brusc, iar mama s-a dat înapoi peste mine, în timp ce infirmierii îl închideau pe Domnu' în patul îngust. Capacul era atât de jos, încât nu-i îngăduia nicio mişcare. Nu putea decât să dea din cap

într-o parte şi-n alta, urlând. Medicul-adjunct a strigat: „Ferecați-l!” şi ceilalți au încuiat lacătele. A fost luat pe sus şi dus de acolo.
M-am întors către mama, neştiind dacă voiam să-i dau ei sau să caut eu însămi mângâiere, dar m-am auzit scoțând un vaiet şi mi-am acoperit gura cu mâinile. În timp ce infirmierii se îndepărtau, din cutia închisă urcau fără oprire blesteme şi răcnete teribile. Când medicul şi paznicul de noapte au trecut de ea, ne-am trezit față în față cu doamna Hexum. I-am văzut pleoapa căzând încet peste ochiul întunecat. Ne-a zâmbit cu buzele strânse şi a dat din cap către noi, ca şi cum ne-ar fi spus „bravo!”.
Mama m-a ținut de talie cât timp am urcat scările spre camera noastră. înăuntru, cu uşa încuiată, am încercat să-mi recapăt suflul.
— Mamă, o să ne găsească! Ce-o să ne facă? O să încerce să ne ia...?
Ea m-a strâns în brațe ca pe vremuri, când eram singurul ei copil.
— Ssst, ssst, ConaLee! Mi-a dat mâinile laoparte de pe ochi şi mi-a luat fața în mâini. Ai văzut, scumpa mea, mi-a spus. Ei ştiu ce fel de om e. Acum e închis, iar noi suntem libere.
Mai că mi-a venit s-o cred. Atât părea de sigură.

PLANUL SUBSOLULUI ŞI AL PARTERULUI
PLANŞA NR. 1 reprezintă pivnița, săpată pe toată lungimea ei până la o adâncime de şapte picioare şi jumătate sub nivelul parterului. Spațiul din centru (a) este coloana de aer cald, care străbate întreaga clădire. Spațiile de pe laturile ei sunt pentru rezervoarele de aer rece (...). într-unul din ele (...) se află o şină care transportă mâncarea din bucătărie până la lifturile din cele două aripi ale clădirii (...). Mâncarea preparată în bucătăria din subsol şi pusă, încă fierbinte, în

vase metalice bine închise trebuie plasată (...) astfel încât să treacă pe lângă puțurile tuturor lifturilor. În felul acesta e transportată prompt, caldă încă, în toate corpurile clădirii. Fiecare secție trebuie să dispună de un clopot şi de o pâlnie (...) cu ajutorul cărora pot fi cerute (...) orice fel de articole fără ca infirmierele să fie nevoite să părăsească vreodată secția sau sala de mese (...) pentru a merge în bucătărie, unde nu trebuie să li se permită accesul.

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

Gâză
UN TĂRĂBOI

Sapă sapă sapă cu lingura lui rotundă de plumb, scobind cu mâinile şi călcâiele până când simte că pământul se răcoreşte. E în fundul grajdului umbrit unde toți sunt la muncă. Sapă în fiecare zi – o gaură scobită ca un pantof pe măsura lui. Miros de lut şi gust de pământ negru, sfărâmicios, țărână cernută printre degete, luată şi strânsă în palmă. Un pluş moale, rece, afânat, în care încape tocmai bine. Dincolo de trăsuri şi de saci, de locul unde Zef şi Dib țesală caii. Mormanul de paie se mişcă şi el se întinde în cuibul lui de țărână să asculte. Mănunchiurile de paie se aşază unul după altul, şuşotind. Gâză îşi trage peste cap un sac de pânză groasă, respirând prin țesătură şi prin găuri, privind printre cruciulițe şi pătrățele. Se aud trecând tupilat şoricei, un sunet ca orezul prefirat. Şobolanii zdupăie pe lângă bârna noduroasă din colțul şopronului. Pisica grasă sade nemişcată, legănând din coadă, plesnind aerul prăfos. Apoi e linişte. O rază lată de soare, caldă, străvezie, furnicându-l abia simțit, îl găseşte în drumul ei. El zace

tăcut, încovrigat – braț mic şi nătâng a ceva prea mare ca să poată fi văzut.
În bucătăria tuşei Hexum pluteşte o căldură pe care ea o umple şi o mută de colo-colo. E o încăpere lungă şi largă, cu un evantai lucios de geam deasupra uşii duble dinspre curte, o sobă mare şi neagră cu două cuptoare, o masă enormă, plină de crestături, pe care se taie carne, se amestecă, se frământă aluatul, cu femei care muncesc cot la cot şi, dedesubt, cu o covată lată pentru făină, acoperită bine cu capac. Pe o latură, ferestrele se avântă până la tavan, mai înalte decât cei doi bărbați care aduc din staul garnițele cu lapte cald încă. La prima geană de lumină, Zef şi Dib vin trăgând căruciorul după ei. Gâză şade printre vasele de statura lui, bătând în ele cu lingura lui tocită de plumb. „Să vezi ce-ți dă coana Hexum dacă mişti capacele-alea!" Dar el lipeşte urechea de peretele garniței să audă plescăitul laptelui. Aleargă în sus şi-n jos pe aleea care coboară la bucătărie, în timp ce Zef şi Dib cară garnițele între ei, aplecați într-o parte de parcă laptele ar sta să-i muşte. Tuşa Hexum îl miroase şi-l gustă şi umple cănile mari de tablă care vor fi puse la răcitor. Bucătăresele țin lipite la brâu castroane buzate, în care unele mestecă deja cu linguri de lemn sau cu teluri. Dimineața, cei mici stau ghemuiți unii într-alții sub masa lungă, în vreme ce femeile lucrează deasupra lor. Tuşa Hexum le umple farfuriile: slăninuță, turte de hrişcă, găluşte de mălai. Sunt băiat, fată, băiat, fată şi Gâză, feblețea ei, care rămâne când ceilalți se împrăştie. „Ia umpleți coşurile-alea cu afine!" le spune ea. „Culegeți ce-a mai rămas din mărar şi muştar, aduceți borcanele cu acritură!" Gâză stă pe loc. Singura lui sarcină, la mic-dejun, prânz şi cină, e numai a lui. „Ce m-oi face eu când ai să creşti prea mare? Mai mănâncă vreunul fără tine? Nu mai mănâncă nici la timp şi nici cald, cum li se pare la doamne şi la domni că merită ei!"

Gâză e cel mai mic şi mai iute. Călăreşte şina îngustă huruitoare din pivniţa întunecoasă fiindcă aşa zice tuşa Hexum, că asta-i treaba lui şi că el e în stare. Îi dă fluierul să şi-l pună la gât şi-i leagă mănuşile de piele. Platourile metalice cu capac nu-i ard niciodată mâinile când le împinge unul câte unul pe rafturile din lifturi. Sub fiecare sală de mese suflă din fluier în pâlnie. Cât ar fi de întuneric în pivniţă, cornetele de metal, mari cât pumnul lui, sclipesc, ciulind urechea rotundă. El suflă de două ori în semn că a încărcat liftul şi porneşte mai departe. Mai întâi mâncarea pentru secţiile de femei – A şi B, în centrul clădirii, apoi pentru următoarea secţie, şi încă una şi la sfârşit pentru cea mai din capăt. Întoarce şi fuge îndărăt pentru ca tuşa Hexum să încarce şi platourile bărbaţilor. Ea e singura care păzeşte mâncarea şi platourile, el e singurul care se ghemuieşte pe şină, prinzând un vagonet de altul cu uşurinţa unui peştişor furişat prin apele unui pârâu. Sclipirile, duruiala şi clănţănitul care răsună în pivniţă, şina îngustă, chiar şi terasamentul cu pietriş dintre traverse, toate sunt culorile şi sunetele lui. Ţăcănitul surd, mugetul înfundat şi ţiuitul rămân în el ca un ecou până când o ia de la capăt.
Dimineaţa, prin ferestrele mici ale pivniţei intră o lumină palidă. Tuşa Hexum încarcă mâncarea, din liftul dublu al bucătăriei, în vagonetele scunde, din stinghii, care-şi zăngănesc caroseriile de oţel la nicio palmă de zid. „Să nu pui niciodată mâna aici, Gâză, că-ţi rupe degetele! Hai, dă-i drumu', sufleţel, ştii ce-ai de făcut!"
Douăzeci şi nouă de minute cap-coadă. Ea îi socoteşte timpul, îl aşteaptă să-şi termine călătoria, în timp ce bucătăresele tropăie deasupra, îndeplinindu-i poruncile.
El merge în vagonetele joase pe şinele înguste. Secţiile de femei, secţiile de bărbaţi, secţiile cele mai din capăt. Aude prin puţul liftului zumzetul şi paşii uşori, alunecoşi ai

femeilor, murmurul mai gros al bărbaților şi ghetele lor care zgârie podeaua. Cu cât se depărtează mai mult de secțiile centrale, cu atât e mai puțin zgomot, cu atât din sălile de mese vin sunete mai stinse sau nu mai e nicio sală de masă, sunt doar infirmierii şi infirmierele care trag platourile de pe rafturi şi zornăitul lingurilor şi al tăvilor. Din când în când un urlet de parcă un lup înjunghiat şi-a băgat capul în puț, un răcnet năclăit.
Gâză se întoarce hurducăind cu vagonetele goale, aşa cum îi place cel mai mult, doar el şi roțile care țăcănesc prin tunel până la tuşa Hexum. Ea îl trage de pe şină, îl saltă ca pe un sac de cartofi şi urcă scările spre bucătărie. „Ia uite-aci, ia-ți sârmulița, sufletel, şi castronul cu apă cu săpun şi dă-i drumu' afară, la soare!"
Aşa că el suflă baloane care plutesc şi apoi se sparg, găseşte o furnică harnică pe deget, o pune încetişor pe pământ şi suflă o bulă în jurul ei. Tuşa Hexum o să-l cheme să facă şi călătoria inversă, să adune platourile cu resturi: bucățele de pâine muiată, zgârciuri şi grăsime întărită, niciodată oase. „Oasele e ascuțite ca lama, sufletel, dacă ştii să le rupi. Nu dăm noi oase, numa' carne dezosată, că aşa iese şi lături bune la porci."
„Le place la porci ce nu mănâncă nebunii", zice Zef, „oho, ce le place!" Grohăie în cocina lor aflată dincolo de staul, țipă după Zef şi clipesc din ochii mici. Scroafele târăsc după ele, agățați de țâțe, purceluşii pătați, mici ca nişte pui chei de veveriță. „Râtanii e mai deştepți ca mulți oameni, copile, dacă n-are altceva, mănâncă dintre ai lor. Să nu bagi mâna prin gard!" Gâză ocheşte cu lingura din celălalt capăt al cocinii şi suflă puf, puf, puf! Vierul cel mai mare, cu ochi mărunți, cu botul umed tremurând, vine cu pas apăsat, se înclină şi se năpusteşte. Gâză se dă înapoi, aşteaptă bufnetul. Vierul se izbeşte orb de gard, fornăie, horcăie, râcâie lemnul cu colții bonți. Îşi vâră botul păros, picurând,

printre bârnele gardului, adulmecă, zvâcneşte. Gâză îl atinge cu lingura lui de plumb chiar deasupra celor două nări umede care suflă aer, îl freacă uşurel pe bot, lunecos. Vierul pufneşte. Mormăie. Mai scurt, mai blând. „Băiete, ce faci, îl vrăjeşti? Dă-te de-acolo, lasă porcu-n pace! P-ormă pleci şi el se-nfurie şi mai rău. Hai, du-te! Dumnezeu ştie ce le-o fi plăcând la tine!”
Lui Gâză îi plac secțiile centrale de femei şi-i place să stea ascuns şi să se uite la domnii adunați pe pajişte. Şi el o să fie un domn, în zilele frumoase de toamnă, o să stea într-un chioşc pe pajiştea mare din față, cu monoclu şi în pantofi cu ghetre albe, şi o să desfacă foşnind ziarul pe care Dib sau Zef i-l aduc lui anume din oraş. N-are voie printre domni, îi urmăreşte doar din locuri de unde nu poate fi văzut. Tuşa Hexum zice că aşa-s bărbații, nu trebuie să te apropii prea tare de ei oricât de bine-s îmbrăcați. Nu i-a arătat ea pe unii care făceau spume la gură, şi bine, şi prost îmbrăcați, împinşi în cuşti ca nişte fiare turbate? El trebuie să rămână pe lângă secțiile centrale de femei sau în camera ei, să doarmă pe canapeaua lui sau să se strecoare noaptea la ea în pat, făcut covrig, ca un animăluț de casă. Adesea doarme în grajd lângă Zef şi Dib, în odăile lor din spatele boxelor, unde au saltele umplute cu sfărâmătură de coceni şi atârnate de sfori şi covoare puse unul peste altul, dintre cele aruncate din saloane. „Băieții ăştia nu-ți fac nimic, sufletel, e oameni liberi care-şi câştigă şi ei o pâine, mai buni ca toți ăştia din oraş sau de pe la ferme. Şi ei o să-ți spună la fel, țin’-te pe lângă cucoane, alea care-ți dă bomboane şi suvenire. Orice zorzon care străluceşte i-l aduci la tuşa Hexum, bine, Gâză? Orice giuvaer sau comoară.” Descuie sertarul biroului şi răstoarnă pe tăblia mesei o punguță de catifea: cercei care licăresc în lumină, broşe şi catarame lucioase, inele cu piatră sclipitoare. Îl lasă să ia lupa ei cu mâner de alamă care se desface cu un pocnet. El o priveşte

iscoditor prin lupă, se uită la ochiul ei verzui, la bulina care sticleşte în mijlocul lui.
Seara târziu îi place să se țină după O'Shea pe holurile largi, slab luminate. Face rondul, aşa zice paznicul, traversează Secțiile A şi B Bărbați, unde sunt domnii, ascultând, privind cu singurul lui ochi prin deschizătura îngustă de pe uşi, unsă ca să nu scârțâie.
În secțiile mai îndepărtate merge doar el. „Nu e treabă de copii acolo", spune. Gâză se duce să doarmă în camera tuşii Hexum sau în grajd, în timp ce O'Shea străbate înainte şi-napoi secțiile încuiate de două ori, le murmură câte ceva infirmierilor din schimbul de noapte. Tuşa Hexum spune că pacienții din secțiile alea se activează în faze, cresc şi apoi descresc, sălbatici ca lupii care urlă la lună. Pentru paznic, noaptea e zi, dar Gâză mai trage câte-un pui de somn între călătoriile din pivniță, între hoinărelile şi pândele lui, ghemuit în grajd, în pământ şi pe sacii de pânză aspră sau, când grăjdarii sunt plecați la muncă, legănat uşor pe salteaua de paie a lui Zef ori pe salteaua moale de puf a lui Dib. Spații goale, absență, aşteptare. Zef şi Dib, Dib şi Zef. Seara, licărul unei lumânări interzise, lămpile cu gaz. Duminica e zi de odihnă, dar mulsul de dimineață se face întotdeauna, laptele trebuie să ajungă la bucătărie. „Nu-i aşa, Dib? Pe vremuri duceam garnița şi mai duceam şi câte-un prunc în cârpe. Tu nu, băiete, tu mai bine şterge-o de-acilea! Umbli peste tot, nu? Adu-ne nişte apă din butoi şi pune jocu' de dame! Stai lângă mine să te-nvăț – să vezi cum într-o zi ai să câştigi cu O'Shea, țac-pac şi-i iei toate piesele. Ai de gând să te duci cu el diseară? Ia şosetele-alea purtate să ți le tragi în picioare!"
Tuşei Hexum îi place să-l aibă pe Gâză cu ea când e vreun „tărăboi". Ăsta-i cuvântul ei când e chemată pe unde se întâmplă câte ceva. Îi place ca Gâză să alerge, să țopăie sau să stea pe-aproape s-o vadă ce face şi cum rezolvă lucrurile,

cum potoleşte gălăgia sau agitația. El vine întotdeauna după ea prin iarbă, printre fete şi femei, printre cercuri, bețe, pălării şi voaluri. Tuşa Hexum e ea însăşi un voal, se întinde şi se răsfiră, apoi se strânge la loc. Bătrâna şi boțita doamnă Kasinski zace pe jos cu lopățica ei, cu piciorul gol ca al lui Gâză. Îşi fereşte privirea, speriată, când tuşa Hexum îi ia uşor glezna în mâna ei mare şi-i aşterne o cataplasmă caldă care miroase iute a muştar. Tuşa Hexum le face pe femei să râdă, însă Gâză ştie că, atunci când doamna Kasinski nu mai termină cu cântatul, sora Blevins o înțeapă cu acul de pălărie în umerii cărnoşi. Femeile se fâțâie şi se-n-vârtesc în jur, când apropiindu-se, când depărtându-se de tuşa Hexum. Cu o mişcare iute, să nu-l vadă nimeni, Gâză înhață ciorapul de mătase făcut ghem al doamnei Kasinski, aruncat deoparte, şi-l strânge, moale, în pumn în timp ce se ia după tuşa Hexum țopăind şi alergând. Ea se întoarce în bucătărie şi-l alungă.
El o zbugheşte la grajd ca să întindă ciorapul, se uită prin el la caii din boxe, la țarcul de afară, la zidurile nesfârşite, tremurătoare, ale azilului. Din pietrele pătrățoase licăresc curcubeie ca în baloanele de săpun. Gâză bagă un braț în ciorap, apoi şi pe al doilea, răsfirând degetele. Şi-l trage pe picior, întinde vârful în mănuşa aceasta lucioasă. Şi-l leagă la ochi şi se roteşte până-l ia amețeala şi se împiedică în haina lungă, împleticindu-se între boxe şi curte, pe lângă troacă. Îşi vine în fire în poiata împrejmuită, cu labele picioarelor pline de rumeguş, şi-şi aminteşte de puii abia ieşiți din găoace. Găinile păşesc țanțoş şi cotcodăcesc. El scoate cojile de pâine pe care le-a adus, înmuiate deja şi strivite în buzunare, şi, sfărâmându-le, le presară în jur. Puii i se înghesuie peste degetele de la picioare, i se cațără pe glezne, pintenii lor micuți îl înțeapă ca unghiile bebeluşilor. O aude pe tuşa Hexum sunând din clopot şi ascunde ciorapul sub o cloşcă. Clopotul e numai pentru el.

Încă nu e ora cinei, dar ea îl cheamă şi-i spune că-i vor face o vizită lui O'Shea. „Ehei, sufleţel! Am avut tărăboi azi, iar tu se vede de la o poştă că eşti infirmier mai bun decât toate fătucele-astea care ia bani de-aici."
Holul din spate pe care se înşiră apartamentul economului, apoi al medicului-adjunct şi, în capăt, locuinţa paznicului de noapte e atât de îngust, încât ei doi aproape că-l umplu pe lăţime. Gâză calcă pe fustele tuşei Hexum. Ea întinde un braţ rotund, şi el se agaţă, îi sare pe coapsă şi merge călare pe şoldul ei. În fundul coridorului, tuşa Hexum se opreşte în faţa camerei cu baie pe care o ocupă paznicul de noapte şi bate uşurel în uşă cu încheieturile degetelor.
— O'Shea! spune. Vrea cineva să te vadă.
— Nu astăzi, doamnă Hexum.
— Trebuie să-i găsesc un loc să stea. Ai pe cineva în vizită? Vreo spălătoreasă? Vreo infirmieră?
— N-am nevoie de nimeni în vizită, doamnă Hexum.
— Hai, trage zăvorul! Ia-l aici!
Îl aud amândoi pe O'Shea cum se ridică încet din pat şi traversează camera. Tuşa Hexum desenează cu degetul un cerc în dreptul zăvorului şi dă ochii peste cap la Gâză. În sfârşit, zăvorul se răsuceşte, uşa se întredeschide. Gâză alunecă jos şi se furişează înăuntru.
— Ai grijă să nu-ntârzii la cină, sufleţel! îi spune ea în urmă. Paznicu' nostru vrea să se odihnească, după ce l-au trezit aşa pe nepusă masă.
O'Shea închide uşa. Tuşa Hexum se îndepărtează şi se aude podeaua scârţâind, gemând la fiecare pas sub greutatea ei.
Camera e slab luminată. Ziua e noapte şi noaptea e zi pentru paznic.
— Scuză-mi ţinuta! spune O'Shea. M-au trezit brusc şi un maniac sadea mi-a sfâşiat cămaşa de pe mine.
Poartă o cămaşă largă de muselină peste o pereche de izmene scurte şi se întoarce să dea cu piciorul în cămaşa

albă ruptă de pe jos. Ea zboară prin aer şi aterizează cu mânecile desfăcute, în timp ce Gâză se ia după el către fotoliul corpolent, cu brațe revărsate. Pluş uzat ici-colo în petice, tapițat gros, cu un scaun asortat de picioare, cu bumbi în relief şi garnitură de canafuri. O măsuță de jocuri, un taburet pe care Gâză îl poate trage alături. În spatele unei draperii, un pat cu cadru de fier, o comodă îngustă, nicio oglindă. În colț, pe un suport pentru haine bărbăteşti, mantaua lui de uniformă, pantalonii îndoiți, chipiul. Pe tăvița de lemn, ca o ofrandă, peticul de ochi cu cureluşele de piele şi cravata neagră scurtă.
O'Shea nu se grăbeşte să scoată jocul de dame din sertarul măsuței. Se uită la băiat din fotoliu.
— Azi eşti Gâză sau eşti „sufletel”?
Băiatul îl priveşte fix, cu un zâmbet abia schițat.
— Cred c-am să-ți spun „James”. Ce-i cu părul ăsta, James? Madam Hexum nu mai are de gând să te tundă? Vrea să-ți împletească cosițe?
Gâză scutură din cap. Apoi dă din cap. Apoi iar scutură. Trage de sertarul îngust şi întinde mâna după cutia pictată a jocului. Piesele lui sunt negre. Ale lui O'Shea, roşii.
— Bine. Te las pe tine să-ți alegi alt nume. Paznicul se strâmbă şi se mută mai în față în fotoliu ca să-şi îndrepte spinarea. Am pățit-o destul de rău, băiete.
Îşi răsuceşte gâtul, se vede că-l doare. Piepții şi partea de sus, desfăcută, ale cămăşii largi îi încadrează capul masiv şi părul negru, fața cu o umbră de barbă, singurul ochi căprui cu gene negre răsfirate.
Gâză stă în picioare şi se uită, încruntat.
— Vorbeşte, Gâză, măcar aici! Ia zi ce joc vrei să joci!
— Dame, răspunde băiatul şi adună în pumn piesele de lemn din sertar.
— Aranjează-le tu! spune O'Shea. Azi nu prea am chef de dame. Ai să joci tu pentru amândoi. Îşi trece o mână prin

părul răvăşit care-i acoperă jumătate din cicatricea uşor scobită de pe tâmpla dreaptă, apoi îşi scoate cămaşa pe cap şi ia în mână un borcănel cu alifie, cam cât o baie de ochi. Ia aici şi unge-mă pe unde m-a zgâriat!
Gâză ia borcănelul şi vine aproape, iar O'Shea se răsuceşte ca să-şi descopere spatele. Băiatul îşi trece degetele micuțe peste rănile umflate ca nişte zgârieturi de pisică. Întinde fără grabă alifia unsuroasă peste dâre şi pe lângă ele.
O'Shea ia borcănelul, îi pune capacul şi se aşază aplecat în față, ca să lase pomada să-i intre în piele. Gâză se uită atent la cicatricea de pe pieptul lui, la marginile înălțate, la dungile rozalii de lățimea unui policar. Îşi pune palmele ca să-i acopere cercul crestat, lăbărțat, carnea roşu-vineție de dedesubt.
— E semn făcut cu fierul roşu, băiete. M-au însemnat ca pe o vită, ca pe sclavul unui stăpân fioros. Sunt o ciudățenie ca şi tine.
Gâză deschide gura să spună ceva, dar nu scoate niciun sunet.
— Tu eşti Gâză, urmează O'Shea, nu James – nu mai mult decât sunt eu om întreg. Vrei să ştii cum m-au însemnat sau de ce? Pentru asta trebuie să vorbeşti. Să spui cuvinte.
— De unde ai asta? întreabă Gâză.
— Din război, poate, răspunde paznicul. Dinainte să-mi spargă capul. Deşi chirurgul meu zicea că nu.
E o cicatrice, nu o rană, zicea. Cine ştie ce poveste crâncenă din trecut, mai bine c-am uitat-o. Bătrânul doctor O'Shea aproape că m-a făcut fiul lui când s-a oferit să-mi dea numele. Spitalul avea nevoie de un nume şi eu nu mi-l ştiam pe al meu. Eram interesant pentru că supraviețuisem. Mi-au făcut un petic de ochi, mi-au dat o slujbă la spital. După ce m-am întremat am început să car pacienți, îi duceam de pe chei în ambulanțe şi de acolo în spital. Doctorul meu a avut grijă de mine aproape trei ani. La

sfârşitul războiului, după ce-am fost lăsat la vatră şi m-am însănătoşit, mi-a scris o referință şi m-am mutat de acolo aici. Hai să-ți spun un secret, Gâză!
Băiatul înclină capul, ascultând.
— Poți să-ți alegi tu singur numele când vrei să te cheme cumva. Hai, ia şi aşază piesele!
Lui Gâză îi plac piesele rotunde de lemn care se stivuiesc şi suprafața pictată a tablei de joc – pătrate negre şi roşii pe fond negru. Când mută rapid, îi place să sară de pe un pătrat pe altul. Îi plac cuvintele: „deschidere”, „puluri”, „captură”. Când tabla de joc e gata, se aşază pe taburet şi se uită la O’Shea, aşteptând semnalul de începere.
— Bun, zice paznicul. Dă-mi peticul de ochi! Trebuie să mă concentrez ca să fiu sigur că nu mă întreci.
Suportul de haine, înalt aproape cât Gâză, îşi etalează forma de umeraş, mantaua de uniformă a lui O’Shea şi bara cu balama pentru pantaloni. Gâză ia peticul de pe tăviță şi-l ridică, lăsând cureluşele să cadă drept în jos.
— Suntem doi orbi pe jumătate, spune O’Shea.
Gâză îi atinge fruntea cu fruntea lui, cu ochiul lui apos lângă ochiul bun al paznicului. Cu lumina fracturată a ochiului sănătos priveşte în cicatricea scobită, lividă, a lui O’Shea, în gaura unde ar fi trebuit să fie ochiul. Pielea dinăuntru, crescută gros, are o culoare mai fragedă, mov-purpurie, ca o limbă înroşită. O’Shea lasă capul în jos pentru ca Gâză să-i potrivească fâşiile de piele şi apasă peticul concav, căptuşit cu pâslă, să-l țină pe loc. Cureluşa din creştet merge direct în spate. A doua o agață pe prima la ceafă, apoi se ridică pieziş în față, peste cicatricea scobită şi pata roşie chealǎ, amestecându-se în păr. Gâză prinde cataramele micuțe, ştiind că O’Shea poate să le închidă mai repede.
— Bun, zice paznicul. Tu deschizi. Am nevoie de un mic avantaj.

Apoi se aşterne tăcerea. Nu se aude decât ticăitul ceasului deşteptător cu două sonerii.
O'Shea i-a luat câteva piese, dar până la urmă Gâză îi găseşte o breşă în rândul cel mai din spate şi mută, ținându-şi răsuflarea.
— Deci? întreabă paznicul.
— Am rege, şopteşte el.
La auzul clopotului pentru personal o ia la fugă, cu haina lungă plutind în urma lui, cu tălpile plescăind pe podeaua coridorului, de la camera lui O'Shea până afară în curte, pe iarbă, pe pământul bătătorit din jurul bucătăriei – traseul pe care-l face de atâtea ori când vine la tuşa Hexum, cu fața ei lată şi turtită care umple lumea. Ea îl ridică la pieptul pistruiat, bufant ca o pernă, cu gâtul şi decolteul pudrate cu talc. Îşi presară pudră de talc pe sub brațele masive şi colacii de carne şi, la vremea cinei, aroma dulceagă pe care o capătă transpirația ei amară e deja amestecată cu un iz de unt topit, de carne friptă, de untură prăjită. Între mese, oalele cele mai adânci şi garnițele cele mai mari zac în mijlocul bucătăriei, goale, curate, în stive cât el de înalte pe o muşama fără pată aşternută pe podeaua de piatră. De grătarul de lemn care se leagănă din tavan atârnă tigăi şi polonice. Tot timpul se bate, se prepară ceva, fustele lungi până-n pământ se rotesc când femeile se apleacă, se mişcă de colo-colo, cară. Dimineața turte, ouă fierte, terci de ovăz, la prânz pâine de mălai, pui cu sos, piftie, la cină supă, miel sau vită friptă, porumb, dovleac şi budincă. Porunci strigate, mese calde de trei ori pe zi. Femeile se fâțâie mai iute când se apropie ora mesei. Îl iau cu mătura pe Gâză dacă-l văd ascunzându-se în vasele curate şi reci să le audă sporovăiala, ghemuit cu genunchii la piept. Tuşa Hexum se răsuceşte atunci către bucătăresele în uniformă, cu şorțuri aspre legate după gât. „Hai, hai!" le spune, „băiatul e sănătos tun, n-are-a face că-i mic sau altceva. Ori că mai

crește, ori că nu, nu-i mai orb decât niciuna din voi. Ia acilea, Gâză, spală-mi oala asta!" și-i dă o cârpă curată umezită. „Iar ăștia micii care se-nvârte pe-aci o să știe deja meserie când or fi mari să-și câștige o pâine. Nu-i mai bine să-i luăm pe-ai noștri? Unde să se ducă așa de departe ca să-i ia careva în slujbă, când știe că vin de la azil? Nu-i așa, rățușteIor?" Ceilalți se înghesuie pe lângă ea, dar preferatul ei e Gâză. Pe el îl ia în brațe și-l leagănă.

OPTZECI LA SUTĂ dintre pacienți (...) trebuie să facă plimbări în aer liber (...) dimineața și seara, indiferent de anotimp; iar pe vreme caldă, când există chioșcuri și locuri de ședere potrivite, pot să-și petreacă astfel, cu mare folos, și jumătate din zi.

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

ConaLee
O ÎNTÂLNIRE ÎNTÂMPLĂTOARE
DECEMBRIE 1874

Era mijlocul lui decembrie, dar încă vreme frumoasă. Toată lumea spunea că toamna caldă nu se mai sfârșește și că anotimpurile s-au amestecat, semn rău sau coada necuratului la mijloc. Pe vârful dealurilor sau pe crestele cele mai înalte nu căzuse niciun strop de zăpadă, animalele păreau buimăcite. Duminica bisericile erau pline; predicatorii ridicau corturi pe câmp. Copacii își schimbaseră culoarea în portocaliu, galben, roșu-pal, dar pajiștile erau încă verzi. Ghetele de piele până la gleznă, din geanta cu haine, îi veniseră mamei – le purta și în plimbarea pe care o făceam azi prin împrejurimi, în pădure și pe câmp. Peste

vară fusese tot mai bine, vorbea aproape normal, apoi şi mai mult în lunile acestea din urmă care ar fi trebuit să fie de iarnă. Cât de tare mă speriasem pentru noi amândouă în ziua aceea de aprilie, la scurt timp după ce sosiserăm, să-l văd pe Domnu' în singurul loc de pe lume unde părea că suntem la adăpost de el! Nu spusese cum îl cheamă, ne povestise Eira Blevins, şi nici cum se poate lua legătura cu rudele lui şi de atunci stătea încuiat în ultima secție, cea mai din capăt. Ori rămânea aici, ori intra la închisoare, râsese ea; beat şi îmbrăcat elegant, „obsedat de Lincoln", tunase şi fulgerase că într-un grajd din Weston îi fuseseră furate calul şi căruța; el însuşi încercase să-l jefuiască apoi pe proprietar. Fusese nevoie de şerif şi de cinci ajutoare ca să-l lege şi să-l târască la azil! Nu-i spusesem Eirei Blevins că-l văzusem închis în cuşcă, nu-i pomenisem de participarea doamnei Hexum sau a mamei. îl crezusem departe, dispărut, dar lui îi stătea în fire să se răsfețe: se bărbierise şi-şi lustruise pantofii, îşi luase haine elegante şi un joben à la Lincoln – el, care-l ura atât de tare pe Lincoln –, apoi ceva de băut într-un saloon, în drum spre tren sau spre diligență. N-avea nevoie de cal sau de căruță, probabil se enervase doar că nu poate trage profit de pe urma lor. La azil speram că nu primeşte niciun „tratament moral" care să-l ajute să pună alte ticăloşii la cale.

Mama nu părea să se teamă, dar eu desenam zi de zi, cu bățul în nisip sau cu degetul pe vreo foaie, traseul pe care calul şi căruța ar fi putut să se întoarcă la Dearbhla. Îmi închipuiam drumul lor spre casă ca pe o frânghie care-l lega strâns pe Domnu' – un gând care mă alina. Nu-mi plăcea s-o tulbur pe mama, dar mă temeam şi mă gândeam la asta în fiecare zi. În coşmarurile mele, Domnu' intra cu paşi mari în secția de femei şi dădea uşa de perete în camera mamei sau urca în camera infir-mierelor şi mă înhăța pe mine, confundându-mă cu ea, ridicându-mi cămaşa de noapte şi

acoperindu-mi cu ea fața şi brațele. Mă trezeam în patul ud şi fugeam cu cearşafurile în baia mică. Le muiam în cada strâmtă ca să scot mirosul de urină din ele, le spălam şi le storceam şi mă simțeam şi eu la fel de zdrobită. Mi se părea că-l văd pe Domnu' prin apropiere – la colțul coridorului, sau privind în camera noastră pe fereastră, sau şezând tăcut, mocnind de furie, împreună cu alți domni, într-un chioşc de pe pajiştea din față, duminica.
Mama nu-l pomenea niciodată. Domnişoara Janet făcea deja conversație, cânta chiar şi la pian în după-amiezile de muzică. Lumea o credea „tăcută", dar, după aproape nouă luni aici, părea atât de clar o femeie cu sânge albastru, încât mă întrebam dacă nu cumva mă înşală amintirile. Avea chiar şi haine noi, albe, pentru vara aceasta nesfârşită, cum i se spunea, cu o capă gri şi o umbreluță albă. Nu purtase niciodată asemenea haine sus pe munte, pe când muncea din greu în gospodărie, şi nu avusese niciun pian la care să cânte. Între noi, mă numea ConaLee şi mă auzea pomenind despre casa noastră, dar ştiam că nu trebuie să-i pun întrebări bruşte. Viața la azil nu ne mai lăsa prea multă intimitate – eram de cele mai multe ori în tovărăşia sau în auzul altora, iar ea discuta cu domnul doctor Story aproape în fiecare zi. O duceam la cabinetul lui, dar în orele ei de pictură, muzică sau lucru de mână însoțeam alte paciente. Făceam încă plimbările noastre de după-amiază, căci nu ne mai întâlneam cu doamna Kasinski, ale cărei ieşiri se mărgineau acum la curtea din spatele secțiilor de femei. Ea şi-ar fi dorit să se mai aşeze lângă mama la masă, dar i se dădea arareori voie, în timp ce domnişoara Janet era invitată o dată sau de două ori pe săptămână la „mesele de familie" din apartamentul doctorului Story, la care servea personalul azilului. Veneau la ele medicii-adjuncți cu soțiile lor sau orăşenii care făcuseră donații şi întotdeauna câteva doamne din asociația caritabilă înființată pe lângă spital.

Mama nu vorbea despre noile ei privilegii. Eu n-o întrebam, însă auzeam discuții între infirmiere, care spuneau că apartamentul doctorului Story e simplu, dar impunător, cu canapele de pluş şi o harpă la care mama cânta în timp ce musafirii îşi sorbeau ceaiul. Balconul dădea spre pajiştea din fața intrării, la două caturi deasupra uşii masive în care bătusem în zorii aceia când mama leşinase în prag, iar paznicul de noapte o luase în brațe...

— Eşti tăcută azi, ConaLee, mi-a spus ea.

Am vrut s-o întreb despre harpă, dar am luat-o de braț şi am mers înainte cu privirea ațintită asupra potecii care şerpuia la marginea pădurii. Mi-era bine cunoscută, căci ne plimbam pe aici aproape zilnic. Cel mai bine mă simțeam printre pajişti, câmpuri şi păduri, pe drumeagurile şi cărările călcate numai de pacientele care primeau „deplină libertate de mişcare". Mama mergea acum cu pas neşovăielnic. Lăsasem azilul la câteva mile în urmă. Tăcerea din jurul nostru s-a deschis, plină de cântecul păsărilor şi de bătăile din aripi ale fluturilor, căci erau încă fluturi, chiar şi atât de târziu, şi i-am văzut, parcă într-un viitor apropiat, morți dintr-odată, acoperind pământul ca nişte petale căzute. Am hotărât că trebuie să aflu la ce se gândeşte mama şi să-i spun ce mă apasă.

— Mamă, am întrebat-o, tu de ce nu te temi, când el e aici, atât de aproape de noi?

Ea s-a întors, uimită.

— ConaLee, nu mi-e frică de el. Am fost doar şocată... să-l văd aici, atât de schimbat...

— Dar n-a făcut decât să se prefacă, mamă, că nu ne ştie! Cu siguranță... o să găsească un mijloc...

I-am văzut ochii schimbându-şi expresia şi mi i-am acoperit pe ai mei cu mâinile, ca un copil care se ascunde în văzul lumii, temându-mă că vorbele mele aveau să-l facă să apară şi să se năpustească asupra noastră.

Ea m-a îmbrățişat, vorbindu-mi cu voce joasă şi mângâietoare.
— ConaLee, bărbatul acela e închis într-o celulă mai solidă decât orice închisoare. Probabil se preface nebun, dar, dacar spune povestea noastră, ar trebui s-o spună şi pe a lui. Iar asta n-o să facă.
— Dar, atunci când tu erai în nesimțire, am spus că el ne-a adus aici… el mi-a cerut să spun aşa…
— Şi tu l-ai ascultat. Însă el e un străin fără nume, iar aceea a fost povestea ta, pe care ai spus-o atât de bine, încât acum e la fel de adevărată ca oricare alta. Nimeni nu l-a văzut în ziua când am sosit noi. Nimeni nu l-a recunoscut, în furia lui şi în hainele acelea elegante, afară de noi. Mama mi-a dat mâinile laoparte de pe ochi; îmi dăduseră lacrimile. Uită-te în jurul tău, ConaLee! Uită-te la pajiştea de sub noi! La pădurea şi potecile pe care le ştim atât de bine. Eu sunt domnişoara Janet, iar tu eşti sora Connolly, primeşti o leafă, înveți o meserie, şi…
— Prin bunăvoința domnului doctor, mamă. Lui ce i-ai spus?
— Foarte puține, ConaLee. Lucruri vechi, care nu schimbă povestea noastră. Mi-a devenit… prieten. Mi-a spus că… a fost logodit, însă nu s-a căsătorit niciodată.
— Dar tu ai fost logodită, mamă? Ai purtat o verighetă, pe care ți-a luat-o Domnu. Când ne-a lăsat aici, el mi-a spus că nu e tatăl meu. Că a dat peste noi din întâmplare. E adevărat?
Ea s-a cutremurat şi şi-a întors fața de la mine. Fruntea îi strălucea de sudoare.
— Trebuie să-mi spui, mamă! Când a venit la noi? De ce? Trebuie să-ți aminteşti, pentru că eu nu-mi amintesc…
Ea s-a răsucit la loc şi mi-a luat mâna în mâinile ei tremurătoare, cu ochii în ochii mei.

— Nu e tatăl tău, ConaLee. Pentru tine n-a fost decât un calvar de care nu te-am putut feri. Îmi pare rău, nespus de rău…
— Şi copilaşii, mama.
— ConaLee, eu… nu-i țin minte.
Am simțit lacrimile brăzdându-mi obrajii.
— Eu îi țin. Vecinele… una i-a luat pe băieți. Cealaltă…
— Nu pot fi ai noştri, ConaLee.
Şi-a desprins mâinile de mine şi a părut să se adune, netezindu-şi fustele ca şi cum ar fi încercat să găsească mângâiere în hainele acestea elegante.
— Dar dacă au nevoie de…?
— Trebuie să se descurce. Nu sunt singuri.
— Sunt copiii tăi.
— I-am făcut împotriva dorinței mele. Nu i-am văzut şi nu i-am cunoscut niciodată. Tu ştii mai bine ca oricine că… nu eram prezentă. Mama m-a atins pe braț. Tu le simți pierderea, dar erai tu însăți un copil…
— N-a trecut aşa de mult timp, am spus.
— Şi totuşi aşa pare… a răspuns ea cu voce gâtuită.
— Pentru tine a trecut, da, m-am auzit spunând, dar pentru mine…
— Tu ai avut grijă de ei şi i-ai pierdut, ştiu, dar acum noi două nu mai avem nimic în casa aceea. Chiar tu ai spus că totul a fost dat de pomană. Nu suntem legate de nimic, iar Domnu' e ținut sub pază aici, prizonier aşa cum ne-a ținut el pe noi prizoniere.
— Dar ştii cum urzeşte planuri. Nu crezi c-o să-l convingă să-i dea drumul?
— Să zicem că-i convinge. Adevărul nu-i va servi la nimic. Pe noi două lumea ne crede şi ne place, în timp ce el e un răufăcător, violent, nebun – cel puțin aşa se poartă. Iar noi suntem în siguranță aici, nu ne lipseşte nimic. Nu trebuie să vânăm, să punem capcane, să ne gătim singure, să îndurăm

furtuni şi geruri, să ne apărăm de cei care vin pe neaşteptate... Acolo n-aş fi putut să te apăr.
— Dar... Dearbhla. De ce... ea de ce n-a venit după noi?
— N-ar fi cel mai înțelept lucru. Ea nu ne poate apăra aşa cum suntem apărate aici...
— Cine e Dearbhla acum, pentru noi? Aşteptam răspunsul mamei, dar mă gândeam de mult timp la asta. Mamă, am spus, unde e Dearbhla?
— Pe-aproape, a spus ea. Mi-a atins părul şi mi-a luat un cârlionț în mână. La fel de aproape ca şuvițele astea, ConaLee. E acolo unde a fost.
— Noi n-o să mai plecăm niciodată acasă?
— ConaLee, aici suntem în siguranță.
— Dearbhla...
— Domnu' n-a luat nimic de-al ei.
— Ne-a luat pe noi, am spus. Şi acolo totul era... al nostru. Au rămas încă atâtea lucruri... casa, vatra, prispa, pământul. Am putea să privim crestele munților, să vedem vântul şi furtuna când se apropie, stelele pe care m-ai învățat să le recunosc...
Ea a clătinat din cap.
— Nu mă pot întoarce acolo, ConaLee. Şi nici alții nu pot.
— Care alții, mamă?
Dar ea n-a făcut decât să-şi ferească privirea.
— Pentru mine, acum, acasă e aici. Iar locul tău e lângă mine.
M-am tras înapoi.
— Acasă, pentru tine? Ai să rămâi aici pentru totdeauna?
— ConaLee, nu există pentru totdeauna. Am ieşit la plimbare şi e o zi frumoasă. Trebuie să te gândeşti... să iei fiecare zi separat, până când se lămureşte o cale.
M-a privit cu atâta dragoste, de parcă ar fi fost cu adevărat ea însăşi. Părea că stăm într-un punct de cumpănă între pajiştea în pantă de sub noi şi pădurea care suia pe deal, cu

cerul albastru pieziş deasupra, cu firele potecilor şi drumurilor rotindu-se încet în jurul nostru, până departe.
— Mamă, am întrebat-o, cine e tatăl meu? Unde e?
Ea a părut dintr-odată copleşită şi a şovăit.
— ConaLee, e... exact ca în povestea pe care ai spus-o. A plecat la război de sus de pe munte, cu câteva luni înainte să te naşti. Şi nu s-a mai întors. N-am primit nicio veste. N-am aflat niciodată. Doar că, la un moment dat, scrisorile lui... s-au oprit.
— Dar... cum îl chema? Cum v-ați cunoscut? Ai vreo imagine de-a lui?
— Dearbhla are o fotografie mică şi actele lui de înrolare, de la începutul războiului... Te rog, ConaLee, hai să mergem mai departe!... E o poveste prea dureroasă, a şoptit apoi. Nu mă pune s-o retrăiesc!
— Doar spune-mi, mamă, că într-o zi am să aflu.
— Da, ai să afli într-o zi.
M-a cuprins cu brațul şi m-a tras mai departe. Am mers încet, urcând până în punctul cel mai înalt deasupra pajiştii. Respiram împreună şi-i simțeam corpul lipit de al meu. Ea era acum cea puternică. Am fost nespus de uşurată să-mi dau seama de asta, ca şi cum aş fi putut să privesc în jos spre câmpurile de iarbă îngălbenită şi să plutesc alene peste ele, ca un fulg, purtată de vânt. Ne-am oprit, ținându-ne de braț, şi eu am pipăit în buzunar după oglinjoara cât palma pe care o purtam acum mereu cu mine ca pe un talisman. Am luat-o în mână şi am prins în ea o sclipire de soare, cioburi mărunte, orbitoare de lumină împrăştiate dedesubtul nostru, peste pajişte, până la marginea pădurii de mai jos.
— Ții minte oglinda asta, mamă?
— Dearbhla a făcut o călătorie, a răspuns ea, pe când tu aveai doi sau trei ani. Ea ți-a dat-o atunci. Ca s-o vezi când se întoarce.

Deci oglinjoara pe care o luasem de la Domnu' nu era a lui, ci a mea. Mi s-a părut că era de-ajuns să închid ochii o clipă ca să mă trezesc înapoi în cerdacul casei noastre, sus pe munte, înainte de Domnu', înainte de copilaşi, pe vremea când trăisem în siguranță cu mama şi cu Dearbhla. Mi s-a făcut dor mare de Dearbhla şi mi-am închipuit-o ştiind de noi. Am văzut dedesubt căuşul pajiştii, valul pădurii care se oprea în iarba unduitoare, copacii din spatele nostru care se cățărau tot mai sus, până când, în cele din urmă, trebuiau să cuprindă şi munții noştri.
— Asta e priveliştea noastră acum, a spus mama ca şi cum mi-ar fi citit gândurile.
Ieşiserăm din pădure pe creştetul dealului. Dedesubt am văzut panta care cobora şi, la jumătatea câmpului, gardul viu de cimişir, lat, mai înalt de un stat de om, care traversa toată pajiştea şi livada de meri de dincolo de ea, separând parcul femeilor de al bărbaților. Îngrijit şi tuns de gropar, era un hățiş des şi noduros, dar de aici părea o linie grațioasă care ba se înălța, ba cobora.
— Pare ciudat, am spus, ca teritoriul femeilor să fie despărțit de al bărbaților printr-un gard viu, nu printr-un zid sau zăplaz.
— De-ar fi mereu aşa, peste tot! a spus mama.
— Aşa ai vrea, mama?
— Aş vrea ca o forță a vieții să ne fi apărat pe toți. Atâția bărbați ne-au vânat, ne-au făcut prizoniere... au înrobit, au încătuşat, au pârjolit țara. Iar bărbații cei drepți au suferit cruzimea tuturor celorlalți. Cicatricile războiului durează... generații...
— Discuți despre lucrurile astea cu domnul doctor?
— Da, şi ştiu că e de acord cu mine. Azilul nostru e o binecuvântare. Are ziduri de apărare, dar are parcuri şi garduri verzi, alei pe care poți să te plimbi, să te vindeci, să-ți clăteşti ochii. Ştii, despărțitura aceasta are înăuntru un

gard din stâlpi şi sârmă, dar cimişirul a crescut peste el foarte înalt şi gros, ca un zid viu. Gardul era deja aici, hotar între ferme, cu mult înainte de război.

— Cine ți-a spus asta, domnişoară Janet? am tachinat-o zâmbind.

— Domnul doctor Story. Ştie istoria azilului de parc-ar trăi aici de o viață.

— Colegele mele de cameră, infirmierele, spun că ieşi cu el la plimbare cu trăsura. Că-ți face curte.

— Poate, în felul lui. E... amabil.

— Nu le-am dat crezare, mamă. Le-am spus că sunt bârfe...

Dar ea s-a întors spre mine, cu ochi sclipitori.

— Trebuie să vii cu noi într-o seară, cu trăsura. Poate chiar azi, după cină.

— Ah, nu se face, mamă! Sunt doar o infirmieră.

— Dacă-l rog eu...

— Dar n-o să se mire că-l rogi? E neobişnuit ca...

— Fiindcă eşti însoțitoarea mea, ajutorul meu şi vreau ca... să te bucuri şi tu de o plimbare într-o seară.

Priveliştea de sus mă făcuse mai îngăduitoare şi am dat din cap, vrând să-i fac plăcere. Şi râvneam la o plimbare cu trăsura. Trăsurile păreau ceva romantic. Cum stăteam acolo, mi-am dat seama că fie şi numai vederea câmpului de jos, dincolo de gardul viu, îmi împlinea un fel de alean. Am zărit atunci ceva care ieşea în câmp deschis dintr-o vâlcea împădurită de mai jos: părea un câine sau o vulpe bej-maronie în patru labe. Apoi s-a ridicat şi i-am desluşit părul lung şi blond, silueta şi hainele: era Gâză, feblețea doamnei Hexum, cum i se spunea. Am mijit ochii la el, punându-mi mâna pavăză. S-a oprit şi el şi a părut să se uite în sus spre noi. Poate dealul era înalt tocmai cât să ne vadă. Apoi a părut să se grăbească mai departe, luând-o la fugă către gardul viu. L-am pierdut din vedere.

— Ia uite, mamă, uite-l pe băiatul căruia i se spune Gâză! A luat-o încolo spre gard, pe partea bărbaților. Aş vrea să-l văd mai bine.
— Pe Gâză? încearcă acum, dacă poți! Altfel, parcă-i o flăcăruie rătăcitoare.
Ea a rămas sus şi s-a uitat după mine cum cobor. Apropiindu-mă, am văzut în gard o gaură cu margini neregulate, un loc unde frunzişul se ofilise, care-mi venea cam pe la brâu. Era aproape un cerc, şi m-am aplecat să mă uit prin el. Băiatul s-a uitat şi el din partea cealaltă, ca şi cum mă aşteptase să sosesc. Zâmbea.
— Bună! i-am spus. Tu eşti Gâză? Ai ieşit la plimbare?
El a dat din cap.
— Sigur eşti Gâză? M-am lăsat în genunchi ca să fiu în dreptul ochilor lui. Poți să-ți spui numele?
— Gâză, a rostit el încet.
Dac-ar fi fost mai întuneric, m-am gândit, în amurg, ai fi putut să-l iei drept un spiriduş aici în câmp. Avea o fețişoară perfectă, cu sprâncene blond-căprui parcă desenate şi cu buze trandafirii. M-am gândit la flăcăuaşul meu de acasă şi am venit mai aproape. Chiar şi cu părul lui lung şi blond, Gâză arăta a băiat – mărunt, delicat, dar nu atât de mic de vârstă pe cât crezusem. Să fi avut şase sau şapte ani. Poate lui haina lungă i se părea mai degrabă o mantie decât un mantou prea mare. Ochiul bun îi sclipea albastru, larg deschis. Celălalt era perfect format, dar cu irisul acoperit de un văl, un alb parcă pur, transparent. Cel mai probabil orb.
— Ai albeață la un ochi, i-am spus. Se spune că asta îi face pe oameni clarvăzători. Tu poți să prevezi viitorul?
El s-a întors şi a dus mâna la gură, şi-a umflat obrazul şi a scos un sunet ca trilul unui măcăleandru.
— Ah, ce bine imiți! i-am spus. Ştii să faci şi ca alte păsări?

El s-a uitat doar la mine, părând încântat. Mărunțel cum era, s-a băgat până la brâu în gaura rotundă dintre frunze, până ar fi putut să-şi lipească fața de a mea. A pus mâna pe frunzele dintre noi – gardul era gros de cel puțin patru picioare. M-am întins şi i-am arătat palma deschisă. El m-a atins gingaş de la încheietura mâinii până la buricele degetelor. Am simțit căldura pajiştii, sclipirea urcând din pământ a firelor de iarbă de trifoi încâlcit luminate de soare. Dedesubt, afund, pulsa statornic un fior rece, asemenea unei inimi care bubuia undeva departe – şi în clipa aceea şi-a schimbat uşor ritmul.

— Simți? l-am întrebat pe Gâză.

Fără să mă gândesc, i-am strâns mâna într-a mea. El a coborât privirea – un semn, parcă. I-am dat drumul şi am deschis pumnul.

Atent, el a înclinat capul şi a lăsat să-i cadă din gură un ou perfect de măcăleandru, albastru-pal şi umed.

— Ah! am spus. Deci nu era nicio pasăre în cuib?

Mi-am făcut palma căuş ca să adăpostesc în ea ceva ce abia dacă simțeam.

El a dat din cap şi mi-a strâns arătătorul ca un bebeluş.

— Mai bine să-l păstrezi tu ca pe un giuvaier, i-am spus, decât să-l ia vreo bufniță sau vreun corb.

— Pentru tine, a zis el. Apoi s-a aplecat să-mi şoptească – dacă l-am auzit bine: „Pasărea dinăuntru.”

— Da, am spus. Este. Sau ar fi putut să fie, dacă mama lui ar fi stat să clocească oul.

El n-a părut să chibzuiască prea mult. S-a răsucit doar un pic ca să scoată din nou sunetul acela, un tril moale din gât, care s-a preschimbat într-un fluierat grav în timp ce Gâză o lua în jos, îndepărtându-se prin iarba înaltă a pajiştii. L-am văzut privind îndărăt spre mine o dată, şi încă o dată, apoi n-am mai văzut decât iarba care se mişca şi am auzit un sunet care a devenit tot mai slab pe măsură ce el se apropia

de adăpostul copacilor. Dar cu siguranță mi-l imaginam. N-aş fi avut cum să-l aud de la asemenea distanță.
Când m-am întors cu mama, am găsit mai multe infirmiere aşezate afară pe iarbă, pe una din laturile azilului. Din depărtare păreau nişte forme albe ca de clopot, cu şorțurile lor lungi, albe şi nemişcate pe fundalul ierbii verzi, cu mâinile prinse la spate în aşa fel încât ascundeau mânecile negre. Se aplecau sau se foiau pe loc, uitându-se după vreo nouă sau zece pacienți, dintre domni, care participau la o întrecere de viteză în partea cea mai de jos a pajiştii mari.
Nu ştiusem că era plănuit aşa ceva, dar zilele văratice aduceau surprize, şi infirmierii îi scoseseră pe toți pacienții bărbați afară, să fie spectatori. Mulți erau îmbrăcați în hainele lor cele mai bune şi beau ceai cu gheață servit pe tăvi.
— Domnii îşi tratează infirmierii ca pe nişte servitori sau valeți, a spus mama, nu ca pe nişte îngrijitori.
— Asta până când e nevoie să fie ținuți cu forța.
— A, da. Asta probabil îi derutează. Încă un motiv să se poarte... ca nişte domni. Am auzit că mulți cer ajutor la hainele mai sobre, ca să-şi pună butoane la manşetă, gulere, ghetre, în timp ce doamnele nu fac asta niciodată, indiferent ce situație au avut înainte.
— Şi cine-ți spune toate astea, mamă?
Ea a zâmbit doar.
Mergeam pe drumul care cotea larg către azil, chiar deasupra liniei de start a alergătorilor. Priveliştea părea un tablou. Soarele coborâse şi lipea un luciu auriu pe zidurile înalte de piatră şi pe aripile lungi, retrase ale clădirii, scăldând parcul şi pajiştea într-o lumină galbenă risipită. Pacientele aflate încă afară potrivit programului zilnic, cu camerele încuiate, n-aveau voie să se uite la întrecere, dar infirmierele care nu erau de serviciu priveau în tăcere.
— Mamă, concurenții sunt în chiloți, am spus.

Într-adevăr. Aveau prinse de maiouri numere scrise pe foi mari de hârtie şi majoritatea erau desculți. L-am văzut pe econom, varianta masculină musculoasă a doamnei Bowman, fumând un trabuc la linia de start. Chiar lângă el, cu un cap şi jumătate mai înalt, stătea paznicul nostru de noapte. Era în uniformă, însă avea chipiul în buzunar şi părea destins. O adiere îi răvăşea părul negru lung, iar fața îi era întoarsă în stânga, spre econom. Dădea din cap vorbind, peticul de pe ochi nu i se vedea şi, pentru o clipă, mi s-a părut că e un bărbat ca toți ceilalți.
— Mergi încet, ConaLee! Când ajungem, va trebui să intru în cameră.
Am micşorat pasul şi mi l-am potrivit cu al ei. S-a auzit un sunet de clopot şi concurenții au pornit fiecare pe banda lui. Nu alergau, ci mergeau pe toată talpa, foarte repede şi cu spatele drept.
— Ce caraghios arată! i-am spus mamei. Nu aleargă deloc!
M-am întors spre ea, râzând, dar ea nu se uita la întrecere. Privirea îi era ațintită asupra liniei de start.
— Se numeşte marş, mi-a spus, luându-mă de braț. E foarte la modă acum printre bărbați. Am văzut o ilustrație în Harper's Weekly, la cercul de lectură.
— Răsfoiți reviste? Credeam că citiți romane serioase.
— Ah, majoritatea pacientelor preferă lucruri mai uşurele, deşi câteva... S-a oprit şi s-a întors cu fața spre mine. ConaLee, o să te rog să conduci din când în când câte-o discuție. Despre Dickens, să zicem, orice titlu vrei tu. Împrumutăm exemplare de la o bibliotecă din Philadelphia.
— Ah, eu nu prea mai citesc...
— Dar trebuie să citeşti. Când erai mică erai o mare cititoare.
M-a străbătut un fior, ca şi cum coroana unui copac uriaş ar fi aruncat dintr-odată o umbră rece asupra mea. Mama cu adevărat nu-şi amintea sau nu se gândea la viața mea

din anii cât fusese bolnavă, la toată munca din gospodărie, la flăcăuaşul pe care-l purtasem legat la piept sau în cârcă până când începuse să meargă, pe care-l hrănisem şi-l dezmierdasem, la copilaşii pe care-i puneam la sânul ei, spălându-i şi cântându-le tuturor, la cum ei îi dădeam de mâncare cu lingura şi o spălam cu buretele, temându-mă tot timpul de clipa când Domnu' avea să se întoarcă. În unele zile apucam să-i împletesc coada, dar de cele mai multe ori nu făceam decât să i-o leg, căci lui pletele ei negre revărsate pe pernă puteau să-i atragă atenția oricât de târziu, oricât ar fi fost de beat, oricât de palidă sau de slabă ar fi arătat ea.
— Mamă, cred că am să intru şi eu. Camerele noastre sunt probabil goale şi... o să am un pic de linişte.
— Trebuie, a spus ea, şi odihneşte-te! Vino-ți puțin în fire pentru masa de seară şi pentru plimbarea de după aceea cu trăsura! Ah, uite, asta e pentru tine! Şi mi-a dat, din săculețul de mătase prins în talie, o cutiuță. E fard de obraz, a spus, roz-deschis. Doamnele de la asociația caritabilă ne cumpără tot felul de nimicuri...
Ajunseserăm lângă clădire şi ne-am îndreptat spre porticul unei intrări, trecând prin spatele infirmierelor care stăteau şi se uitau. Întrecerea se încheiase probabil. Le-am auzit bătând din palme şi murmurând, apoi mama a închis uşa cu geam şi m-a îmbrățişat scurt în semn de la revedere.
Am stat singură în camerele de la ultimul etaj, căci majoritatea colegelor mele nu se întorceau decât abia după cină. Locuiam aici douăsprezece infirmiere nemăritate, majoritatea tinere. Paturi înguste, cu cufere mici între ele, şase într-o parte, şase în alta, cu un lavabou şi un salonaş între ele. Multe lucarne erau deschise complet, ca să prindă orice boare de vânt. De aici se vedeau partea de parc şi aleile de pe latura clădirii, pajiştea mare din față şi aleea lungă care venea dinspre drumul mare. Porțiunea de cale ferată de

acolo era o linie secundară, rareori folosită doar pentru azil, fiindcă gara principală era în Weston. Râul îngust strălucea vălurit, apoi, dincolo de el, era oraşul şi, mai departe, panta dealurilor către alţi munţi. La nouă seara trebuia să stingem lămpile cu gaz de pe perete şi o dată pe lună să mutăm paturile – ca să protejăm saltelele, spunea doamna Bowman. Se punea mare preţ pe locurile din colţ şi unele fete instalau paravane la picioarele patului sau între ele şi colegele din stânga ori din dreapta. Paravane se foloseau în infirmeria azilului şi habar n-aveam cum făcuseră unele surori rost de ele, dar după-amiaza târziu, dacă eram singură, mă simţeam în intimitate aici. Aripile clădirii mi se păreau atunci lungi şi pustii. Mi se părea că aud cum fiecare pat făcut cu mare grijă îi şopteşte celui de alături – un sunet ca un foşnet de perdele, deşi la geamurile noastre nu erau perdele, numai storuri care se trăgeau în jos.
Aveam lavaboul doar pentru mine, ca să-mi cercetez înfăţişarea pentru plimbarea cu trăsura.
Hainele de lucru de acasă, spălate, stăteau ascunse în cufărul pe care-l primisem de la azil. N-aveam ce purta afară de uniformă, dar mi-am pus un şorţ curat şi o bonetă nouă şi am lăsat câţiva cârlionţi negri să-mi încadreze faţa. Scos din cutia lui, fardul era o tablet subţire aurie, cam cât un ceas de buzunar. Culoarea dinăuntru îşi măsura probabil propriul timp. Oglinda mică de deasupra chiuvetei era pentru uzul tuturor şi n-avea nici două picioare pătrate suprafaţă. M-am aplecat spre ea. Pielea nu-mi era nici palidă, nici nu se înroşea la soare, însă ochii mei arătau obosiţi. Celelalte fete îmi admirau genele şi sprâncenele negre groase, dar în săptămânile din urmă ai fi zis că mama întinerise, iar eu îmbătrânisem – sau devenisem mai comună. Mi-am frecat puţin fard pe obraji, cu mişcări rotunde, şi mi-am amintit cum mă răsuceam în spatele casei cu flăcăuaşul: îi plăcea atât de mult să zboare,

ținându-se de mâinile mele când îl învârteam! Eu eram lumea, iar el se ținea după mine, frecând şi el cu un petic de cârpă când eu curățăm o oală, amestecând cu un băț pe podea când găteam, luptându-se să-mi urce şi el în poală sau în brațe când îl țineam pe unul din bebeluşi. Fusesem comoara lui. Aici, noi, infirmierele, nu eram nimeni: toate la fel, neavând voie să atragem atenția. Eram mândră de uniformele mele, fericită să fiu asemenea celorlalte fete, dar nimeni nu mă iubea, nu se gândea la mine. Vorbeam cu mama, însă ea era absorbită de noua ei viață.

M-am simțit derutată de ghemul de dureri din mintea mea. Şi atunci l-am auzit pe Gâză – „pasărea dinăuntru" –, încă înainte să-mi amintesc cum mă privise iscoditor prin gardul viu. Speriată, am desfăcut buzunarul adânc al uniformei să văd oul albăstrui uitat. Mic de tot, l-am scos din întuneric. Era încă perfect. Cum să-l păstrez teafăr? L-am pus în cutiuța unde fusese fardul, dar coaja fragilă avea nevoie de un cuib. Am scos smocul de fire negre din peria mea de păr şi am făcut din el o pernuță ca o mică bulboană, pe post de căptuşeală. Oul a încăput tocmai bine înăuntru, ascuns în culcuş, iar cutia am legat-o cu un capăt de sfoară.

ORICE LUCRU REPUGNANT şi care ar putea aminti de o închisoare trebuie evitat cu grijă (...) trebuie să existe o diversitate de obiecte interesante (...) copaci şi arbuşti, plante cu flori, chioşcuri (...) N-avem de unde şti cât de importante se pot dovedi.

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

Gâză
BALOANE DE SĂPUN

Gâză se ascunde ca să vadă şi stă ascuns ca să observe.
Camera pătrată a tuşei Hexum de la etajul doi, unde pe vremuri locuiau servitorii medicului-şef, e întotdeauna descuiată. Nimeni în afară de el nu îndrăzneşte să intre. Ea doarme pe două paturi lipite şi fereastra înaltă din faţă dă chiar lângă balustrada de lemn care mărgineşte balconul îngust al doctorului Story. Gâză se strecoară pe fereastra deschisă, face câţiva paşi pe balustradă şi ajunge la copacul înalt cu crengile cele mai lungi răsfirate mult deasupra ultimului etaj al azilului. Ascuns în frunziş, se caţără pe o cracă groasă până ajunge la trunchi şi se aşază într-o furcă zdravănă de ramuri şi frunze.
Se uită dedesubt, la aleea din faţa azilului: cercul de gard viu şi straturi de flori cu fântâna din mijloc, pajiştea mare de dincolo de ea şi chioşcurile cu spaliere de lemn în care pacienţii ies la aer. El vede cel mai bine pentru că nu-l vede nimeni, ascuns în adâncul copacului. Coboară mai aproape, dacă vrea. Ar putea să se agaţe de una din crengile cele mai joase, să-şi dea drumul într-un cărucior sau o căruţă, să se aşeze pe o trăsură care a tras la scară, aşteptând. Dar rămâne nemişcat, îi aude pe vizitatori vorbind, şoptind, suspinând în faţa uşii mari de la intrare. Sau se uită la diligenţa acoperită, trasă de cai, cu cufere îngrămădite deasupra, care vine pe alee trecând pe lângă grădina rotundă de la mijloc. Când şi când e furgonul negru al şerifului, o cutie închisă, cu o ferestruică rotundă. Dar în ziua când a ieşit tărăboiul cu domnul cel nebun a fost gălăgie mare: bărbaţi pe capră, bărbaţi care stăteau în spate în picioare, care se agăţau pe margini, cai mânaţi cu strigăte, fornăind, ridicând praful, bulgări de ţărână care zburau prin aer, duruit şi zăngănit. În furgonul şerifului, pereţii cutiei au răsunat de plesnete şi bubuituri până când bărbaţii l-au târât afară, legat şi cu căluş în gură, în timp ce el se răsucea şi se zvârcolea, şi şeriful i-a strigat doamnei

Bowman: „Cheamă-l pe paznicul de noapte, pe mai mulți... un smintit... e beat... a jefuit un grajd şi mi-a pus la pământ patru ajutoare. Dă-te la o parte, femeie!” ‚Ah, marele doctor”, a şoptit aspru tuşa Hexum mai târziu, „el era dus cu treburi şi s-a băgat proştii! Cum să stai la discuții cu un maniac? L-a dezlegat şi i-a scos căluşu’!” Tuşa Hexum ştie unde sunt stivuite cuştile – şi la fel lanțurile, scândurile, plasele. Să le arunce că aşa zice quakerul? Las’ să vină să stea el de vorbă cu ea! Gâză se pricepe s-o găsească şi ea îi dă voie să se țină după infirmieri până în locul unde sunt ascunse cuştile. Bărbații iau una şi o cară ca pe un berbec de spart porți pe holurile din subsol şi în sus pe scări. Acolo, în rotondă, maniacul bine îmbrăcat, cel despre care lui Gâză i se pare că l-a prevenit întotdeauna tuşa Hexum, înjură, face spume. Pălăria înaltă i-a zburat cât colo, poalele redingotei i se răsfiră larg. Sare asupra paznicului de noapte, la gâtul lui, ca un câine turbat, umplându-l de bale, şi în aceeaşi clipă, cu o față sălbatică, pacienta pe care Gâză o ține minte din alcov îl prinde de gât cu amândouă brațele. Bărbații tabără toți asupra nebunului căzut la pământ şi-l închid în cuşcă, în timp ce paznicul o împinge pe pacientă laoparte şi urlă la fată – fata care a rămas, n-a plecat. Acum s-a sfârşit, nu se mai aud decât înjurături şi țipete. Tuşa Hexum se răsuceşte în urma cuştii ca un talaz care trage un ocean întreg după ea.
Tuşii Hexum îi place să-l aibă pe Gâză prin preajmă când e vreun tărăboi, dar îl pune să stea înăuntru în duminicile când vin în vizită locuitorii oraşului. Îşi bagă nasu’ peste tot, spune ea, se uită şi rânjesc, aruncă pe jos învelişuri de bomboane şi hârtii unsuroase, îşi dau cu părerea care-s ăi mai țicniți, caută poveşti de spus pe urmă – ca şi cum n-ar fi şi ei numai buni de azil! Dar domnii şi cucoanele aduc mâncare la prânz pentru toată lumea, marele doctor poa’ să se laude cu spitalu’ lui, spune tuşa Hexum, iar ea nu

trebuie decât să fiarbă ouă la micul-dejun şi să gătească supa la cină, aşa că n-au decât să vină şi să cutreiere! „Da' tu stai ascuns, sufleţel, oamenii ăştia, unii din ei sunt nebuni sadea şi vânjoşi ca toţi ăştia pe care-i ţinem închişi aicea."
În duminicile senine, Gâză urmăreşte vizitatorii de sus, din cuibul lui de frunze: plimbări prin parc, picnicuri pe pajiştea din faţă, primăvara, vara, cât ţine vremea bună. Băieţandrii joacă jocul cu lopăţele şi fluturaşi peste o plasă pe care o înfig în iarbă, doamnele aduc limonada şi vând plăcinte. Unul cântă la armonică, altul la trompetă, chiar la vioară. El e sus – cel mai sus –, în copacul cel mare, nu se teme niciodată. Se uită la domni şi la doamne – pacienţii scoşi din secţii la jocuri şi promenadă. Vede baloanele lungi, ca de săpun, care le plutesc prin minte, ochiul din capul lor aidoma cu ochiul lui bun. E altfel decât ei, aşa cum păsările care zboară sunt altfel decât nişte gângănii căzute pe spate. Gândurile lor fâlfâie prin aer în timp ce se plimbă cu infirmierii sau infirmierele, iar domnii le salută din cap pe doamne. Domnii stau de vorbă cu bărbaţii veniţi din oraş şi se aşază în chioşcuri, unde doamnele nu au voie duminica, pentru ca nu cumva vreun bărbat din oraş să caute acolo odihnă sau vreun pacient să le şoptească vorbe dulci. Tuşa Hexum spune că vorbele dulci sunt mârâitul mieros al bărbaţilor dinainte să te înşface. Doamnele nu se opresc, dau doar din cap de sub umbreluţe. Infirmierele lor spun ce vreme frumoasă, ce parc minunat. Doctorul Story face şi el un tur pe alei în costumul lui negru de medic-şef, „se dă bine pe lângă cine trebuie", spune batjocoritor tuşa Hexum. Amicii lui Gâză nu se văd însă. Tuşa Hexum e în bucătărie, dând porunci lucrătoarelor, frământând şi trântind un morman de cocă gros cât pieptul ei. În staul sau în grajd, Zef îşi plimbă buzele roz-vineţii pe muzicuţa cuibărită în mână. Mai târziu, în odaia prost luminată din colţul

şopronului boltit şi plin de umbre, Dib face „aha!” deasupra tablei de dame, în lumina tulbure a singurei lămpi cu ulei. Roi de viespi negricioase captive într-un cuib de noroi, O’Shea doarme în camera lui înaintea rondului de noapte. Ascunde-te, Gâză, de doamna Bowman, de inima ei cunoscătoare. Ascunde-te de doctorul Story, de strălucirea lui discretă care vede şi lunecă mai departe. Urmează-l pe gropar, întotdeauna, departe, dincolo de pajişti şi câmpuri. Sicriele de răchită răsună de cântece învolburate, iar țărâna adunată în movilite e o țară sfărâmicioasă de luat cu asalt şi cucerit. Cimitirul e puzderia de plăcuțe cu numere, în şiruri ordonate, iar pajiştea lungă de pe deal, deasupra livezii, e iarbă unduitoare, ale cărei fire cântă şi zvâcnesc de lăcuste şi de libelule. Seara, caii de trăsură îşi rostogolesc ochii în orbite până sunt înhămați şi li se pun ochelari, până muşcă zăbala de fier în gură. Vacile sunt un cor de mugete. Bucătăresele cărora tuşa Hexum le dă ordine nu sunt decât brațe zdravene şi paşi apăsați. Îl dau afară pe Gâză, spun că e odrasla diavolului cu căița aia pe ochi, pupila acoperită cu alb, nemişcată. „Să nu ne deochi, pui de drac, şi să nu ne spui ce vezi! Şterge-o de-aici!” Ştiu că el n-o să le spună tuşei Hexum. Li se pare că, dacă nu le vede, ea nu ştie.
Dar el îi vede pe toți din copacul lui, chiar şi pe cei ascunşi, care nu ies niciodată când vine în vizită lumea din oraş. Se uită cât pofteşte în ziua de duminică şi apoi, pe o cracă groasă, coboară înapoi pe balustrada de lemn, păşind cu toată talpa, străbate scurta distanță până la fereastra tuşei Hexum, se apucă de tocul lat şi alunecă înăuntru. „Aerul e cel mai bun întăritor, sufletel, ține minte asta de la mine, aerul de iarnă omoară orice boală şi stinge fierbințeala.” Îşi trece degetele peste biroul ei, care-i vine până la piept, pipăie printre mosoare de ață, panglici, hârtii şi pene de scris înfipte în suporturile lor, printre catastife deschise unul peste altul. Tuşa Hexum are un sfeşnic frumos cine

ştie de pe unde şi o lumânare înaltă şi subţire. „Elegant, ca o regină la o masă de seară secretă, nu-i aşa, sufleţel?” În sertarul ei încuiat sunt cutii cu zorzoane, pe care i le arată când vine la ea noaptea. Aprind lumânarea interzisă şi se joacă amândoi cu inele şi cercei. Iată şi lupa ei, pe paginile condicilor – sticla rotundă şi groasă cu mânerul ca o plăsea de cuţit. Ea i-a spus că e o sticlă aşa fel făcută, încât soarele poate să ardă hârtia dacă-l prinzi în ea şi o ţii chiar deasupra vreuneia din cărţile vechi şi uscate ale doctorului Story. „Eh, doctoru' ăsta, Gâză! Atâta face pe grozavu' cu ideile lui de quaker! Cică mai puţină drojdie şi pâine, mai multe legume! Salata, pătrunjelu' şi muştaru' meu nu mai e de-ajuns! Acuma vrea roşii mici ciorchine! Risipă de apă! Zef şi Dib seamănă pe lângă zid în curtea închisă, ca să le ude şi să le culeagă cucoanele care n-au voie să iasă la plimbare! Şi trebuie să le-nveţi, fiindcă ele nu ştiu să-şi murdărească mânuşiţele! Cică ne trebuie stropitori – şi doctoru' trimite vorbă în oraş! Eh, el şi cărţile lui vechi!” îi arată cu mândrie lui Gâză cutia lungă de alamă plină cu chibrituri subţiri. „Toate are-n vârf un pic de sulf, sufleţel, sau pucioasă. Doctoru' se laudă la toţi cu lămpile lui cu gaz, da' eu nu renunţ la lampa mea cu petrol şi la sfeşnic – n-are decât să tuşească şi să bâjbâie pe unde merge.” Numai că tuşa Hexum e cea care tuşeşte şi umblă cu pas greu după ce-l leagănă pe Gâză în cercurile de lumină. El ia tubul de chibrituri, scutură beţele dinăuntru, apoi apucă lupa. O desface şi o strânge, se întreabă cum poate soarele să aprindă un foc. Caută o carte, dar nu găseşte decât nişte hârtie mototolită într-un coş de gunoi. Pune lupa deoparte şi bagă o bucată de hârtie în buzunarul cu cojile de pâine de azi-dimineaţă, iese neauzit pe hol şi coboară pe scările din spate până în bucătărie.

O aude strigându-l; duminica e pe sfârşite. Vizitatorii din oraş se pregătesc să plece, iar bucătăresele care amestecă în

oalele cu supă îi fac semn s-o şteargă de acolo. Tuşa Hexum are o albie mare cu apă cu săpun şi nişte cercuri făcute din cârlige de împletit pentru copiii pe care ea îi numeşte „răţuştele” ei. Curând toţi suflă baloane, din cele mari, care unduiesc şi sclipesc în toate culorile. Fetele aleargă după ele, băieţii sar înăuntru, ca să le simtă ceaţa fină când se sparg.

Thomas Kirkbride Story
PACIENTA DOCTORULUI STORY

Se întâlnea cu ea în fiecare zi şi-şi scria notiţele despre şedinţă imediat după aceea, ca şi când până acum şi-ar fi şlefuit îndelung exersata metodă terapeutică – rememorarea în scris a schimbului de replici – pregătindu-se pentru această pacientă, apărută atât de neaşteptat în locul acesta improbabil. Citind acum rândurile aşternute meticulos pe hârtie, se gândi că vorbitul şi glasul omenesc, încrederea, sentimentul de siguranţă începuseră s-o elibereze, să-i îngăduie, în viitor, alegerea unui refugiu.
— Cum te numeai în copilărie, domnişoară Janet?
— Janet, în mod sigur.
— Deci Janet nu e numele dumitale de familie. Nu erai sigură.
— „Domnişoară” era modul politicos de adresare, nu-i aşa, domnule doctor? Faţă de femeile nemăritate...
— Un indiciu, între altele, domnişoară... despre societatea în care ai trăit înainte de război.
— Dar, domnule doctor, în mod sigur orice societate dreaptă trebuie să respecte orice femeie. Asta înseamnă tratament moral, nu credeţi?

El consimțise că aşa era, deşi poate că ei n-aveau să prindă niciodată acele vremuri. Ea îl îndemna să vorbească despre sine în timpul întâlnirilor şi-i punea întrebări directe. De mai multe ori, el simțise ceva schimbându-se – spațiul, lumina, percepția lui – în prezența ei. Nu mai trăise aşa ceva înainte şi aştepta, mai precis tânjea după interpretările ei la concertele organizate de societatea caritabilă care sprijinea azilul sau la mesele date în apartamentul lui. Doar atunci avea un pretext s-o privească intens de față cu alții". Îşi spunea că toate astea sunt doar o prefață la discuțiile lor şi nu vedea nimic rău în faptul că-i împărtăşeşte anumite lucruri, la care ea reacționa cu observații pătrunzătoare, îi povestise despre cum introdusese doctorul Thomas Story Kirkbride tratamentul moral în Spitalul din Pennsylvania. Ea îl întrebase despre familia lui, despre educația primită. Mama lui trăia? Nu, răspunsese el. Mama lui, verişoara doctorului Kirkbride, mentorul lui, murise cu zece ani în urmă.
— Am fost singur la părinți şi tata s-a recăsătorit la scurtă vreme după moartea ei.
— Tatăl dumneavoastră şi-a construit o nouă viață, observase ea.
— Nu i-am purtat pică, răspunsese el, dar eu eram plecat, absorbit de studiile mele, locuiam cu familia Kirkbride la Philadelphia.
Îşi amintea că-i spusese că acum munca îi e cea mai apropiată rudă.
— Domnule doctor, pot să vă întreb cum vi se spunea în copilărie?
— Mi se spunea Thomas.
— Nu Tom. Nu, nu sunteți un Tom.
— Eram Thomas Kirkbride Story. Mama s-a căsătorit cu unul dintre verii Story şi m-a numit invers decât pe vestitul meu unchi. Adică, despre domnul doctor Kirkbride spunea

că e unchiul meu. Mergeam des la Philadelphia. Copiii lui mi-erau, într-un fel, ca nişte fraţi.
— Deci unchiul dumneavoastră are un cămin fericit. Iar vestitul doctor Kirkbride e un familist.
El îi explicase că unchiul lui rămăsese văduv, dar după o vreme se căsătorise din nou, cu o fostă pacientă. Redevenită ea însăşi, femeia îi era tovarăşă nedespărţită de mulţi ani.
— El a ajutat-o, observase domnişoara Janet, aşa cum mă ajutaţi dumneavoastră pe mine.
După o pauză, îl întrebase dacă unchiul şi soția lui au copii, iar el simțise teamă în glasul ei.
— Mai mulţi. A doua lui soţie şi-a dorit...
— Asta eu n-aş putea, spusese ea rapid. Nu trebuie... să am copii niciodată.
El îi observase privirea schimbată.
— Atunci nu e nevoie, răspunsese repede.
Se dăduse un pic mai aproape de ea – şi ea de el. Genunchii mai că nu li se atinseseră. Amintirile despre copilărie, o preocupare obişnuită a pacienților, erau la ea reprimate sau precaute, dar nu-i lipseau simțul social şi sensibilitatea față de alții, ştia să-i observe. Asta pe el îl convinsese că e întreagă la minte, chiar dacă vorbea uneori împiedicat. El îi punea totuşi întrebări directe în timpul şedințelor. Dacă vrea să-i revină memoria. Dacă se ține minte copil. Ea nu spunea decât că fusese... prizonieră şi că, de când sosise aici, se simțea copil. Fiecare zi părea proaspătă.
— Şi zilele cât ai venit pe drum încoace? o întrebase el.
Fata, spusese ea, îi adusese mâncare. Adică sora Connolly? Fata care o însoțise până aici?
— Cum îi spuneai, o întrebase, înainte să veniți încoace?
— Ah, nicicum, răspunsese domnişoara Janet. Dar aici am ajuns s-o cunosc. Mi-e aproape... ca o soră.

Apoi se aplecase înainte şi zâmbise, chipul i se luminase şi-l întrebase dacă sora Connolly ar putea să-i însoţească în seara aceea în trăsură.
— Fireşte, răspunsese el, adăugând că vremea e foarte frumoasă, că zilele acestea calde n-au cum să mai dureze.
El credea că infirmiera o ţine legată de vechea ei traumă. Şi totuşi comunicarea atât de apropiată cu o fată care-i era clar inferioară social dovedea capacitatea ei de a stabili legături profunde. Pierderea memoriei era o formă de autoapărare, dar acum zâmbea des când era cu alţii. Erau persoane – colegi ai lui şi soţiile lor, doamne din asociaţia caritabilă – care-l întrebau despre progresele ei, spunând că e „o prezenţă fermecătoare”, care „merită pe deplin să se însănătoşească”. „Şi să fie fericită”, adăugase o donatoare, dând din cap spre el cu un gest aparent încurajator. El era atent, foarte atent să nu trădeze nimic la asemenea întruniri sau de faţă cu personalul. Dar în întâlnirile lor în privat trăgea fotoliile mai aproape, suficient de aproape ca să se poată întinde să-i atingă mâna. Şi totuşi nu. Chiar şi aşa, rămânea extrem de reţinut. Momentele în care ea pomenea despre copilărie sugerau un mediu stabil într-o familie avută. Aerul temător, privirile aruncate furiş, tresăririle se împuţinaseră. Nu-şi mai frângea mâinile, nu şi le mai împreuna atât de strâns. Astăzi, la sfârşitul şedinţei, îl iscodise, îl trăsese de limbă, pricepută ca un medic.
— Se spune, domnule doctor, că n-aţi fost niciodată căsătorit.
— Nu. Am fost logodit, demult, şi... am avut relaţii cu anumite persoane înainte să vin aici acum patru ani. Dar pe atunci n-am simţit... ceea ce simt acum.
Fusese surprins de propriile cuvinte. Ea căscase ochii, dar nu dăduse niciun semn că ar fi primit o declaraţie. Prin încăpere jucau umbre şi lumina care intra prin ferestre abia îi ştergea faţa. Aşa îi veniseră în ultimele câteva săptămâni

şi gândurile despre ea, apărând, insistând în tăcere, dispărând, lăsând un rest, reamintindu-i de fericire – o problemă pe care el credea c-o depăşise. Ea aplecase capul spre el, invitându-l la tăcere. El îşi dăduse seama că nu-l mai interesează ce dezvăluie sau ce alege să nu dezvăluie ea.

— Domnule doctor, credeți că am putea, când suntem singuri, să ne spunem pe nume? Aş putea să vă numesc Thomas.

— Iar eu am să-ți spun Janet.

— Da. Pentru tine sunt Janet.

Avansul păruse atât de mare, încât el nu reflectase până acum asupra răspunsului ei. Citi din nou cuvintele. Poate că ea dezvăluia doar o versiune acceptabilă a propriei persoane. Nu conta. În seara aceasta aveau să iasă împreună cu trăsura, s-o ia şi pe infirmieră. O să stea de vorbă în continuare, în ritmul ei. Farmecul ei, buna-creştere evident aristocratică, ajutorul pe care i l-ar fi putut da în muncă... medicul îşi îngădui să-şi închipuie recuperarea ei completă, viața nouă care-o aştepta, o văzu stând în cămaşa albă de noapte în fața oglinzii din cabinetul lui. Simți fără să vrea trupul ei gol alunecându-i în brațe.

El are patruzeci şi cinci de ani. Cu mulți ani în urmă, ca tânăr medic la Spitalul din Pennsylvania, a făcut curte domnişoarelor potrivite din comunitatea quakerilor. Cea pe care o avea în vedere tocmai reflecta asupra cererii lui în căsătorie, când sora ei măritată l-a înştiințat că „prietena lor comună” e mai interesată de un alt pretendent. El i-a scris un bilet prin care o elibera de orice obligație şi-i ura toate cele bune. Câteva săptămâni mai târziu, sora i-a făcut lui Thomas o ofertă în cuvinte atent măsurate. El era deja medicul ei de familie şi se vedeau des. Mai în vârstă decât el, se căsătorise cu un negustor quaker foarte influent, cu câțiva zeci de ani mai mare. Nu voia să aibă copii şi l-a consiliat pe Thomas, în mod agreabil, în tot felul de

chestiuni intime care cereau precauție, interzicându-i orice scrisori, bilete, cadouri, jurăminte sau declarații şi având grijă să rămână disponibilă o dată pe lună pentru soțul ei – o responsabilitate, cum o numea ea. Copiii soțului, deja adulți, ar fi considerat jenant ca el să mai aibă urmaşi şi ea însăşi socotea sarcina „ruleta rusească pe care o îndură femeile”. Suficient de bogată, miza pe el doar pentru discreție şi fidelitate. El îşi închipuia că iubeşte şi e iubit şi poate ar fi continuat aşa pe termen nedefinit dacă, ajungând la vârsta de şaizeci şi cinci de ani, negustorul quaker n-ar fi insistat să-şi mute familia în Europa.
Aşa că, trecut de treizeci şi cinci de ani, s-a trezit fără un rost şi a început să scrie despre moartea mamei sale, impunându-şi între timp să participe la dineuri, petreceri, prelegeri. Extinzându-şi responsabilitățile, a început să lucreze în cabinetul tot mai aglomerat al unchiului său, la Philadelphia, şi a acceptat mai mulți pacienți proprii. O văduvă atrăgătoare i-a mărturisit că criza prin care trecea fiul ei adult se datora abuzurilor tatălui decedat, că soțul ei îi chinuise pe amândoi. Deşi nu i-a devenit pacientă, i-a cerut anumite sfaturi în timp ce fiul ei era sub tratament. După o vreme, i-a spus că ar fi încântată ca ei doi să-şi continue prietenia. Au început o relație intimă plăcută şi discretă. Fiecare îşi vedea de viața lui şi el s-a concentrat asupra carierei, dar apoi, venind aici, a lăsat totul în urmă. Postul de medic-şef la Azilul Trans-Allegheny a fost un nou început ambițios. Era cel mai tânăr medic numit într-o asemenea funcție şi s-a devotat eforturilor de a introduce cu succes tratamentul moral în aceste ținuturi muntoase, departe de orice metropolă.
După patru ani, o are ca pacientă pe domnişoara Janet. Refăcută prin grija lui, ea ar putea fi mai mult. A doua căsătorie, reuşită, a unchiului Kirkbride e o dovadă durabilă că tratamentul moral, siguranța şi odihna îi pot vindeca

până şi pe cei pe care traumele i-au amuţit cândva. Recunoştinţa faţă de cel care te-a ajutat să supravieţuieşti, crede Story, durează mai mult decât dragostea.

MIJLOACELE OBIŞNUITE DE AMUZAMENT (...) nu trebuie neglijate... în timp ce plimbările cu trăsura li se par multora aproape indispensabile.

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

ConaLee
O PLIMBARE CU TRĂSURA

Erau puţini, în această seară timpurie, care aşteptau trăsura. Şorţul meu arăta ca nou, iar mama mi-a spus că-i plac părul meu şi fardul de obraz, dar eu aş fi preferat cumva să mă întorc în cameră. Aerul mirosea vag a liliac, deşi ciorchinii dantelaţi de floare se ofiliseră de mult. Apoi mama a venit mai aproape de mine, mirosind a apă de liliac, ducând o gentuţă cu franjuri şi învelită cu un şal nou de mătase – lucruşoare primite cu siguranţă de la membrele asociaţiei caritabile. Doamnele acestea îi dădeau o atenţie deosebită, în schimb eu nu trebuia să mă arăt prea familiară sau ataşată de ea. „Nu-i eşti rudă, ci servitoare”, aşa-mi spusese Domnu’ în căruţă, în ziua când sosiserăm aici. Dar el era închis acum în secţia din capătul clădirii, iar mama mă lua cu ea într-o plimbare cu trăsura. Stătea pe o treaptă mai jos decât mine, cu părul strâns într-un coc şi cu zulufi lăsaţi să atârne. M-am întrebat de unde ştie să-şi aranjeze părul atât de elegant sau să cânte la harpă şi la pian. Ştiuse oare dintotdeauna?
Pacientele care aşteptau primele să iasă la plimbare stăteau împreună cu noi în faţa scării late a azilului, în timp ce alte

nouă sau zece doamne bine îmbrăcate şedeau pe băncile din grădină. Două fete care serveau în sala de mese împărțeau limonada pe tăvi. Pacientele manierate primiseră privilegiul de a ieşi de pe teritoriul azilului şi se plimbau cu trăsura, câte patru, pe aleile late şi umbroase până la locul unde se putea întoarce, sus pe deal, în pădure. Mama se număra şi ea printre ele, deşi n-o interesa să plece din azil şi nu se ducea niciodată pe jos în oraş. împărțite pe seri, pacientele ca ea făceau plimbări în trăsură în tovărăşia doamnei Bowman sau a altor membri mai importanți ai personalului.
S-a auzit un zăngănit şi mama m-a luat de braț: din spatele azilului apăruseră atelajele. Trăsurile înalte păreau nişte bijuterii întunecate pe roțile roşii ca sângele şi inima a început să-mi bubuie în piept. Caii nu s-au oprit, ci au luat-o pe lunga alee de la intrare, îndreptându-se către drumul mare şi către oraş, stârnind entuziasm şi aplauze în surdină de la doamne, care s-au ridicat să murmure între ele şi să le admire. Promenada părea un fel de paradă de toate zilele. Vizitiii au întors trăsurile pe drumul mare şi au luat-o înapoi pe alee, şi trăsura cea mai mică a venit sprintenă spre noi. Pe capra înaltă, ținând hățurile, stătea paznicul de noapte. Am simțit o furnicătură prin mâini: cu siguranță ar fi trebuit să rămână în clădire. Seara, în zilele acestea neobişnuit de calde, bărbații din secția cea mai îndepărtată urlau şi spumegau printre gratiile groase ale ferestrelor deschise. Tot timpul mi se părea că-l aud pe Domnu'.
— Mamă, paznicul conduce deseori trăsura?
— Nu, niciodată, mi-a spus ea.
Pe şorțul alb mi-au căzut fărâme de frunze verzi. Am ridicat privirea şi l-am văzut pe Gâză uitându-se la noi din copacul masiv de lângă intrare. Şedea pe o creangă joasă, lăsând să cadă o ploaie de frunze fărâmițate. Mi-am scuturat părul şi umerii, în timp ce paznicul de noapte trăgea tare de dârlogi, legându-i de un cârlig sau un mâner nevăzut. Caii erau

nervoşi şi tot dădeau din cap, scuturându-şi coama pieptănată, lucioasă, iar el coborâse acum din trăsură şi se ocupa de ei, potolindu-le nechezatul. Am zărit pe capră, înclinat, la picioare, patul unei puşti. Din nou o rafală de frunze, întregi de data asta, pe jos în fața mea. Gâză se culcase pe creangă, cu mâinile şi picioarele atârnate ca într-o scamatorie. Paznicul mi-a urmărit privirea şi i-a aruncat o căutătură încruntată, ca un tată nemulțumit. El s-a cățărat mai sus şi nu s-a mai văzut.

Apoi mama m-a tras în spatele ei, căci paznicul venise să ne ajute să urcăm. Purta un sacou şi pantaloni şi un fes cu cozoroc, tras pe ochi ca să-i acopere peticul, dar se mişca de parcă ar fi fost în uniformă, de serviciu. Toți trei ne-am trezit dintr-odată aproape de uşa neagră lucioasă a trăsurii. Chipurile noastre în geamul ferestrei păreau o scenă încremenită brusc, ca o imagine prinsă într-un balon de săpun care ar fi putut să se ridice şi să plutească, pierzându-se din vedere.

— Bună seara, domnule O'Shea! a spus mama aproape în şoaptă.

El n-a făcut decât să se întindă şi să deschidă uşa trăsurii. Mama şi-a adunat rochia şi l-a luat de mână, păşind pe treapta de metal. Fusta a intrat după ea. Dâra de pânză albă care dispărea în întuneric m-a surprins atât de tare, încât n-am putut s-o urmez. Paznicul a înclinat din cap spre mine şi am văzut că singurul lui ochi, căprui, izbitor, era tivit cu gene negre curbate, din cele pe care le invidiază femeile. I-am simțit mâna la cot, am pus piciorul pe treaptă şi m-am pomenit în trăsură, uimită să-l văd pe doctorul Story aşezat vizavi. Stătea într-un colț, iar mama în celălalt, cu rochia răsfirată pe bancheta dintre ei. Mi-am ocupat locul pe un fel de băncuță pe care doctorul a coborât-o vizavi de ei, bucuroasă că n-am de mânuit nicio crinolină.

El a arătat spre sforile de piele din dreapta şi din stânga mea.
— Ține-te de ele, soră Connolly, mi-a spus, dacă ne hurducăm prea tare.
— Dar drumul e lin, a răspuns mama, după ce intrăm în umbra pădurii.
Trăsura s-a urnit din loc cu o smucitură. Ferestrele cu balama, închise, formau jumătatea de sus a uşilor. Sclipind sub razele piezişe ale serii, geamurile luminau interiorul trăsurii, transformându-l într-o cămăruță: pereții, şezutul curbat al banchetei adânci din spate, jumătatea de jos a uşilor, chiar şi tavanul erau tapițate cu pluş gri lucios. Pe toți cei patru pereți se întindea o bordură capitonată. M-am rezemat de ea, încordată.
— Vezi? mi-a spus mama. Ăsta e parcul din spate.
Doctorul Story s-a ridicat în picioare ca să deschidă ferestrele şi să le fixeze pe dinăuntru, prinzându-le colțurile în nişte cârlige mici de pe tavan. De-o parte şi de alta, terenul larg deschis plutea pe lângă noi ca fermecat, familiar şi totuşi straniu: aerul încărcat şi parcul, copacii şi băncile, aleile care străbăteau iarba, serele. Apoi un şopron şi încă unul, căci eram pe aleea cea mai lată, după care priveliştea s-a mai liniştit. Mi se părea că totul se mişcă înapoi. Pe podea, picioarele mele aproape că le atingeau pe ale lor, dar mă simțeam azvârlită cu spatele, înaintea mamei şi a doctorului Story. Era atât de ciudat să-i văd închişi unul lângă altul, încât îmi venea mai uşor să privesc drept înainte, între ei, pe ferestruica din spate. Dintr-odată, în cadrul ei s-a ivit fețişoara lui Gâză, zâmbind fiindcă ştia că l-am văzut. Alergase în urma trăsurii şi sărise pe platforma din spate. Apărea, dispărea, ba se ridica în picioare, ba se ghemuia, dându-se în spectacol. Speram că ştie să sară jos oricând, fără să se împiedice în roți…
— Minunată seară! a spus doctorul Story.

Şi-a oprit privirea asupra domnişoarei Janet şi a părut că o aşteaptă să răspundă.
— Parcă... de mai, a zis ea, înclinând capul către fereastra deschisă de pe partea ei.
— Într-adevăr. Mulți sunt de părere că toamna asta pur şi simplu n-a existat. Dar pentru noi asemenea seri sunt foarte plăcute.
Era îmbrăcat ca în cabinetul lui, dar părea altul, deşi tot atent, chibzuit.
Mama îmi spusese să fiu politicoasă şi să nu vorbesc foarte mult.
— Vă mulțumesc pentru invitație, domnule doctor, am spus.
— Desigur. Domnişoara Janet e foarte ataşată de dumneata, s-a aplecat el înainte. Mi-a spus că te consideră practic rudă.
— Ah! Da, domnule. Ne-am... deprins una cu alta.
— Rudele pe care ni le alegem, a răspuns el, ne sunt uneori cele mai apropiate.
Am dat din cap, fără să înțeleg prea bine ce voise să spună. El şi-a pus amândouă mâinile pe bulbul argintiu al bastonului, ținându-l înaintea lui, satisfăcut, în spațiul strâmt din trăsură, am văzut că mâinile lui frumoase, elegante erau îngrijite, iar silueta îi era subțire, aproape delicată. N-ar fi fost bun de tăietor de lemne sau fermier, n-ar fi putut construi o casă în pustietate, însă ochii lui cenuşii, liniştiți mă absorbeau. Mi-a venit să-i spun că mi-e frică de Domnu'.
— Roțile trăsurii sunt... foarte viu colorate! am observat.
— Ah, da, a spus el, iar vopseaua aceasta veselă e şi practică. O pată de culoare menită să-i pună în gardă pe braconierii locali care bântuie pe-aici seara, după iepuri sau fazani. N-au voie, fireşte, dar... sunt oameni care muncesc din greu.

— Şi e încă foarte cald, sunt o mulțime de păsări şi veverițe, am spus. La noi ar fi fost deja zăpadă, chiar mare...
Avertismentul din privirea mamei m-a făcut să-mi înghit cuvintele.
Dar el a fost de acord.
— A, da, şi aici la fel, a spus, e zăpadă de cele mai multe ori, cu câteva săptămâni înainte de Crăciun. A aplecat din cap spre mine. Ai de gând să mergi să-ți vizitezi rudele, soră Connolly?
Uitase oare discuția dintre noi? Sau mă punea la încercare?
— Nu, am spus, n-am rude decât... aici.
Ultimul cuvânt a atârnat în aer ca un strop prea umflat ca să cadă. M-am simțit captivă înăuntrul lui, iar spațiul închis şi căptuşit al trăsurii a părut deodată să lucească. Bumbii din cuiburile tapițeriei au sclipit ca nişte luminițe şi mi-au aprins o căldură arzătoare în spatele ochilor.
Mama s-a ridicat pe jumătate ca să se aplece peste doctorul Story şi umărul ei i-a şters vesta.
— Ia uitați, domnule doctor, pe fereastra dumneavoastră! Pajiştile sunt încă verzi, dar în livadă frunzele au prins alte culori. Ca într-un... cum se numesc poveştile acelea? Cu zâne şi castele...?
Şi s-a uitat în ochii lui. Dar întinsese mâna pe la spate, mă prinsese de încheietură şi m-a tras pe locul ei.
El i-a zâmbit de foarte aproape.
— Basme? i-a propus.
— Da, a spus ea. Nu-mi găseam cuvintele. A râs cu un fel de clinchet care nu era al ei şi s-a aşezat la loc, chiar lângă el. Putem să ne mutăm un pic, domnule doctor? l-a întrebat. S-ar putea ca sora Connolly să fie dintre cei cărora nu le pică bine să meargă cu spatele, iar aerul e foarte plăcut pe partea asta.
M-am trezit înghesuită între mama şi fereastra deschisă, în colțul moale de lângă uşă. Am închis ochii ca să opresc

luminițele şi am simțit-o cum mă ciupeşte tare de antebraț pe sub faldurile rochiei. Dacă adormeam aici, dacă mă „fura” somnul ca atunci când luminițele mă făceau să plutesc fără să ştiu de mine, unde m-aş fi dus? Înapoi la Dearbhla, în vremuri de mult trecute...

— Soră Connolly, mi-a spus mama, apleacă-te mult în afară şi ai să vezi atelajul nostru, chiar când drumul se lărgeşte.

Am scos capul pe fereastra deschisă ca să răsuflu; mâna ei mă împingea uşor. În dimineața aceea o ploaie fină închegase praful şi aerul era dulce şi proaspăt. Am văzut flancurile roşcate ale cailor arcuindu-se în hamuri, coamele fâlfâind. Urcaserăm panta şi eram acum sus deasupra pajiştii, unde drumul cotea larg spre o porțiune dreaptă pe care o ştiam bine. Aici am prins viteză. Aş fi vrut să avem clopoței la hamuri, ca în cântecul acela despre Ziua Recunoştinței, cu zăpadă şi casa bunicii[46]. Ce mult se schimbase mama, mulțumită doctorului Story! Aerul, drumul presărat de pete de lumină, chiar şi mişcarea trăsurii păreau opera lui. Speram că nu vede şi prin mine la fel de limpede.

Pe neaşteptate, trăsura a frânat atât de tare, încât am alunecat pe drum exact ca sania din vechiul cântec, dar ne-am oprit proptiți pieziş pe partea dinspre pădure. Caii se răsuciseră pe jumătate de-a curmezişul drumului şi fornăiau. I-am văzut limpede pe fereastra deschisă – şi în fața lor, la nici cincizeci de paşi, o ursoaică şi trei pui. Ursoaica s-a ridicat pe labele din spate, înaintând precaută, dând din labe prin aer. Dintr-odată era mai înaltă decât trăsura, cu două pete albe pe piept, scoțând un gâfâit care nu era nici mârâială, nici lătrat, ci un răget ritmic. Caii cu

---

[46] Referire la .Jingle Bells”, care a fost compus în 1857 ca un cântec, se pare, legat de Ziua Recunoştinței şi care abia ulterior a fost asociat cu Crăciunul.

ochelari miroseau intens a mosc şi se îmbulzeau unul într-altul, în timp ce paznicul de noapte încerca să-i stăpânească din hățuri.

Doctorul Story a bătut cu pumnul în tabla din afara trăsurii şi a strigat:

— O'Shea! Ia puşca!...

— Linişte! a spus paznicul. Nu mişcă nimeni!

Am aruncat o privire pe ferestruica din spate, cu degetul la buze, ca să-i dau de înțeles lui Gâză. Trebuia să urce în trăsură cu noi, căci drumul era prea îngust ca să întoarcem şi nu puteam da înapoi încercând cine ştie ce evadare. L-am simțit pe doctor atingându-mă uşor pe umăr, căci s-a sculat pe lângă mine şi a tras fereastra, închizând-o. Vedeam ursoaica pe geam, ridicată cât era de înaltă pe labele dinapoi, înclinând capul masiv pe spate, cu botul spre cer, ca şi cum voia să adulmece aerul. Când s-a lăsat încet la loc în patru labe, a părut zbârlită toată ca să ne sperie. Ursoaicele puteau fi rapide şi rele, iar una atât de mare... Uşa de pe partea mea se afundase cu totul printre buruienile înalte de pe marginea drumului. Mama l-a apucat strâns pe doctor de haină, la spate, iar eu i-am făcut semn, înfrigurat, în tăcere, lui Gâză să vină la mine. Ei priveau concentrați afară pe geamul lor, aşa că am întredeschis uşa înclinată a căruței, am pipăit după el şi l-am ridicat iute înăuntru. S-a ghemuit la picioarele mele, şi eu am închis uşa cu zăvorul. Dac-aş fi putut să ne ascund pe amândoi...

— Uşurel! a şoptit doctorul. Stați puțin... Traversează, se întorc în pădure.

Mama era în brațele lui.

— De ce nu plecăm? l-a întrebat.

— Mizăm pe intuiția lui O'Shea, a spus el, atingându-i cu mâna părul de la ceafă.

Mi-a aruncat o privire, s-a ridicat să închidă şi cealaltă fereastră şi s-a uitat spre Gâză, care-şi strângea genunchii la piept pe podea ca şi cum ar fi încercat să dispară.

— L-am văzut pe drum lângă noi şi l-am tras înăuntru, i-am spus. Probabil cutreiera prin pădure, îl cheamă Gâză, e unul dintre copiii de care are grijă doamna Hexum.

— Ştiu cine e, a răspuns doctorul. Copile, i s-a adresat lui Gâză, nu mai părăsi curtea spitalului! E periculos în săptămânile astea, până se schimbă vremea. M-ai înțeles?

L-am tras pe Gâză în brațe şi l-am înghiontit uşor să răspundă.

— Da, domnule, a spus.

Doctorul s-a aşezat la loc lângă mama, la fereastră, vorbindu-i cu voce scăzută. Ea l-a luat de braț în timp ce trăsura se punea în mişcare. Paznicul liniştea caii, trăgându-i el însuşi ca să ne scoată din nou în drum. Apoi a urcat iar pe capră şi a condus uşurel până la locul unde putea întoarce, şi drumul înapoi l-am făcut de două ori mai încet, ca şi cum voia să trecem prin pădure cu cât mai puțină gălăgie. L-am ținut pe Gâză, simțindu-i membrele care mi se lăsaseră grele în poală, capul care-şi găsise culcuş în scobitura gâtului, şi am invidiat ferocitatea ursoaicei. Mi se părea că, aşa tânără cum eram, îmi pierdusem deja copiii. Băiatul acesta vagabond îşi pierduse mama, numele. Povestea lui era o foaie goală; a mea, aproape la fel. El mirosea a praf, a ceva lipicios sau a zahăr şi răsufla atât de încet, încât m-am gândit că poate adormise. Dar a ridicat privirea spre mine, şi pata albăstrie a ochiului cu albeață era palidă ca sideful. I-am netezit părul ca să-l alin, să mă alin pe mine însămi, şi totuşi am văzut trăsura noastră răsturnată pe drum, ferestrele sparte, caii sfârtecați şi jupuiți, ninsoarea căzând peste coastele lor sfâşiate. Dar paznicul de noapte ne salvase, precumpănind chiar şi asupra doctorului.

Coboram acum şi, în partea de jos a pădurii, ne-am întâlnit cu a doua trăsură. Doctorul a deschis fereastra pe partea lui şi i-a spus celuilalt vizitiu să întoarcă, apoi ne-a privit grav.
— Doamnelor, îmi cer iertare pentru păţania de azi. Se pare că anotimpul acesta ciudat a dat natura peste cap.
Gâză s-a strâns în mine. Doctorul s-a aşezat la loc lângă mama şi i-am auzit murmurând încetişor. Au apărut pomii din livadă, pajiştea tăcută, parcul, şi am simţit că răsuflu mai uşor.
— Gâză, l-am întrebat, câţi ani ai?
El n-a făcut decât să-şi ţuguie buzele.
— Nu vrei să-mi spui? i-am şoptit.
— Cel mai probabil nu ştie, a zis mama.
— Înainte să vin eu aici, multe lucruri erau altfel, a spus şi doctorul, părând să se refere la altceva.
Am crezut că el şi mama nu ne ascultă şi am vrut să le distrag atenţia.
— Parcul azilului se vede foarte frumos din trăsură. Şi a fost o plimbare palpitantă...
— Chiar prea palpitantă, s-a învoit doctorul. Domnişoară Janet, vreţi să veniţi la mine să luăm un ceai şi o gustare, la întoarcere? Din considerente strict medicale. O să vă ajute să vă liniştiţi.
Mama mi-a aruncat o privire foarte scurtă şi el a adăugat:
— Soră Connolly, o puteţi însoţi pe domnişoara Janet?
— Da, bineînţeles.
— Bun, a spus el ca şi cum mă vedea pentru prima oară. O apropiere atât de mare ca relaţia dintre voi ne trimite dincolo de trecut. Poate la un moment dat domnişoara Janet nu va mai avea nevoie de ajutorul dumitale, dar o infirmieră talentată şi cu experienţă îi poate ajuta pe mulţi, iar cu timpul poate primi un salariu mai bun. Nu toate infirmierele locuiesc la azil. Unele stau în oraş.

Habar n-aveam unde anume în oraş îşi închipuia el că aş putea locui.
— Eu... aş prefera să rămân alături de domnişoara Janet, am spus. Nu mă deranjează să locuiesc în camerele de sus. Dar vă mulțumesc, domnule doctor...
— Sunt... foarte obosită. Mama l-a atins pe mână cu mâna ei înmănuşată. Trebuie să mă duc în cameră, dar vă mulțumesc, dragă domnule doctor, pentru înțelegere, în fiecare zi. Ne vedem mâine, da?
Mi-am întors privirea, căci ne opriserăm în fața azilului. În timp ce paznicul de noapte se dădea jos să ne ajute, Gâză s-a strecurat afară pe uşa de lângă mine. Mama a coborât pe cealaltă uşă, înaintea mea, şi a rămas o clipă pe loc, încât O'Shea a trebuit s-o ia de talie cu amândouă mâinile ca s-o ajute să coboare de pe treaptă. Ea i-a spus ceva, însă n-am desluşit ce, şi i-am şoptit şi eu mulțumirile mele. În spate, l-am auzit pe doctor:
— Trebuie să vorbim, O'Shea, după ce duci caii la grajduri. La mine în cabinet.
Mama s-a grăbit atât de tare să intre în clădire, încât am luat-o la fugă ca s-o prind din urmă şi am găsit-o stând pe loc, urmărindu-i pe cei doi bărbați printr-una din ferestrele înguste de pe laturile uşii masive. Gâfâia de parcă ar fi alergat la curse, dar, văzându-mă, s-a dat înapoi.
— Domnişoară Janet, i-am spus, ne vedem la dumneavoastră în cameră.
— Da, a răspuns ea, însă apoi m-a tras mai aproape, ținându-mă de mâini. ConaLee, mi-a spus, du-mi eşarfa şi săculețul în cameră! Ai cheia. Trebuie să stau puțin afară, aici, într-o parte, la loc mai ferit.
— Dar nu ai voie singură afară...
— Lasă camera neîncuiată şi du-te la culcare! Ai nevoie să te odihneşti... Îmi pare rău că te-am luat cu mine... iartă-mă!
— Mamă, vino sus cu mine! Azilul se încuie.

Ea însă mi-a strâns mâna cu putere.
— Fă cum îți spun! Am nevoie de puțin timp pentru mine.
N-am întors cu spatele la ea şi m-am oprit, nesigură, în nişa de sub scara care ducea spre secțiile de femei. Mama plecase, lăsându-mi numai gentuța cu franjuri şi şalul ei. O'Shea ducea probabil trăsura la grajd, iar o clipă mai târziu a intrat în clădire şi doctorul.

O'Shea
EVADAREA

Lui O'Shea nu-i displăcea cabinetul doctorului Story de la etajul al doilea – „cabinetul de consultații", cum îl numea medicul. I se părea un spațiu fantastic pe care şi el l-ar fi putut ocupa, într-o altă sferă, dac-ar fi trăit o altă viață într-un alt timp. Cele câteva fişete din lemn de stejar, maşina de scris de pe biroul separat, globul foarte mare de pe măsuța cu un picior, hărțile înrămate, toate vorbeau despre categorii şi lumi ordonate. Medicul-şef nu se plimba pe aleile şi potecile de pe teritoriul azilului, străbătea rareori drumurile şi comitatele Trans-Aleganiei, lua doar din când în când câte o diligență sau un tren până la Philadelphia, dar mulțimea de hărți înrămate desena în culori pastel regiuni pe care putea să le descifreze dintr-o privire.
— Te rog.
Doctorul îi arătă spre un scaun şi se aşeză şi el de aceeaşi parte a biroului lat.
O'Shea se întrebă cu cine altcineva mai practica medicul această aşezare a scaunelor, menită fără îndoială să înlăture întru câtva bariera autorității lui. Ei doi se întâlneau cel puțin o dată pe lună sau după vreun „eveniment deosebit". O'Shea regreta întotdeauna ştergerea graniței pe care o

reprezenta masa masivă de mahon. Acum părea să se aplece uşor spre ei ca un perete de oglinzi, lucind întunecat.

— Din când în când beau câte-un pic de coniac, spuse doctorul. Mă gândeam că poate ai vrea să bei şi dumneata cu mine.

O'Shea încuviinţă din cap, surprins. Niciunul din ei nu întrebuinţa des alcool, dar el ştia că medicul-şef şi dispensarul ţin lichior medicinal.

Doctorul puse pe masă între ei două pahare late cu picior, în care turnase lichidul mieriu. Luară fiecare câte unul, dar nu făcură decât să inspire aroma.

Aşezat în fotoliul tapiţat din dreapta, O'Shea se gândi că n-are nimic în comun cu „nepotul marelui medic", aşa cum bătrânul doctor O'Shea îl numise prima dată pe doctorul Story cu aproape patru ani înainte. Şi totuşi adulmecarea băuturii, ritualul paharelor sugera familiaritate. Bătrânul O'Shea împărţise deseori cu el un coniac în nopţile de iarnă, lângă foc, în pahare care se încălzeau în palmă, ca acestea. Cu un asemenea prilej discutaseră şi postul apărut într-un azil din Alegani.

Ca şi cum i-ar fi citit gândurile, doctorul păstra tăcerea.

O'Shea privea drept înainte, reflectând la absenţa bătrânului doctor O'Shea, un vid care se transforma aici într-un sentiment al prezenţei.

— Ştiu că nu există între noi nicio relaţie de rudenie, spuse doctorul, dar faptul că bătrâna doamnă O'Shea era verişoară îndepărtată a unchiului meu... eu consider asta o legătură. Şi încă una fericită, pentru că a contribuit la venirea dumitale aici, ca să pregăteşti terenul.

Doctorul dădea dovadă de tact profesional, se gândi O'Shea. Era vorba mai degrabă de faptul că el o împăcase pe doamna Hexum convingându-l pe noul medic-şef să nu-i trimită imediat la orfelinat pe cei cinci copii adunaţi de ea. Îi îngrijea şi-i creştea ca o cloşcă, iar caritatea creştină (aşa

pledase O'Shea) impunea să nu fie alungați câtă vreme numărul lor n-avea să mai crească.
— Ai contribuit la educarea personalului în spiritul schimbărilor pe care le cere tratamentul moral, continuă doctorul. Şi asta e o legătură, de alt tip.
Amândoi ştiau la ce schimbări se referă medicul: separarea strictă a femeilor de bărbați printre pacienți, evaluarea severă, dar şi intuitivă, a medicilor şi angajaților, un stil de viață ordonat care includea recreere zilnică şi activități utile, supravegherea atentă a pacienților de către infirmiere şi infirmieri. De asta se ocupa doamna Bowman, care era încă suspicioasă față de O'Shea pentru că nu ea îl angajase.
O'Shea sorbi din pahar. Bine, avea să stea de vorbă. Aici, numai doctorul Story ştia de familia care-l ajutase la Alexandria.
— Bătrâna doamnă O'Shea, întrebă el, era verişoară de gradul patru cu tatăl dumneavoastră, nu?
— De gradul cinci. Quakeră de la naştere şi l-a convertit şi pe pretendentul ei irlandez în timpul logodnei.
— Nu chiar, zise O'Shea. Binefăcătorul meu admira credința quakerilor. Şi totuşi a lucrat cu patriotism pe post de chirurg, salvându-i pe soldații schilodiți ai Uniunii în spitalul lui[47]. Deşi pentru ce? În privința asta n-am putut cădea de acord.
— Şi totuşi dumneata eşti cea mai bună dovadă.
— Oare? Sunt paznic de noapte.
— Da. Şi nu e nevoie decât să spui când eşti dispus să accepți o schimbare de post şi de responsabilități. Ca ajutor de econom, ai putea supraveghea respectarea programului stabilit pentru pacienții bărbați, ai avea rol consultativ, ai participa la şedințele medicilor…

---

[47] Quakerii refuză să participe la război.

— Prefer să muncesc singur, să am acces la toți pacienții din secțiile de bărbați şi să-i supraveghez pe infirmieri. Pacienții consideră că le apăr drepturile, iar puținii care se poartă mai agresiv sunt îndeajuns de intimidați. Cât despre binefăcătorii mei din Alexandria, amândoi au părăsit această lume, la distanță de câteva săptămâni unul de altul. Concediul pe care mi l-ați acordat toamna trecută... vă sunt recunoscător pentru el.
— A fost un noroc că bătrâna doamnă a decedat când erai acolo, O'Shea, ca s-o ajuți să pună în ordine averea bătrânului doctor. Când mă gândesc la ei, nu pot să nu-i consider rudele dumitale cele mai apropiate.
— Eu n-am rude.
Doctorul dădu din cap şi sorbi din pahar.
— Nu eşti singurul. În vremurile de azi se întâmplă des. Foarte mulți pacienți de-ai noştri, din toate clasele sociale, se trezesc, după nouă ani, singurii supraviețuitori din familia lor ai... dezastrului nostru național.
— Care se lățeşte încă, spuse O'Shea, ca o... tumoră malignă.
— O comparație foarte potrivită, zise doctorul.
Îl privea cu expresia pătrunzătoare şi empatică pe care o adopta de obicei, dar de fapt avea încredere în O'Shea. Bărbatul acesta nu agrea conversația, însă era extrem de discret. Părerile lui de profan se dovediseră precise şi valoroase.
O'Shea nu răspunse. Amintirea lumii de dinainte de război rămânea un gol în mintea lui. În afară de rămăşițe, de crâmpeie, nu cunoştea decât vidul. Probabil era mai rău, se gândi el, mult mai rău pentru cei care țineau minte.
— Ziua de azi e un exemplu între altele, spuse doctorul. Nici pacienta, nici infirmiera care erau cu mine în trăsură nu mai au, se pare, alt cămin decât spitalul nostru. Domnişoara Janet nu-şi aminteşte prea mult din trecutul ei,

fără îndoială din cauza unor traume. O fată care a lucrat ca servitoare pentru nişte prieteni de familie a avut grijă din când în când de ea după război şi a însoţit-o aici.
— Înseamnă că o cunoaşte, spuse O'Shea.
— Există o legătură între ele. Dar fata e aproape un copil. Pacienta a fost foarte izolată, singură în casa părintească, şi a plecat după ce aceasta a ars, odată cu angajatorii fetei. Cel mai probabil, simpatizanţi unionişti siliţi să se mute în Nord. În anumite oraşe, oamenii sunt încă în război, se răfuiesc unii cu alţii.
— Focul nu e decât ţinut în frâu, spuse O'Shea.
— Mă tem că aşa e.
Doctorul îl privi în ochi şi se gândi că n-ar fi putut schimba asemenea cuvinte cu nimeni altcineva. Şi totuşi abia dacă-l cunoştea pe O'Shea.
Paznicul de noapte se dădu mai în faţă pe scaun.
— Era vorba să discutăm despre ziua de azi, nu? Nu-mi pare rău că am refuzat ordinul dumneavoastră de a trage.
— Şi că ne-ai poruncit să tăcem, adăugă doctorul. Dar ţi-am văzut puşca aţintită...
— Nu sunt angajat aici ca vânător. Ursoaica era foarte mare, iar puii...
— ... nu chiar mici. Doctorul îşi îngădui un zâmbet plin de regret. Doamnele de la bucătărie ar spune că ne-ar fi prins bine carnea.
— Puii aveau cam un an şi ar fi putut şi ei să atace, pe drumul acela îngust. Şi nu puteam fugi.
— O'Shea, nu pot să mă plâng de judecata şi de priceperea dumitale. Îţi mulţumesc – şi nu pentru prima oară. Ştii mult mai multe despre arme şi păduri decât mine. Anotimpul ăsta ciudat... Potecile şi drumurile de sus din pădure nu sunt sigure.
— De acord. Plimbările cu trăsura trebuie oprite până când se schimbă vremea.

— Nu oprite, zise doctorul. Pacienții depind de ele. Dar trăsurile pot rămâne pe drumurile din apropierea parcului şi a fermei.
O'Shea aprobă din cap.
— Păstrăm programul, dar schimbăm traseul. Ca să nu mai fie nevoie de vizitii înarmați.
Doctorul se aşează şi el mai în față, micşorând distanța dintre ei.
— O'Shea, depindem de dumneata aici. Îmi pare rău că ți-am amintit de arme, de lupte, de situații-limită...
— Nu țin minte, răspunse paznicul. Nu-mi amintesc nimic. Dar puşca îmi stă prea bine în mână şi am ținta foarte bună. Cred că... am fost un bărbat violent.
— Ai fost soldat, O'Shea, te-ai luptat cu nişte rele pe care eu am fost învățat să le repudiez din copilărie. Mi-aş dori să nu fi trebuit să-ți cer ajutorul. Dar ştim amândoi că îmi luam precauții împotriva unui posibil intrus, deşi mi se pare foarte puțin probabil să se afle pe undeva prin apropiere.
— Dacă evadarea a fost anunțată şi căutările au început imediat...
— A fost anunțată la poliție şi drumurile sunt supravegheate, dar, câtă vreme nu-i ştim numele şi nici trecutul... Infirmierul care-l îngrijea a fost dat afară, cu toate că susține în continuare că a fost constrâns fizic.
— Să-i dea unui smintit violent hainele elegante şi să-l elibereze?
— Da. Pesemne l-a momit cu ceva. Pacientul e un sociopat care se pricepe să manipuleze. Probabil avea cusuți în hainele aflate sub cheie bani sau obiecte de valoare şi şi-a mituit complicele. Eu eram plecat când polițiştii l-au adus aici sub pază şi a fost izolat imediat după episodul acela de manie. Dumneata ştii prea bine... ți-am citit raportul. Eu l-am întâlnit numai de două ori, ca să-i explic de ce n-are niciun privilegiu. E inteligent, brutal şi fără îndoială n-a

pierdut timpul. Trebuie să-l lăsăm în seama oamenilor legii, departe de aici. O să intre sigur în atenția lor, în vreme ce azilul n-ar avea decât de suferit dacă se află că a evadat.
— Dar, dacă dă iama pe undeva prin apropiere, spuse O'Shea, şi se află că a fugit de la noi, vom avea de suferit şi mai mult.
— Înțeleg ce spui. Însă pacientul e inteligent şi foarte viclean şi, dat fiind că a fost arestat pentru vătămare şi tâlhărie în apropierea acestui aşezământ, ar trebui să-şi dorească să plece cât mai repede din statul nostru şi din regiune. Mă bazez pe discreția ta, O'Shea.
Paznicul nu răspunse. Orologiul de pe perete ticăia în spatele lui, pendula rotundă de alamă se legăna dintr-o parte într-alta, sclipind dincolo de sticlă. Gândurile lui O'Shea erau aspre. În povestea asta, Story era un escroc şi un mincinos, oricâtă atenție sau siguranță ar fi oferit unora tratamentul lui „moral".
— După cum ne-am înțeles, spuse doctorul, nu trebuie să mai lăsăm niciun pacient să se depărteze de azil şi să ne ocupăm doar de animalele nonumane.
„Animale nonumane". O'Shea se simți foarte bine descris el însuşi.
Seara de decembrie se făcuse mai rece, ca un octombrie friguros. Din pământ se ridica o ceață ca un fum mlădios, închizând parcă în ea gerurile ce aveau să vină. O'Shea nu se putea vedea petrecându-şi ultima oră înainte de rondul de noapte în camera lui, după cele întâmplate, aşa că ieşi să dea ocol azilului. Se trezi lângă zidurile de piatră ale aripii femeilor, într-o grădiniță laterală aproape ascunsă, despărțită de aleile ornamentale şi de pajiştea deschisă prin nişte rododendroni înalți şi un perete de castani. Coroana largă a unui fag masiv desena cercuri de umbră pe aleea de dedesubt. Aici, o siluetă se întoarse spre el ca şi cum l-ar fi aşteptat. O femeie, cu părul negru despletit. El nu-i desluşi

ochii sau expresia. Dintr-odată, ea fu mai aproape, deşi nu păruse să se mişte, şi apoi chiar în fața lui, foarte aproape, ca o apariție.
Şi-i spuse, de neînțeles:
— Te cunosc.
Sau poate el singur gândise cuvintele, fără să le fi rostit.
Ea se întinse şi-i luă mâna. El se trase înapoi.
— Am fost cu tine azi, în trăsură... spuse. Şi mulți ani, cât timp ai fost pierdut.
— Pierdut?
Lui, vorbele i se părură un ecou fără trup.
— Pierdut de mine, de noi. Te-am aşteptat, am căutat. Atâția ani...
Vocea ei înlăcrimată îl lovi ca un pumn. „Fantomă”, îi veni să-i spună, „întoarce-te de unde ai venit!...” în trecutul fără chip. Şi se simți într-un spațiu fluid, ca în perioada când dormise rănit fiind, când plutise fără durere, lipsit de amintiri sau de viitor. În pământul însuşi, în crengile de copac atârnate deasupra lor păru să se schimbe ceva, să tresară. Câmpuri explodând. Iarba înaltă până la genunchi tremurând, zguduită din rădăcini. Ceața era fum, ridicându-se, strävezie ca sufletele, până când focul brăzdă cerurile cu roşu. Sentimentul că fusese aici şi că nu putuse niciodată să plece năvăli asupra lui ca un întuneric brusc, luminat orbitor. Făcu un pas în spate, dar o simți pe ea că-l prinde strâns de umeri cu amândouă mâinile şi se mişcă împreună cu el. Îl calcă pe picioare ca să-l ajungă, să acopere orice distanță, să-şi lipească fața udă de gâtul lui. El îi cunoştea mirosul. De unde?
— Încetează! spuse el. Lasă-mă!
— Nu-ți mai spun nimic niciodată, suspină ea, decât dac-ai să mă întrebi tu.
Cuvintele ei se stinseră ca un vârtej, apoi sunetul însuşi urlă şi amuți. În spatele lui, în stânga, o bucată cumplită

din ceva, îmbrăcată, grea de sânge, căzu de la înălțime. Mirosul de bilă, de putrefacție, fu enorm, atotcuprinzător. Cum de ajunsese ea în locul acesta? O'Shea simți că-i fuge pământul de sub picioare şi o ținu lipită de el. Răsuflarea ei gâfâită părea să-l hrănească, şi ea îşi desfăcu buzele deasupra gurii lui şi-l sorbi.

ConaLee
PAGINI

Holul lat din Secția B Femei era pustiu. Toata lumea lua cina în sala de mese. Am răsucit cheia în broască şi am intrat în camera mamei. Zăvorul s-a închis cu un pocnet în urma mea şi i-am pus deoparte şalul şi gentuța cu mărgele. Când te gândeşti că locuiserăm aici, în spațiul acesta strâmt, aproape ca o singură persoană! Acum ne întâlneam afară, la plimbare, iar eu nu mai fusesem în camera ei de câteva săptămâni. Patul meu dispăruse, înlocuit cu o masă îngustă aproape la fel de lungă şi de lată. Părea un birou, cu un scaun cu spătar drept. Perna galbenă rotundă pe care cineva o ținuse cândva ca pe un trofeu zăcea acum pe scaun. La ce-i trebuia mamei un birou? Am văzut un teanc de hârtii, o pană de scris. Nu-i mai respectam intimitatea şi voiam să citesc orice, toate vorbele pe care nu voia să mi le spună. Am făcut sul paginile scrise şi le-am băgat în şorț, ca pe o sabie rotundă la piept. E un păcat să furi – ştiam poruncile şi m-am oprit la fereastră ca să pun mâna pe îngerul de ghips. Stătea încă pe pervaz, prins bine în cuiul lui pătrat, şi de pe fața plină de ciupituri îi dispăruse orice trăsătură. Îl voiam, căci mă rugam la el. Am rămas cu mâna în aer, ezitând, temându-mă că s-ar putea sfărâma la cea mai mică atingere, şi, ridicând ochii, am privit în jos în

spatele clădirii. Se întunecase aproape, dar cerul era încă luminos, şi am văzut-o dedesubt pe mama, cu părul căzându-i pe umeri, umed de ceața serii. Aproape i-am simțit expresia imploratoare când s-a apropiat de silueta întunecată care stătea în fața ei pe alee. Chiar şi din spate, mi-am dat seama că bărbatul înalt şi spătos nu e doctorul Story, ci O'Shea, paznicul de noapte. Cu siguranță fusese trimis după ea, deşi el s-a dat înapoi, ridicând mâinile ca şi cum ar fi vrut s-o respingă. Dar ea l-a tras, urcându-i-se pe ghete ca să-l ajungă, şi şi-a lipit gura de a lui. Oare înnebunise de-a binelea? Au rămas lipiți şi s-au mişcat împreună, mutându-se mai adânc în umbră. Absența lor a părut să licărească, urmându-i ca o dâră.
Am simțit că rămân şi eu fără suflare. Pentru prima oară după multă vreme, vederea mi s-a întunecat în sulițe orbitoare de lumină. „Spune-le că ai crize..." L-am auzit pe Domnu' din nou, ca şi cum ar fi şoptit în camera mamei: „Vino cu mine! Intrăm pe uşa asta." N-avea cum să fie la uşa mamei – cuvintele erau cu siguranță înăuntrul meu. El era cel care-mi provocase luminițele din privire şi întunericul de după ele – am fost dintr-odată sigură că nu avusesem acest beteşug înainte ca Domnu' să ne facă prizonierele lui. Mă urmărea încă în coşmaruri, venind după mine pe poteca până la beci. Paşii îi erau de trei ori cât ai mei, până când m-a prins, a dat deoparte uşile de lemn şi a coborât cu mine înăuntru, a deschis un vas sigilat şi şi-a muiat în miere buricele cărnos al degetului mare. În străfulgerarea visului, mi-a umplut gura cu ea şi eu am muşcat din toate puterile. Am văzut luminițele când m-a zvârlit cât colo, în întuneric, şi a tropăit pe uşile de lemn de deasupra. Am auzit bolta rugilor de mure scuturându-se în jurul lui şi am simțit cum cad, cad, până când lângă mine a apărut Dearbhla. Era în eterul pe care răsuflarea mea îl făcea dens ca apa. „Orice-ar face bărbatul ăla, tu vino la

mine în mintea ta!” Am urmat-o în miezul vuietului şi am văzut-o pe mama alergând pe lângă un râu întunecat care se deschidea adânc ca o rană. „E o groapă adâncă, prea adâncă să ajungă mami la fundul ei...” Eram oarbă şi am simțit-o punându-mă jos, împingându-mă înainte, atârnându-mă în ploaie şi tunete. „Sunt lături în groapă.” Am întins mâinile înăuntru, în albie, însă râul s-a ridicat drept şi s-a răsfirat ca un copac de stele aprinse, prea mare ca să cadă fiindcă O'Shea, paznicul de noapte, îl ținea pe umerii lui. Amețită, m-am prăbuşit în scântei de lumină, ca şi cum Domnu ar fi fost din nou prin preajmă. Paginile mamei erau focuri care țâşneau în jurul meu.

Când mi-am venit în fire eram pe podea, lângă patul ei. „Nu le spune că vezi luminițe! Oamenii nu văd aşa ceva.” M-am simțit de parcă Domnu m-ar fi scuturat ca pe o cârpă şi mi-am amintit strânsoarea lui ca şi cum n-o uitasem niciodată. Tremurând, m-am ridicat ținându-mă de marginea patului. Mama părea să mă privească din oglindă în timp ce mi-am şters sudoarea rece de pe față şi mi-am potrivit pe cap boneta căzută. Se făcuse tăcere şi aveam timp să plec înainte să se întoarcă doamnele din secție. Amurgul se preschimbase în noapte. Mi-am îndreptat şorțul şi am simțit paginile mamei strivite la pieptul meu – nu zburaseră şi nu căzuseră. Mintea mi-era albă, goală, ca o fereastră închisă între un timp şi altul. Am descuiat uşa, am lăsat-o foarte puțin întredeschisă pentru mama, am ieşit pe uşile secției şi am urcat în camera infirmierelor, la patul meu îngust. Am vrut să închid ochii, însă paginile îmi ardeau pe piept.

Gâz**ă**
MAI SUS

Gâză îi vede dedesubt: paznicul de noapte şi femeia. Se întoarce să se cațăre mai sus, aproape de trunchi. Fagul acesta, cel mai mare din parcul de pe latura clădirii, e de-al lui. Crengile joase, alburii, se lasă aproape până la pământ, iar cele înalte tresaltă sub greutatea lui, trosnesc în aer, se întind şi se ridică. El potriveşte o gaură ovală printre straturile de frunze aplecate, ca să poată vedea. Se uită de la înălțime la O'Shea şi la femeia strânsă lângă el. Departe de oricine şi oriunde, cei doi se trag mai adânc sub crengile protectoare, pe pământul buretos, aşternut cu muşchi, invizibil din azil. Culorile se schimbă când ea îşi trage fustele în jos, îşi smulge veşmintele, îşi scoate cămaşa albicioasă de corp şi păşeşte în brațele lui ca un copil pe care el îl ridică să-l adulmece. N-o smuceşte, cum fac vițeii sau caprele în grajduri, ci o apropie blând, în timp ce ea îi deschide cămaşa, îi trage pantalonii. Nu ca taurul cu vaca sau câinii de pe câmpuri; el stă față în față cu ea. Gâză îl aude răsuflând ca înjunghiat când ea se mişcă, tremurând în timp ce stă drept, ținând-o în brațe până când se frânge împreună cu ea, peste ea, cu genunchii de-o parte şi de alta pe covorul de fuste de pe jos.
Le aude sunetele gâfâite de parc-ar fi prins înăuntrul lor – o ciudățenie care se întâmplă când se ascunde, observă şi vede. Ei scot sunete mici, scurte. Gâză îi vede cum se lasă încet în jos până când sunt întinşi la pământ, ca cerbul pe care l-a zărit într-un amurg în livadă. Dar ei nu sunt tăcuți, nu se potolesc. Tălpile ei împing în pantalonii lui, îi dezgolesc coapsele. Picioarele ei lucesc, încrucişate peste el, trăgându-l strâns spre ea. Gâză le aude muzica gâtuită, înfrigurată, şi urcă mai sus, atât de sus, încât nu mai vede dedesubt decât o singură făptură albicioasă, mişcându-se de parcă s-ar lupta cu sine însăşi. Simte o mâncărime, ciupituri şi vede că are furnici pe mână – mişună pe un nod crăpat al crengii groase. Cară fărâme dintr-un vierme

albicios şi aleargă una peste alta, se încalecă, se caţără, tot mai adânc înăuntrul copacului. Gâză le scutură de pe el şi vede jos, departe, forma albă încă mişcându-se, încleştată, înotând, în clipa când el îşi suge tare locul înroşit din palmă, pişcătura, cei doi de dedesubt se desprind unul de altul ca să vadă şi să răsufle. Apoi mişcările lente ca prin apă încep din nou, mai încete, stăpânite, încordate. Gâză îşi întoarce privirea. Îl clatină un vânt care suflă prin copac ridicându-i crengile, stârnind oftaturi printre frunze. El vrea o furtună şi urcă mai sus, cu tălpi neauzite de la o cracă la alta.

ConaLee
VICLEŞUGUL

Scrisul era subţire şi înflorit, ca un arabesc. Era oare o poveste născocită, un vicleşug? O farsă? Sau mama era nebună în ciuda aerelor ei? Tăiase unele cuvinte cu X-uri, apăsat, aşa că nu puteam citi decât porţiuni, mâzgăleli. De mai multe ori, risipit, era scris „ucigaşă”. „Când am dat buzna din pădure, ei se năpustiseră peste Dearbhla.” Aşa ceva nu se întâmplase. „Cu o piatră în mână, m-am repezit XXXX lor.” Cuvintele erau scrise de-a latul, în pantă, şi de sus în jos. Pete de cerneală făcute încercuind întruna locul unde pana fusese înfiptă în hârtie. „Supraveghetorul a căzut.” Ce însemna „supraveghetor”? Eu eram supravegheată, spunea deseori doamna Bowman. „M-am ridicat să iau ştergătorul de noroi XXXX XXXXXXXX”. Ştergătorul era un bolovan pus lângă treptele azilului, în care fusese montată o lamă de fontă. Eu foloseam rareori intrarea principală şi încă nu venisem niciodată cu noroi

sau zăpadă. „XXXXXXX capul strivit, care acum se alungise.”

Cuvinte fără niciun sens. „Unul a fugit, ca să povestească.” Ea era cea care povestea, scria o născocire. Poate vise. Poate scria aşa ceva pentru doctorul Story, ca să-l încredinţeze că e nebună şi că-şi merită tratamentul atent, biroul, cerneala şi hârtia. „Nici n-am simţit hăţurile în mâini până n-am mirosit pârâul prin care am trecut în galop.” Noi nu treceam niciodată în galop prin pâraie pe vremuri, ci duceam caii prin apa până la glezne spre coliba pe care ea spunea că o construise tatăl meu ca să vâneze căprioare. Priponeam caii undeva mai departe şi aşteptam în colibă. Înăuntru era mai mult întuneric. Pereţii de nuiele şi scoarţă miroseau a umezeală şi trebuia să ne ghemuim ca animalele să nu ne adulmece. Era ciudat să-mi amintesc – nimeni nu vorbea de tatăl meu pe atunci şi coliba era tot ce ştiam despre el. Uitasem că eram prea mică să privesc prin deschizăturile făcute la înălţime. Vuietul puştii, mirosul de praf de puşcă. „Dar moartea XXX pe urmele noastre XXXX luat copilul”. Ce copil? „A trimis suferinţa să mă chinuie, să-şi facă mendrele cu mine.” Domnu' îşi făcuse mendrele cu ea. Auzisem asta de la mama. Cuvintele veneau unele după altele, fără pauză. Răsuceam paginile în toate părţile ca să citesc rândurile scrise pieziş, înghesuit, când mare, când mic. „Am leşinat văzându-l atât de schimbat. M-am trezit lipită de trupul XXX. XXXXXX dar el nu m-a cunoscut.” M-am gândit la strada pe care o visasem, la copilaşii crescuţi mari care priveau pe lângă mine. „Copilul care era cu el, sau niciun copil, doar o fantasmă, copilul XXXXX pierdut în călătorie? XXXXXX al cărui duh l-a găsit pe el, nu pe mine.” Cine fusese pierdut, cine găsise? Cine era schimbat?

Am ştiut atunci că trebuie să plec de la azil, s-o găsesc pe Dearbhla sau s-o chem la mine. Distrasă de gândul acesta, privirea mi-a alunecat peste rândurile scrise şi mi s-a agăţat

în ultimele cuvinte. Literele mamei erau tăişuri cu care voise să mă străpungă, mă trimisese în camera ei ştiind că o să văd paginile. „... l-am găsit în moarte XXXXX ConaLee ne-a urmat în uitare”. Nu reuşeam să pricep. „Peticul tare XXXXochi şi tâmplă părea un coif al diavolului sau o armură de înger XXXXX XXXXXX nu vedeam, dar l-am tras în piept odată cu aerul când s-a aplecat peste noi cu farfuria.” Nu putea scrie decât despre O’Shea, paznicul de noapte. Şi despre Gâză, o fantasmă care-l găsise.
Era oare adevărat că tatăl meu nu fusese în stare să ne recunoască, să mă recunoască pe mine? Şi ea ştiuse tot timpul, dar nu-mi spusese nimic, nu scosese o vorbă! Cum se putea să fie aici? Şi totuşi era. Am ştiut atunci – şi am sfâşiat paginile în bucăţele, le-am rupt până le-am făcut o ploaie de fărâmiţe. Am auzit infirmierele urcând pe scări. Doamna Bowman avea să mă mustre că nu venisem la cină. Fără îndoială mama era în camera ei, privind de la fereastră aleea pe care îşi ascunsese secretul.

Dearbhla
SCHIMBAREA

În seara asta stă în hamacul de pe prispă, înfăşurată în blănuri pe care le ţine acolo până dă zăpada. Desculţă, loveşte cu călcâiele în podea ca să se legene, aşa cum cândva o legăna pe ConaLee în poală. Copilei îi plăcea tare mult să doarmă în hamac şi-i plăcea cerul negru stropit cu stele. Se simţea în siguranţă ca nicăieri altundeva. Dearbhla îi spunea poveşti în timp ce constelaţiile se roteau în sferele lor, până când ConaLee ajunsese să spună ea însăşi povestea şi să aştepte s-o completeze Dearbhla. Cum poveştile sunt aceleaşi, dar stelele îşi schimbă locul de la un

anotimp la altul. Cum noi stăm nemişcaţi, iar stelele se rotesc. Dearbhla simte că ea însăşi se roteşte, deşi lumea e nemişcată şi limpede.
În orăşelul din vale oamenii spun că anul ăsta n-o să vină iarna. În decembrie soarele e cald încă. E prea mult sânge în pământ, care iese la suprafaţă la zece ani după sfârşitul războiului. Dar n-a mai rămas decât o săptămână până se-nnoieşte anul, iar Pleiadele, stelele iernii, merg înainte, cu Orion cel orb avântându-se după ele. În poveştile Dearbhlei, cele şapte erau surorile ConeiLee. Cele şase care se vedeau o ştiau întotdeauna că e a şaptea, sora pierdută, oprită din fugă. Se odihnea din călătorie, spunea Dearbhla, iar Orion era o fiară sub înfăţişarea unui vânător, cu Betelgeuse la umăr şi cu centura lui lată bătută cu stele. Surorile plângeau, stârnind ploaia. „Dar de ce plângeau?” întreba ConaLee, deşi ştia: tatăl lor, covârşit de greutatea lumii, nu le mai recunoştea şi nu le mai vedea. Evadate în cer, ele fugeau de-a pururi, şi suflul poftei lui Orion le sfâşia veşmintele[48]. Cine ştie dacă copila fără tată se gândea acum la povestea aceasta! Pe atunci ea îşi iubea surorile sclipitoare chiar şi când erau pe cealaltă parte a lumii şi nu le mai vedea. În anii aceia, cerul era cel care marca trecerea timpului.
Dearbhla a muncit din zori până-n asfinţit în săptămânile acestea calde de toamnă şi iarnă, pândind şi vânând, uscând carne de vită şi de vânat, strângând lemne pe care le târa cu calul, punând la păstrare fructe de pădure, mere

---

[48] Potrivit mitologiei greceşti, Pleiadele erau şapte surori, nimfe ale lui Artemis, zeiţa vânătorii, şi fiice ale titanului Atlas, cel condamnat să poarte cerurile pe umeri pentru veşnicie. Urmărite de vânătorul Orion, au fost transformate de Zeus în stele, ca să-i fie consolare tatălui lor. Merope, cea mai puţin luminoasă dintre Pleiade, era considerată „pierdută” fiindcă astronomii n-au văzut-o la început.

căzute, rădăcinoase bulbucate de vara nesfârşită, umplând şi sigilând oalele din beciul Elizei. Noaptea îşi amintea cum reparaseră ei trei locuinţa, proptind pe dinăuntru pereţii cu pietre pe post de pervazuri şi poliţe. ConaLee nu era pe atunci. Doar ei trei, netulburaţi de nimeni. O perioadă scurtă cu el, care păruse foarte lungă şi plină. Vede parcă dinăuntru gaura întunecată, goală, a beciului. Vremea ei trece şi ea. O doare tot corpul după muncă, din pricina ritmului pe care şi-l impune, ca şi cum tot ce face îi poate susţine pe cei plecaţi de lângă ea. Nu-i poate chema înapoi. Câinii şi pisicile ei se îngrămădesc în pridvor, aproape, primiţi înăuntru doar în nopţile îngheţate, cele mai reci. Cu câteva săptămâni în urmă, o mâţă care fătase s-a aventurat prea departe şi au luat-o coioţii sau vulpea. Au rămas pisoii mieunând jalnic şi abia mergând, cu ochii încă lipiţi. Dearbhla i-a luat în casă, i-a hrănit cu lapte de capră încălzit la foc. În scurtă vreme au început să iasă, întorcându-se cu libelule în gură. Ea i-a dat afară, alături de ceilalţi. Acum vânează o mulţime de şoricei, de rozătoare, iar lipsa lor din pat şi din vatră o duce cu gândul la ConaLee, copila pe care a ţinut-o cândva în braţe.

În nopţile reci simte frigul aproape, ca şi cum începutul acesta prea cald de iarnă va înceta brusc. Revede în minte ninsorile bogate din trecut, sunetele din munte când, bubuind ca o salvă de împuşcături, cornişele de zăpadă troienită se rupeau, alunecând pe unde găseau cale. Simte venind zăpezile acelea, poate în câteva zile. Adevăratul decembrie sigur se va înstăpâni. Trebuie să plece spre Weston mâine, oprindu-se doar ca să hrănească şi să adape calul. Să vadă spitalul acesta, azilul pentru doamne şi domni, pentru femei care nu-s doamne, dar sunt tratate astfel. Eliza a fost crescută să fie o doamnă, născută pentru asta – însă ConaLee? Pleiadele îşi văd de călătoria lor înceată pe boltă, dar ConaLee şi Eliza au ajuns şi s-au oprit

într-un loc pe care Dearbhla nu şi-l poate închipui. O să se ducă acolo, să se uite la el din drumul mare, căci se spune că e o alee lungă, ovală care merge până la intrare. Doar ca să ştie ce e, să ştie că e aproape de ele.

Sau poate o să mâne calul până la uşă, o să-l lege pe unde va găsi şi o să intre să întrebe... de o femeie şi o fată lăsate aici cu mai multe luni în urmă. Câți or fi ajuns acolo în felul ăsta? Greu de spus. O să le explice că o cunoaşte pe fată, nu pe femeie. Că trebuie să-i transmită un mesaj. Sau că ar putea să-i ofere un cămin, o locuință în schimbul muncii în gospodărie. Ştie că se fac asemenea oferte în azilele orfanilor de război. Sau, dacă totul merge bine, măcar s-o vadă pe ConaLee, să stea cu ea de vorbă în parcul clădirii. Să ştie că e bine, căci, în ciuda a toate, era o copilă neobişnuit de bună... Se uită din nou la cerul stropit de lumini, boltit dincolo de orice margini, la o străfulgerare undeva pe lângă centura lată a lui Orion. O stea căzătoare. Dâra trecerii durează doar o clipă, a dispărut, însă Dearbhla o vede. Căruța e gata: apă, mâncare, pături. Nu mai trebuie decât să încarce revolverul pe care şi-l pune la picioare şi să înhame calul. În revărsat de zori.

Drumul e scăldat în lumina lunii. După mai bine de jumătate din cale, Dearbhla trage căruța sub un fag stufos, atât de mare, încât ar putea adăposti sub crengile lui o locuință sau chiar două. Sau mai multe căsuțe de zâne, ar zice ConaLee. Frunzele s-au înnegrit, s-au uscat, însă crengile se întind atât de lungi unele peste altele, încât ea ar putea da ocol căruței fără să fie văzută. S-au oprit şi alții aici. Ici-colo se văd grămăjoare de țărână şi frunze, culcuşuri uşor scobite pentru pături sau aşternuturi. Trebuie să scoată calul dintre hulube şi să-l ducă să se adape din pârâiaşul din spate. Un pod îngust de piatră, alunecând în apă la un capăt, şi bolovani rostogoliți, acoperiți cu muşchi. Ghemuindu-se pe vine să bea,

Dearbhla își amintește o întâmplare pe care Eliza i-a povestit-o în prima iarnă a războiului, în timpul unei conversații doar între ele două, pe vremea când era cu burta la gură și cosea scutece, șaluri de lână, o salopetă. Pe atunci amândouă credeau că o să-l vadă pe cel drag inimii lor în primăvară, după ce se topeau zăpezile. El avea să găsească drumul înapoi. Nu primiseră oare două scrisori, prin grija unei prăvălii din orășelul din vale? Dearbhla se ducea acolo să vadă dacă nu primiseră ceva de la el și să trimită cu zecile scrisorile Elizei.
Dar câtă vreme zăpada stăruia pe munte, ele nu puteau coborî în vale. Învăluite de foșnetul vântului, în zile senine și reci, în nopți luminate de nămeți sclipitori, neatinși, stăteau lângă vatra Elizei, care ajunsese atât de aproape de soroc, încât Dearbhla nu mai pleca seara acasă. Eliza n-avea pe nimeni altcineva căruia să-i spună, care să audă cum, în locul acela departe, înainte de fuga lor și de război, îl zărise doar arareori în anii în care Dearbhla îi oprise să se întâlnească. „Tu îl vedeai, Dearbhla, dar eu nu.” Cum, la șaisprezece ani, dăduse odată peste el pe o pajiște, primăvara, când calul ei începuse brusc să șchioapete. Trecând pe aproape, căci ieșise să caute de păsări capcanele puse pentru bucătăria conacului, el o luase pe calul lui, trăgând încet după ei iapa rănită. Legănatul șeii, ziua în scădere, mersul încet o făcuseră să închidă ochii și să se lipească de el, coapsă lângă coapsă, ținându-l ușor de mijloc. Se opriseră la pârâu și el o luase în brațe s-o dea jos de pe cal. Apoi își scosese ghetele și intrase în albie ca să împiedice calul ei în apa rece, puțin adâncă. Piciorul lovit al iepei se umflase. El spusese că, acum, câteva minute în apă contau cel mai mult. Ea legase calul lui de un stejar cu crengile atârnând de mușchi agățător, se strecurase dedesubt și se așezase alături de el, pe mal. Rămăseseră tăcuți. „Câteva minute”, se gândise ea, „câte?” și-i întorsese

fața către ea. El era prima ei dragoste, şi singura până atunci, iar ea, dacă nu prima, era iubită atât de tare, încât el îi dăruise, în următoarele câteva luni, tot ce ştia, până când deveniseră amanți şi începuseră să-şi plănuiască fuga.
— Ce s-a ales de planurile noastre? i-a spus ea Dearbhlei.
Pe atunci, cu cincisprezece ani înainte, la moşie, petrecerea la care Eliza avea să fie introdusă oficial în societate fusese deja planificată la rudele ei din Charleston. Dar într-o dimineață tatăl ei văzuse privirea lungă cu care ea îl urmărise în cealaltă parte a curții pe grăjdarul irlandez, bărbat înalt acum, şi observase că tânărul bine făcut, cu pielea albă, prea sigur de privilegiile lui, îi întâlnise ochii. Deşi o acceptase pe Dearbhla, hotărâse de mult că băiatul n-avea să-şi depăşească niciodată condiția, aşa că poruncise să fie prins şi ars cu fierul roşu pe piept, ca să-l poată vedea oricine, femeie sau bărbat, când şi-ar fi scos hainele. Dearbhla îl bandajase şi-l oblojise. Nici o săptămână mai târziu, închisă şi încă dureroasă, rana se vindeca, când trebuiseră pe neaşteptate să fugă, luând arma şi calul unuia dintre atacatori şi ce mai izbutiseră să înhațe la repezeală din proviziile Dearbhlei. Călătoriseră săptămâni de zile, câte – n-ar fi putut spune, la început pe noapte, cu fețele brăzdate de praf, îmbrăcați bărbăteşte în haine grosolane, fără formă.
Găsiseră adăpost. Munca aspră de care fusese nevoie ca să trăiască îi susținuse. Şi aşa se născuse ConaLee, trei ani mai târziu. Copila s-a oprit aici, sub fagul ăsta, Dearbhla e sigură. În drum spre azil cu Eliza, acum opt luni. Au petrecut noaptea chiar în căruța asta. Dar ea se odihneşte puțin, umple căldarea cu apă, înhamă iar calul şi pleacă mai departe.

Gâză

PLECAREA

În timp ce doamnele şi domnii se aşază în rând pentru micul-dejun, bucătăresele îl trimit pe Gâză s-o găsească pe tuşa Hexum. Ea lasă deseori în seama lor pregătirile din bucătărie, dar nu lipseşte niciodată când se servesc mesele sau se găteşte după-amiaza. Gâză se caţără în copacul de lângă intrare până sus, lângă fereastra ei deschisă, şi se apropie în spate, chiar lângă ea. Tuşa Hexum e aşezată în scaun, cu corpul moale ca o greutate căzută. Are ochii deschişi. Sertarul cu comori e deschis şi el, iar lampa cu petrol a rămas aprinsă, deşi e dimineaţă. Claia înnodată de păr cărunt îi cade din agrafe, prea grea ca să stea prinsă. Gâză se fâţâie pe lângă scaunul ei, care pare să geamă de paşii lui grijulii. Aşteaptă, însă ea nu spune nimic. Se apleacă aproape, cu ochii în dreptul ochilor ei, dar prisma lor verzuie, spartă, rămâne sticloasă. Cu gesturi precaute, îşi lipeşte faţa de şorţul ei de bucătărie, căutând mirosul care îl ţine agăţat – mirosul de lapte unt făină din straturile de fuste şi şorţuri, fustele lăţite ca o spumă. Hârtiile risipite pe birou sunt îngrămădite în mormane şi flacăra dinăuntrul lămpii arde mai departe, slabă în lumina vie a dimineţii. Un braţ cărnos, nemişcat se întinde peste tăblia mesei, iar cealaltă mână, albă, i se încârligă în poală. „Ehei, am fost o frumoasă, sufleţel, poate nu-ţi vine să crezi! De la nouă ani, toţi bărbaţii se ţinea după mine, şi cel mai rău ăia care-mi era rude. Iar eu eram prea firavă ca să-i opresc să facă ce vrea ei. P-ormă, cu cât m-am făcut mai zdravănă, cu atât ei i-am ţinut mai departe. M-am învăţat să lupt, sufleţelul meu, ca tu să poţi hoinări pe unde ţi se năzare şi s-o duci bine. Aicea nimeni nu-ndrăzneşte s-o contrazică pe tuşa Hexum! Îmi bate inima ca un ciocan când mă grăbesc, da' toţi se dă laoparte din calea mea, să nu cumva să-i calc!" Gâză îi ştie cuvintele, ştie bubuiturile inimii ei mari şi vrea

să le audă, vrea să-i audă glasul strident şi cântat. Trebuie s-o trezească, s-o facă să vorbească, să-şi vină în fire. Îi pune mâinile mici pe umeri, se propteşte pe picioare şi împinge.
În clipa când ea cade cu fața pe birou se aude un pocnet de armă – nu de aici, dar de undeva din apropiere. Gâză ştie sunetul pentru că s-a ținut după băieții de la grajduri când au împuşcat un cal cu piciorul rupt. Animalul a căzut atunci la fel de repede ca tuşa Hexum, şi lui i se pare că simte acelaşi miros de praf de puşcă.
Dar ea nu e un cal neputincios şi n-a culcat-o la pământ niciun glonț. El se aruncă peste spatele ei lat, agățându-se, cu ochii strâns închişi, în vreme ce obrajii i se udă de lacrimi, iar nasul îi curge „ca un robinet", cum spune ea. „Gata, sufletel, şterge-te cu batista aia de domn care ți-am dat-o, că tu eşti de o sută de ori mai domn ca smintiții ăştia!"
Deschide ochii şi vede trupul ei gros lățit peste birou, cu capul într-o parte, cu ochii deschişi ațintiți asupra dârei de flacără care se scurge din lampa răsturnată. Globul de sticlă se face țăndări. Focul se întinde peste hârtii, săpând o gaură în condica deschisă pe masă. De acolo se înalță prima vâlvătaie, aprinzând tapetul cu flori de pe perete. Florile învie, se deschid şi pârâie. „Cică n-avem voie cu lămpi, sufletel, şi nici cu lumânări! Story tre' să aibă lumină de gaz în hotelu' lui de nebuni! Da' eu trag storurile şi fac cum poftesc. Zorzoanele strălucesc mai frumos la lumina lămpii, să ții minte asta, sufletelule! Vezi? Le ținem pe toate pentru când om vrea să plecăm de-acilea şi să-i lăsăm naibii pe toți!" Dar acum părul ei căzut arde într-o aureolă orbitoare, în timp ce el încearcă s-o tragă înapoi, smuceşte înnebunit de scaun. Apoi fuge la fereastra deschisă, pe unde a intrat, ca să strige după ajutor, dar storul tras a luat foc în partea de sus şi a căzut la podea arzând. Gâză sare peste el pe

pervazul de piatră şi afară, pe creanga copacului, în dimineața rece. Pe fereastra ei ies vălătuci de fum.
Cineva a văzut. Se aud clopotele de incendiu bătând fără încetare, iar cele două infirmiere care trag de sfori se saltă pe vârfuri şi se coboară, şi mâinile lor în mâneci negre se ridică întruna, se întind către clopotele care răsună, iar şorțurile le sunt atât de albe, încât par de gheață.

NU EXISTĂ DEZASTRU MAI GROAZNIC de privit decât un incendiu dezlănțuit (...) Rezervoarele uriaşe de fier din podul clădirii trebuie să fie totdeauna umplute la căderea nopții (...) şi să stea în permanență pline; aşezământul trebuie să aibă o pompă şi şase sute de picioare de tulumbă (...), distribuite astfel încât să poată fi conectate la țevile de apă în cel mai scurt timp.

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

FEREASTRA CABINETULUI DE CONSULTAŢII

Ea i-a trimis un mesaj rugându-l să se vadă în dimineața asta, mai devreme decât se întâlnesc în mod obişnuit, după-amiaza. Ba chiar înainte de micul-dejun. În mod sigur simte şi ea nevoia să facă un pas înainte în relația lor – aici, în cabinetul de la etajul doi unde au discutat de multe ori îndelung. Ieri, în timpul plimbării cu trăsura, a venit de bunăvoie în brațele lui, i-a căutat în mod firesc protecția. Poate a venit momentul ca el să-şi exprime speranțele. Se închipuie vorbindu-i încet, susținându-i lung privirea. Ziua e senină, autumnală, rece, ca şi cum anotimpul acesta aberant urmează să se îndrepte şi să se transforme în iarnă. Story păşeşte către ferestrele înalte ovale, le deschide

complet în afară spre pajiştea mare din faţă, spre drumul ca o dâră galbenă, spre albia îngustă a râului dintre azil şi oraş. Ar putea să păşească peste pervaz, să stea pe balconul îngust. Poate azi, după discuţie, va sta acolo cu ea. Story refuză întâmplarea sau destinul, dar crede în vocea măruntă şi liniştită care ne împinge înainte puţin câte puţin. N-o să-i ceară să se convertească, doar să participe din când în când la întrunirile prietenilor[49] din Philadelphia. Unchiul Kirkbride şi soţia lui, căsătoriţi de vreo douăzeci de ani, o să i se pară foarte primitori, iar adunările din casa de pe Arch Street, odihnitoare şi tolerante.
Poate e chiar acum în anticameră, aşteptând să-l vadă. Story se întoarce, îşi îndreaptă gulerul. Secţiile de femei se pregătesc de micul-dejun, supravegheate de doamna Bowman şi de infirmiere. Tocmai traversează încăperea ca să lase cabinetul deschis, când o aude ciocănind. O bătaie uşoară, abia simţită. Deschide uşa larg.
O'Shea stă lângă ea în prag, îi simte strânsoarea degetelor pe încheietură. Story pare surprins, se dă înapoi şi le arată scaunele din faţa biroului. Abia s-au aşezat, când în fereastra deschisă îşi face apariţia, răcnind, un individ. Doctorul îl recunoaşte imediat după hainele elegante, dar rupte şi murdare, şi după furia dezlănţuită: nebunul evadat s-a întors sau poate a stat în tot acest timp ascuns prin apropiere, exact cum l-a avertizat O'Shea, iar acum a sărit din copacul impunător din apropiere pe burlanul fixat de zid şi de acolo pe marginea balconului. Ca un prost, Story a lăsat geamul larg deschis, parcă pentru a-i da o mână de ajutor în misiunea violentă pentru care trăiesc asemenea obsedaţi. Interacţiunea lui O'Shea cu acest pacient viclean s-a limitat până acum la inspecţia din timpul rondurilor de

[49] Quakerii se numesc oficial Societatea Religioasă a Prietenilor.

noapte, când i-a remarcat monologurile lăudăroase despre jafuri, bătăi, incendieri de case, femei puse să-l roage în genunchi – o minte bolnavă mascată de simpatii sudiste. Acum ştie că e un răufăcător care-şi spune Domnu', care s-a făcut stăpân peste cele două case din munți, de pe crestele descoperite de O'Shea însuşi în timpul fugii de care i-a povestit Eliza – căci ea e Eliza, iar femeia pe care ea o numeşte Dearbhla i-a crescut pe amândoi pe moşia de unde au fugit împreună. Dovadă, i-a spus ea, cicatricea de danga de pe pieptul lui, care nu e din război.
În clipa când nebunul sare peste pervaz în cabinet, fluturându-şi arma spre Story ca să-l întărâte, răcnind despre blestemații de quakeri şi ticăloşii de yankei, doctorul se postează în spatele biroului de parcă ar vrea să-i furnizeze o țintă uşoară.
— Domnule, strigă el, liniştiți-vă!
Dar nu e stăpân pe situație. Nebunul ridică trăgaciul, cu pupilele ca nişte bulboane, şi mirosul de sudoare al furiei lui se răspândeşte în încăpere ca un solvent în apă. A pierdut sau şi-a aruncat jobenul înalt şi scutură din capul zbârlit parcă vrând să-şi limpezească privirea, deschide gura larg, îşi lungeşte fața nerasă într-o serie de zbierete de triumf şi râsete demente. N-a observat-o încă pe Eliza, deşi cu siguranță o s-o observe, căci o cunoaşte, a asuprit-o, a terorizat-o, ținând-o prizonieră pe ConaLee şi alungând-o pe Dearbhla, temută, detestată. Eliza i-a povestit toate astea, plângând, şoptind lipită de el, cu gura pe gâtul, pe buzele lui, în timpul unei nopți care pentru el e mai reală decât coşmarul acesta. I-a dat laoparte peticul de pe ochi, sărutându-l şi atingându-l ca şi cum ar fi vrut să schimbe ce este, căci el nu-şi aminteşte, nu-şi aduce aminte de nimic, deşi a simțit în sfârşit înăuntrul lui minunea unui adevăr cunoscut şi crezut. Iar acum acest smintit, rod al

războiului şi al trecutului pierdut, e aici printre ei, căci trecutul e prezentul nerecunoscut.
Story continuă să vorbească clar, fără să ridice vocea, de parcă glasul şi privirea lui ar putea să influenţeze în vreun fel avalanşa care se revarsă asupra lor. O'Shea simte cum muşchii i se încordează şi i se zgârcesc când nebunul întinde pistolul către doctor, rotindu-l în cercuri mici ca şi cum s-ar juca mai întâi cu victima. Dacă are trei gloanţe, se gândeşte O'Shea, le va trage pe toate. Parcă citindu-i gândurile, individul amuţeşte şi-şi mută atent arma asupra lui. Eliza stă încremenită pe scaunul ei, cu ochii plecaţi. Pistolul se mişcă uşor, îndreptându-se spre capul ei. Story ţipă şi bate din palme, de parc-ar vrea să rupă o vrajă. Atacatorul, cu părul lung şi slinos făcut vâlvoi, cu costumul sfâşiat şi murdar, se întoarce la loc spre el şi zâmbeşte. Întinde braţul cu o mişcare sigură, ţinând arma cu amândouă mâinile ca să nu-i tremure. Fără un sunet, O'Shea face un salt spre el, venind din stânga şi aruncându-l afară pe fereastra deschisă în timp ce pistolul se descarcă. În clipa când glonţul îi explodează în piept, O'Shea aude pe cineva ţipând, dar vede chipul fiicei lui, şovăiala ei speriată când a urcat în trăsură cu doctorul şi cu Eliza, ochii ei şi genele lungi atât de... cunoscute. Dacă n-ar fi abandonat-o...
Doctorului, care stă în picioare şi vorbeşte, nu-i vine să creadă că nebunul acesta ameninţător, sălbatic, a amuţit dintr-odată, îndreptând cu un gest sigur pistolul spre capul lui. „E clar", îşi spune şi, de la biroul lui, îl vede pe O'Shea năpustindu-se fulgerător. O clipă suspendată, apoi maniacul e azvârlit cu toată forţa în aerul rece, în gol. Un trosnet ca de tunet, miros de praf de puşcă. împuşcătura reverberează, dilatându-se în încăpere, şi paznicul cade drept pe spate, cu piepţii cămăşii fumegând. Domnişoara Janet se duce la el, ţipă, în timp ce Story se repede la

fereastră. Doamna Bowman, apărută din senin alături, îl vede pe evadat dedesubt, pe pietriş, două etaje mai jos, cu gura căscată parcă de surpriză, ținând în mână revolverul cu țeava lungă. Sub capul lui văd amândoi înnegrindu-se o pată lichidă, lățindu-se parcă în mare grabă.
— Doamnă Bowman, îi cere Story, chemați-l pe chirurg! Trimiteți o targa şi câțiva infirmieri!
— Dar sigur nu mai e în viață, răspunde econoama.
— E pentru O'Shea. Repede! Imediat!
Ea năvăleşte afara din cabinet, în timp ce el se întoarce şi îngenunchează lângă domnişoara Janet, sprijinind-o. Ea îl strânge în brațe pe O'Shea, ținându-i o palmă pe față şi cealaltă pe piept ca şi cum ar vrea să stăvilească sângele care-i înroşeşte neîntârziat cămaşa albă şi bălteşte pe fusta ei. În mod ciudat, paznicul nu s-a îmbrăcat în uniformă pentru această întâlnire, ci în hainele de stradă.
— Vino cu mine! spune Story, gândindu-se numai cum să-şi ia pacienta de aici, să nu fie descoperită de cei care se reped deja încoace.
Dar ea ridică privirea să-i vorbească.
— E soțul meu, spune. Asta veniserăm să-ți spunem.
— Soțul tău, repetă Story.
Îşi pune mâinile protector pe umerii ei.
Afară se aud clopotele de incendiu. Un miros de fum umple cabinetul, în timp ce pe lângă fereastră se învolburează flăcări, scântei şi vălătuci de aer gros, cenuşiu. O cameră din apropiere a luat foc, incendiată fără îndoială de nebunul care a judecat abil că şi-ar înlesni atacul dacă ar abate în acelaşi timp atenția. Vor sosi căruțe de ambulanță, cărucioare cu tulumbe, localnici gură-cască, pregătiți cu găleți. „Soțul ei." Story pipăie după puls pe gâtul lui O'Shea – nimic – şi-şi lasă mâna acolo, aproape de a ei.
ConaLee se alătură celorlalte infirmiere, zorind pacientele din sala de mese, unde-şi luau micul-dejun, spre ieşirea din

spatele azilului, prin bucătărie. Sediul doamnei Hexum, o încăpere cu ferestre arcuite, mult mai mare decât îşi închipuise ea, sclipeşte în lumina soarelui care bate în geamurile înalte de pe unul din pereţi. Luminatorul în formă de evantai străluceşte deasupra uşilor duble care sunt acum deschise, largi cât porţile unui grajd. În sala vastă nu e nicio bucătăreasă, dar cuptoarele mari negre continuă să coacă pâine în timp ce şuvoiul pacientelor se scurge afară. Mirosul apetisant al pâinii cu crustă aurie pare încă o dovadă a puterii doamnei Hexum, chiar şi în timp ce dangătul clopotelor se aude tot mai tare, sună şi răsună. ConaLee se ţine după pacientele care şi-au suflecat fustele şi suie pe aleea lată, trecând pe lângă grădiniţa de verdeţuri.
Peste drum le zăreşte pe bucătărese şi pe ajutoarele lor refugiate la grajduri, unde lucrează bărbaţii câtorva dintre ele. Acum stau afară în şorţurile lor lungi, privind spectacolul pacientelor care ies şuvoi pe măsură ce corpul central al clădirii se goleşte. Corpurile dinspre capăt nu sunt în primejdie, spun bucătăresele uitându-se la fuioarele subţiri de fum care se ridică deasupra acoperişului şi întrebându-se de ce atâta agitaţie. Ele trebuie să salveze pâinea, dacă doamnele nebune ar binevoi să le facă loc. Bărbaţii lor s-au alăturat grupului cu găleţi, deşi câţiva vin acum încoace cu o căruţă joasă, încărcată doar cu un coşciug de răchită. E lucru obişnuit drumul acesta cu calul până dincolo de livadă şi de pădure, spre tăpşanul şi cimitirul de la poalele dealului, cu zidul său jos de piatră şi numerele înfipte în pământ. Bucătăresele nu iau în seamă căruţa, făcând comentarii despre doamnele şi infirmierele lor, care se îndreaptă ca un stol de gâşte buimăcite spre pajiştea mare din faţa azilului. În spatele zidului înalt de cărămidă care mărgineşte grădina bucătăriei, ConaLee aude zgomotele pacienţilor bărbaţi. Îşi imaginează alaiul lor îngustându-se şi alungindu-se pe aleile parcului,

împărțindu-se în albii care se scurg pe lângă decoruri şi pergole. în timp ce femeile se mişcă într-un nor de fuste şi ghete la modă, bărbații strigă „ura!” şi „bravo!” de parcă ar fi la paradă.

Dearbhla
AZILUL

Aude bătaia clopotelor de incendiu înainte să zărească oraşul. Când a fost la Alexandria în timpul războiului, a trecut la dus şi la întors prin Weston, dar acum oraşul e mai mare, înmulțit fără îndoială de nebunii de la azil şi de cei care lucrează acolo. Strada Principală, largă, e plină de lume, cai, cărucioare, un torent de trecători îndreptându-se toți în aceeaşi direcție, spre clopotele azilului, care răsună tot mai tare. Brusc, dangătul încetează. Dearbhla se ia după bărbați, femei şi copii, mulți cu găleți şi pături în mâini, peste un pod, spre mirosul de fum şi prima ei vedere asupra azilului: o pajişte largă, de un acru-doi, ticsită de lume, un turn cu ceas şi o clădire de piatră, cu mai multe corpuri, departe în spate. Garduri înalte de fier şi poarta deschisă. Pe semnul indicator scrie cu litere groase de bronz: .Azilul Trans-Allegheny”. Pe o parte, râul îngust şi şinele de cale ferată. Dangătul profund al clopotelor de incendiu a tăcut, dar aerul plin de ecouri răsună încă de glasul subțire al clopotelor agățate la cărucioarele cu tulumbe. Înghesuiala de pe drum se mai răreşte după ce Dearbhla intră în curtea azilului, căci căruțele poliției şi ale pompierilor au traversat deja pajiştea şi se înghesuie lângă intrarea impunătoare. E vacarm, babilonie. Ea îşi mână calul şi căruța mai repede spre fumul care iese în vălătuci pe două ferestre din față, de sus. Funii de foc, dar în mulțimea viermuitoare sunt unii

care vin mai aproape, căutându-le parcă. Dearbhla vede oameni cu căşti şi haine groase azvârlind tot felul de obiecte afară, pe ferestrele arse, vede apă revărsându-se din găurile înnegrite...

ConaLee
PRESUPUNERI

Doamnele ocolesc clădirea şi ajung pe pajiştea din faţă. ConaLee se uită după mama ei. N-a fost la micul-dejun şi trebuie să fie aici, sau undeva în siguranţă cu doctorul Story, sau dispărută în viaţa ei secretă, aşa cum ConaLee ar dispărea şi ea dacă ar găsi-o cineva prinsă în îmbulzeala aceasta derutantă, nedorindu-şi decât să scape. Doamnele se dovedesc imposibil de stăpânit, se fac nevăzute în mulţimea venită din oraş. Toţi localnicii sunt aici, la început speriaţi, iar acum curioşi şi făcând tot felul de presupuneri. Doamnele din asociaţia caritabilă au adus pături de care nimeni nu pare să aibă nevoie şi în scurt timp un mozaic de pleduri şi cuverturi pătrate acoperă terenul. Mulţi se aşază să se uite cum bărbaţii – întreprinzători locali, prăvăliaşi, fermieri – îşi trec unul altuia gălețile cu apă din fântână, udând zidurile de piatră ale azilului. Căruciorul cu pompa de apă şi-a întins tulumba lungă până la etajul doi, pe balconul îngust al cabinetului unde consultă medicul-şef şi unde doi bărbaţi cu cască stau acum unul în spatele celuilalt, îndreptând-o către ferestrele vecine, devenite nişte găuri carbonizate. Nu se mai văd flăcări. Prin mulţimea de dedesubt se împrăştie vestea că focul e sub control.
Clopotele de incendiu încetează să bată, dar dangătul lor a călătorit la depărtare de multe mile, la fel ca fumul în această zi senină. Din orăşelele din jur continuă să vină

căruțe de ambulanță, fermierii se învârtesc călare pe mârțoage sau leagă hățurile de crengile copacilor. Câțiva negustori isteți au adus un cărucior din care vând plăcinte cu carne. Odată primejdia trecută, doamnele din oraş îşi desfac umbreluțele şi stau de vorbă. ConaLee nu vede nicio flacără, numai dâre de fum umed, gros şi mulțime de cărucioare şi căruțe pe aleea care vine de la poartă până la intrarea cu coloane. Zăreşte o căruță care-şi croieşte drum, se uită la vizitiul singuratic... care se ridică, se aşază, strigă la calul dintre hulube... Şi ConaLee o ia la fugă, aruncându-şi cât colo boneta de infirmieră, trăgându-se de păr să şi-l despletească, să nu mai arate ca celelalte. Ridică mâinile, țipă, se strecoară prin mulțime, strigă un nume pe care nu se poate opri să-l rostească chiar şi după ce Dearbhla opreşte căruța şi o saltă înăuntru.
— Copila mea! spune bătrâna îmbrățişând-o. Unde ți-e mama?
Se uită amândouă către fumul şi zidurile înnegrite ale ospiciului.
— Acolo, spune ConaLee şi arată spre balconul îngust al cabinetului.
Pompierii au intrat în clădire. Prin ceața fumului care pluteşte în jur se văd două siluete în picioare, privind în jos. Deşi ConaLee nu desluşeşte chipul mamei, silueta pe care doctorul o ține după talie e a ei.
— Trebuie să plecăm cât mai repede, îi spune ea Dearbhlei. Te rog, chiar acum...
— Treci în spate, ConaLee! Nu pot să întorc în îngrămădeala asta.
Fata se mută în timp ce se urnesc din loc cu o smucitură. Se ține cu amândouă mâinile de loitrele căruței care se hurducă, căci Dearbhla îşi croieşte drum pe lângă treptele late de granit şi intrarea în clădire. Ridică ochii după mama ei, trăgând în piept mirosul acru, în vreme ce Dearbhla

încetineşte trecând pe lângă tulumbe. Doar pentru că se uită în sus chiar sub copacul crescut lângă intrare, ConaLee îl vede pe Gâză atârnat de creanga cea mai de jos, bâțâind din picioare spre ea. Se scoală în căruța care merge încet, întinde mâinile şi el îi sare în brațe.

Doctorul Story
NUME

Pe parcurs – o expresie pe care Story a admirat-o cândva, dar pe care acum o detestă – au venit chirurgul, polițiştii, pompierii. Chirurgul declară moartea lui O'Shea „instantanee, ca urmare a unui glonț tras în inimă", în timp ce polițiştii ascultă relatarea medicului-şef despre nebunul evadat apărut la fereastră. Infirmierii supravegheați cândva de paznicul de noapte îl duc acum la morgă. Pus în sicriu de legistul local, va fi depus în apartamentul lui Story, dar asta abia peste câteva ore. Deocamdată totul e un haos, însă polițiştii confiscă arma şi-i dau voie medicului-şef să ordone ca atacatorul mort de pe pietrişul de dedesubt să fie îngropat imediat în cimitirul azilului. Pacienții evacuați pe pajiştea din față, amestecați printre orăşenii curioşi, abia dacă observă o căruță peste care s-a tras coviltirul ca să ascundă vederea corpului ridicat şi introdus într-un sicriu de răchită. Doctorul Story trebuie să-şi ducă pacienta în propriul lui dormitor să se odihnească, în timp ce el vorbeşte cu oamenii din oraş şi se ocupă să restabilească ordinea. În seara aceea, când ea îi spune că sora Connolly e fiica ei cu O'Shea, el o îndeamnă s-o invite pe fată aici, la ei. A avut şi ea un şoc teribil. Îi spune pacientei pe numele ei adevărat, Eliza, iar pe fiică o numeşte ConaLee, însă Eliza îi

spune că fata a plecat. S-a întors acasă, la o zi şi jumătate de mers de aici.
— Am văzut-o de la balcon pe bunica ei venind s-o ia. ConaLee are un cămin, dar eu nu am.
— Aici e căminul tău, îi spune el, oricare ţi-ar fi numele.

PARTEA A PATRA
1864

O'Shea
SINGURA CHEIE

O'Shea stă în fiecare seară la masă cu binefăcătorii săi, desfăcându-şi un şervet de pânză în poală, mâncând cu cuţitul şi furculiţa. Ştie că bătrânul chirurg şi soţia lui şi-au propus să-l civilizeze, să-i ofere experienţa unui cămin fiindcă el nu are aşa ceva, să-l susţină în slujba pe care bunul doctor i-a obţinut-o. Spitalul e la numai douăzeci de minute de mers pe jos. Ei şi-au crescut nepotul rămas orfan şi l-au pierdut la începutul războiului. Băiatul era atât de tânăr, încât, înainte de a se înrola, nu plecase niciodată de acasă decât ca să petreacă un an la o şcoală militară cu internat. Fiul lor şi soţia lui muriseră de febră tifoidă pe când copilul nu împlinise nici un an. O'Shea ştie toate astea de la alţi meseni şi simte că prezenţa lui e un înlocuitor. La spital, unii îi spun „tânărul" O'Shea ca să-l deosebească de „bătrânul" O'Shea, respectatul chirurg care a dat cu atâta largheţe de la el în prietenia cu acest pacient. A dat prea mult.
Aşa că pacientul vindecat locuieşte într-o cameră spaţioasă la subsol, scăldată în lumina care vine dintr-o seră îngustă

alăturată. Nu se amestecă în discuțiile despre război ale soților O'Shea şi-i scuteşte cât poate de muncile domestice, tăind şi stivuind lemne, făcând focul, aducând provizii din pivniță. Cuplul de quakeri – doctorul s-a convertit cu patruzeci de ani în urmă, în timp ce-şi curta viitoarea soție – trăieşte simplu. Nu folosesc servitori, îşi dau doar rufele la spălat. În timp ce afânează pământul în grădină, O'Shea se trezeşte ducând lopata la umăr şi țintind. Mâinile îi sunt sensibile şi ochiul rămas are vedere ageră. I se pare că ştie ce a fost şi decide să nu mai tragă niciodată cu vreo armă. Lipsa amintirilor, capul schilodit, peticul concav de pe ochi, asemănător unui scut, care atrage privirea trecătorilor, par să fie prețul pe care-l plăteşte pentru uitare. Se bucură că nu ştie ce a pierdut şi uneori simte atât de puternic suferința copleşitoare a altora, încât trebuie să-şi ferească privirea sau să iasă brusc din încăpere. În coşmaruri e împresurat de siluete de umbră; are vise în care e asurzit de ciocniri şi explozii, dar simte pământul izbit cutremurându-se, mirosul aerului torturat, pârjolit. După, se scufundă uneori, înoată într-un întuneric amorf, se prăbuşeşte într-o crăpătură îngustă în pământ. Acolo se zvârcoleşte, întinzându-se spre ceva, înfrigurat, căutând şi căutat parcă de moartea însăşi. Prinde între degete părul unei femei, în timp ce mirosul şi senzațiile se dezintegrează.
Bătrânul doctor şi soția lui discută despre Comitetul de Ajutorare din care fac parte doamne de familie bună şi despre ce feluri de mâncare plănuiesc să servească la spital de Crăciun. Oare bolnavii care sunt în stare ar trebui invitați în casele oamenilor, să stea la masă în familie, sau ar trebui să rămână toți în secții, împreună cu tovarăşii lor de suferință?
Doctorul O'Shea se întrerupe ca să i se adreseze lui:
— John, tu ce crezi?

— Simt că nu trebuie să mai stau prea mult aici la dumneavoastră, spune el. Vă sunt atât de îndatorat, încât asta mă apasă.
Se lasă o tăcere uimită.
— Adevărul e, spune încet O'Shea, că nu sunt fiul sau nepotul nimănui, oricât mi-aş dori să fie altfel.
Soția medicului pare uluită, dar izbuteşte să nu spună nimic. Ridică doar privirea, întrebătoare, atentă, ca şi cum îngrijorarea ei profundă ar putea să aibă vreun efect.
— Bineînțeles, spune repede doctorul O'Shea. Vrei să fii independent. Ca orice bărbat. Dar povesteşte-mi, John, despre slujba aceasta nouă a ta la spital, în care îi ajuți pe pacienți să se calmeze şi să-şi coordoneze mişcările mâinilor.
— E un truc inofensiv. Dar unii chiar se liniştesc pe moment şi apoi, când se simt încordați sau le e frică, încep să exerseze singuri: strâng în palmă o mingiuță de cauciuc, aşa cum m-ați sfătuit să fac eu însumi pe vremea când eram în convalescență. E o mişcare repetitivă pe care majoritatea o pot executa – cu o singură mână, dacă n-au două.
Doctorul dă din cap.
— Sora Gordon spune că, în secție, mulți pacienți au încredere în tine. Ce părere ai avea dacă ai fi rugat să-i instruieşti şi pe alți infirmieri, presupunând că li s-ar furniza materialul – fără îndoială ieftin şi uşor de obținut? Ai un fel al tău de a te purta cu oamenii şi ar trebui să-i înveți şi pe alții.
— N-am nimic împotrivă, dar...
— Va trebui să fii dumneata însuți infirmier, deşi deja faci munca asta şi ar fi trebuit să fii angajat ca atare. I-am putea ruga pe cei din alte secții să vină să se uite cum lucrezi cu pacienții. Ai putea să participi împreună cu ei la întâlnirile cu personalul medical, să discutați alte idei. E posibil ca războiul să se termine în următoarele câteva luni, dar răniți

pe care îi aşteaptă o convalescenţă lungă vor fi în continuare o mulţime. Ideea e că unele terapii pot să abordeze trauma mintală. Iar soldaţii au mai mare încredere în cei care înţeleg prin ce-au trecut.
— Da, aşa e. E de-ajuns să se uite la mine.
— Sau să te asculte, spune doamna O'Shea.
— Bună observaţie, draga mea! Oare se poate preda o anumită atitudine? Cred că merită să încercăm. Tu ai anumite capacităţi, John, care, dacă ai să-ţi doreşti, ar putea deveni o vocaţie. Dac-ai să capeţi experienţă şi-ţi vei da seama că îi poţi învăţa şi pe alţii... cum să aline suferinţa sufletească a unui soldat, spitalul va avea şi mai mare nevoie de tine. Poţi să locuieşti mai departe la noi sau nu...
— Vă rog să nu mă credeţi nerecunoscător. Mi-aţi arătat o mare bunătate.
— Deloc, spune doamna O'Shea.
— Suntem un spital cunoscut, continuă doctorul. Mi se cer deseori recomandări de personal pentru alte aşezăminte. Cu timpul, pe măsură ce capeţi experienţă, se pot ivi alte şanse.
— Adevărat, confirmă soţia lui.
— Poate mai în Nord, adaugă doctorul.
O'Shea îl priveşte în ochi şi dă din cap.
— John O'Shea, spune el apoi, a luptat pentru Uniune.
— Sigur, răspunde medicul. Ai luptat pentru Uniune, indiferent sub ce nume. Şi se vor deschide diverse spitale şi în Sud, unde e de asemenea mare nevoie de ele pe măsură ce războiul se apropie de sfârşit. Doctorul se opreşte, ca şi cum ar reflecta. Mai multe responsabilităţi, spune el cântărindu-şi cu grijă cuvintele, s-ar putea să-ţi ofere independenţa de care vorbeai. Eşti de acord să-ţi asumi mai multe îndatoriri?
— Sunt, da.

— Şi poţi să stai în continuare aici la noi, spune doamna O'Shea, până când se lămuresc lucrurile. Ştii că ne bizuim pe tine.

Pare atât de mulţumită, încât el nu mai spune nimic. Continuă să mănânce toţi trei. O să mai rămână o vreme, deşi îşi dă seama că nu poate să le returneze cu adevărat căldura familială pe care i-o oferă, nu poate nici măcar să accepte spaţiul în care s-ar putea dezvolta nişte legături. O să plece de aici când îi permite timpul şi n-o să simtă nicio durere, doar absenţă. Bătăile goale, ritmice ale inimii sunt singura cheie pe care o posedă, dar care nu se potriveşte în nicio broască. Se simte însă profund uşurat. Vede un zmeu care se zbate, şovăitor, pe pământ şi care brusc prinde o pală de vânt, desfăşurându-şi iute sfoara. Aude şuieratul aerului şi se simte deodată propulsat în sus, ca şi cum s-ar înălţa pe deasupra dealurilor verzi în vacarm, care răsună de rugăminţi de îndurare.

EPILOG
1883

ConaLee
2 IANUARIE 1883

Stăteau, înfofoliţi, chiar peste drum de sediul First Exchange, una din cele trei bănci din Weston. Frigul era crâncen, în rafale muşcătoare. ConaLee îşi trecu mâna fără mănuşă peste gardul de uluci nevopsit din spatele lor. De poarta cu arcuri atârna un semn cu inscripţia „de vânzare”. Depărtată puţin de la stradă, casa simplă cu etaj era spartană la înfăţişare – mai puţin ornamentul dantelat, însă

decolorat, de la streaşină şi spalierele din grădină. În faţă, pe toată lungimea ei, o prispă îngustă şi joasă, aproape de pământ. în spate părea să aibă vreun acru de pământ şi un şopron mic. O curte netedă, cu copaci umbroşi pe-o parte. Iarba neîngrijită, în smocuri, făcea loc unei poteci drepte şi late până la intrare. Pe o latură, lângă copaci, ConaLee văzu, la etaj, ceea ce părea a fi un cerdac de dormit afară. Se imagină acolo în serile de vară, privind cum amurgul se întunecă, trecând în noapte.
— Gâză, trebuie să rămâi aici, în faţa porţii, până ies.
— Stau unde vrei tu, spuse el.
ConaLee se gândi că el aproape o ajunsese în înălţime. Se alesese totuşi ceva de ea, până la urmă – şi de el, în felul lui.
Funcţionara de la bancă era o femeie de vârstă mijlocie. ConaLee îi întinse actul de înrolare al tatălui ei, cu numele pe care şi-l alesese, şi carnetul de economii.
Femeia citi documentul, apoi se uită la carneţelul pe care-l ţinea în mână.
— Ai venit în legătură cu contul lui Ephraim Connolly? întrebă ea.
— Da, doamnă.
„Ephraim Connolly”. Mama îi dăduse numele pe care-l adoptase el. Numele ei mic era o variantă a numelui de familie. ConaLee: o aluzie, o şaradă, o amintire.
— Deci eşti domnişoara Connolly? Rudă cu el?
— Sunt fiica lui, ConaLee Connolly, spuse ea, singurul lui copil. Necăsătorită şi majoră. Acesta e carnetul lui de economii, ca să verificaţi datele.
— Ai certificatul lui de deces sau actul de lăsare la vatră?
— N-am primit niciodată aşa ceva, dar au trecut douăzeci şi doi de ani de când s-a înrolat, pe 17 iunie 1861, cum spune aici.
ConaLee se opri şi ridică ochii, întâlnind privirea femeii.

— Un certificat de naştere, atunci, pe care să-i fie scris numele?
— A ars. Iar mormântul lui nemarcat... e într-un loc izolat...
Nu era o minciună, căci azilul era un loc izolat – nimeni nu ştia asta mai bine decât ea –, unde li se dăduse voie să-l îngroape în micul parc îngust şi umbrit prin care se plimbase mama ei în seara aceea. Un mormânt nemarcat, după voia mamei, căci niciun nume nu-l salvase. Fără număr, fără piatră de căpătâi, doar o grămăjoară de pietriş alb sub stratul de iarbă deasă, frunze şi zăpadă, lângă copacul masiv unde se regăsiseră în seara aceea. În fiecare primăvară, mama ei presăra în jurul copacului câțiva pumni de pietricele. În anul de după moartea lui, Dearbhla şi ConaLee veniseră din munți să facă şi ele la fel. Gâză se uitase, dar dusese pietricelele albe din pumn înapoi pe munte.
— O dată a morții? întrebă funcționara.
— Ştim... când au încetat depunerile. Am asta, o fotografie pe care ne-a trimis-o de pe front.
ConaLee o scoase din buzunarul paltonului şi o puse uşor în palma funcționarei, peste carnetul deschis.
Femeia rămase tăcută. Cele două obiecte abia dacă-i umpleau palma.
— Regimentul 7 Infanterie Virginia de Vest, spuse ConaLee. El e cel din stânga, era trăgător.
Femeia dădu din cap.
— Nu sunt multe poze în care să fie afară, murmură ea şi ridică spre ConaLee o privire care reflecta acum simpatie. Ai cumva scrisori de la el?
— Foarte puține, zise ConaLee. Către mama.
Îi arătă plicurile îngălbenite, adresate doamnei Eliza Connolly la o căsuță poştală din Weston.
Funcționara aruncă o privire asupra ştampilelor de poştă.

— Eu lucrez de treizeci de ani aici, spuse ea. Unii soldați scriau câte ceva pe chitanțele de depunere – data, locul sau câteva cuvinte. Le-am păstrat în dosare. Dă-mi voie să văd dacă am ceva pe acest nume.
Plecă de la ghişeu şi se postă cu spatele în fața unui fişet de lemn de pe peretele opus.
ConaLee auzi o cheie răsucindu-se şi-şi mută privirea. Cerul de iarnă era albastru şi tăios în această a doua zi a noului an, iar Strada Principală din Weston, pudrată cu zăpadă. Dearbhla murise cu doi ani în urmă, cu o săptămână înainte de Ziua Recunoştinței, şi numai gândul sau orice privire îndreptată spre cerul senin de iarnă în săptămânile acestea de sărbători îi amintea ConeiLee de movilița mormântului înconjurat de pietre. Toamna aceea, chiar şi în noiembrie, rămăsese neaşteptat de caldă, a doua oară într-o generație, se spunea, după iarna lui 1874. Săpaseră mormântul adânc, căci pământul nu înghețase, şi o puseseră pe Dearbhla în lințoliu, cu pietre netede una lângă alta peste tot locul ei de odihnă, şi apoi din nou cu pământ deasupra, mărginit de pietre rotunjite. Dearbhla ceruse multe pietre şi-i dăduse ConeiLee numele uitat de tatăl ei, carnetul lui de economii şi actul de înrolare. Ea n-avea să mai călătorească, spusese, nici în trup, nici în spirit, pe uscat sau pe mare, n-avea să mai coboare de pe munte. Îşi jelea fiul, dar îi simțise puterea în întoarcerea ConeiLee. Trăiseră cu Dearbhla aproape şapte ani, ea şi Gâză, după azil, timp în care ConaLee luase asupra ei o parte tot mai mare din muncă şi, pe parcurs, îi făcuse educație lui Gâză: ierburile şi leacurile pe care le vindeau la târg, vânătoare, grădinărit. După ce crescuse de ajuns ca să vină singur călare de la casa mamei lui, flăcăuaşul fusese şi el adesea pe lângă ei. Vecina care-l adoptase îl aducea în vizită o dată la câteva săptămâni. Era curioasă sau poate avea nevoie să audă glas de femeie. Băiețelul cel mic murise de pneumonie

la vârsta de trei luni, iar femeia care o adoptase pe fetiță plecase de mult de pe crestele munților. Dar ConeiLee cel mai mult îi lipsise flăcăuaşul. Îl recunoscuse de prima oară, în ciuda timpului care trecuse, iar faptul că-l văzuse pe măsură ce creştea nu făcuse decât s-o lege mai tare. Avea grijă să le facă favoruri, să-i invite pe văduvă şi pe copil la mese şi de sărbători. Flăcăuaşul avea acum doisprezece ani, era un băiat înalt şi bine făcut căruia-i plăcea de mama lor bună. Se vedea după înfățişare că sunt frați. Ea îl învățase să citească curgător şi băiatul ar fi trebuit să meargă la şcoală în oraş. Poate, dacă invitația ar fi fost formulată cum trebuie, mama lui, care nu mai era tânără, s-ar fi învoit să vină să-l ajute cu gătitul şi treburile în casă. Puteau să coboare din munte în timpul anului şcolar şi să se întoarcă peste vară.
Părul blond al lui Gâză se închisese la culoare. Greu, dar crescuse un pic. La cincisprezece ani ştia să scrie şi să citească, deşi se descurca mai bine la calcule decât în cărți. Se pricepea la vânat şi la grădină şi începuse să câştige bani ca angajat în gospodăria azilului. El şi ConaLee coborâseră de pe munte după moartea Dearbhlei şi închiriaseră câteva camere într-o casă de raport. Angajați amândoi la azil, locuiau în oraş. De unde la început le făcuseră doar vizite ocazionale soților Story la spital, acum mergeau frecvent la ei la masa de seară, iar duminica la prânz. ConaLee îşi regăsise mama, mai întâi distant, apoi în discuții lungi purtate pe aceleaşi alei pe care se plimbaseră cândva, cu foarte mult timp – părea acum – în urmă. Ajunsese să ştie poveştile mamei şi pe ale Dearbhlei. Doamna Bowman se întorsese la Philadelphia, iar ConaLee lucra acum ca adjunctă a celei care o înlocuise. Eira Blevins plecase după incendiu. Doamna Kasinski, rămasă văduvă şi îmbătrânită, trăia fericită la azil. ConaLee se simțea mai aproape de tatăl ei în locul unde-l văzuse, unde aflase de el, şi poveştile lui

Gâză ajunseră să i se pară propriile ei amintiri. Ephraim Connolly pierduse numele pe care şi-l luase şi nu-şi cunoscuse niciodată mama, fata sclavă care murise atât de tânără. „Bătaia uşoară în uşa povârnită”, cum spunea Dearbhla. Bunicele ConeiLee, una asupritoarea celeilalte, muriseră amândouă la naştere. Mama ei ar fi murit la următoarea sarcină dacă Dearbhla n-ar fi ticluit planul ei imperfect. O mulţime de femei mureau la naştere – un risc asumat cu bună-ştiinţă sau care le era impus. Nu şi pentru ConaLee. Nu mai vedea luminiţe sau crâmpeie pierdute de timp, dar pierderile din copilărie o dureau încă. Era mulţumită să le fie mamă lui Gâză şi flăcăuaşului.
Funcţionara se întoarse şi puse pe ghişeu un dosar de hârtie.
— Astea sunt ale lui, spuse. Chitanţe de depunere.
A depus aproape lunar între noiembrie 1861 şi aprilie 1864. Pe majoritatea e trecut doar numele lui, întotdeauna cu data şi locul. Dar pe una sau două a scris ceva.
De exemplu pe asta. Un citat sau aşa ceva.
ConaLee atinse hârtiuţa de deasupra. Era subţire ca o foaie de ceapă şi perfect îndoită la mijloc. O desfăcu şi o netezi. Pe spate era scris de mână numele lui, apoi „Brandy Station, Virginia” şi dedesubt, „pentru Eliza şi copil – vasul care ajunge la liman...”
Funcţionara se întorsese la conturile ei.
— Ţi-a lăsat nişte economii frumoase, spuse ea. Suma iniţială, plus dobânzile...
— La cât se ridică? întrebă ConaLee.
— Hm. Exact trei sute patruzeci de dolari şi cincizeci şi patru de cenţi.
— Aş vrea să vă întreb despre casa de peste drum. Cea care are curtea în spate. Am văzut un anunţ de vânzare.
— Chiar aici peste drum? E a directorului băncii...
— Oare îl găsesc acum? Aş putea să stau de vorbă cu el?

— Lipseşte acum, dar eu sunt soţia lui, aşa că-ţi pot da detalii. A locuit în ea fiica noastră, care s-a mutat însă la o fermă în afara oraşului. Ea şi soţul ei au cinci copii. Noi le-am cumpărat casa. Dar, cu atâţia copii, nu s-au mai îngrijit de ea, iar curtea e părăginită.
ConaLee dădu din cap.
— Ştiţi cumva preţul? întrebă ea.
— Aveam de gând s-o aranjăm puţin. Poate în primăvară, ne gândeam...
— Pentru mine e în regulă aşa cum e. Fratele meu se pricepe să repare lucruri, iar eu sunt bună la grădinărit. Mama şi tatăl meu vitreg o să mă ajute şi ei.
— Deci ai rude pe-aici?
— Tatăl meu vitreg, doctorul Thomas Story, e medic-şef la azil, iar mama, doamna Eliza Story, e foarte implicată în viaţa oraşului...
— Da, am auzit de domnul doctor Story.
— Iar dumneavoastră sunteţi doamna...?
— Doamna Paine. Mă bucur să te cunosc, domnişoară Connolly.
Femeia îi întinse mâna.
În aceeaşi clipă, minutarul pendulei mari de pe peretele din spatele ei tremură puţin şi se mută.
ConaLee îşi scoase mănuşa şi luă mâna rece şi uscată.
— Mă bucur şi eu, doamnă Paine. Lucrez ca infirmieră la azil, urmă ea, iar fratele meu uceniceşte la grădinar şi la cei care se ocupă de întreţinerea parcului. Am şi două documente, o scrisoare de referinţă şi o declaraţie dată de mama la notar prin care renunţă definitiv la banii tatei. S-a recăsătorit, după cum ştiţi. ConaLee băgă mâna în gentuţă după hârtii. Poate i le arătaţi soţului dumneavoastră, în legătură cu vânzarea casei.
Doamna Paine desfăcu actele şi aruncă o privire peste ele.

— Da, de declarația asta din partea mamei dumitale aveam nevoie. Pot să-ți deschid un cont, domnişoară Connolly? Putem transfera banii în el.
ConaLee încuviință din cap.
— Am carnetul de economii de când a murit bunica mea, acum doi ani, dar trebuia să fiu majoră ca să pot încasa banii pe care i-a depus tata pentru mine. Doamnă Paine, aş vrea să vă ofer întreaga sumă – trei sute patruzeci de dolari şi cincizeci şi patru de cenți – pentru casă.
— Nu e prea uşor să vinzi o proprietate imobiliară acum, fu de acord doamna Paine. Mi se pare un preț corect... Şi prin contract o să ne obligăm să zugrăvim casa în primăvară şi să reparăm gardul. În rest, o iei aşa cum este. Fireşte că trebuie să discut cu soțul meu, dar noi ne dorim să arate bine. Ginerele meu... nu e genul care să se îngrijească de lucruri şi nu i-am putut noi spune ce să facă.
— Nu, spuse ConaLee şi se uită cum femeia îşi notează în catastifele ei.
— Gata, spuse doamna Paine. Am închis contul tatălui dumitale. Cred că... e ultimul cont deschis în timpul războiului pe care-l desființez. Aşa că azi e o zi importantă. Se uită la ConaLee pe deasupra lentilelor bifocale şi ochii i se umplură de lacrimi. Mi-am pierdut doi frați la Gettysburg. Soțul meu s-a întors, dar s-a chinuit mult să-şi revină.
— Tatăl meu... începu ConaLee. Mulți ani n-am ştiut ce s-a întâmplat cu el.
Doamna Paine dădu din cap.
— S-a gândit la voi, cât a putut. Iar acum contul lui e al dumitale. Trebuie să semnezi acest formular ca să-ți deschizi propriul cont şi această chitanță pentru transferul fondurilor. Se uită la ConaLee cum citeşte cele două pagini şi se semnează. Iar dacă te mai gândeşti, domnişoară Connolly, şi eşti în continuare hotărâtă să cumperi casa...

— Sunt foarte hotărâtă, zise ConaLee. Asta şi-ar fi dorit şi tata, să-mi asigure un cămin.
Era stânjenită şi simţi că-i tremură vocea. Bărbatul acesta, cel dinainte de război şi din timpul lui, din ziua când devenise altcineva şi pentru totdeauna după aceea, era tatăl ei. Îl găsise, în ciuda tuturor piedicilor, şi ajunsese să-l admire încă dinainte să afle cum murise, în ziua aceea în cabinetul doctorului Story. Nu voia s-o judece pe Dearbhla, dar îi părea foarte rău că Ephraim Connolly, care-şi căpătase în sfârşit numele ales de el, nu ştiuse niciodată cine e cu adevărat. ConaLee îl ştia în ea însăşi.
— Doamnă Paine, întrebă ea, să ne întâlnim atunci mâine aici, cu soţul dumneavoastră şi cu un avocat?
— Soţul meu este avocat şi lucrează deseori cu clienţi ai băncii...
— Eu lucrez cu avocatul tatălui meu vitreg, o cunoştinţă veche...
— Bun, atunci. Ne putem vedea mâine la aceeaşi oră.
— Şi aţi putea să-mi daţi... hârtiile tatălui meu, când încheiem? Cele scrise de mâna lui, cum spuneaţi.
— Fireşte, zise doamna Paine şi privi în spatele ConeiLee, pe geamurile mari ale uşii de la intrare. Am fi putut să-l chemăm şi pe fratele tău înăuntru. E foarte frig azi. Şi a început să ningă.
— A, fratele meu e puternic, spuse ConaLee. Nu-l deranjează frigul. Pe mâine, deci!
Când traversă strada, înfăşurându-şi fularul în jurul feţei, din spatele casei părea să se ridice un abur de zăpadă măruntă ca făina. Gâză stătea cu spatele la ea, dar se întoarse când o auzi.
— Cei de la bancă mi-au transferat mie banii din contul lui, îi spuse ea.
— Paznicul de noapte, zise Gâză. Contul lui.

— A fost şi tatăl tău, Gâză, în egală măsură. Tu l-ai cunoscut mai bine. Iar casa asta e a directorului băncii. Cred că soția lui a fost de acord să ne-o vândă în schimbul sumei pe care am primit-o. Trebuie să ne ducem la mama şi mâine să venim cu avocatul. Ia stai, unde-a dispărut semnul de vânzare?
Gâză îşi dădu gulerul la o parte, arătându-i că-l vârâse la piept.
— O să-ți trebuiască mai târziu, spuse.
ConaLee cercetă încă o dată casa cu privirea. Avea să fie a ei. Cine locuia, cine intra ca să rămână avea să depindă de ea. „ConaLee, nu există pentru totdeauna. Am ieşit la plimbare şi e o zi frumoasă.” Nu multe familii dețineau o casă. Unele dețineau mai mult, aveau diverse proprietăți, case, prăvălii, căi ferate, terenuri întinse. Alții... mureau, sau fugeau, sau uitau cine sunt. Să rezişti însemna să fii puternic. Curajul celor pierduți se înălța şi venea ca un val, o forță care separa zilele şi elibera drumul.

ROMAN CÂȘTIGĂTOR AL PREMIULUI PULITZER ÎN 2024

1874, Virginia de Vest. La nouă ani de la încheierea Războiului Civil american, ConaLee, în vârstă de doisprezece ani, părăsește locuința din munți a familiei pentru a-și însoți mama la un cunoscut ospiciu dintr-un oraș îndepărtat. De mai bine de un an mama ei nu mai vorbește, iar de câteva săptămâni, de la nașterea fraților gemeni ai ConeiLee, nu s-a mai ridicat din pat, lăsând asupra fetei toată povara gospodăriei. La oraș le duce pe amândouă Domnu, bărbatul pe care ConaLee îl crede tatăl ei, iar în urmă, pe creasta muntelui, n-a mai rămas decât Dearbhla, bătrâna „doftoreasă" pe care ConaLee a considerat-o mereu o bunică, dar pe care Domnu o detestă.

Călătoria se va dovedi hotărâtoare pentru soarta tuturor membrilor acestei familii și va da în cele din urmă la iveală secretele tragice ale unor destine prinse și răvășite de istoria recentă a statelor americane. Roman complex al schimbărilor – violente sau subtile, exterioare, dar mai ales interioare –, *Paznicul de noapte* ne călăuzește prin labirintul gândurilor și emoțiilor unor personaje memorabile: de la curajoasa ConaLee sau clarvăzătoarea Dearbhla, la misteriosul „paznic de noapte" al azilului, la figura brutală a lui Domnu și până la femeia aprigă ce conduce bucătăria, doamna Hexum.

Pe nesimțite, din detalii pline de miez și într-un limbaj adesea poetic, Jayne Anne Phillips compune tabloul „Americii profunde" a vremii, al unei societăți pline de contradicții, de violență și discriminare rasială, etnică și socială, care merge înainte hrănită de curajul celor uitați și pierduți în război și de rezistența supraviețuitorilor. *Paznicul de noapte* reconstituie trecutul cu o remarcabilă fidelitate, aruncând o punte simbolică spre prezentul frământat al lumii noastre.